

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE İÇGÖÇ OLGUSU, NEDENLERİ ve ÇORLU ÖRNEĞİ

Hazırlayan: Murat ÖZDEMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aytül ÇOLAK

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı için öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

Edirne
Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eylül, 2008

Tezin Adı: Türkiye’de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği

Yazan: Murat ÖZDEMİR

ÖZET

Bireyin veya toplulukların, coğrafik anlamda yer değiştirme eylemi göç olarak tanımlanmaktadır. Göç olgusunun yüzyıllardan beri süregelen varlığı içerisinde yer değiştirme eylemlerini görmek mümkündür. Ancak yer değiştirme hareketini kabul etmekle beraber, göç olgusunun geçen zaman içerisinde gelişip farklı anlamlar, farklı nitelikler kazandığı ve çeşitli kavramlar ürettiği aşikârdır.

Ekonomik, sosyal, kültürel gibi faktörlerin etkisiyle gerçekleşen göç olgusu, yarattığı sonuçlar neticesinde göç veren ve göç alan merkezleri etkilemektedir. Bu etkileşim neticesinde göç kavramı varlığını sürdürmüştür ve neticede her ülkede var olan bir olgu haline gelmiştir. Türkiye’de 1950’li yıllardan sonra yoğun olarak içgöç hareketi yaşanmış ve zaman içerisinde çeşitli süreçlerden geçmiştir. Günümüzde de içgöç hareketi Türkiye’de varlığını yoğun olarak sürdüren bir kavramdır.

Bu çalışma, göç olgusunun tanımlarını ve çeşitlerini genel bir bakış altında inceleyerek, Türkiye’de içgöç olgusunun neden olduğu nüfus hareketlerini çeşitli istatistikî veriler ile ortaya koymaktadır. Türkiye’nin içgöç tarihi irdelenerek, içgöç olgusunun zaman içerisinde geçirdiği süreçler aydınlatılmaya çalışılmıştır. İçgöç olgusunun Türkiye’yi nasıl etkilediği, hangi yerleşim merkezlerinin ne ölçüde etkilendiği ortaya konulmuştur. İçgöç oluşumunda hangi faktörlerin yer aldığı, faktörlerin oluşma nedenleri analizi ve istatistikî olarak anlatılmıştır. Çalışmanın üçüncü kısmını oluşturan Çorlu örneğinde ise, Çorlu’da yaşanan iç göç olgusu istatistikî olarak analiz edilmiştir. Çorlu araştırması neticesinde elde edilen veriler Türkiye gerçeği ile karşılaştırılarak güncel bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, İçgöç, Türkiye, İçgöç Nedenleri, Çorlu

Title of the Thesis: Immigration Case in Turkey, Causes and Çorlu Sample

Author: Murat ÖZDEMİR

ABSTRACT

The action of individual's or groups' exchanging location in terms of geography is defined as immigration. It is possible to see the actions of exchanging location in the existence of the immigration fact lasts for centuries. However, besides accepting the action of immigration, it is clear that the fact of immigration has acquired different senses, different characteristics, and has produced various concepts within the passing time.

The fact of migration, actualized with the effect of economical, social and cultural factors, affects the places which take and give migration when considered the results it creates. As a result of this interaction, the concept of migration maintains its existence, and it becomes a fact that eventually exists in every country. The action of immigration, exists densely in Turkey after 1950s, is a concept maintains its existence even nowadays, by undergoing through various processes.

This study puts forward the population movements that caused by the fact of immigration in Turkey with various statistical data by examining the definitions and kinds of the migration fact in a general view. It is tried to illuminate the processes of the immigration fact went through by studying the immigration history of Turkey. It is put forward that how the immigration fact affects Turkey and to what extend residential areas are affected. The factors included in the existence of immigration and the causes of these factors are statistically and analytically defined. In Çorlu sample which composes the other part of the study, the action of immigration taking place in Çorlu is analyzed statistically. By comparing the data that is acquired as a result of Çorlu study with the reality of Turkey, information holding the present is tried to be put forward.

Keywords: Migration, Immigration, Turkey, Causes of Immigration, Çorlu

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLO LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ	1
a.Problem	3
b.Amaç	3
c.Önem	4
d.Sayıtlar	4
e.Sınırlar	4
f.Tanımlar.....	5
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	5
a.Araştırma Modeli	5
b.Evren ve Örneklem	5
c.Verilerin Toplanması ve Yorumlanması	5
d.İlgili Araştırmalar.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GÖÇ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ	7
1.1. Göç Olgusu ve Tanımları	7
1.2. Uluslararası Göç Olgusu	11
1.3. Göç Teorileri	16
1.4. Göç Çeşitleri.....	19
1.4.1. Oluşma Şekline Göre Göç Çeşitleri	20
1.4.2. Ülke Sınırları Esasına Göre Göç Çeşitleri	21

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE İÇGÖÇ OLGUSU ve NEDENLERİ	24
2.1. Türkiye’nin Nüfussal Yapısı	24
2.2. Türkiye’de Göç Süreçleri	29
2.2.1. Balkanlaşma Göçleri	30
2.2.2. Kentleşme.....	31
2.2.3. Kentler Arası Göçler	37
2.2.4. Yaşam Güzergâhı Kavramı	38
2.3. Türkiye’de İçgöç Olgusunun Gelişimi	38
2.3.1. Türkiye’de İçgöç Olgusu	38
2.3.2. Türkiye’de İstatistiksel Bölgeler Açısından İçgöç Olgusu	46
2.3.3. Türkiye’de İller Açısından İçgöç Olgusu.....	66
2.4. Türkiye’de İçgöç Olgusunun Nedenleri	77
2.4.1. İtici Güçler	78
2.4.1.1. Tarımsal Toprak Yetersizliği	78
2.4.1.2. Tarımda Modernizasyon Çalışmaları.....	80
2.4.1.3. Diğer Nedenler	82
2.4.2. Çekici Güçler	84
2.4.2.1. İstihdam ve İşgücü	85
2.4.2.2. Gelirdeki Değişmeler	89

2.4.2.3. Diğer Nedenler.....	95
------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÇORLU İLÇESİ İÇGÖÇ OLGUSUNA İLİŞKİN BİR İNCELEME.....	97
3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	97
3.1.1. Araştırmanın Hipotezleri.....	99
3.1.2. Araştırmada Esas Alınan Göç Teorileri	100
3.1.3. Araştırma Alanı.....	101
3.1.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem	101
3.1.4. Araştırma İlçesi Olarak Çorlu İlçesinin Seçimi	102
3.2. Çorlu İlçesi İçgöç Olgusu Bulguları.....	105
3.2.1. Göçerlerin Sosyo Özellikleri.....	105
3.2.2. Göçerlerin Gelir ve İstihdam Özellikleri	110
3.2.3. Göçerlerin Göç Etmeden Önceki Yerleşim Yerlerine Ait Özellikleri	114
3.2.4. Göçerlerin Göç Etme Nedenleri.....	117
3.2.4.1. Çekici Nedenler.....	117
3.2.4.2. İtici Nedenler	122
3.2.5. Göçerlerin Yaşam Memnuniyeti	129
3.2.6. Göçerlerin Göç Düşünceleri	133
3.2.7. Göçerler Hakkında Genel Bilgiler	134
3.2.8. Göçerlerden Elde Edilen Bulguların Çeşitli Çapraz Tablolar Yardımıyla İncelenmesi	143
3.2.9. Çorlu Araştırma Sahasından Elde Edilen Bulguların, Birbirlerinden Bağımsız Olup Olmadığının Ki-Kare Bağımsızlık Testi İle Test Edilmesi.....	156
SONUÇ	169
KAYNAKÇA.....	174
EKLER	182

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Dünya Göçmen Sayısı (1960-2005)	11
Tablo 1.2. Dünya’da En Çok Göçmene Sahip Ülkeler (2005)	12
Tablo 2.1. Sayım Yılları İtibariyle Türkiye Nüfusu.....	25
Tablo 2.2. Nüfus Sayım Yılları İtibariyle Türkiye İl, İlçe Sayıları ve Nüfus Yoğunluğu	26
Tablo 2.3. Türkiye Nüfus Sayım Yılları İtibariyle Şehir ve Köy Nüfusları.....	27
Tablo 2.4. Türkiye Sayım Yılları, Cinsiyet Oranlarına Göre Şehir ve Köy Nüfusu	28
Tablo 2.5. Yıllar İtibariyle Ekili Dikili Alanlar	34
Tablo 2.6. Köylüler Arasında Geçmişte Kentte Göç Etmeyi Düşünme Durumu	36
Tablo 2.7. Köylüler Arasında Mevcut Durumda Kente Göç Eğilimi	36
Tablo 2.8. Sayım Yıllarına Göre Doğduğu İl Dışında Yaşayan Nüfus ve Genel Nüfustaki Payı.....	40
Tablo 2.9. Yerleşim Yerleri ve İller Arası Göç Eden Nüfus.....	44
Tablo 2.10. Yerleşim yerine Göre Göç Eden Nüfus	45
Tablo 2.11. İİBS’ye Göre Şehir ve Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı	47
Tablo 2.12. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı	49
Tablo 2.13. İstanbul Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)	51
Tablo 2.14. Batı Marmara Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000).....	53
Tablo 2.15. Doğu Marmara Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)	54
Tablo 2.16. Ege Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000).....	55
Tablo 2.17. Akdeniz Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000).....	56

Tablo 2.18. Batı Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000).....	57
Tablo 2.19. Orta Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)	58
Tablo 2.20. Batı Karadeniz Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000).....	59
Tablo 2.21. Doğu Karadeniz Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000).....	60
Tablo 2.22. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)	61
Tablo 2.23. Ortadoğu Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000) .	62
Tablo 2.24. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)	63
Tablo 2.25. Göç Hızı En Yüksek Olan İller	67
Tablo 2.26. Göç Hızı En Düşük Olan İller	68
Tablo 2.27. Tarım ve Orman Alanları (1987–2006)	79
Tablo 2.28. Seçilmiş Tarım Alet ve Makine Sayıları.....	80
Tablo 2.29. Tarım Faaliyetlerinde İstihdam Edilen Nüfus (12+).....	81
Tablo 2.30. İstihdamın Sektörel Dağılımı (2002–2006)	86
Tablo 2.31. İşgücü ve İstihdam (bin kişi 12+)	88
Tablo 2.32. Hanehalkı Bütçe Anketi Gelir Dağılımı Sonuçları (2002)	90
Tablo 2.33. Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilen Nüfus Oranları	92
Tablo 2.34. GSYİH Oranı En Yüksek Olan İller (2001)	93
Tablo 2.35. GSYİH Oranı En Düşük Olan İller (2001)	94
Tablo 3.1. Çorlu'nun Nüfus Gelişimi (1985–2007).....	103
Tablo 3.2. Göçerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	105
Tablo 3.3. Göçerlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	106

Tablo 3.4. Göçerlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	106
Tablo 3.5. Göçerlerin Doğum Yerine Göre Dağılımı	107
Tablo 3.6. Göçerlerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı	108
Tablo 3.7. Göçerlerin Medeni Hallerine Göre Dağılımı	109
Tablo 3.8. Göçerlerden Evli Olanların Evlilik Zamanları Göre Dağılımı	109
Tablo 3.9. Göçerlerin İstihdam Dağılımı	110
Tablo 3.10. Göçerlerin İstihdam Durumuna Göre Dağılımı	111
Tablo 3.11. Göçerlerin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	112
Tablo 3.12. Göçerlerin Önceki Yerleşim Merkezi Dağılımı.....	114
Tablo 3.13. Göçerlerin Daha Önce İkamet Ettikleri Bölgelere Göre Dağılımı	115
Tablo 3.14. Göçerlerin Çorlu Hakkında Önceden Araştırma Yapmalarına İlişkin Dağılımları.....	116
Tablo 3.15. Göçerlerin Çorlu'ya Ne Kadar Süre Önce Göç Ettiklerinin Dağılımı	116
Tablo 3.16. Göçerlerin En Önemli Buldukları Çekici Neden Dağılımı.....	118
Tablo 3.17. Göçerlerin En Önemli İkinci Çekici Nedenlerinin Dağılımı	120
Tablo 3.18. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Ekonomik Nedenin Sıralarına Göre Dağılımı	120
Tablo 3.19. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan İş ve Çalışma Hayatına İlişkin Nedenin Sıralarına Göre Dağılımı	121
Tablo 3.20. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Ailesel Nedenin Sıralarına Dağılımı	121
Tablo 3.21. Göçerlerin En Önemli Gördükleri İtici Nedenlerin Dağılımı.....	123
Tablo 3.22. Göçerlerin En Önemli İkinci İtici Nedenlerin Dağılımı	124

Tablo 3.23. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan İş Arama/Bulma Nedeninin Sıralarına Göre Dağılımı.....	125
Tablo 3.24. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Ekonomik Nedeninin Sıralarına Göre Dağılımı	125
Tablo 3.25. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Hanehalkına Bağlı Sebeplerin Sıralarına Göre Dağılımı.....	126
Tablo 3.26. Türkiye İçgöç Olgusunun Nedenleri (2000).....	128
Tablo 3.27. Göçerlerin Göç Ettikten Sonraki Yaşam Memnuniyetlerine İlişkin Dağılım	129
Tablo 3.28. Göçerlerin Göç Ettikten Sonraki Gelir Memnuniyetlerine İlişkin Dağılım	130
Tablo 3.29. Göçerlerin Genel Yaşam Memnuniyetlerine İlişkin Dağılım.....	131
Tablo 3.30. Göçerlerin Göç Ettikten Sonra Yaşam Memnuniyetsizlik Nedenlerinin Sıralama Dağılımı	132
Tablo 3.31. Göçerlerin Başka Bir Yere Göç Etme Düşüncelerine İlişkin Dağılım	133
Tablo 3.32. Göçerlerin Eski Yerleşim Yerlerine Geri Dönme Düşüncelerine İlişkin Dağılımları	133
Tablo 3.33. Göçerlerin Çorlu'ya Kiminle Geldiklerine İlişkin Dağılımları	134
Tablo 3.34. Göçerlerin Göç Sonrası Hislerine İlişkin Dağılımı.....	135
Tablo 3.35. Göçerlerin Göç Sonrasındaki Manevi Hislerine İlişkin Dağılım.....	135
Tablo 3.36. Göçerlerin Ek İş Yapmaya İlişkin Dağılımları	136
Tablo 3.37. Göçerlerin Konut Mülkiyet Durumuna İlişkin Dağılım	136
Tablo 3.38. Göçerlerin Ek Gelir Durumlarına İlişkin Dağılımları.....	137
Tablo 3.39. Göçerlerin Sosyal Güvence Durumuna İlişkin Dağılımları.....	138
Tablo 3.40. Göçerlerin Tasarruflarını Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları....	138

Tablo 3.41. Göçerlerin Maddi Destek Durumlarına İlişkin Dağılımları.....	139
Tablo 3.42. Göçerlerin Göç Etmeden Önceki Mesleklerine İlişkin Dağılımları ...	140
Tablo 3.43. Göçerlerin Göç Etmeden Önceki Hanehalkı Sayılarına İlişkin Dağılım	141
Tablo 3.44. Göçerlerin Göç Ettikten Sonraki Hanehalkı Sayılarına İlişkin Dağılım	142
Tablo 3.45. Göçerlerin Yaş ile Cinsiyetlerinin Çapraz Tablosu	143
Tablo 3.46. Göçerlerin İstihdam ile İş Durumlarının Çapraz Tablosu.....	144
Tablo 3.47. Göçerlerin İstihdam ile Eğitim Durumlarının Çapraz Tablosu.....	145
Tablo 3.48. Göçerlerin Gelir ile İş Koluna İlişkin Çapraz Tablo.....	146
Tablo 3.49. Göçerlerin Eski Yerleşim Merkezi, Eğitim ile Cinsiyetlerinin Çapraz Tablosu	147
Tablo 3. 50. Göçerlerin Göç Ettikleri Bölge İle Doğum Yerlerine İlişkin Çapraz Tablo	148
Tablo 3.51. Göçerlerin Göç Etme Nedenleri ile Yaşam Memnuniyetlerinin Çapraz Tablosu.....	149
Tablo 3.52. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ekonomik Neden İle Gelir Memnuniyetlerine İlişkin Çapraz Tablo	150
Tablo 3.53. Göçerlerin Göç Nedenlerinden İş Arama/Bulma Nedeni ile Gelir Memnuniyetlerine İlişkin Çapraz Tablo	151
Tablo 3.54. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ekonomik Neden ile Ek İş Yapmalarına İlişkin Çapraz Tablo.....	151
Tablo 3.55. Göçerlerin Çorlu'ya Göç Etme Süreleri ile Mülkiyet Durumlarına İlişkin Çapraz Tablo.....	152
Tablo 3.56. Göçerlerin Sosyal Güvenceleri ile İşkoluna İlişkin Çapraz Tablo.....	153

Tablo 3.57. Göçerlerin Önceki Yerleşim Bölgesi ile İtici Faktör Nedenlerine İlişkin Çapraz Tablo.....	154
Tablo 3.58. Göçerlerin Önceki Yerleşim Bölgesi İle Çekici Faktör Nedenlerine İlişkin Çapraz Tablo.....	155
Tablo 3.59. Göçerlerin Cinsiyetleri İle Çekici Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu.....	156
Tablo 3.60. Göçerlerin Cinsiyetleri ile İtici Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu	157
Tablo 3.61. Göçerlerin Çekici Nedenleri ile Eğitim Durumunun Karşılaştırılması Tablosu.....	158
Tablo 3.62. Göçerlerin İtici Nedenler ile Eğitim Durumunun Karşılaştırılması Tablosu.....	159
Tablo 3.63. Göçerlerin Eski Yerleşim Bölgesi ile Çekici Nedenlerinin Karşılaştırılması Tablosu	160
Tablo 3.64. Göçerlerin Eski Yerleşim Bölgesi ile İtici Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu.....	161
Tablo 3.65. Göçerlerin Gelir Seviyesi ile Çorlu'ya Göç Etmelerine Memnuluklarının Karşılaştırılması Tablosu	162
Tablo 3.66. Göçerlerin Yaşam Memnuniyetinin Cinsiyet ve Eski Yerleşim Merkezine Göre Karşılaştırılması Tablosu	163
Tablo 3.67. Sosyal Güvenceye Sahip Olan Göçerler ile Eski Yerleşim Bölgesinin Karşılaştırılması Tablosu	164
Tablo 3.68. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ailesel Neden ile Ekonomik Nedeninin Karşılaştırılması Tablosu	165
Tablo 3.69. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ailesel Neden ile İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu	166
Tablo 3.70. Göçerlerin Göç Nedenlerinden İş Arama/Bulma ve Hanehalkına Bağlı Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu	167

Tablo 3.71. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ekonomik Nedenler ve Hanehalkına Bağlı Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu	168
---	-----

ŞEKİL LİSTESİ

Grafik 1. 1927 Nüfus Sayımı Göre Kent ve Kırsal Nüfus Dağılımı.....	42
Grafik 2. 2007 Nüfus Sayımına Göre Kent ve Kırsal Nüfus Dağılımı.....	42
Grafik 3. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç (1995–2000)	50
Grafik 4. Türkiye Geneline Bölge Verdiği İçgöç Yüzdeleri (1995–2000)	65
Grafik 5. Türkiye Geneline Bölge Aldığı İçgöç Oranları (1995–2000).....	66
Grafik 6. En Çok Göç Alan İller (1995–2000)	69
Grafik 7. En Az Göç Alan İller (1995–2000)	69
Grafik 8. En Çok Göç Veren İller (1995–2000)	70
Grafik 9. En Az Göç Veren İller (1995–2000)	70
Grafik 10. Nüfusuna Göre En Çok Göç Alan İller (1995–2000)	71
Grafik 11. Nüfusuna Göre En Çok Göç Veren İller (1995–2000).....	72
Grafik 12. Yerleşim Yerlerine Göre Göçer Sayısı (1995–2000)	74
Grafik 13. Tarım ve Tarım Dışı İstihdam	86
Grafik 14. İstihdamın Sektörel Dağılımı (2002–2006).....	87
Grafik 15. Çalışan Fertlerin Çalıştıkları Sektörlere Göre Gelirden Aldıkları Pay (2002).....	91

EKLER LİSTESİ

EK. 1. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı ve Verdiği Göçer Sayıları (1995–2000).....	182
EK. 2. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması	184
EK.3. İllerin 1995–2000 Dönemi Net Göç Hızına Göre Sıralanışı.....	185
Ek. 4. İllerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (1995–2000)...	188
EK. 5. İllerin Yerleşim Yerine Göre Aldığı Göç (1995–2000).....	190
EK. 6. İllerin Yerleşim Yerine Göre Verdiği Göç (1995–2000).....	194
EK. 7. Ankete katılan Göçerlerin Doğdukları il.....	198

KISALTMALAR

DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GCIM	: Global Commission on International Migration
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IOM	: International Organization for Migration
İİBS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması
SBF	: Siyasi Bilgiler Fakültesi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı
TİK	: Türkiye İstatistik Enstitüsü
TİSK	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TGYONA	: Türkiye Göç ve yerinden Olmuş Nüfus Araştırması

GİRİŞ

Göç, tüm toplumları ve toplulukları etkileyen, pozitif ve negatif yönlere sahip olan bir olgudur. Neredeyse insanlık tarihi ile bütünleşik olarak anılan bu olgu toplumları ve toplulukları etkileyen bir değişkendir.

Göç olgusu, temelinde sosyal bir hareket olmasına karşın, ekonomik yaşamdan kültüre kadar hayatın her yönünü etkileyen temel değişim araçlarından bir tanesidir. Göç, özünde yer değiştirme hareketi olarak tanımlansa da, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik yapısı ile yakından ilişkili olup, onu derinden etkileyen bir sosyal olaydır.

Ekonomik, siyasi, kültürel gibi birçok faktöre bağlı olarak gelişen göç hareketi, yine aynı yönlerde toplumu etkileyen ve sonuçlara sahip olan bir olgudur. Göç olgusunun gelişimini tek taraflı olarak incelemek yanlış olabilmektedir. Hem göç alan, hem de göç veren merkezlerin niteliksel ve niceliksel özelliklerinin belirlenmesi ve merkezlerin karakteristik özellikleri ile beraber analiz edilmelisi gerekmektedir.

Göç olgusu temel olarak iki ayrı kısımda incelenmektedir. İçgöç olarak ayrılan kısım, ülke sınırları arasında çeşitli merkezler arasında yer değiştirme eylemi olarak tanımlanırken, dış göç ise toplulukların ülke sınırlarını aşarak farklı ülkelere göç etmeleridir. Araştırmanın ana temasını içgöç hareketi oluşturmaktadır.

Ülkemizde 1950'li yıllardan sonra yoğun olarak görülmeye başlayan göç olgusu, Türkiye açısından birçok farklı etmene bağlanabilmektedir. Türkiye'de görülen içgöç gelişimi irdelendiğinde, neden olan faktörler ve sonuçlar açısından birbirlerine bağlı ve incelenmesi gereken olgulardır. Bu araştırma Türkiye'deki içgöç olgusunun oluşma nedenleri açısından da bilgiler sunmaktadır.

Çalışmanın amacı, Türkiye'deki içgöç olgusunu incelemek ve gelişimine farklı bir bakış açısı kazandırmaktır. Bununla beraber çalışmanın bir diğer ana teması olan Çorlu analiz kısmında ise, Göçerlerin göç etme nedenlerini araştırılacak ve buna bağlı olarak nedenlerin geçerliliği sınanacaktır. Göç etme nedenleri araştırılırken göç teorilerinden yararlanılacak ve Çorlu örneğinde teoriler test edilmiş olacaktır. Göçerlerin göç etme nedenlerinin önemi kadar, önemli olan bir diğer kavram ise

yaşam memnuniyetidir. Araştırmaya katılan göçerlerin yaşam memnuniyetleri de araştırma konusu olmakla beraber, göç etme ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki çeşitli yollardan test edilecektir. içgöç olgusunun araştırılması kısmında elde edilen bulguları test etmek ve içgöç olgusuna ilişkin değerlendirilen bilgilerin geçerliliğini göstermek, ulaşılabilecek yeni kavramlar ile Türkiye’deki içgöç araştırmalarına farklı bir anlam kazandırmak hedeflenmiştir.

Bu amaçla çalışmanın ilk kısmında, genel anlamda göç olgusu tanımlanmaya çalışılmış, farklı bilim dallarının göç olgusuna getirdikleri anlam zenginlikleri göz önüne konmaya özen gösterilmiştir. Uluslararası göç hareketi değerlendirilerek, hem yasal göç hareketi, hem de yasadışı olan göç hareketine dair bilgiler verilmiştir. Göç kavramını literatüre kazandıran ve bu konuda ilk araştırmaları yapan olan E.G. Ravenstein’in göç üzerine derlemiş olduğu çeşitli kanunlara değinilmiştir. Göç olgusunu nedensel açıdan analiz edebilmek için üretilen çeşitli göç teorine değinilmiştir. Göç hareketi türlere ayrılarak, zaman içerisinde geçirdiği çözümler ve çözümlenmeler açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci kısmında ise Türkiye’deki içgöç hareketinin daha iyi anlaşılabilmesi için, Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımından başlayarak Türkiye nüfusuna ilişkin çeşitli veriler verilmiştir. Türkiye’deki içgöç olgusu derinlemesine analiz edilmiştir. İçgöç olgusunun tarihi gelişimi çeşitli süreçlere ayrılarak anlatılmıştır. Türkiye’de göç hareketliliğinin en çok görülen bölgeler ve iller analiz edilmiş, çeşitli yorumlar yapılmıştır. İçgöç mekânları analiz edildikten sonra göç oluşumunu etkileyen unsurlar incelenmiştir. İçgöç hareketini başlatan etmenler çekici ve itici faktörler olarak ayrılmış ve bu faktörler çeşitli dış etmenler ile birleştirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Çorlu ilçesindeki içgöç olgusu analiz edilmiştir. Çorlu’da içgöç olgusunun incelenebilmesi için, bölgede saha araştırması yapılmış ve belirlenen örneklem sayısına göre anket uygulanmıştır. Anketler neticesinde elde edilen veriler Microsoft Office Excel ve SPSS bilgisayar programları ile analiz edilmiş ve varılan sonuçlar şekil ve tablolar ile görsel olarak verilmiştir. Analizler neticesinde elde edilen verilere çeşitli çapraz sorgulama yöntemleri uygulanmış ve değişik yorumlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunların yanı sıra çeşitli faktörlerin

birbirlerinden bağımsız olup olmadıkları Ki-Kare bağımsızlık testi ile test edilmiştir. Çalışmanın son kısmı da ise araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

a. Problem

Günümüzde göç olgusuna her ülkede rastlanmaktadır. Boyutları farklı bile olsa göç olgusu varlığını her alanda ve her yerde hissettirmektedir. Temelinde sosyal bir hareket olan göç olgusu, gelişmekte olan ülkeler için olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir kavramdır.

Gelişmiş veya gelişmekte olan yerleşim merkezlerinin etkilendiği en önemli faktörlerin başında gelen göç olgusu çözülmesi gereken bir sorun özelliği kazanmıştır. Türkiye’de içgöç olgusu genel çerçeve ile göz önüne alındığında, göç hareketinin göç edilen bölgeye bazı yükler getirdiği ve bu yüklerin zaman içerisinde sorun haline geldiği görülmüştür. Gelişen yerleşim merkezleri ve kentsel alanlar göç hareketinden büyük oranda etkilenmektedir. Bu bağlamda göç olgusunun oluşum nedenlerinin çözümlenmesi ve uygulanacak çeşitli yöntemler ile sorunun ortadan kaldırılması gerekmektedir.

b. Amaç

Bu çalışmada, Türkiye’de yaşanan içgöç hareketliliğine neden olan çeşitli faktörleri belirlemek ve Çorlu örneğinden elde edilen veriler ile nedenleri desteklemek hedeflenmiştir.

Bu amaçla:

1. Göç ve göç olgusuna ait çeşitli kavramlar tanımlanacaktır.
2. Türkiye’de yaşanan içgöç olgusu nüfus verileri ile birlikte verilecek ve Türkiye’de içgöç olgusundan etkilenen yerleşim merkezleri ayrıntılı olarak analiz edilecektir.
3. Türkiye’de yaşanan içgöç hareketinin oluşumunda etkili olan faktörler çekici ve itici etmenler olarak incelenecek, bu faktörlere etki eden dış faktörler analiz içerisine katılacaktır.

4. Çorlu araştırma sahasından elde edilecek bulgular ile içgöç olgusuna yeni bakış açıları katmak istenmektedir.

c. Önem

İçgöç olgusunu yoğun olarak yaşayan bölge veya merkezlerde sorunlar ile karşılaşılmaktadır. Türkiye’de sorun haline gelen içgöç hareketliliğinin oluşumunda etkili olan faktörlerin belirlenmesi, içgöç olgusunun çözümlenmesi açısından önemlidir. İçgöç hareketinin sorun olmaktan çıkabilmesi için nedenlerin araştırması ve nedenlerinin çözülmesi ile sorunun ortadan kalkması bakımından önem arz etmektedir.

d. Sayıtlar

İçgöç hareketliliğine dair Türkiye ve çeşitli bölgelerde araştırmalar yapılmıştır. Yapılmış olan bütün araştırmalarda Ekonomik ve istihdama dayalı nedenlerin, göç oluşumunda etkili olduğu varsayımı ortak noktadır. Bu çalışmada içgöç oluşumuna dair nedenler detaylı olarak analiz edilecektir. Bununla beraber Çorlu araştırma sahasına anket formu uygulanarak veriler birinci kişilerden alınacaktır. Elde edilecek olan bulgular neticesinde ekonomik ve istihdama dayalı nedenler kadar diğer nedenlerinde etkili olabileceği araştırılacaktır.

e. Sınırlıklar

Araştırma Türkiye içgöç olgusu üzerine olacaktır. Uygulanacak anket yönetimi araştırma sahası olan Çorlu merkez ile sınırlıdır. Araştırmanın hipotezleri Türkiye geneline kapsayacak şekilde yorumlanacak ve daha önce yapılan benzer çalışmalar ile desteklenecektir.

f. Tanımlar

Göç; Coğrafi mekân değiştirme sürecinin toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketidir (İçduygu, 1998: 215).

Göç; Belli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanında yaşayanların, kendi iradeleri ile yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanlarının dışına taşıyanların miktarıdır (Tekeli, 1998: 9)

ARAşTIRMA YÖNTEMİ

a. Araştırma Modeli

Araştırmanın temelini literatür taraması, „söyleşi, istatistikler ve araştırma sahasında elde edilen anket sonuçları oluşturacaktır.

b. Evren ve Örneklem

Alan araştırmasının esas veri toplama aracı, araştırma sahasına göç etmiş olan göçerler ile yüz yüze yapılan görüşmelerde uygulanan soru kâğıdır. Soru kâğıdına ek olarak, göçerler ile yüz yüze yapılan görüşmeler, onlardan alınan bilgiler ve gözlemler araştırmanın kaynakları arasındadır. Anket uygulanan göçerler rastgele örneklem yöntemine göre belirlenmiştir. Anket uygulanan gözlemlerin göç etmiş kişiler olmasına özen gösterilmiş ve ek özellik aranmamıştır.

c. Verilerin Toplanması ve Çözümü

Veri ve kaynak olarak konuya ilişkin bilimsel içerikli kitaplar, yazılar ve makaleler, devlete bağlı veya bağımsız olarak çalışan kuruluşların çıkardıkları dergiler, yayınlar ve konuya ilişkin olarak yaptıkları araştırmalar, çalışma sahasında yapılacak olan anket ve söyleşilerden faydanılanacaktır. Araştırma sahasından elde edilen veriler Microsoft Office Excel ve SPSS bilgisayar programları yardımıyla değerlendirilmeye tabi tutulacaktır. Ayrıca çeşitli değişkenleri incelemek amacıyla çapraz tablolar düzenlenecek ve SPSS bilgisayar programı ile değerlendirilecektir.

Ayrıca çeşitli faktörlerin birbirlerinden bağımsız olup olmadıkları Ki-Kare bağımsızlık testi ile test edilecektir.

d. İlgili Araştırmalar

J. M. Munro (1974), 1960 ve 1965 dönemi içerisindeki içgöçler üzerine yaptığı araştırmada, içgöçlerin oluşumunda etkili olan faktörleri belirlemeye çalışmıştır.

Samira Yener (1977), 1965–1970 döneminde iller arası göçleri ve göç edenlerin çeşitli niteliklerini araştırmıştır.

E.Tümertekin (1977), göç veren yerleşim merkezlerindeki durumu araştırmıştır.

R.Doh (1984), Türkiye 1970–1975 dönemi içgöçlerinin nedenlerini araştırmıştır.

T. Kocaman ve S. Bayazıt (1993), 1965- 1985 dönemi içgöçleri ve göçerlerin sosyo-ekonomik niteliklerini incelemiştir.

W. Tobler (1995), 1880’li yıllarda Ravenstem tarafından yazılan göç kanunlarının geçerliliğini sorgulamıştır.

Ayşe Gedik (1998), içgöç araştırmalarında nüfus sayımları ve daimi ikametgâh adres kayıtları verilerinin üzerinde durmuştur.

M. Demirci ve B. Sunar (1998), Cumhuriyet Dönemi nüfus sayımlarından elde edilen veriler ile içgöç olgusunu değerlendirmişlerdir.

R. Yamak ve N.Yamak (1999), 1980 ile 1990 dönemi iller gelir düzeyi ile göç olgusunu beraber analiz etmiş ve göç oluşmasında gelir faktörünü incelemiştir.

Ş.Üçdoğruluk (2002), İzmir iline olan içgöç hareketini araştırmıştır.

T.H. Gür ve E. Ural (2004), Türkiye’deki içgöç hareketinin nedenlerini çekici ve itici faktörler olarak incelemiştir.

Hacı Kurt (2006), 2002 yılında yapılan araştırmada, çeşitli kent ve kırsal merkezlerde içgöç olgusunu araştırmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GÖÇ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Bu bölümde, göç olgusuna dair daha önceden yapılmış tanımlar ortaya konarak göç olgusunun çeşitleri ve farklı yönleri anlatılmıştır. Göç kavramının sahip olduğu ve literatürde bahsedilen göç kanunları derlenmiştir.

1.1.Göç Olgusu ve Tanımları

Göç, tüm toplumları ve toplulukları etkileyen, pozitif ve negatif yönlere sahip olan bir olgudur. Neredeyse insanlık tarihi ile bütünleşik olarak anılan bu olgu toplumları ve toplulukları etkileyen bir değişkendir.

İnsanların yer değiştirme hareketi, neredeyse insanlık tarihinin başlangıcından bu yana sosyal hayatın en önemli öğelerinden birisi haline gelmiştir. Ulus devletlerinin oluşumu ve uluslararası siyasi sistemin temel aktörü olmasını takiben ise, bu hareketlilik sınır ötesi dolaşım şeklini alarak farklı siyasi, ekonomik ve sosyal anlamlar da kazanmıştır (Sallan Gül, 2002: 80). İnsanlık tarihine etki eden en önemli unsurlardan biri olan göç; toplumların gelişimine katkıda bulunmuş, birçok kültür ve uygarlığı zenginleştirmiştir. Globalleşme süreci içerisinde dünyanın farklı bölgelerinde toplulukları, kültürleri, ekonomileri bütünleştirmiş ve birbirine bağlı hale getirmiştir (GCIM, 2005: 1–5). İnsanlık tarihi incelendiğinde her çağda insanların yer değiştirme hareketliliğine rastlamak mümkündür. Günümüze kadar insanlık tarihinde yer alan insanların yer değiştirme hareketi, farklı nitelikler kazansa da genelde, ihtiyaçları karşılamak için kaynak arayışı veya yaşam koşullarını değiştirmek şeklinde olmuştur.

İlk zamanlarda kaynak arayışı ile başlayan göçebelik*, zaman içerisinde gelişerek, bir yaşam tarzı halini almıştır.

---

*Değişik şartlara bağlı olarak belli bir yöre içinde çadır, hayvan ve öteki araçlarla yer değiştiren, yerleşik olmayan kimse veya topluluk (www.tdk.gov.tr).

Doğal afetler, açlık, kuraklık, iklim değişiklikleri ve diğer yaşam biçimleri ile girişilen mücadeleler neticesinde insan toplulukları, göçebe hayatı benimsemiş ve sürekli olarak göç eylemini gerçekleştirmişlerdir. Göçebelik hayatı içerisinde her zaman yer değiştirme olmaktadır. Göçebe topluluklar, anakara üzerinde yaşayabileceklerine inandıkları her yerleşim bölgesine göç etmişlerdir.

İnsanlar çoğunlukla kendilerini veya ailelerini düşünerek, kişisel veya ekonomik koşulları değiştirmek üzere göç eylemini gerçekleştirirler (Audas ve McDonald, 2004: 17-24). Göç hareketi ilk bakışta bir yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilse de nedenleri ve sonuçları ile birlikte bireylerin ve toplulukların üzerinde geniş çaplı değişiklikler yarattığı bir gerçektir. Toplumsal formasyonların ekonomik, politik ve kültürel yapılarında ve bu yapılar içindeki ilişkiler sisteminde yaşanan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan göç, söz konusu yapılarda önemli dönüşümlere yol açmaktadır (Göktürk, 1999: 111-147)

19. ve 20. yy.da başlayan sanayileşme ve endüstrileşme süreci, kentsel yaşam olgusunun önemini artırmıştır. Bugün ülkelerin nüfus oranlarını incelediğimizde kentlerde yaşayan insanların sayısı, kırsal kesimdeki insanların sayısından daha fazladır ve artış göstermektedir. Bu nüfus artışının nedenleri incelendiğinde, kentlerin artan ihtiyaçlarını karşılamak üzere kırsal kesimden insanların kentlere doğru yer değiştirme eylemi görülmektedir. Kırsal kesim açısından nedenleri değerlendirdiğimizde ise, kırsal merkezlerde yaşayan insanların kaynakları yetersiz bulması sebebiyle kentlere doğru göç ettiklerini gözlemekteyiz.

Göç temel olarak, bir yer değiştirme olayı olarak görülmektedir. Bu olay kır, kent ve ülke gibi yerleşim birimleri arasında gerçekleşmektedir. Göç eyleminin gerçekleştiği yerleşim birimleri ister göç alan olsun veya ister göç veren olsun, bu olgunun olumlu veya olumsuz sonuçları ile karşılaşmışlardır. Bununla beraber göç eden insanların, göç ettikleri yerleşim birimlerine uyum sağlama sürecinde yaşadığı zorluklar bazı problemleri doğurmuştur. Her yerleşim birimi kendine özgü yaşam kültürünü oluşturmuş, bu kültüre sahip insanların göç etmesi, çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Kültürel farklılaşmanın ortaya çıkmasında en önemli rol, unutulmamalıdır ki göç olgusuna aittir (Yalçın, 2004: 4).

Ülkelerde ki göç hareketliliği nedeniyle sosyal ve ekonomik değişimler yaşanmış, sağlık, eğitim, kentleşme, sosyal güvenlik ve benzeri problemler meydana çıkmıştır (Üçdoğruk, 2002: 158). Nedenleri, sonuçları ve bununla beraber yarattığı problemleri ile derinlemesine incelendiğinde göç olgusunun çok yönlü bir karaktere sahip olduğu görülmektedir. Toplumun, toplumsal, kültürel ve ekonomik yapısıyla yakından ilişkilidir. Göç, özellikle nüfus yapısında etkili olurken, nüfusların nitel ve nicel özellikleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Göç olgusu, ülkelerin veya ülke nüfuslarının gelişmesini sağlayabileceği gibi, azalmasına da sebep olacak gücü kendinde bulundurmaktadır (Ateş, Eş, 2004: 210). Göç Olgusu çok yönlü bir karaktere sahip olmasıyla birlikte birçok kavram ile iç içe geçmiş bulunmaktadır. Bu özelliği onun evrenselliğinin kanıtıdır.

Göç olgusunun temelinde yer değiştirme eyleminin olduğunu bilinmektedir. Literatüre baktığımızda göç ile ilgili çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Göç olgusu birçok sosyal bilimin içerisinde var olduğu için, her araştırmacı göç olgusuna yeni bir tanım kazandırmış ve araştırdığı bilim ve kavramlar açısından yeni bir tanım üretmiştir.

Türk Dil Kurumu göç olgusunu, Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlamıştır (www.tdk.gov.tr).

Üner, göçü nüfusun yer değiştirme hareketi olarak ele almakta ve kent, köy gibi bir yerleşme biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketi olarak tanımlamaktadır (1972: 77). İçduygu ise paralel bir tanımla göçü, coğrafi mekân değiştirme sürecinin toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketi olarak tanımlamış ve göç olgusunun toplum yapısı üzerindeki etkilerine değinmiştir (1998: 215). Kearney, nüfussal yer değiştirme olarak gördüğü göç olgusunu, nüfusun belirli bir coğrafya üzerinde yer değiştirmesi olarak tanımlarken (1996: 374), Lee, göç olgusuna nüfusun, kalıcı veya yarı kalıcı olarak yer değiştirmesi olarak yaklaşmıştır (1996: 16).

Gönüllü, diğer tanımlar gibi yer değiştirme eylemi üzerinde durarak göçü, bireylerin ya da grupların bir yerden başka bir yere gitmeleri olarak tanımlamış ve söz konusu yer değiştirme eyleminin ülke içinde olabileceği gibi ülke dışında da olabileceğini belirtmiştir (1996: 94).

Akkayan'ın tanımına göre ise, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere tamamen yahut geçici bir süre için bir iskân ünitesinden (şehir, köy, gibi) diğerine yerleşmek amacıyla yaptıkları yer değiştirme eylemleridir (1979, Gönüllü, 1996: 94'ten alıntı)

Göç olgusunun sonuçları yönünden tanım yapmak gerekirse, coğrafik, ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi sonuçlar doğuran nüfus hareketi olarak tanımlayabilmekteyiz (Özer, 2004: 11).

Tanımlar farklı bilim alanlarından, farklı kişiler tarafından da yapılmış olsa da, içerisinde bazı benzer unsurları bulmak mümkündür.

-Bunların ilki, yer değiştirme eylemidir. Göç olgusunun özünde yer değiştirme eylemi olduğu için, yapılan bütün tanımlar içinde yer değiştirme eylemine rastlanmakta ve iki farklı nokta arasında yer değiştirmeden bahsedilmektedir.

-İkincisi ise, yapılan yer değiştirme eyleminin kimler tarafından yapıldığıdır. Bu eylem bireysel veya toplu nüfus hareketi olarak gösterilmektedir.

Yapılan tanımlardan ve ortak unsurlardan yola çıkarak bir tanım yapmak gerekirse Yalçın'ın göç olgusu tanımına ulaşmaktayız; Göç, ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir (2004: 13).

Gönüllü (1996: 95) göç olgusunun önemini şöyle belirtmiştir. Göç olgusu siyasal, ekonomik, toplumsal, dinsel, vb. nedenlerle, ister zorunlu, isterse gönüllü olarak yapılsın sosyo-ekonomik yapıda önemli toplumsal sonuçlar doğurmaktadır. Yalnızca

nüfus hareketliliği olması nedeniyle değil bu olguya yol açan faktörler (nedenler) ve göç olgusuyla birlikte düşünülmesi gereken sonuçlar (durumlar) bakımından da önemli olması nedeniyle, hem göç veren, hem de göç alan toplumlar bakımından irdelenmesi gereken bir olgudur.

1.2. Uluslararası Göç Olgusu

Göç kavramı, insanlık tarihi kadar eski olsa da, yakın geçmişte ivmesini arttırmış ve yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Göç olgusunun yoğunlaşmasındaki temel unsurlar olarak, ülkeler arası gelişmişlik farklarının artması ve kapitalin mekansal değişimini görmek mümkündür. Bir başka ifade ile globalleşen dünya göç kavramının gelişimini hızlandırmış ve yer değiştirme eyleminde bulunan nüfusun sayısını arttırmıştır.

Tablo 1.1. Dünya Göçmen Sayısı (1960–2005)

Yıl	Dünya Üzerindeki Tahmini Göçmen Sayısı
1960	75.463.352
1965	78.443.933
1970	81.335.779
1975	86.789.304
1980	99.275.898
1985	111.013.230
1990	154.945.333
1995	165.080.235
2000	176.735.772
2005	190.633.564

Kaynak: World Migrant Stock: Estimated Number of International Migrants at Mid-year. www.eas.un.org

1960 yılında dünya üzerinde tahmini 75 milyon göçmen bulunurken, bu rakam 2005 yılına gelindiğinde ise 2 misli artıştan daha fazla bir artış göstererek yaklaşık 191 milyon kişiye yaklaşmıştır. Bu artışın gerçekleşmesinde globalleşme, ekonomi ve teknoloji alanındaki gelişmeler temel unsur olarak görülebilmektedir. Geçen yıllar

içerisindeki en büyük sıçrama, 1985–1990 yılında gerçekleşmiştir. İki dönem arasındaki göçmen farkı, yaklaşık 44 milyon göçmendir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün (İngilizce açılımı-IOM) göç raporlarına göre 2005 yılında Dünya üzerinde yaklaşık 191 milyon göçmen bulunmaktadır. Anlaşılmaktadır ki 21.yy. tanımlanan en büyük çıkışlarından bir tanesi göç olgusudur. Her ülke ve bölgenin sosyal ve ekonomik yapısını etkileyen bir değişkendir (www.iom.int). Dünya nüfusunun aynı dönemde 6,5 milyar kişi olduğu düşünülürse her 35 kişiden birinin göçmen olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1.2. Dünyada En Çok Göçmene Sahip Ülkeler (2005)

Ülke	Göçmen Sayısı	Dünya Göçmenleri Arasındaki Payı (%)
Amerika Birleşik Devleti	38.354.709	20,2
Rusya	12.079.626	6,4
Almanya	10.143.626	5,3
Ukrayna	6.471.029	3,4
Fransa	6.360.730	3,3
Suudi Arabistan	6.105.722	3,2
Kanada	5.700.147	3,0
Hindistan	5.408.118	2,8
İngiltere	4.790.074	2,5
İspanya	4.097.204	2,2
Toplam	99.510.985	52,3

Kaynak: www.migrationinformation.org

Tablo 1.2.'de Dünya'da 2005 yılına ait, en çok göçmene sahip 10 ülke verilmiştir. En çok göçmene sahip olan ülke Amerika Birleşik Devleti'dir. Dünya göçmen nüfusunun %20,2'lik kısmını içinde barındırmaktadır. Adı geçen bu 10 ülkenin göçmenlerinin toplamı, aynı dönem içerisindeki göçmen sayısının %52,3'ünü oluşturmaktadır.

Günümüzde göç olgusunun varlığı tartışılmaz bir gerçektir. Göç olgusu göç alan ve veren ülkeler veya bölgeler için pozitif ve negatif sonuçlar doğurabilmektedir. Önemli

olan, pozitif yönlerin arttırılması kadar, sistemli bir şekilde göç hareketinin yönetilmesi ve negatif sonuçların azaltılmasıdır (www.iom.int).

Göç olgusunun öneminin ve yoğunluğunun artmasına bağlı olarak uluslararası alanda göçe ilişkin yeni kavramlar da ortaya çıkmıştır. İltica, mülteci, yasadışı göç gibi kavramlar bunlardan bir kaçıdır. Bu kavramların çeşitliliğindeki artış temelde ülkeler arası artan eşitsizliklerin (ekonomik, etnik, siyasi, dini, savaş, işgücü, kültürel vb.) ve yasal göçe getirilen kısıtlamalara karşı geliştirilen göç metotlarını içermesidir (Gençler, 2003: 175).

Göç olgusunun kavram çeşitliliği içerisinde kanun tarafından desteklenmeyen göç hareketi yasadışı göç olarak nitelendirilmektedir. Yasadışı göç olgusu; doğrudan veya dolaylı olarak maddi veya manevi çıkar elde etmek için, bir kişinin uyrukluğunu taşımadığı veya daimi ikametgah sahibi olmadığı bir taraf devlete yasadışı girişi (Gençler, 2003: 176) olarak tanımlanabilir.

Yasadışı göç hareketi incelendiğinde ise, belirli güzergahlara bir başka ifade ile geçiş yollarına sahip olduğu görülmektedir. Kaynak ülke, transit ülke, hedef ülke kavramlarını içinde barındıran yasadışı göç hareketi, göçerlerin yasadışı yollardan gitmek istedikleri ülkelere hangi ülke güzergahlarından gittiklerini açıklamaktadır. Kaynak ülke kavramı göçmenlerin göç etmek için çıkış yaptıkları ülkeleri tanımlarken, hedef ülke, göçmenlerin ulaşmak istedikleri ülkeyi tanımlamaktadır. Transit ülke ise, göçmenlerin hedef ülkeye ulaşmak için kullandıkları, güzergah üzerinde bulunan ülke veya ülkelerdir.

Yasadışı göç hareketinin gerçekleştiği güzergahları ülkeler bazında ele alacak olursak aşağıdaki gibi gruplandırma yapabilmekteyiz (Gençler, 2003: 175).

Kaynak Ülkeler; Çin Halk Cumhuriyeti, Bangladeş, Pakistan, Hindistan, Sri Lanka, Afganistan, Irak, İran, Suriye, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Bulgaristan, Türkiye, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Romanya, Moldova, Ukrayna, Belarus, Rusya Federasyonu, Afrika Ülkeleri, Meksika, Kuzey Kore, Moğolistan, Vietnam, Nepal, Lübnan.

Transit Ülkeler; Japonya Güney Kore, Tayvan, Endonezya, Singapur, Malezya, Irak, İran, Gürcistan, Azerbaycan, Türkiye, Suriye, Lübnan, KKTC, Güney Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Slovenya, Slovakya, Polonya, Makedonya, Macaristan, Hırvatistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Mısır, Filistin, Ürdün, Meksika.

Hedef Ülkeler; Almanya, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İsveç, Danimarka, İtalya, Yunanistan, Finlandiya, İspanya, Avusturya, ABD, Kanada, Avustralya, Japonya, Güney Kore, Türkiye, Bulgaristan, Malezya, Singapur.

Yasadışı göç, bölgesel düzeyde birkaç ülkenin değil, görüldüğü gibi tüm dünya ülkelerinin az ya da çok karşılaşmakta oldukları bir sorundur. Tüm dünyada yasal kurallara uymaksızın meydana gelen bu hareketlenmelerin sebepleri de genel olarak birbirine benzemektedir. Bu sebepler; Ekonomik güçlükler, iç savaşlar, bölgesel savaşlar, politik baskılar, ülkeler arası gelir dağılımı farklılıkları, kıtlık sorunları vb. gibi koşullara dayanmaktadır.

Yasadışı göç kavramını göç olgusundan ayıran bir diğer özelliği ise oluşma şeklidir. Mevcut göç hareketinde göçmenler göç edecekleri bölge veya ülkelere hukuki yollardan geçiş yaparken, yasadışı göç hareketinde uygulanan yöntemler tamamen hukuk dışı ve kanun ile desteklenmemiştir. Aşağıda yasadışı göç hareketinin oluşunda izlenen yöntemlere örnekler verilmiştir.

- Hudut kapılarından sahte veya değiştirilmiş belgelerle giriş-çıkış yapılması,
- Havayoluyla vize uygulamayan ülkelere yasal yoldan çıkış yapılarak sonradan temin edilen sahte pasaport veya belgelerle Avrupa ülkelerine geçişin sağlanması,
- Karayoluyla TIR, kamyon, karavan gibi ulaşım araçlarının zula tabir edilen gizli bölmelerine gizlenilerek karayoluyla giriş veya çıkış yapılması,
- Kara sınırlarından yürüyerek veya binek hayvanlarıyla ülkeye giriş yapılması,

- Sınır nehirlerinden yüzerek veya botla ülkeden çıkış yapılması,
- Çeşitli yollardan ülkeye giren kaçak göçmenlerin, denize kıyısı bulunan bölgelerden teknelerle açıkta bekleyen büyük gemilere götürülerek, başka bir ülke kıyısına ulaşıldığında yine küçük teknelerle kıyılara çıkartılması,
- Ülke çıkışında kullanılan yasal belgeyi posta ile geri göndererek bu belgeyi diğer bir kişinin kullanımının sağlanması,
- Ticari yatırım adı altında kurulan şirketler kanalı ile vize ve ikamet izni alınması,
- Seyahate elverişli olmayan (kuru yük gemileri, eski gemiler vb.) teknelerin veya gemilerin organizatörler tarafından kullanılması suretiyle yasa dışı giriş ve çıkış yapılması (Arslan ve Azizağaoğlu, 2004: 299).

Yasadışı göç olgusunu gerçekleşmesinde çeşitli suç örgütlerinin rolü büyüktür. Suç örgütleri vasıtasıyla yasadışı göç hareketi gerçekleşmekte ve suç örgütleri bireyleri kanun dışı yollardan ülkelere sokmaktadır. Yasal olarak ülkelerinden ayrılma ve istedikleri ülkelere gitme şansları olmayanlara aracılık eden suç örgütleri diğer isimleri ile göçmen mafyaları, 1990'da bu işten yılda 1,5-2 milyar dolar kazanıyordu. Zaman içerisinde gelişmiş ülkelerin göçmen kotalarının her yıl azalması yeraltı örgütleri eliyle gerçekleşen göçü hızlandırdı. 2005 yılında suç örgütleri, yasadışı göçten yılda 7-10 milyar dolar arasında değişen bir kazanç elde ediyordu. "Göçmen kaçakçılığı" veya "insan kaçakçılığı" olarak tanımlanan bu suç, günümüzde mafyanın uyuşturucu ve silah kaçakçılığından sonraki en önemli gelir kalemlerinin başında gelmektedir (Şanlı, Gün, 2005).

Uluslararası Göç Örgütü'nün 2005 yılındaki raporuna göre, 30 ile 40 milyon yasadışı göçmen olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam aynı dönemdeki göçmen sayısının %15-20 aralığına denk gelmektedir. Başka bir ifade ile, her 5 göçmenden bir tanesi yetkisiz yani yasadışı göçmen konumundadır (www.iom.int).

1.3. Göç Teorileri

Göç hareketi ister yasal isterse yasadışı olsun görüldüğü gibi benzer nedenlere dayanmaktadır. Bununla beraber göç hareketinin açıklanabilmesi için çeşitli göç teorileri ortaya konulmuştur fakat genel anlamda göç olgusunu açıklayabilecek tek bir teoriden bahsetmek mümkün değildir.

Göç olgusu üzerine yazılan ilk açıklayıcı bilgi 1885 yılında Ernst Georg Ravenstein tarafından yazılan “The Laws of Migration (Göç Kanunları)” isimli yazıdır. Ravenstein, göç olgusunun çeşitli kanunlara bağlı olduğunu ve bu kanunlara bağlı kalınarak göç eyleminin gerçekleştiğini iddia etmiştir. Bu kanunlar şöyledir (Grigg, 1977: 41-55);

1. Göçmenler, kısa mesafelerde hareket (göç) ederler.
2. Göçmenler hedefledikleri merkezlere adım adım ilerlerler.
3. Uzun mesafeye göç edenler, ticaret ve sanayi bakımından gelişmiş merkezlere göç etmeyi tercih ederler
4. Her göçmen akımın, bir aksine-akımı vardır. Oluşan her göç, telafi edici karşı bir akım üretir. (Göç veren merkezde, göçerlerin yarattığı boşluklara, başka merkezlerden gelen göçerler yerleşir). Dağılım süreci bu emilimin (göç alımının) tam tersidir ve benzer özellikler gösterir
5. Kentsel yerleşim alanlarının yerlileri, kırsal alanlarda yaşayan yerlilere göre daha az göç etme eğilimindedir.
6. Kadınlar, erkeklere oranla daha çok göç etme eğilimine sahiptir, ama erkekler kadınlara oranla daha sık yer değiştirir (hareket eder).
7. Göçmenlerin çoğu, erişkinlerdir; Aileler nadiren, göç eder.
8. Şehirler, gerçekleşen bu göç (hareket) dalgası ile daha çok büyür.
9. Göçerler göç ettikleri merkezlerin sanayi alanlarını ve ulaşım yollarını geliştirir.
10. Göç hareketinin büyük bir kısmı, kırsal alanlardan şehirlere dir.
11. Göçün ana nedeni ekonomiktir.

İddia edilen bu göç kanunları, Ravenstein’in Birleşik Krallık döneminde İngiltere’deki nüfus hareketine göre şekillendirilmiştir. Grigg’e göre (1977, 55) Ravenstein’in göç hareketi çalışmalarına katkısı büyüktür. Ravenstein’in göç üzerine

yaptığı çalışmalar, göç hareketine dikkatleri çekmiş ve dünyanın birçok yerinde göç üzerine araştırmalar yapılmasına sebep olmuştur. İzleyen yıllarda daha kapsamlı araştırmalar yapılmasına rağmen, yapılan araştırmalar Ravenstein'in varsayımlarının yerine geçememiştir.

Ravenstein'in göç kanunları üzerine araştırma yapan Tobler (1995, 327–243), yapılan ve yapılacak olan göç araştırmalarına bağlı olarak yeni göç kanunlarının oluşumunu sorgulamıştır. Zaman içerisinde Ravenstein'in göç kanunlarına yapılan ilavelerin yetersizliği sonucuna varmıştır. Günümüz şartlarına göre daha iyi teknoloji ve veri alma yöntemlerine sahip olduğu halde adı geçen kanunları hem görmezden geldiğini hem de yapılan ilavelerin günümüz şartlarına yakışmadığını belirtmiştir.

Geçen zaman içerisinde bu varsayımlara yenilerinin eklendiği ve göç hareketinin belli varsayımlar üzerine gerçekleştiği iddia edilmiştir. Hala geçerliliğini koruyan kanunlar olmasına rağmen, geçerliliğini kaybetmiş günümüz şartlarına uyum göstermeyen varsayımlarında olduğu görülmektedir.

Göç teorilerinin birbirlerinden farklılık göstermesi, hem göç hareketinin oluşumuna hem de göç olgusunun gerçekleştiği ülkenin sahip olduğu koşullara bağlanabilmektedir

Neo-Klasiklerin Makro Ekonomik Teorisi: Ekonomik gelişme süreci içerisinde ki emek göçünün gelişmesini açıklamaktadır. Bu teoriye göre, emek piyasasındaki arz ve talep farklılıkları, göçün ana nedenini oluşturur. Emeğin, düşük ücretli ülkelere, yüksek ücretli ülkelere doğru göçü söz konusudur. Ücretler arasındaki farklılıklar göçü çoğaltabileceği gibi, ücret farklılıklarının azalması göçü de azaltacaktır. Tamamen emek pazarlarına odaklanan modelde değişken, emeğin ücretidir (Schoorl, 2000: 3).

Neo-Klasiklerin Mikro Ekonomik Teorisi: Mikro ekonomik teori de makro ekonomik teori gibi emek pazarına odaklanmakla beraber, bireyin mantıksal olarak fayda analizi yaptığını da öne sürmektedir. Alternatif göç edilecek yerler hesaplanırken, ücret, maliyetler gibi konular derecelendirilir. Buradaki farklılık, sadece ücrete dayalı konular değerlendirilmez. Göç edilecek yerlerdeki koşullar, kültür, arkadaşlıklar göz önüne alınmaktadır (Schoorl, 2000: 3).

Dünya Sistem Teorisi: Bu teorinin odak noktası, kapitalist sistemdir. Dünya ekonomik sistemi içerisinde kapitalist yapıya sahip olan ülkeler, diğer ülkelere ucuz işgücü ithal ederek maliyetleri düşürmeyi amaçlamaktadırlar. Ucuz ve kalifiyeli işgücü ile karlarını maksimize etme düşüncesi egemendir. Bu hareket işgücü için göç olgusunu oluşturmaktadır (Wallerstein, 1976: 229-233).

İkili Emek Teorisi: 1970'lerin sonlarında (1979)MJ Piore tarafından yaratılan bu teori, göçü, modern endüstriyel ekonomilerin yapısal ihtiyaçlarını karşılamaya bağlar. Sanayileşmiş toplulukların ihtiyaçları ve emek pazarının temelini oluşturan özellikler neticesinde, sürekli olarak emek göçü talep edilmektedir (IOM, 2003: 13). Göçerlerin göç etmelerinin ana nedeni, göç edecekleri bölgedeki (Şehir, yabancı ülke) modern ekonominin yapısal emek ihtiyacıdır.

İkili Ekonomide Kalkınma Teorisi: 1954'te W.A. Lewis tarafından kurulan "development in a dual economy" teorisi, sınırsız emek tedariki ile büyüme modellerinin ilki ve habercisi olarak görülmekte olsa da, buna rağmen kendi özellikleri olan veya kendine özgü bir göç teorisi değildir. Emek göçünün ekonomik gelişme süreci içerisinde anahtar bir rol oynadığını öne sürmektedir. Gelişmekte olan ülke ekonomilerinin modern sektörü sadece, geleneksel tarım içerisinde üretkenliği sınırlı olan kesimden emek tedariki ile genişletebilir. Emek geleneksel sektörlerden, daha iyi maddi koşullara sahip olan modern sektör veya sektörlerle doğru göç eder. Ücret seviyesinin düşük olduğu sektörlerden, üretimin ve karlılığın büyük ölçekli olduğu sektörlerle emek göçü sınırsız olarak görülmektedir (IOM, 2003:12).

Emek Göçünün Yeni Ekonomi Teorisi: Bu teori 1980'li yıllarda O.Stark tarafından, neo-klasiklerin temel katı geleneklerini alarak geliştirildi. Ana odak, göçerin herhangi bir bedel ile geliri azami dereceye çıkarmaktan ziyade, gelirin kaynaklarını çeşitlendirmektir. Teori bu yüzden adil işçi pazarını düşünmek yerine, birbirinden farklı çeşitli pazarları ve onların koşullarını düşünür. Yeni ekonomik teori göç hareketinin, hem maddi boyutu, hem de sosyo-kültürel boyutu arasında karmaşık bir ilişki olduğunu belirtir. Teori özellikle, toplum içindeki yoksul kesimin, finansal kaynakları mevcut

olan diğ er toplum üyelerine göre, göç etme olasılığ ının fazla oldu ğ u konusunda çeş itli açıklamalar getirir.

Bağı mlılık Teorisi: Neo-klasiklerin üst ünlü ğ üne meydan okuyan bir grup tarafından 1970'lerde oluşturulan bu teori, olguların, merkezlerin, kentsel ve kırsal alanların birbirlerine bağı mlılıklarını anlatmaktadır. Teorinin odak noktasını kırsaldan kentsel doğru olan göç hareketi oluşturmaktadır. Teori, göç neticesinde sosyal bir çarpış ma yaşanabileceğini dile getirmekte ve bunun nedenini kırsal ve kentsel alanlarının eş itsizliğine bağ lamaktadır. Teorinin temelini oluşturan düşünce, sanayileş en bir merkez ve tarımsal bir çevre arasındaki eş itsiz ilişkilerdir. Uluslararası boyutta düşünüldüğ ünde, merkezde bulunan ÷ lke, çevresindeki üç üncü dünya ÷ lkelerinin sömürerek geliş mesine devam eder. Sonuç olarak bağı mlılık teorisine göre göç; merkezin, çevreye egemenliğ inin sonucudur (IOM, 2003: 13).

Ağ Teorisi: Massey'in 1990'lı yıllarda ortaya arttığı bu teorinin temeli, göç hareketini bir ş ebekeye organizasyonuna benzetmesidir. Hedef ÷ lkeye varan göçmenler ile, onların kaynak ÷ lkede kalan ailesi, arkadaş ları veya hemş ehirleriyle birbirlerini etkilediğı ve insanlar arası ilişkilerin bir bileş iğ i olarak göç hareketini tanımlar ve bir ş ebeke iletişime benzetir. İnsanlar arasındaki bağımlılar bilgi ve mali yardım olmakla beraber iş bulmak, kalacak yerlerin bulunması ve diğ er yardım konularını kapsar (IOM, 2003: 14).

1.4. Göç Çeş itleri

Göç olgusu ister geliş me şekline bağı lı olsun, ister yapısına veya oluş uma bağı lı olsun kendi içerisinde birçok ayrıma maruz kalmış tır. Göç olgusunu daha iyi açıklayabilmek için bu ayrımlar bizim yararımızadır. Göç hareketi iki ana esasa ayrılarak, göç eyleminin çeş itleri açıklanacaktır.

1.4.1. Oluşumuna Göre Göç Çeşitleri

Petersen göçün dört değişik şekli olduğunu açıklamıştır (1996: 6-11, Yalçın, 2004 : 14-22'ten alıntı).

-İlkel Göç: İlkel kelimesini, insanların ilkel dönemi ile ilişkilendirmemeliyiz. Burada daha çok insanlığın doğal afetler karşısında çaresizliğinden kaynaklanan göçler konu edilmiştir. Petersen bu tip göçlerin ekolojik itici faktörler nedeniyle oluştuğunu öne sürmektedir. İlkel göçlerde önemli bir nokta ise, endüstri ve sanayi devrimlerinden önceki toplumlarda görülen muhafazakâr eğilimlerdir. Göç etmek zorunda kalan bir topluluk öncelikle eski yaşadığı çevreye benzer bir yerleşim bölgesi arayacak ve bu arayış kendilerine uygun bir yerleşim bölgesi buluncaya kadar devam edecektir.

-Zorlama ile Yapılan Göçler: İlkel göçlerde itici faktör, doğal yapı iken, zorlama göçlerde, daha çok sosyal yapıdır. Bu göç tipi iki gruba ayrılabilir. Birincisinde, göçe tabii topluluk göç etme konusunda az çok kontrolü elinde tutabilirken, ikinci grupta bu kontrol, tamamen topluluğun elinden alınmıştır. Buna örnek Nazi Almanya'sından verilebilir. İlk dönem uygulanan politikalarla Yahudiler, göçe özendirilmek istenmiş, sonrasında ise zorla, hayvan taşınan trenlere doldurularak toplama kamplarına taşınmışlardır. İlk grupta yer alan göçerlerin yaşam tarzları gittikleri yerde fazla değişmezken, ikinci grupta yer alan göçerlerin yaşam tarzları değişebilmektedir.

-Serbest Göç: Bu göç türünde, göçerler, göç etme kararını kendileri vermektedir. Burada söz konusu olan şey, daha çok bireysel arayışlardan kaynaklanan göçlerdir. Serbest göçte belirleyici faktör, bireylerin kendi içyapılarından ortaya çıkmakta ve göç kararı vermeleri ile sonuçlanmaktadır.

-Kitlesele ve Bireysel Göçler: Kitlesele göçler serbest iradenin sonucudur. Serbest göçle az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek, eski yerleri ile bir çeşit bağ kurmaları sonucunda o göç edilen bölgeye göç edenlerin sayısı hızla artar ve kısa süre de çekici etkenler nedeniyle göç kitlesele bir görünüm kazanır. Kitlesele göçlerin öncesinde hemen her koşulda öncü grupların hedeflenen yere göçmeleri söz konusudur.

Bu durum Türkiye’de kırsal kesimden, kentsel yerleşim bölgelerine ve dış ülkelere göçün kısa sürede kitlesel bir görünüm kazanmasına yol açmıştır.

Kitlesel göç ile bireysel göç olarak tanımladığımız göç olgularına, Türkiye şartlarından örnek vermek gerekirse, kırsal yerleşim merkezlerinden, kentsel yerleşim merkezlerine göç etmiş bireyin izlenimleri ve göç edilen bölgenin eski yerleşim bölgesine uyum göstermesi veya daha iyi yaşam koşullarına sahip olması neticesinde, kırsal kesimden kentsel yerleşim merkezine kitlesel göç başlar. Bireysel göç tek bir bireyin göç eylemi gibi algılansa da bir çekirdek ailenin yaptığı göçte de bireysel göç sayılmaktadır. Göç olgusunun kitlesel göç sayılabilmesi göçün eyleminin sayıca yoğunluğuna bağlıdır.

1.4.2. Ülke Sınırı Esasına Göre Göç Çeşitleri

-Dış Göçler: Belirli bir süre ya da devamlı olarak kalmak üzere çalışmak veya yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını aşarak başka ülkelere yapılan nüfus hareketidir (Üner, 1972, 77). Başlangıcında bireysel ve serbest olarak başlayan dış göç olgusu, öncü göçerlerin olumlu bilgi vermeleri üzerine sayıca yoğunlaşmıştır. Dış göç olgusunun gerçekleşmesinde gelinen ülkedeki itici faktörler önemli bir yer tutar. Göç eyleminin gerçekleştirileceği ülkenin çekici faktörlerinden ziyade, göç için terk edilen ülkenin itici faktörleri daha çok önemlidir. İtici faktörler olarak sosyo-ekonomik denge, istihdam ve eğitimi söyleyebiliriz. İnsanlar istedikleri sosyo-ekonomik refah seviyelerinde olmadıkları veya ülkelerinde işsiz pozisyonunda olmaları nedeniyle dış ülkelere göçerler. Bu sebeplerle dış göç “Yurtdışına işçi akımı”, “işçi göçü” veya “beyin göçü” olarak ifade edebilmektedir. Dış göçleri işgücü ve beyin göçü olarak ikiye ayırabiliriz. Dış ülkelere doğru gelişen işgücü göçü hareketini, ülkelerinden çeşitli nedenler ile (ekonomik, eksik istihdam, çalışma koşullarının uygunsuzluğu vb.) ayrılıp, başka ülkelere çalışmak üzere giden kişiler oluşturur. Bununla beraber gidilmesi düşünülen ülkenin çekici faktörleri arasında, işgücü ihtiyacı olmalıdır. İşgücü göçü fiziksel göç olup, göç edenler fizik güçlerini, daha iyi şartlar karşılığında kullanmak için göçerler. Beyin göçünü dış göç olgusu içerisinde ayrı olarak incelemek gerekmektedir. Beyin göçü tanımı içine üniversite derecesine veya bir alanda geniş bilgiye sahip olan yüksek nitelikli kişiler girmektedir. Bu ifade tam bir açıklama vermemekle birlikte,

bunun içinde; yüksek nitelikli uzmanlar, bağımsız yöneticiler, kıdemli işletmeciler, teknik alanda uzman kişiler, tüccarlar, yatırımcılar, fizikçiler, işadamları anahtar alanlardaki işçiler ve taşeron çalışanları bulunmaktadır (Gençler, Çolak: 2002). Dış göç olgusunu Türkiye örneği ile açıklamak yerinde olur.

Dış göç olgusu bir dönem Türkiye’de yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Türkiye’nin yurt dışına işgücü göçü İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan işgücü açığının ülkelerin işgücü açığını kendi kaynaklarından karşılanamaması, buna karşın bu ülkeleri güneyden çevreleyen ve gelişmekte olan Akdeniz Havzası ülkelerinin kendi ekonomileri tarafından istihdam edilemeyen fazla işgücü arzıyla karşı karşıya kalması ve bu nedenle kendi artan işgüçlerini gelişmiş işgüçlerine ihraç ederek başlamıştır (Unat, 2007: 3-4). Türkiye bu akımın bir parçası olmuş, fazla işgücünü gelişmiş olan ülkelere ihraç etmiştir. 1950’li yılların sonlarında ülkemizden Batı Avrupa ülkelerine doğru önce bireysel planda başlayan dışgöç, 1960’lı yılların başından itibaren de yurt dışı istihdam politikaları ile devlet tarafından özendirilmiştir. Anayasanın her vatandaşa seyahat özgürlüğü sağlaması da Türk işçilerinin yurt dışına çalışmak üzere göç etmelerini kolaylaştırmıştır.

2004 yılında yurt dışında tahmini olarak 3.519.804 Türk vatandaşı olduğu düşünülmektedir. Özellikle batı Avrupa ülkelerinde toplam 3.027.067 Türk vatandaşının bulunduğu varsayılmaktadır. Batı Avrupa ülkeleri arasında yoğun olarak 1.924.154 kişi ile en çok Türk göçmen Almanya’da bulunurken, Fransa’da 341.728, Hollanda’da 330.709, Avusturya’da 130.000 Türk göçmenin bulunduğu düşünülmektedir. Arap ülkelerinde 109.800, eski Sovyet Cumhuriyetinde ise 40.650 Türk vatandaş bulunduğu varsayılmaktadır. Bu grupların dışında Amerika Birleşik Devletlerinde 220.000, Avustralya’da 556.261, Kanada’da 40.000 Türk göçmenin yaşadığı tahmin edilmektedir (Alper, 2005: 32).

-İç Göçler: Bir ülke içerisinde, bölge, kent ve köy gibi yerleşim alanlarından, bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Üner, 1972: 77). Ülke içerisindeki bu nüfus hareketleri, ülkenin genel nüfus sayısını değiştirmezken, kent ve kırsal kesim nüfus oranlarını değiştirmektedir. İçgöç olgusu neticesinde, kentsel yerleşim birimlerinin nüfus oranları artarken, kırsal yerleşim

birimlerinin nüfus oranları azalmaktadır. İçgöç olgusu çeşitli yönlerde (göç yollarına) sahiptir. Bunlar:

- a. Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan içgöç,
- b. Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan içgöç,
- c. Kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan içgöç,
- d. Kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan içgöç,

İçgöç olgusu hem oluşum aşamasında, hem de göç eylemi gerçekleştikten sonra göç edilen yer itibariyle beklentiler, oluşan koşullar, karşılaşılan durumlar neticesinde incelenmesi gereken bir olgudur. Bu araştırma içerisinde içgöç olgusunun gelişimi, nedenleri ve varılan sonuçlar çeşitli istatistiksel veriler ile araştırılıp incelenmeye alınmış ve açıklanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle içgöç olgusunu burada bir tanım ile açıklamak uygun görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE İÇGÖÇ OLGUSU ve NEDENLERİ

Bu bölümde Türkiye'nin nüfussal bilgileri derlenerek, Cumhuriyet dönemi nüfus sayım yıllarında meydana gelen değişiklikler hakkında bilgiler verilecektir. Türkiye içgöç olgusu incelenerek, içgöç olgusunun oluşumuna dair nedenler anlatılacaktır.

2.1. Türkiye'nin Nüfussal Yapısı

İzleyen konularda açıklanan içgöç olgusu, ve içgöçün nedenleri konularını daha iyi anlayabilmek ve analiz edebilmek için Türkiye nüfusunun incelenmesi ve nüfusun çeşitli yapısal özelliklerinin istatistiksel bilgiler ile ortaya konması yararlı olacaktır.

Göç olgusunun başlıca göstergelerinden olan nüfus verileri, göç olgusunun sayısal olarak gösterilmesine imkân veren unsurdur. Göç olgusunun açılımında var olan nüfusun yer değiştirmesi kavramından yola çıkarak, göç olgusu içerisinde yer değiştirmiş olan nüfusun izlenmesi ve oluşan nüfus hareketleri, yerleşik düzene sahip merkezlerde olağan dışı nüfus artışlarına sebep olmaktadır. Görülen bu nüfus artışlarının kaynağı, göç olgusuna bağlanmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin nüfus verilerinin incelenmesi yerinde olacaktır.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımı, 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayımı takip eden her beş yılda nüfus sayımı tekrarlanmıştır. 1990 yılından itibaren on yılda bir yapılmış, 2000 yılından itibaren ise ikametgâha dayalı nüfus sayımı yapılmaya başlanmıştır. En güncel nüfus bilgileri ise 2007 yılında gerçekleştirilen ikametgâha dayalı nüfus sayımıdır. 2007 nüfus sayımının resmi verileri 2008 yılı şubat ayında açıklanmış olup tabloya eklenmiştir.

Türkiye nüfusu hep artan bir trend göstermiş ve yıllar itibariyle artmaya devam etmiştir. Bu artış yıllar itibariyle aynı seviyelerde seyretmeyip, farklı oranlarda gerçekleşmiştir.

Tablo 2.1. Sayım Yılları İtibariyle Türkiye Nüfusu

Nüfus Sayım Yılı	Nüfus (kişi)	Bir Önceki Nüfus Sayımı İle Arasındaki Fark (kişi)	Yıllar Arasındaki Farkın Yüzdeleri Oranı (%)
1927	13.648.270	-	-
1935	16.158.018	2.509.748	18,4
1940	17.820.950	1.662.932	10,3
1945	18.790.174	969.224	5,4
1950	20.947.188	2.157.014	11,5
1955	24.064.763	3.117.575	14,9
1960	27.754.820	3.690.057	15,3
1965	31.391.421	3.636.601	13,1
1970	35.605.176	4.213.755	13,4
1975	40.347.719	4.742.543	13,3
1980	44.736.957	4.389.238	10,9
1985	50.664.458	5.927.501	13,2
1990	56.473.035	5.808.577	11,5
2000	67.803.927	6.271.927	10,2
2007*	70.586.256	2.782.329	4,1

*Türkiye İstatistik Kurumu, (2008): “ Adrese dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları”, **Haber Bülteni**, Sayı:9, 01.01.2008

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2004*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2005), s: 27

Yukarıdaki tabloda sayım yılları itibari ile Türkiye nüfusu, sayım yılları ile bir önceki sayım yılı arasındaki değişim hem sayı olarak hem de bir önceki sayım yılı kişi sayısı temel alınarak oluşan fark yüzdeleri olarak verilmiştir. Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen ilk nüfus sayımında Türkiye nüfusu 13.648.270 kişi olarak bulunmuştur. En son nüfus sayımında ise Türkiye nüfusu 70.586.256 kişi olarak hesaplanmıştır. Geçen 80 yıl itibariyle Türkiye nüfusunda 56.938.256 kişi artış yaşanmıştır. Tablo 2.1. incelendiğinde kişi itibariyle en az nüfus artışı 969.224 kişi ile

yılı 1945 nüfus sayımıdır fakat yüzdeler dilimler incelendiğinde ise en az artış 2007 sayım yılında görülmektedir.

En çok artış 2000 sayım yılında görülmekte ancak yüzdeler dilimler incelendiğinde 1938 yılı %18,4 yüzdeler ile en çok artışın görüldüğü sayım yılı olmaktadır.

Türkiye nüfusu sayım yılları temel alındığında 3.795.884 ortalama ile artış göstermektedir. Türkiye nüfusunu incelerken analiz edilmesi gereken bir diğer nokta il, ilçe ve köy verileridir. Aşağıdaki tabloda sayım yılları itibari ile il, ilçe ve köy sayıları verilmiş buna ek olarak nüfus artış hızları ve nüfus yoğunlukları analiz edilmiştir.

Tablo 2.2. Nüfus Sayım Yılları İtibariyle Türkiye İl, İlçe Sayıları ve Nüfus Yoğunluğu

Sayım Yılı	Nüfus	Yıllık Nüfus Artış Hızı	İl Sayısı	İlçe Sayısı	Köy,Bucak Sayısı	Nüfus Yoğunluğu
1927	13.648.270	-	63	328	40,600	18
1935	16.158.018	21,10	57	356	34,876	21
1940	17.820.950	19,59	63	370	34,024	23
1945	18.790.174	10,59	63	396	34,063	24
1950	20.947.188	21,73	63	422	34,252	27
1955	24.064.763	27,75	66	493	34,787	31
1960	27.754.820	28,53	67	570	35,441	36
1965	31.391.421	24,62	67	571	35,638	41
1970	35.605.176	25,19	67	572	35,995	46
1975	40.347.719	25,00	67	572	36,115	52
1980	44.736.957	20,65	67	572	36,155	58
1985	50.664.458	24,88	67	580	36,031	65
1990	56.473.035	21,71	73	829	36,233	73
2000	67.803.927	18,28	81	850	37,366	88

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s: 29

Tabloyu incelenmeden önce Nüfus Artış Hızı ve Nüfus Yoğunluğu kavramlarını açıklamak gerekmektedir. Yıllık Nüfus Artış Hızı; İki sayım tarihi arasındaki dönemde her 1000 nüfus için yıllık artan nüfustür. Nüfus Yoğunluğu ise bir kilometreye düşen nüfustür. Yukarıdaki tabloda Türkiye yüzölçümü 769.604 km²'dir. Tablo 2.2.

incelendiğinde il sayısı 1927 yılında 63 iken izleyen nüfus sayımı tarihinde 57'ye düşmekte, 1985 tarihine kadar istikrarlı bir seyir göstermektedir.1990 yılında 73 ve 2000 sayımında ise en yüksek sıçrayışını göstererek 81 il olmuştur. İlçe sayıları incelendiğinde 1990'a kadar istikrarlı bir artış gözlenmektedir.1990 sayım yılında en yüksek dalgalanmasını gerçekleştirerek 829 ve izleyen 2000 yılında ise 850 ilçe sayısına ulaşılmıştır. Köy ve bucak sayıları ilk nüfus sayımdan sonra düşme göstermiş ancak 1940 yılından 2000 yılına kadar artış göstererek devam etmiştir.

Tablo 2.3. Türkiye Nüfus Sayım Yılları İtibariyle Şehir ve Köy Nüfusları

Sayım yılı	Şehir nüfusu			Köy nüfusu			Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1927	3.305.879	1.710.482	1.595.397	10.342.391	4.853.397	5.488.994	13.648.270	6.563.879	7.084.391
1935	3.802.642	1.969.968	1.832.674	12.355.376	5.966.802	6.388.574	16.158.018	7.936.770	8.221.248
1940	4.346.249	2.332.558	2.013.691	13.474.701	6.566.354	6.908.347	17.820.950	8.898.912	8.922.038
1945	4.687.102	2.503.342	2.183.760	14.103.072	6.943.238	7.159.834	18.790.174	9.446.580	9.343.594
1950	5.244.337	2.817.318	2.427.019	15.702.851	7.755.239	7.947.612	20.947.188	10.572.557	10.374.631
1955	6.927.343	3.743.059	3.184.284	17.137.420	8.490.362	8.647.058	24.064.763	12.233.421	11.831.342
1960	8.859.731	4.771.433	4.088.298	18.895.089	9.392.455	9.502.634	27.754.820	14.163.888	13.590.932
1965	10.805.817	5.783.813	5.022.004	20.585.604	10.213.151	10.372.453	31.391.421	15.996.964	15.394.457
1970	13.691.101	7.312.714	6.378.387	21.914.075	10.694.272	11.219.803	35.605.176	18.006.986	17.598.190
1975	16.869.068	9.004.842	7.864.226	23.478.651	11.739.888	11.738.763	40.347.719	20.744.730	19.602.989
1980	19.645.007	10.272.130	9.372.877	25.091.950	12.423.232	12.668.718	44.736.957	22.695.362	22.041.595
1985	26.865.757	14.010.662	12.855.095	23.798.701	11.661.313	12.137.388	50.664.458	25.671.975	24.992.483
1990	33.326.351	17.247.553	16.078.798	23.146.684	11.359.494	11.787.190	56.473.035	28.607.047	27.865.988
2000	44.006.274	22.427.603	21.578.671	23.797.653	11.919.132	11.878.521	67.803.927	34.346.735	33.457.192
2007*	49.747.859	24.928.985	24.818.874	20.838.397	10.447.548	10.390.849	70.586.256	35.376.533	35.209.723

*2007 yılına ait nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumunun internet sitesinden elde edilmiştir. Detaylı bilgi için bakınız: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=943, Erişim Tarihi: 25.12.2008

Kaynak: *İstatistiksel Göstergeler 1923–2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007)s: 9

Türkiye'nin kentsel nüfusu ve kırsal nüfus yapıları ve buna bağlı olarak kadın erkek nüfusu incelendiğinde yıllar itibari ile gözle görülür bir değişimden söz etmek mümkün olmaktadır.

Tablo 2.4. Türkiye Sayım Yılları, Cinsiyet Oranlarına Göre Şehir ve Köy Nüfusu

Sayım Yılı	Şehir nüfusu			Köy nüfusu			Toplam		
	Toplam	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam	Erkek (%)	Kadın (%)
1927	3.305.879	26,06	22,52	10.342.391	73,94	77,48	13.648.270	48,09	51,91
1935	3.802.642	24,82	22,29	12.355.376	75,18	77,71	16.158.018	49,12	50,88
1940	4.346.249	26,21	22,57	13.474.701	73,79	77,43	17.820.950	49,94	50,06
1945	4.687.102	26,50	23,37	14.103.072	73,50	76,63	18.790.174	50,27	49,73
1950	5.244.337	26,65	23,39	15.702.851	73,35	76,61	20.947.188	50,47	49,53
1955	6.927.343	30,60	26,91	17.137.420	69,40	73,09	24.064.763	50,84	49,16
1960	8.859.731	33,69	30,08	18.895.089	66,31	69,92	27.754.820	51,03	48,97
1965	10.805.817	36,16	32,62	20.585.604	63,84	67,38	31.391.421	50,96	49,04
1970	13.691.101	40,61	36,24	21.914.075	59,39	63,76	35.605.176	50,57	49,43
1975	16.869.068	43,41	40,12	23.478.651	56,59	59,88	40.347.719	51,41	48,59
1980	19.645.007	45,26	42,52	25.091.950	54,74	57,48	44.736.957	50,73	49,27
1985	26.865.757	54,58	51,44	23.798.701	45,42	48,56	50.664.458	50,67	49,33
1990	33.326.351	60,29	57,70	23.146.684	39,71	42,30	56.473.035	50,66	49,34
2000	44.006.274	65,30	64,50	23.797.653	34,70	35,50	67.803.927	50,66	49,34
2007*	49.747.859	70,47	70,49	20.838.397	29,53	29,51	70.586.256	50,12	49,88

*2007 yılına ait nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumunun internet sitesinden elde edilmiştir. Detaylı bilgi için bakınız: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=943, Erişim Tarihi: 25.12.2008

Kaynak: *İstatistiksel Göstergeler 1923–2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s: 9

Tablo 2.3. ve Tablo 2.4. beraber incelendiğinde kentsel ve kırsal nüfus bilgilerinin yanı sıra kentte ve kırsal kesimde yaşayan kadın ve erkek nüfus bilgilerine ulaşılmaktadır. 1927 yılındaki nüfusun 3.305.879 kişisi kentsel alanlarda yaşarken 10.342.391 kişi kırsal kesimde yaşamaktadır. 1927 yılındaki nüfus sayımına göre toplam nüfus içindeki erkek oranı %48,09 olurken, kadın nüfus oranı ise %51,91'dir. Toplam nüfus içindeki erkek nüfusunu %73,94'i kırsal kesimde ikamet ederken, %26,6'sı kentsel alanlarda yaşamaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan kadın nüfusu ise kentsel alanlarda yaşayan kadın nüfusunun neredeyse 4 katına eşittir.

Takip eden sayım yılları içerisinde nüfus oranları değişmiş, kentsel ve kırsal alanda yaşayan kadın ve erkek nüfus kesimleri tersine bir seyir izlemiştir. En son yapılan 2007 nüfus sayımı itibariyle nüfusun %50,12'si erkek nüfus iken %49,88'sini kadın nüfus oluşturmaktadır. Genel nüfusun 49.747.859'u kentsel alanlarda yaşarken, 20.838.397'si kırsal alanlarda ikamet etmektedir. Şehirde yaşayan nüfus 1927 yılına göre 15 kat artarken, kırsal alanda yaşayan nüfus 2 kat artmıştır. Kentsel alanlarda yaşayan erkek oranının kentsel nüfusa oranı %70,47 olurken, kırsal alandaki erkek nüfus oranı toplam nüfus içinde %29,53'te kalmıştır. 2007 nüfus sayımı ile 1927 nüfus sayımı arasında kentsel alanlarda yaşayan nüfus ile kırsal nüfus arasındaki fark göz önüne konmaktadır.

Kentsel ve kırsal nüfusun seyri ve toplam nüfus içindeki oranları Türkiye'de içgöç olgusunu inceleme açısından önem arz etmektedir. Türkiye'nin genel nüfusunun ilk nüfus sayımından itibaren gelişimi ve mevcut dengesiz dağılımı ülke içerisindeki içgöç olgusunun sonucunda oluşmuştur. Türkiye'de meydana gelen içgöç olgusu kırsal kesimden kentsel yerleşim alanlarına doğru gerçekleştiği için nüfus oranlarının seyri iyi analiz edilmelidir.

2.2. Türkiye'de Göç Süreçleri

Göç temelde modernizenin ürettiği bir kavramdır. Günümüzde bir yerdeki göç miktarı genellikle belli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanında yaşayanların kendi iradeleriyle, yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanı dışına taşıyanların sayısı olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda göçü, nüfusun yer değiştirme kavramından ayıran özellik, yer değiştirme eyleminin bireyin kendi iradesi ile yapılması olmaktadır. Bu nedenle yukarıdaki tanım daha çok modern sanayi toplulukları için söz konusudur. Türkiye gibi tarım ülkelerinde, insanlar toprağa bağlı oldukları için göç eylemi bireyin kendi iradesi dışında da gelişebilmektedir (Tekeli, 2007: 447).

Tekeli, Türkiye'deki göç olgusunun daha iyi incelenebilmesi amacıyla, göç sürecini dört ayrı kategoriye ayırmıştır. Bu dört kategori;

-Balkanlaşma Göçleri

-Kentleşme

-Kentler Arası Göçler

-Yaşam Güzergahı Kavramı. Sayılan bu dönemler birbirinden niteliksel olarak farklı olmakla beraber, her kategorinin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır (Tekeli, 2007: 449–473).

2.2.1. Balkanlaşma Göçleri

Osmanlı İmparatorluğunun küçülerek içinde ulus devletlerinin doğuşu ve en sonunda Türkiye Cumhuriyeti'nin ortaya çıkışı, tüm 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın ilk yirmi yılında sürmüş oldukça uzun bir süreçtir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yeni doğan ulus devletler ve savaşlardaki yenilgileri dolayısıyla büyük toprak kayıpları olunca bu topraklarda yaşayan Müslüman nüfus, yaşadıkları yerleri terk ederek Osmanlı İmparatorluğu'nun küçülen toprakları içine sığınmışlardır. Bu küçülme ve göç, aşama aşama tekrar etmiştir. Bazı durumlarda küçülmenin ilk aşamasında içe göç edenler, ikinci aşamasında yeniden göç etmek durumunda kalmışlar, bir tür kademeli olarak geri çekilme yaşanmıştır (Tekeli, 2007: 450–451).

Göç dalgalarından Osmanlı İmparatorluğu derinden etkilenmiştir. İlk göç hareketleri başladığında İmparatorluğun henüz kurumsallaşmış bir örgütlenmesi yoktur. İlk dalgalarda gelen göçmenleri halk misafir etmiştir. Göç dalgalarının güçlenmeye başladığı 1860'lı yıllardan sonra devlet Muhacir Komisyonları kurarak göçmenleri Trakya ve Anadolu'ya daha sistemli bir şekilde yerleştirmeye çalışmıştır. Başlangıçta gelenler sadece memurlar ve ilmiye sınıfından olanlar kentlere yerleştirilmiştir. Diğerleri belli bir miktar toprak ve para verilerek kırsal alana yerleştirilmişlerdir. 1878'den itibaren kentlerde geometrik düzende göçmen mahalleri kurulmaya başlanmıştır (Tekeli, 2007: 452).

Osmanlı İmparatorluğu'nda tarımsal üretimde kıt olan faktörü emektir. Bu nedenle Kırım Harbi'nden sonra Osmanlı İmparatorluğu bir göç politikası izlemeye başlamıştır. 9 Mart 1857'de yayınlanan bir irade ile göçler serbest hale getirilmiştir. Buna göre, Sultana bağlılık yemini edenler gelebileceklerdir. Osmanlı ülkesinde gelenlere devlet

toprak verecek, Anadolu’da yerleşenler 6, Rumeli’de yerleşenler 12 yıl vergiden muaf olacaklardır. 1878 sonrasında Müslüman olmayanların göçü kısmen sınırlandırılmıştır. 1890 sonrasında Yahudilerin bireysel göçleri serbestliğini korurken, kitlesel göçleri yasaklanmıştır. Daha sonraki dönemlerde İttihat ve Terakki yönetimi bu bakımdan daha aktif davranarak, “celp” politikası izlemiş ve İmparatorluk dışındaki Türk ve Müslümanları sistemli olarak göç ettirmeye çalışmıştır (Tekeli, 2007: 452–453).

2.2.2. Kentleşme

Kentleşme kavramı, her ne kadar önemli bir kavram olsa da göç olgusu ile birleşince daha karmaşık ve daha önemli bir yapı haline dönüşmektedir. Göç olgusunun gelişimini irdelerken kentleşme kavramının açıklanması ve beraber incelenmesi, yapılacak olan yorumların tutarlılığı için daha olumlu olacaktır.

Kentleşme kavramını, kent sayısının ve kentsel nüfusun artması anlamında değerlendirmek genel bir anlatım olacaktır. Fakat kentleşme kavramı irdelenecek olursa, içerisinde birçok neden ve sonuç ilişkisinin varlığına ulaşılabilecektir. Dolayısıyla kentleşme olgusunu sadece sayısal anlamda ifade etmek yeterli olmayacaktır. Kentleşme kavramını “ sanayi ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranışları ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci (Keleş, 1993: 19) ” olarak ifade etmek daha doğru olacaktır.

Kentleşme kavramının oluşum ve gelişiminin bir bütün olarak değil kentsel dönüşüm ve kırsal dönüşüm olarak incelenmesi, kentleşme ve göç kavramları arasındaki ilişkinin anlatımı, neden ve sonuç olaylarının incelenmesi yönünden önemlidir.

Türkiye’de 19.yy. ortalarında başlayan toplumsal çözülme ve kırdan kente göç bu anlamda önemli bir sürecin başlangıcı olmuştur. Yüzyıllarca imparatorluk yapısı içerisinde süregelen statik yapı, halkın yüzünü Batı bölgelere dönmesiyle birlikte yerini dinamik bir yapıya bırakmıştır. Söz konusu küçük kırdanmaların kitlesel göç haline

gelmesi için aradan yüzyıllık bir zaman dilimi geçse Türkiye’de hem metropol hem de taşrada gündelik yaşamın geri dönülmez bir değişim süreci içerisine girdiği yadsınamaz (Güngör, 2005: 229).

Sanayileşmiş batı toplumlarında görülen nüfus hareketleri daha çok işgücü talebi ile ilgili iken, Türkiye’de bu durum daha çok tarımsal kesimde görülen makineleşmenin neden olduğu işsizlik ve hızlı nüfus artışından kaynaklanmaktadır (Bağlı, 2005: 221). Nitekim ülkedeki nüfus hareketlerinin kökeninde Osmanlı İmparatorluğunda olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de asıl etkin olan faktör, siyasi olandır. İlk ciddi göç dalgaları siyasi kaygılar ve mülahazalarla başlamıştır (Bağlı, 2005: 220).

Siyasi akımlar ve kaygılar neticesinde kent ve kırsal kesim ilişkileri yoğunlaşmış siyasi düşünceler, kentsel ve kırsal yaşamı etkilemeye başlamıştır. Merkezi idare zaman zaman kentleşmeyi desteklerken, bazen de bu konuya istekli davranmamıştır. Örneğin Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında merkezi idare kırdan kentte göçü sağlayacak ekonomik ve sosyal değişikliklerden rahatsız olduğu için nüfusun ağırlıklı olarak köylerde yaşaması yolunda politika takip etmiştir (Kaya, Şentürk, Danış, Şimşek, 2007: 20). Zaten Türkiye’nin II. Dünya Savaşı öncesindeki temel politikası nüfusun kırdan tutulması ve kentleşmenin önlenmesi yönündedir. Türkiye çalışan nüfusunun işçileşmesini ve kentleşmesini tehlikeli buluyor ve sosyal rahatsızlıkların kaynağı görüyordu. Bu nedenle en açık örnekleri, Zonguldak kömür madenleri ve Karabük Demir Çelik işletmelerinde görüldüğü gibi, köyde yaşayan işçi kategorileri yaratılmaya çalışılmıştı (Tekeli, 2007: 461). Bununla beraber kırsal kesimden önemli destek elde eden Demokrat parti seçmen tabanı talepleri doğrultusunda kentleşme yolunda politikalar izlemiştir (Kaya, Şentürk, Danış, Şimşek, 2007: 20).

Osmanlı İmparatorluğu’nda görülen kentleşme kavramı Cumhuriyet yıllarında da varlığını sürdürmüştür, zaman içerisinde göç olgusunu bünyesine alarak gelişmesine devam eden kentleşme süreci günümüze kadar sürekliliğini sağlamıştır. Kentleşme olgusunun boyutlarının daha iyi analiz edilebilmesi için kentleşmeyi göç olgusu ile birlikte ele almak ve çeşitli dönemlere ayırmak daha faydalı olacaktır. Bu dönemler nitel ve nicel özelliklerine göre değişebilmektedir. İçduygu, 1927 ile 1995 tarihleri arasındaki kentleşme kavramını değerlendirirken üç ana dönemden bahseder. 1927–

1945, 1945–1980, 1980–1995 tarihleri ile ayrılan bu dönemler, kentsel ve kırsal büyüme oranlarına göz önüne alınarak oluşturulmuştur. 1927 ile 1945 tarihleri arasında kalan ilk dönemdeki kentsel ve kırsal değişim ne kadar durgunsa, diğer dönemlerde meydana gelen değişim o kadar hızlıdır. Özellikle 1950 yılından sonra kentsel büyüme oranlarında meydana gelen olumlu değişim, kırsal gelişimin önünde seyretmiş ve aradaki farkı açmıştır (1997: 218).

Tekeli’ye göre, 1929 yılında yaşanan büyük ekonomik bunalım, bu atılımın sürdürülmesini engellemiştir. Bu nedenle Türkiye kentleşme dönüşümünü, II. Dünya Savaşı sonrasında yaşamaya başlamıştır (2007: 456)

Akşit, kentleşme kavramına göç olgusunu eklemiş ve göç dönemlerine göre kentleşme süreçlerini oluşturmuştur. Buna göre kırsal kesimden, kentsel bölgelere doğru ilk sıçrama, 1950–1955 döneminde olmuştur. 1945–1950 yılları arasında köylerden kentlere olan göç 214 bin iken 1950–1955 döneminde birden 904 bine sıçramıştır. Bu dört misli bir artıştır. 1960–1965 dönemine kadar bu oranlar sabit kalmış, bu dönemde 1,939 bine yükselerek iki misli bir artış göstermiştir. 1985–1990 döneminde 2,654 bine yükselerek yeni bir sıçrayış gerçekleştirmiştir (1998: 22–37).

Gelişmiş ülkelerde daha çok sanayileşmeye dayalı bir kentleşme gerçekleşmişken, Türkiye’de yaşanan hızlı kentleşme olgusu sanayileşme ile paralel bir hızla gelişmemiştir. Türkiye sanayileşmesini henüz yeterli bir düzeye getirmeden önce kentleşmeye başlamasına bağlı olarak çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmıştır (İçduygu, 1998: 225). Göç edenlerin kentliler ile kentsel yapıya uygun olarak ilişki içinde olamamaları, özellikle kent yerlileri tarafından küçümsediklerini düşünmelerine yol açmıştır. Kırsaldan göç eden insanların kendilerini “köy kökenli” olarak görmelerine devam etmelerine sebep olmuştur (Erman, 2004). Kentseldeki değişimin daha iyi anlaşılabilmesi için kırsal merkezlerdeki çözülmeyi anlatmak ve göç olgusu ile birleştirmek yerinde olacaktır.

İlk sıçramanın gerçekleştiği 1950–1955 döneminde, kırdan kopuş Türkiye’nin Marshall Planı’ndan yararlanmasına olanak verilmesi üzerine tarımda hızlı bir makineleşmenin yaşanması ile açıklanabilir. 1948 yılında tarımda faal olarak yaklaşık

1800 traktör bulunmaktadır. Bu sayı 1950–1960 döneminde yaklaşık 44.000’ne kadar yükselmiştir. Aynı yıllarda Siyasal Bilgiler Fakültesinin araştırması (SBF)’nin yürüttüğü Türkiye’de Zirai makineleşme araştırması (1954) bu kanının pekişmesine yardımcı olmuştur. Bu açıklamalarda genellikle tarıma sokulan her bir traktörün 10 işgücünü açığa çıkaracağı varsayımı üzerine hesaplamalar yapılmıştır. Bu mekanik açıklama ilk bakışta çok ikna edici olsa da, gerçeği yansıtmamaktadır (Tekeli, 2007: 456–457)

Tablo 2.5. Yıllar İtibariyle Ekili Dikili Alanlar

	1950	1953	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Ekilen	9.868	13.021	14.205	15.305	15.294	15.591	16.241	16.372	17.908	18.868	18.464	18.207
Nadas	4.674	5.791	6.793	7.959	8.547	8.705	8.177	8.188	6.025	5.324	5.124	4.826
Toplam	14.542	18.812	20.998	23.264	23.841	24.296	24.418	24.560	23.933	24.192	23.588	23.033

Kaynak: *İstatistiksel Göstergeler 1923–2005*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2006), s:186

1950 yılında ekili ve nadasa bırakılan alanlar 14.542 hektardan 1960’lı yıllarda 23.264 hektara yükselmiş, böylece Türkiye’de ekili, dikili alanların sınırlarına yavaş yavaş gelinmeye başlanmıştır. Bu artışta traktörler ile sürülen toprakların payı 5.156 hektardır. Buna karşılık hayvanla işlenen toprak miktarı %40 artış göstererek 13.788 hektardan 19.173 hektara yükselmiştir. Kırsal kesimde kentsel kesimlere doğru olan göç hareketini traktör sayısına bağlamanın tutarlı olmayacağına bir başka kanıtı da, Türkiye’nin dış ödemeler dengesinin karşılaştığı sorunlar dolayısıyla 1956–1962 döneminde traktör sayısında yüksek artışlar yaşanmazken, kırdan kette göçün gerçekleşmiş olmasıdır. Kırsal kesimde yaşanan çözülmeyi tarımdaki makineleşmeye bağlamak yeterli değildir (Tekeli, 2007: 457–458).

Kırsal alan kökenli gelişen göçler, orta gelişmişlik düzeyinde, yani kırsala teknolojinin girdiği, işlenebilecek toprağın sınırlarına varıldığı ve toprağın parçalanarak bölündüğü noktada gerçekleşmektedir. Kentsel alanlardaki iş ve hizmet olanaklarının varlığının da, kırsaldan kentsele doğru olan göç olgusu üzerinde etkisi bulunmaktadır (Akşit, 1998: 26).

Daha önceden de belirtildiği gibi Akşit (1998) Türkiye’de gelişen içgöç olgusunu 3 döneme ayırmıştır. Bu dönemleri birer göç sıçraması olarak görmüş ve yönlerini belirtmeye çalışmıştır (Bkz. 1998, s: 27). İlk sıçrama dönemi olan 1945–1955 yılları arasında, kırsal alanların genişleme sınırlarına çoktan varmış olmaları dolayısıyla, gençlerin umut vaat eden kentsel alanlara yönelmeleri, bu dönemde meydana gelen içgöç olgusunu açıklayabilir. Bu kırsal alanlar İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerin bulunduğu bölgelerdeki köyler olup, kapitalist pazarın ve kentlerin etkisine giren ilk köylerdir (Akşit, 1998: 26). Bu süreç sırasında dışarıya ya kentlere veya başka tarımsal bölgelere göç vermişlerdir. 1940’lar ve 1950’lerde Ege ve Marmara bölgelerinde, 1950’ler ve 1960’larda Akdeniz bölgesinde ve özellikle Çukurova’da ve 1970’ler ve 1980’lerde Güneydoğu Anadolu bölgesinde bu tür köylerden gözlenmiştir (Akçay, 1985; Akşit,1985; Akşit, 1998: 27-28’den alıntı). İkinci sıçrama dönemi olan 1960–1970 dönemi, toprağı bol olan köylerin, ilk sıçrama dönemindeki köylerin durumuna gelmeleridir. Bu köyler Orta Anadolu ve Karadeniz bölgelerinin köyleri olup, hem yakınlarındaki kentlerin ve hem de büyük kentlerin etkisi altına girmiştir. Bu dönemde kırsaldan kentlere doğru olan göç artmıştır. Üçüncü sıçrama dönemi olan 1975–1985 yıllarında ise, Doğu ve Güneydoğu Anadolu köylerinin bölge içindeki, Batı ve Güneydoğu Anadolu’daki büyük kentlerin etkisi altına girmeleri etken olmuştur. Köylere modern teknolojinin gelmesi ve işlenebilecek toprakların sınırlarına varılması ile açıklanabilir (Akşit, 1998: 26). Tekeli, kırsaldan, kentsel merkezlere doğru olan bu sıçramaları şöyle yorumlamıştır (2007: 459);

1. Feodal ağı köylerinin, kapitalist köye dönmesidir. Bu köyler dönüşümü sırasında dışarıya göç veriyorlardı ama bu tür dönüşüm geçiren köy sayısı çok azdı.
2. Eşit toprak mülkiyetine sahip bir köyde toprak kiralayarak, traktör yarıcılığı vb. yollarla büyük işletmelerin oluşmasıdır. Bu köyler de modern çiftçi köyüne dönüşürken göç geçireceklerdir.
3. Köylülerin gelirlerini çeşitlendirme yolu bulamaması halinde ortaya çıkmakta, piyasa mekanizması içerisinde toprağını kaybeden köylüler köyü terk ederek kente yerleşmekte ve köyde yalnız yaşlı nüfus kalmakta ve köy nüfusu giderek azalmaktadır.

Kırsal kesimde yaşayan toplulukların göç eğilimlerini ve göç etme düşüncelerini daha iyi analiz edebilmek için Kurt'un (2006) Göç Eğilimleri üzerine yapmış olduğu araştırmadan bulgular vermek yararlı olacaktır. Kırsal kesimin göç etme eğilimleri üzerine yapılan saha araştırmasında Türkiye'nin çeşitli kent ve kırsal kesimlerinde 638 kırsal, 638 kentsel denek kullanılmış ve göç eğilimleri araştırılmıştır. Araştırma neticesinde kırsal alanlardan kentsel yerleşim merkezlerine göç etme eğiliminin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (2006: 141–156).

Tablo 2.6. Köylüler Arasında Geçmişte Kentte Göç Etmeyi Düşünme Durumu

	Kentte Göç Etmeyi Düşündü mü?			
	Evet	Hayır	Yanıtsız	Toplam
Köy	385	247	6	638
	%60,3	%38,7	%0,9	%100

Kaynak: Kurt, H. (2006): “Göç Etme Eğilimleri ve Olası Etkileri”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:1, s: 145

Kırsal merkezde yaşayan 638 deneye yapılan anket çalışmasında 385 denek geçmişte kentsel yerleşim merkezlerine göç etmeyi düşündüklerini belirtirken, 247 denek hayır cevabını vermiştir.

Tablo 2.7. Köylüler Arasında Mevcut Durumda Kentte Göç Eğilimi

	Kentte Göç Etmeyi Düşünüyor mu?				
	Evet	Hayır	Belki Gelecekte	Yanıtsız	Toplam
Köy	291	257	82	8	638
	%45,6	%40,3	%12,9	%1,3	%100

Kaynak: Kurt, H. (2006): “Göç Etme Eğilimleri ve Olası Etkileri”, *Yönetim Bilimleri dergisi*, Cilt: 4, Sayı:1, s: 145

Kurt'un, köylüler arasındaki mevcut durumda kente göç eğilimine yorumu şöyledir; Kırsal alanda yüksek düzeyde kente göç etme eğilimi sürmektedir. Şu ana kadar kentte göçmüş olan kırsal nüfus bir yana, şu anda köyde yaşayan nüfusun bile %60'ının

geçmişte göç etmeyi düşündüğü fakat gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, geçmişte kente göçmeyi düşünenlere göre %15'lik bir azalmaya karşın hala kentsel yerleşim merkezlerine göç etmeyi düşünen %45'lik kesimin olması azımsanamayacak bir sayıdır (Kurt, 2006: 146).

2.2.3. Kentler Arası Göçler

Kentleşme kavramı ile anlatılan içgöç olgusu gelişiminde görüldüğü gibi, 1950 ve 1970 yılları arasındaki içgöç hareketliliği kırsal ağırlıklı olmakta ve kentlere doğru gelişmekteydi. 1980'li ve takip eden yıllarda sıklıkla görülen, 2000 yıllarında hâkim olan içgöç ise, kentler arasındaki göçlerdir. Kırsaldan kentlere doğru yer değişikliklerinin olmasına bağlı olarak kentlerde yaşayan bireyin farklı kentlere doğru yer değiştirmesi ile açıklanabilmektedir. Buna ek olarak bireyin kent yaşamını tatmış olması onu bir nevi kırsal kökenden çıkartmaktadır.

Kentleşme belli bir oranı aşınca, kırsaldan kentlere doğru olan göçlerin miktarı kentlerden kentlere doğru olan göçten daha büyük hale gelecektir. Buna bağlı olarak kentlerden kentlere olan göç sürekli olarak hâkimiyet oranını artıracaktır (Tekeli, 2007: 470). 1975–1980 döneminde, il merkezleri arasındaki göçün toplamı, toplam göçün %48,9 olurken kırsaldan il merkezlerine olan göç %14,75 olmuştur. Kırsaldan kent merkezlerine olan göç oranları zaman içerisinde azalırken, iller arasındaki nüfus hareketi oranları artış göstermektedir. 1995–2000 döneminde il merkezleri göç hareketleri genel göç toplamı içindeki oranı %57,8'ne ulaşırken, kırsal kesimin il merkezlerine olan göç hareketleri genel göç sayısının %4,68'ni oluşturmuştur.

Artık hâkim olan göç eğilimi, kentten kente olan göçtür. Bu göçler kırdan kente olan göçlere göre daha akışkandır. Göç edenler gittikleri yerlerde çok daha az uyum sorunları yaşamaktadır. Sistemin akışkanlığı artmıştır. Nüfusun dağılımı ekonomik fırsatlara daha kolayca uyum sağlamaktadır. Göçün sistemin etkin olarak çalışmasını sağlamakta katkısı, daha çok artmıştır (Tekeli, 2007: 471).

Türkiye’deki içgöç olgusunun hem bölgesel anlamda, hem de kentsel anlamdaki ayrıntıları araştırmanın ileriki safhalarında verilmiştir.

2.2.4. Yaşam Güzergâhı Kavramı

Bilgi toplumunda kapitalin sürekli olarak kendisini mekanda yeniden dağıtan rasyoneli içinde, insanlar sanayi toplumuna göre mekanda daha sık yer değiştireceklerdir. Böyle bir durumda insanları bir yere bağlı olarak düşünmek yerine, insanları yaşamları boyunca yeryüzünde belli güzergahlar üzerinde hareket ediyorlar diye düşünmek daha doğru olacaktır. İnsanın yerle ilişkisi böyle bir güzergah üzerinden düşünüldüğünde, yer değiştiren insan göç eden insan olmaktan çıkarak, dünyadaki güzergahını gerçekleştiren bir insana dönüşür. Bu durumda insanların yerlerinden çok güzergâhlarından, güzergâh kalıplarından söz etmek gerekecektir. Güzergahları zamanda ve mekanda kesişen insanlar bir yerleşme ve topluluk oluşturacaklar, bu toplulukta sorumluluk yüklenecekler, yaşamlarına anlam kazandırabileceklerdir (Tekeli, 2007: 472).

Tekeli’nin oluşturduğu birbirinden farklı bu dört süreç Türkiye’de gelişen içgöç olgusunu daha iyi açıklamakla beraber göç oluşumunun nedenlerini de açıklamakta yardımcı olmaktadır (2007, 449–473). Göç olgusunun birbirinden farklı nedenleri olabileceği gibi, gözle görülemeyen fakat eylemler ile dolaylı veya dolaysız yoldan bağlı olan nedenleri bulunduğunu da sergilemektedir.

2.3. Türkiye’de İçgöç Olgusunun Gelişimi

2.3.1. Türkiye’de İçgöç Olgusu

İç göçler daha çok kentlere, kent yerleşmelerine yönelik olarak gerçekleşmektedir. Türkiye’de içgöçler, temelde bir kentleşme dinamiğidir. Ülkemizde, kırsal yapıda meydana gelen dönüşümler ve değişimler sonucunda, kırsal kesimde artan nüfus

toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenlerle köylerden kentlere, iç yörelerden kıyılara ve Doğu illerinden Batı illerine doğru sürekli olarak göç eylemine dönüşmektedir.

1923'te Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyeti'ne siyasal geçişin ardından "sanayileşme" ve "batılılaşma", yeni Cumhuriyetin resmi ideolojisinde iki önemli öge idi ve batılılaşma sürecinin amaçlarından biri de kentsel-sanayi toplumu yaratmaktı. Bu çerçevede tüm çabalar, ekonomiyi sanayiye yönlendirmek için yeniden düzenleme ve ulusal yaşamın tüm alanlarında köklü reformlar gerçekleştirme doğrultusunda harcandı. Bu reformlar siyasal, hukuki ve eğitsel yapıları değiştirmeyi ve toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşamı yönlendirerek modern, kentsel bir Türk toplumu yaratmayı hedefledi (İçduygu, 1998: 220).

Türkiye'de kent nüfuslarının artmasının önde gelen nedenlerinden olan içgöçler daha çok 1950'li yıllara dayanmaktadır. 1950'li yıllara kadar hem Türkiye'de içgöç hareketleri, hem de kentlerin nüfus artış oranları düşüktür. 1950 II. Dünya savaşından sonra bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de gelişmeye başlamış ve bununla beraber Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan uzun vadeli yatırımların sonuçları alınmaya başlanmıştır (Erjem, 1997: 13-14).

Türkiye'de kırsal kesimden kentsel merkezlere süregelen içgöçün nedenlerinden biride 1950'li yıllarda uygulanmaya başlayan tarım politikaları ve bununla beraber Marshall planının hayata geçirilmesi ile başlayan tarımda modernizasyon dönemidir (Tekeli, 1998: 37).

Kırsal alanlardan kentsel yerleşim merkezlerine doğru başlayan içgöç hareketlerine 19.yy ortalarında rastlanmıştır. Geçmiş dönemlerden günümüze kadar geçen süre içerisinde göç olgusu varlığını korumuş, tarih içerisinde dönemsel olarak çeşitli yoğunluklarda gerçekleşmiştir. İç ve dış etmenler göç olgusunu tetikleyerek varlığını korumasında etkili olmuştur. Tetikleyici faktörler neticesinde topluluklar yaşam yerlerini değiştirmiş ve bu olgusunun içerisinde aktif olarak rol almışlardır. Yoğunluğunu hızla genişleten göç süreci günümüz Türkiye'sinde varlığını kabul ettirmiştir.

Göç olgusunun sadece belirli bölgelerde etkin olduğunu söylemek yanlış bir ifade olabilir. Genel olarak gelişmiş bölgelere doğru olan göç akımından söz edilmektedir. Fakat göç olgusu gelişmiş bölgelerin içinde de yaşanmaktadır. Gelişmiş kentlere yakın olan ve bu kentlere göre daha az gelişme gösteren yerleşim merkezlerinde de göç olgusuna rastlanmaktadır. Göç hareketinin yoğunluğunu anlatabilmek için bireylerin doğum yerleri analiz edilmelidir. İkamet ettiği yerleşim yerinden farklı bir bölgede doğan birey göç etmiş demektir.

Tablo 2.8. Sayım Yıllarına Göre Doğduğu İl Dışında Yaşayan Nüfus ve Genel Nüfustaki Payı

Sayım Yılı	Doğduğu İl Dışında Yaşayan Nüfus	Artış	Genel Nüfustaki Payı (%)
1935	1.104.177	-	6,8
1945	1.347.402	243.225	9,3
1950	1.692.939	345.531	8,3
1955	2.504.874	811.941	10,4
1960	3.178.772	673.848	11,0
1965	4.018.770	839.948	11,8
1970	5.789.126	1.770.356	16,3
1975	7.542.823	1.753.697	18,8
1980	9.584.512	2.041.689	21,4
1990	13.311.460	3.726.948	23,5
2000*	18.517.910	5.206.450	27,3

*2007 yılına ait nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumunun internet sitesinden elde edilmiştir. Detaylı bilgi için bakınız: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=224, **Erişim Tarihi:** 29.12.2008

Kaynak: Özer, İ. (2006): “Türkiye’de Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişim” *Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*, editör: M. Zincirkıran, Nova yayınları, 1.Baskı, s: 452

Tablo 2.8.’deki verilerde aynı il sınırları içerisindeki kırsal göç hareketleri hesaba katılmamıştır. Bu nedenle belirtilen hesaplamalarda kentten kente olan göç hareketleri incelenmektedir. Yalnızca 1980 yılına ait verilerde bu önemli eksik giderilmiş, il sınırları içerisindeki kırsal yerleşmelerden kent merkezlerine yapılan göçlerde hesaba katılmıştır (Özer, 2006: 452). Türkiye içgöç tarihi incelendiğinde 1980 ve sonrası önemli bir sıçrama dönemidir. 1980 ve sonrasını kapsayan dönemin en belirgin özelliği

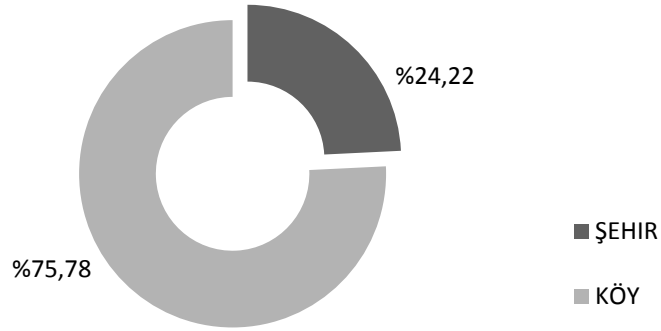

ise bu dönemde uygulanan sosyo-ekonomik politikalara paralel olarak, kırsal nüfusun çözülmesindeki hızlanma ve kentlerin yoğun bir biçimde göç akımına maruz kalmasıdır. Bu yoğun göç dalgasına askeri darbe ve siyasal amaçlı göç eklenmiştir. Bu açıdan özellikle 1980'lerin ortalarından bu yana, Güneydoğu'dan ülkenin metropol alanlarına ve yurtdışına yönelen bir göç dalgası söz konusudur (İçduygu, 1998: 219).

Tablo 2.8. incelendiğinde 1935 yılında doğdukları il dışında yaşayan nüfus 1.104.177 kişi ve genel nüfus içerisindeki payı %6,8 iken, bu oran 2000 yılına gelindiğinde %1600 artarak 18.517.910 kişi ve genel nüfus içerisindeki oranı da %27,3 olmuştur. Ara dönemlerde en büyük sıçrama 1980 ve 1990 yılları arasında görülmektedir. Bu dönemde uygulanan siyasi politikalar ile beraber, göçerlerin kentsel yerleşim merkezlerine göç eylemlerini gerçekleştirmeleri ve bunun yanında Türkiye'nin doğu bölgelerinde görülen terör olaylarının sonucunda göçerlerin can güvenliklerini düşünerek daha güvende ve rahat yaşayacakları başka merkezlere göç ettikleri görülmektedir.

Türkiye'de içgöç hareketleri ilk yıllarında kent merkezi odaklı olarak gelişmiş ve kırsal kesimden, kentsel kesimlere doğru süregelmiştir. Genelde içgöç büyük kent merkezi odaklı olsa da, büyük kent merkezlerinin yanı sıra diğer kent merkezleri de içgöç hareketinin hedefi olmuştur. Cumhuriyet dönemi ilk nüfus sayımı olan 1927 yılında, kırsal kesimin genel nüfus içindeki oranı %75,78, kentsel kesimin genel nüfus içindeki oranı ise %24,22'dir. Bu oranlar 1950 ve 1960'lı yıllara kadar fazla değişime uğramamakla beraber 1950 yılından itibaren içgöç neticesinde değişmeye başlamış ve kentsel kesimin genel nüfus içindeki oranı büyük çapta artarken, kırsal nüfus oranı azalmaya başlamıştır. Kentsel nüfus oranı 1950 yılında %25,04, 1955 yılında %28,79, 1960 yılında ise %31,92 olurken, kırsal nüfus oranları ise 1950 yılında %74,96, 1955 yılında %72,21, 1960 yılında ise %68,08 olmuştur. Bu oranlar ölüm ve doğum istatistikleri ile karşılaştırılmalı olarak incelenirse, hem kentsel, hem de kırsal kesime ait nüfus oranlarının göç hareketinden etkilendikleri görülmektedir. 2000 yılında kentsel kesimin genel nüfus içerisindeki oranı %64,90 olurken, kırsal kesim %35,10 olarak giderek düşmektedir. 2007 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımında ise kırsal kesimin nüfusun azalmaya devam ederek toplam nüfus içerisindeki oranının %29,52 olurken kentsel yerleşim merkezlerinin toplam nüfus içerisindeki oranının artarak %70,48

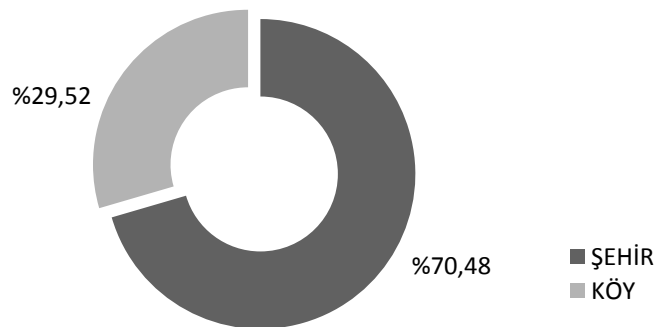
olmuştur. Bu düşme yıllar yılınca kırsal kesimden, kentsel kesime doğru süre gelmiş göç olgusunun neticesidir.

Grafik 1. 1927 Nüfus Sayımına Göre Kent ve Kırsal Nüfus Dağılımı

Kaynak: *İstatistikî Göstergeler 1923–2005*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2006), s:7

Cumhuriyet dönemi ilk nüfus sayım yılı olan 1927 yılında, kırsal kesimin genel nüfus içerisindeki oranı %75,78 olurken, kentsel nüfusun genel nüfusa oranı sadece %24,22'dir. Geçen dönemler içerisinde kentsel ve kırsal nüfus oranları çeşitli nedenlerden dolayı içgöç olgusundan etkilenmiş ve kırsal kesimden kentsel merkezlere doğru bir akım yaşanmakla beraber 2007 nüfus sayımında kırsal kesim nüfusu %100 artış göstermesine karşın kentsel merkezlerin nüfusu %1500 artış göstererek genel nüfus içerisindeki oranı %70,48 olmuştur.

Grafik 2. 2007 Nüfus Sayımına Göre Kent ve Kırsal Nüfus Dağılımı

Kaynak: *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları*, **Haber Bülteni**, Türkiye İstatistik Kurumu, (2008), sayı:9.

İçgöç olgusunun bir diğer özelliği, daha çok köy veya kırsal kesim kaynaklı olmasıdır. Bu durum Türkiye gibi az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin ortak özelliğidir. Çünkü bu ülkelerin sanayileşme ve modernleşme düzeylerinin düşüklüğü ve kırsal yaşayış egemenliği nüfusun köy merkezlerinde yoğunlaşmasına sebep olmuştur (Erjem, 1997: 15).

Son seksen yılda nüfusun coğrafi dağılımı değişime uğramıştır. 1927'deki kırsal nüfusun 4'te 3'ü şu andaki şehir nüfusunun 3'te 2'si olmuştur (www.unicef.org).

Türkiye'de içgöç olgusu, diğer az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, kentsel merkezlerin hızlı modernizasyon geçirmesi ve bununla beraber sanayileşme ve endüstri olgularına geçiş yapmaları neticesinde, artan işgücü ihtiyacını karşılamak için gerçekleşmiştir. Zaman içerisinde içgöç olgusunun nedenleri değişikliklere uğramış, işgücü talebini karşılamakla beraber, insanların rahat ve sosyal bir yaşam geçirmek, kendilerini güvende hissettikleri bir yerde yaşamlarını sürdürmek istekleri nedeniyle, kırsal kesimden kentsel kesimlere doğru bir içgöç olgusu yaşanmaya başlamıştır.

İçgöç olgusunu anlatırken sadece kırsal kesimden kentsel yerleşim merkezlerine doğru olduğunu söylemek yanlış bir ifade olmaktadır. Daha öncede ki bölümlerde bahsedildiği gibi içgöç olgusu çok yönlü bir olgu olmakla beraber kentsel merkezlerden diğer kentsel alanlara da içgöç eyleminin gerçekleştiğini görmekteyiz. Türkiye örneği göz önüne alındığında içgöç olgusu 1950'li yıllar sonrasında ivme kazanmış 1970'li yıllardan sonra kentsel yerleşim merkezleri arasında gelişen içgöç olgusu ağırlığını hissettirmeye başlamıştır. Kentsel yerleşim merkezleri ilk etapta yakın kırsal kesimlerinden içgöç almış, daha sonra farklı kentsel merkezlere göç vermiştir. Göçerlerin ilk olarak gittikleri kentsel alanlardan, daha sonra daha gelişmiş sanayi merkezlerine göç ettikleri görülmektedir.

Tablo 2.9. Yerleşim Yerleri ve İller Arası Göç Eden Nüfus

Sayım Yılı	Daimi İkametgah nüfusu	Dönem	Yerleşim yerleri arasında göç eden nüfus		İller arası göç eden nüfus	
			Sayı	(%)	Sayı	(%)
1980	38.395.730	1975–1980	3.584.421	9,34	2.700.977	7,03
1985	44.078.033	1980–1985	3.819.910	8,67	2.885.873	6,55
1990	49.986.117	1985–1990	5.402.690	10,81	4.065.173	8,13
2000	60.752.995	1995–2000	6.692.263	11,02	4.788.193	7,88

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2007*, Türkiye İstatistik Kurumu (2008), s: 50

1980 yılı nüfus sayımına göre yurtiçi göç eden 3.584.421 kişi, genel nüfusun %9,34'si oluşturmaktadır. Yıllar arasında çeşitli negatif ve pozitif eğimler yaşanmasıyla beraber değişmeyen olgu, içgöç gerçekleştiren göçerlerin sayısal olarak artmasıdır. 2000 yılına gelindiğinde ise yurtiçi göç eden 6.692.263 kişi, genel nüfusun %11,02'i oluşturmaktadır. Kentsel yerleşim merkezleri arasındaki içgöç olgusunun en çok dikkat çeken dönemi, 1985 ile 1990 dönemidir. İzleyen dönemde içgöç eden kişiler sayısal olarak artsa da, gerçekleşen içgöç olgusu kentsel yerleşim merkezleri arasında göç eden kişilerin sayısal gelişiminden daha çok diğer göç yönlerinde artış göstermiştir.

Türkiye'de içgöç olgusu gelişimi incelendiğinde, son dönemler içerisinde kırsal ve kentsel merkezlerin daha gelişmiş sanayi ve endüstri bölgelerine göç vermesi devam ederken kentsel alanlardan da kırsal kesimlere doğru bir tersine göçte görülmeye başlanmıştır. Tersine göç olgusunun yaşanmasının nedenlerinden birisi göçerlerin kentsel alanlara uyum sağlayamamaları, bununla beraber metropol özelliğindeki kentsel merkezlerdeki yaşam standardının yükselmesi, gelişmesi ve büyük umutlarla geldikleri kentsel alanlarda umduklarını bulamayışlarıdır.

Tablo 2.10. Yerleşim Yerine Göre Göç Eden Nüfus

Yerleşim yeri	DÖNEMLER			
	1975-1980	1980-1985	1985-1990	1995-2000
Şehirden şehire	1.752.817	2.146.110	3.359.357	3.867.979
%	48,90	56,18	62,18	57,80
Şehirden köye	692.828	490.653	680.527	1.342.518
%	19,33	12,84	12,6	20,06
Köyden şehire	610.067	860.438	969.871	1.168.285
%	17,02	22,53	17,95	17,46
Köyden köye	528.709	322.709	392.935	313.481
%	14,75	8,45	7,27	4,68
Toplam	3.584.421	3.819.910	5.402.690	6.692.263
%	100	100	100	100

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2007*, Türkiye İstatistik Kurumu (2008), s: 50

Kentsel merkezler arasında içgöç eğilimi, pozitif akım göstererek devamlı olarak artmıştır. 1975–1980 dönemi kentsel alanlar arasında göç eden 1.752.817 kişi, 1995–2000 dönemi incelendiğinde iki kattan fazla bir artış göstererek 3.867.979 kişiye ulaşmıştır. Aynı dönem içerisinde göç eden göçerler genelin %57,8’sini oluşturmaktadır. Kırsal alanlar arasındaki içgöç eğilimi ise, 1985–1990 dönemi içerisinde artış göstermiş olsa da aynı dönem içerisindeki göçerlerin sadece %7,27’sini oluşturmuştur. Fakat bir önceki dönemin oranına erişememiştir. Bu netice 1985–1990 dönemi içerisindeki kentsel merkezler içerisinde göç olgusunun bir önceki döneme göre 1.213.247 kişi artarak dönemin %62,8 göç oranına sahip olması, bununla beraber kentsel alandan kırsal kesime tersine göç yaşanarak dönem içerisindeki göç oranın %12,6’sına sahip olmasıdır. Dönemler içerisinde en büyük sıçramalardan bir tanesi yine kentsel yerleşim alanlarından kırsal alanlara doğru yaşanan tersine göç hareketidir. 1995–2000 dönemi içerisinde gerçekleşen kentsel merkezlerden kırsal alanlara tersine göç hareketi bir önceki döneme göre 661.991 kişi artarak 1.342.518 olmuş ve aynı dönemin göçerleri içerisinde %20,06’lık payı mevcuttur. %20,06’lık oran ile kırsal kesimde meydana gelen göç oranlarından daha fazla bir göç oranına sahiptir.

2.3.2. Türkiye’de İstatistiksel Bölgesel Açıdan İçgöç Olgusu

Türkiye’de içgöç olgusunun oluşumu ve gelişimi bakımından daha iyi incelenebilmesi için Türkiye’yi bölgesel açıdan değerlendirmek olumlu olacaktır. İstatistiksel olarak daha iyi analiz edilebilmesi için Türkiye 12 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler İstanbul bölgesi, Batı Marmara bölgesi, Doğu Marmara bölgesi, Ege bölgesi, Akdeniz bölgesi, Batı Anadolu bölgesi, Orta Anadolu bölgesi, Batı Karadeniz bölgesi, Doğu Karadeniz bölgesi, Kuzeydoğu Anadolu bölgesi, Ortadoğu Anadolu bölgesi ve Güneydoğu Anadolu bölgesidir. İçgöç olgusunun analizine bölgelerin nüfus oranları ve nüfus yapıları ile başlamak yararlı olacaktır. İstatistiksel bölgelerin hangi illerden oluştuğunu gösteren tablo ekler kısmında verilmiştir.

Tablo 2.11.’de 1990 yılı ve 2000 yılına ait nüfus verileri, bölgeler göz önüne alınarak kentsel ve kırsal nüfus verileri ve yıllık nüfus artış hızları verilmiştir. İstanbul ilinin gelişmişlik düzeyi, nüfus potansiyeli, endüstrileşme seviyesi ve yüzölçümü dikkate alınarak bir bölge olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür. İstanbul bölgesi incelendiğinde 1990 ve 2000 yılları arasındaki nüfus artışı, 2.822.962 kişi olmakla beraber, toplamda %33,09 artış olmuştur. İstanbul bölgesi nüfus artış hızı ve genel nüfus toplamı ile bölgeler arasındaki en yüksek orana sahiptir. Ege bölgesinin 1990 yılı nüfusu, İstanbul bölgesinin aynı yıla ait nüfusundan daha fazla olmasına karşın, 2000 yılında İstanbul bölgesi Ege bölgesinin önüne geçmiştir. 1990 yılında en az nüfusa sahip olan Kuzeydoğu Anadolu bölgesi, 2000 yılında da en az nüfusa sahip bölge olmuştur. Kırsal ve kentsel nüfuslar göz önüne alındığında, 1990 yılında kırsal nüfusu en az olan bölge İstanbul bölgesi olmakla beraber, kırsal nüfusu en fazla olan bölge Ege bölgesidir. Kentsel yerleşim merkezi nüfusları göz önüne alındığında 1990 yılında en fazla nüfusa sahip bölge İstanbul bölgesi olurken, 2000 yılında da en fazla kentsel nüfusa sahip bölge olma durumunu korumaktadır. 1990 yılında en az kentsel nüfusa sahip olan Kuzeydoğu Anadolu bölgesi, 2000 yılında da en az kentsel nüfusa sahiptir.

Tablo 2.11. İİBS'ye Göre Şehir ve Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı

Bölge	Nüfus						Yıllık nüfus artış hızı		
	1990			2000			(%)		
	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam
İstanbul	6.779.594	416.179	7.195.773	9.085.599	933.136	10.018.735	29,27	80,72	33,09
Batı Marmara	1.255.780	1.333.710	2.589.490	1.608.653	1.287.327	2.895.980	24,76	-3,54	11,18
Doğu Marmara	3.005.754	1.682.760	4.688.514	3.867.055	1.871.186	5.738.241	25,19	10,77	20,25
Ege	4.344.471	3.250.506	7.594.977	5.495.575	3.443.206	8.938.781	23,50	5,76	16,29
Akdeniz	4.051.596	2.974.893	5.204.217	5.204.203	3.501.802	6.443.236	25,03	16,30	21,43
Batı Anadolu	3.905.981	1.298.236	5.204.217	4.975.251	1.467.985	6.443.236	24,19	12,29	21,35
Orta Anadolu	1.925.361	1.893.083	3.818.444	2.365.571	1.823.697	4.189.268	20,58	-3,73	9,27
Batı Karadeniz	2.024.087	2.865.236	4.889.323	2.418.065	2.477.679	4.895.744	17,78	-14,53	0,13
Doğu Karadeniz	1.162.757	1.690.049	2.852.806	1.545.914	1.585.632	3.131.546	28,47	-6,38	9,32
Kuzeydoğu Anadolu	965.156	1.388.874	2.354.030	1.289.874	1.217.864	2.507.738	28,99	-13,14	6,32
Ortadoğu Anadolu	1.361.937	1.739.875	3.101.812	2.007.378	1.719.656	3.727.034	38,78	-1,17	18,36
Güneydoğu Anadolu	2.873.801	2.873.801	5.747.602	4.143.136	2.465.483	6.608.619	36,57	-7,67	24,79

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu (2007), s: 31–33

Tablo 2.11.'de yıllık nüfus artış hızları değerlendirildiğinde, bütün bölgelerde nüfus artışı görülmekle beraber kentsel nüfusların artışlarına karşın bazı bölgelerin kırsal merkezlerinde nüfus, negatif olarak gelişmektedir. Kırsal alanda negatif olarak en fazla nüfusu gelişen bölgemiz, Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Kırsal yerleşim merkezlerinde nüfus azalması görülen diğer bölgelerimiz, Batı Marmara bölgesi, Orta Anadolu, Batı Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu bölgeleridir. Kırsal kesimde meydana gelen bu boşalma içgöç eyleminin yönlerinden birisi olan “kırsal-kentsel” akışını göstermekle beraber bölgelerde meydana

gelen nüfus artışları veya azalışları arasındaki dengesizlikler, içgöç olgusunun birer kanıtıdır.

Tablo 2.12.'de bölgelerin 2000 yılı ikametgâh nüfuslarına göre aldıkları ve verdikleri göç incelenmiştir. Göç edebilecek her bin kişi için net göç sayısına Net Göç Hızı denir (TİK, 2006: 28). Net göç hızı aşağıdaki formüle göre hesaplanır.

$$M_{(i-i)} = [(M_i - M_i) / P_{i,t+n} - 0,5_{(M_i - m_i)}] * k$$

$M_{(i-i)}$: Net göç hızı

M_i : Aldığı göç

M_i : Verdiği göç

$M_i - M_i$: Net göç

$P_{i,t+n}$: i'nin t+n zamandaki daimi ikametgâh nüfusu

$\bar{I}$: Göçün incelendiği alan

k : Sabit katsayı ($k=1000$)

Tablo 2.12. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı

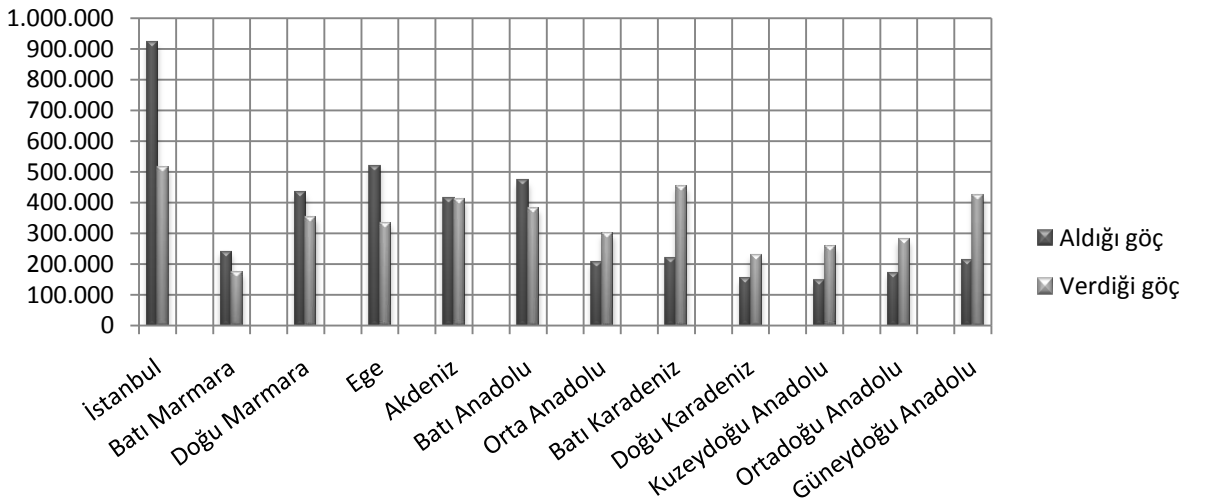
Bölge	2000 yılı daimi ikametgah nüfusu	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı (%)
İstanbul	9.044.859	920.955	513.507	407.448	46,1
Batı Marmara	2.629.917	240.535	172.741	67.794	26,1
Doğu Marmara	5.201.135	432.921	351.093	81.828	15,9
Ege	8.121.705	518.674	334.671	184.003	22,9
Akdeniz	7.726.685	413.044	410.316	2.728	0,4
Batı Anadolu	5.775.357	469.610	378.710	90.900	15,9
Orta Anadolu	3.770.845	205.108	300.113	-95.005	-24,9
Batı Karadeniz	4.496.766	219.008	450.799	-231.791	-50,3
Doğu Karadeniz	2.866.236	151.193	227.013	-75.820	-26,1
Kuzeydoğu Anadolu	2.202.957	144.315	256.922	-112.607	-49,8
Ortadoğu Anadolu	3.228.793	170.568	280.156	-109.588	-33,4
Güneydoğu Anadolu	5.687.740	212.425	422.315	-209.890	-36,2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Tablo 2.12.'de bölgelerin, kendi bölge içi yaşanan göç, analize dahil edilmemiştir. İstanbul bölgesi incelendiğinde, yüksek nüfus oranları ile beraber en çok göç veren bölge özelliğini de taşımaktadır. En çok göçü vermesine rağmen İstanbul bölgesi, net göç oranlarında ve net göç hızında en yüksek verilere sahip olan bölgedir. İstanbul bölgesinin yüksek göç verilerine sahip olmasının nedeni, sanayi ve endüstri olarak Türkiye'nin lokomotif görevini görmesi, istihdam ve iş olanaklarının yüksek olması, kentsel sağladığı çeşitli koşullar ile yüksek göç alma potansiyeline sahip olmasıdır. Ve sahip olduğu bu özellikleri ile dünyanın önde gelen şehirleri arasında yer almaktadır.

İstanbul bölgesinden sonra en yüksek net göç oranına sahip bölge, 184.003 kişi ile Ege bölgesi olmuştur, fakat bu oran bölgenin net göç hızı oranına yansımamaktadır.

Net göç oranında İstanbul bölgesinden sonra en yüksek orana sahip ikinci bölge, Batı Marmara bölgesidir. Net göç oranı ve net göç hızı pozitif olarak en düşük bölge, %0,4 ile Akdeniz bölgesidir. Akdeniz bölgesinin bir diğer özelliği de, Türkiye'nin turizm sektörünün öncü bölgelerinden birisi olduğu için yaz aylarında yüksek oranlarda mevsimlik göç almaktadır. Bölgeler içerisinde negatif net göç ve net göç hızı oranlarına sahip bölgelerin de olduğu görülmüştür. Tablo 2.11. ve Tablo 2.12. beraber incelendiğinde ise, kırsal yerleşim merkezlerinde yıllık nüfus artış hızları negatif olan bölgeler arasında sadece Batı Marmara bölgesi dışında kalan bölgelerde, net göç ve net göç hızları yine negatiftir. Aldığı göçler, verdiği göçlerden daha düşük olan bölgelerin neticede net göç hızları da negatif olarak gelişmektedir. Negatif olarak gelişen net göç oranları içerisinde en yüksek orana sahip olan bölge, -231.791 kişi ile Batı Karadeniz bölgesidir. Batı Karadeniz bölgesi, -%50,3 ile net göç hızı en yüksek negatif orana sahip göç veren bölgelerin başında gelmektedir. Batı Karadeniz bölgesini -209.890 kişi ile takip eden Güneydoğu Anadolu bölgesinin aldığı göç 212.425 kişi olurken, verdiği göç 422.315 kişi ile neredeyse iki katıdır. Net göç hızı Batı Karadeniz bölgesinden sonra en yüksek negatif orana sahip bölge, -%49,8 ile izleyen Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. Bölgelerin göç verilerini, aldığı ve verdiği göç miktarlarındaki dağılımı daha iyi görebilmek için Grafik 3. ,Tablo 2.12.'deki veriler değerlendirilerek çizilmiştir.

Grafik 3. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç (1995–2000)

Kaynak: Tablo 2.12.

Bölgelerin genel olarak aldığı ve verdiği göçler incelendikten sonra, bölgeler arası içgöç olgusunun değerlendirilmesi, bölgelerin hangi bölgelerden göç aldığıın incelenmesi yararlı olacaktır. Bölgelerin aldığı ve verdiği göç tablosu, 1995–2000 dönemini kapsayacaktır ve parça parça değerlendirilecek, tablonun tamamı ekler kısmında verilecektir. Tablo içerisinde bölgeye bağlı illerin kendi aralarında meydana gelen içgöç olgusu göz önüne alınmayarak sadece bölgeler arası göç olgusu ve göçer sayıları verilmiştir. Bölgelerin aldığı ve verdiği göç tablosu Türkiye Devlet İstatistik Kurumu kaynaklarından derlenmiş ve tabloya aktarılmıştır.

Tablo 2.13. İstanbul Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
Batı Marmara Bölgesi	22.295	22.621	44916
Doğu Marmara Bölgesi	47.405	49.524	96.929
Ege Bölgesi	32.015	25.645	57.660
Akdeniz Bölgesi	41.836	32.373	74.209
Batı Anadolu Bölgesi	33.304	29.271	62.575
Orta Anadolu Bölgesi	37.067	31.873	68.940
Batı Karadeniz Bölgesi	93.925	89.059	182.984
Doğu Karadeniz Bölgesi	45.358	43.274	88.632
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	41.815	32.884	74.699
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	46.009	32.562	78.571
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	53.854	36.986	90.840
Toplam	494.883	426.072	920.955

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

İstanbul bölgesinin 1995–2000 döneminde diğer bölgelerden aldığı göç miktarı, 920.955 kişidir. Göçerlerin 426.072 kişisini kadınlar, 494.883 kişisini erkekler oluşturmaktadır. İstanbul bölgesinin aldığı göç miktarının yaklaşık %22'lik bir kısmı 182.984 kişi ile Batı Karadeniz bölgesi vermektedir. Batı Karadeniz bölgesinden gelen göçerlerin 93.925 kişisi erkek olmakla beraber 89.059 kişisi kadındır. İstanbul bölgesine en az göç veren bölge, %5'lik oran ile Batı Marmara bölgesidir. Batı Marmara'dan İstanbul bölgesine göçen 44.916 kişinin; 22.295'i erkek, 22.621'i

kadıdır. Aynı zamanda Batı Marmara bölgesi İstanbul bölgesine göç veren bölgeler arasında erkek ve kadın oranları birbirine en yakın orana sahip bölgedir. İstanbul bölgesine göç veren bölgeler arasında kadın erkek uyumsuzluğu en çok olan bölge Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde İstanbul bölgesine göç etmiş göçerlerden 36.986'sı kadın, 53.854'ü erkektir. Bölgelerden, İstanbul bölgesine göç edenlerin çeşitli ortalamaları alındığında, İstanbul'a göç eden kadınların bölge başına ortalaması 38.733 kişi olurken, erkek göçer ortalaması 44.716 kişi olmaktadır. Bölge başına düşen göçer ortalaması ise, 83.723 kişidir.

İstanbul bölgesi, en çok göç alan bölge olma özelliğinin yanında en çok göç veren bölgedir. Bölge 296.387'si erkek, 217.120 kadın olmak üzere toplam 513.507 kişi göç vermiştir. İstanbul bölgesi 1995–2000 dönemi içerisinde gerçekleşen içgöç olgusunda, %13'lük paya sahiptir. Bölgenin en çok göç verdiği bölge, 78.807 kişi ile Doğu Marmara bölgesidir. Doğu Marmara bölgesine 41.993 erkek, 36.814 kadın göçer vermiştir. Doğu Marmara bölgesi, aynı zamanda İstanbul bölgesinden 41.993 kişi ile en çok erkek göçeri alan bölge özelliğindedir. İstanbul bölgesinin en az göç verdiği bölge ise, Orta Doğu Anadolu bölgesidir; 17.131'i erkek, 8.838'i kadın olmak üzere toplam 25.969 göçer vermiştir.

İstanbul'un nüfus gelişimi irdelendiğinde ise, hızlı ve kontrolsüz bir nüfus artışından bahsetmek mümkündür. Bu artışın önde gelen nedenlerinden bir tanesi de, İstanbul'un yoğun olarak yaşadığı içgöç olgusudur. İstanbul'un istihdam ve gelir yönünden göçerlere cazip imkânlar sunması, bununla beraber sunduğu farklı yaşam koşulları göçerler için İstanbul'u göç edilebilecek bir merkez haline getirmiştir. Fakat zamana bağlı olarak, kontrolsüz gelişen göç olgusu beraberinde birçok sorun getirmiş ve sıkıntı yaratmıştır. Hızlı gerçekleşen göç olgusuna bağlı olarak hızlı gelişen nüfus artışı, kontrolsüz kentleşmeyi beraberinde getirmiştir. Sağlıksız yaşam koşulları, kültürel çatışmalar, gelir seviyesi farklılıkları ve konut açığı gibi birçok sorun yaşanır hale gelmiştir.

Tablo 2.14. Batı Marmara Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	36.201	31.208	67.409
Doğu Marmara Bölgesi	15.285	12.741	28.026
Ege Bölgesi	17.228	11.898	29.126
Akdeniz Bölgesi	10.223	5.191	15.414
Batı Anadolu Bölgesi	10.032	6.614	16.646
Orta Anadolu Bölgesi	6.619	8.746	10.731
Batı Karadeniz Bölgesi	12.726	8.746	21.472
Doğu Karadeniz Bölgesi	5.307	3.944	9.251
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	8.098	5.574	13.672
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	8.161	4.163	12.324
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	11.417	5.047	16.464
Toplam	141.297	99.238	240.535

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Batı Marmara bölgesi 240.535 kişi göç alma potansiyeli ile 1995–2000 dönemi genel içgöç toplamının , %6'lık kısmını oluşturmaktadır. Batı Marmara bölgesine göç ile gelen kişilerin 141.297'si erkek, 99.238'i kadındır. Batı Marmara bölgesine en çok göç veren bölge, 67.409 kişi ve genel göçün %28 oranına sahip olan İstanbul bölgesidir. İstanbul bölgesini, 29,029 kişi ile Ege bölgesi izlemektedir. Batı Marmara bölgesine en az göç veren bölge ise, 9.251 kişi ile Doğu Karadeniz bölgesidir. Batı Marmara bölgesine göç veren bölgelerin, bölge başına göç ortalaması 21.866 kişidir. Bu ortalama; kadınların ortalaması 9.021 kişi olurken, erkek göçer ortalaması 12.845 kişidir.

Batı Marmara bölgesi 1995–2000 dönemi içerisinde, 172.741 göçer vermiştir. Bölge göçerlerinin 95.095 kişisi erkek, 77.646 kişisi ise kadın olmakla beraber Türkiye genelindeki göçerlerin %4'nü oluşturarak en az göç veren bölgedir. Batı Marmara bölgesi en az göçeri 3.778 kişi ile Doğu Karadeniz bölgesine verirken, en çok göçeri 44.916 kişi İstanbul bölgesine vermektedir. Bölge, İstanbul bölgesine 22.295 erkek

göçer, 22.621 kadın göçer vererek kendi göçerlerinin %26'sını sadece İstanbul bölgesine vermiştir.

Tablo 2.15. Doğu Marmara Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	41.993	36.814	78.807
Batı Marmara Bölgesi	12.885	11.019	23.904
Ege Bölgesi	24.660	19.400	4.060
Akdeniz Bölgesi	18.845	12.433	31.278
Batı Anadolu Bölgesi	21.197	17.532	38.729
Orta Anadolu Bölgesi	14.269	9.819	24.088
Batı Karadeniz Bölgesi	29.803	23.886	53.689
Doğu Karadeniz Bölgesi	20.149	16.931	37.080
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	22.812	19.188	42.000
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	18.298	11.790	30.088
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	18.264	10.934	29.198
Toplam	243.175	189.746	432.921

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Doğu Marmara bölgesi 1995–2000 dönemi içerisinde, 432.921 kişi göç olarak genel içgöç olgusunun %11'lik kısmına sahiptir. Doğu Marmara bölgesine göç eden kişilerin 243.175'i erkek, 189.746'sı kadındır. Bölgeye en çok göç veren İstanbul bölgesi 41.993'ü erkek, 36.814'ü kadın olmak üzere toplam 78.807 kişi göç vererek %18'lik bir göç verme payına sahiptir. Doğu Marmara bölgesine en az göç veren iki bölge ise Batı Marmara 23.904 kişi ve Orta Anadolu bölgesi 24.088 kişidir. Doğu Marmara bölgesinin bölge başına 39.356 kişi göç alma ortalaması vardır. Kadın göç alma ortalaması bölge başına 17.249 kişi, erkek ortalaması ise 22.106 kişidir.

Doğu Marmara bölgesi aynı dönem içerisinde 351.093 göçer vererek Türkiye genelinde %9'luk paya sahiptir. Bölge 188.368 erkek, 162.725 kadın göçer vermiştir.

Doğu Marmara bölgesinin en çok göç verdiği bölge 96.929 kişi ile İstanbul bölgesi olurken, en az göç verdiği bölge 12.967 kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir.

Tablo 2.16. Ege Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	34.167	23.577	57.744
Batı Marmara Bölgesi	18.590	16.794	35.384
Doğu Marmara Bölgesi	28.226	23.720	51.946
Akdeniz Bölgesi	36.592	27.586	64.178
Batı Anadolu Bölgesi	33.663	28.601	62.264
Orta Anadolu Bölgesi	19.379	14.611	33.990
Batı Karadeniz Bölgesi	20.597	15.291	35.888
Doğu Karadeniz Bölgesi	9.312	6.248	15.560
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	21.452	17.883	39.255
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	22.273	15.848	38.121
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	45.733	38.611	84.344
Toplam	289.984	228.690	518.674

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Ege bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde toplam 518.674 kişi içgöç almıştır. Bölge yaşadığı göçer sayısı ile İstanbul bölgesinden sonra ikinci en çok içgöç alan bölge olmakla beraber, dönem içerisinde %13'lük paya sahiptir. Ege bölgesine 228.690 kadın göç ederken, erkek göçer sayısı 289.984'tür. Bölgeye en çok göç veren bölge 84.344 kişi ile %16'luk paya sahip olan Güneydoğu Anadolu bölgesi, bölgeye 45.733 erkek, 38.611 kadın göçer vermiştir. Ege bölgesine en az göç veren bölge Doğu Karadeniz bölgesi, 9.312'si erkek, 6.248'si kadın olmak üzere toplam 15.560 kişi göçer vermiştir. Ege bölgesinin bölge başına düşen kadın göçer alma sayısı 20.790 kişi olurken, erkek göçer ortalaması 26.362'dir. Bölge başına düşen göçer ortalaması ise, 47.152 kişidir.

Ege bölgesi 1995–2000 dönemi içerisinde, 334.671 kişi göçer vermiştir. Göçerlerin 194.482'si erkek, 140.189'u kadın olmakla beraber genel içgöç olgusunun %8'ini oluşturmaktadır. Bölgenin en çok göç verdiği bölge 57.660 kişi ile İstanbul bölgesi

olurken, 53.231 kişi ile Akdeniz bölgesi en çok göç verdiği ikinci bölgedir. Ege bölgesinin en az göç verdiği bölge ise, 9.320 kişi ile Doğu Karadeniz bölgesidir.

Tablo 2.17. Akdeniz Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	27.911	20.298	48.209
Batı Marmara Bölgesi	6.799	4.413	11.212
Doğu Marmara Bölgesi	16.737	13.400	30.137
Ege Bölgesi	30.347	22.884	53.231
Batı Anadolu Bölgesi	32.408	27.041	59.449
Orta Anadolu Bölgesi	18.884	15.423	34.307
Batı Karadeniz Bölgesi	12.912	8.771	21.683
Doğu Karadeniz Bölgesi	6.489	3.662	10.151
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	9.282	6.364	15.646
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	22.383	16.446	38.829
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	48.771	41.419	90.190
Toplam	232.923	180.121	413.044

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Akdeniz bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisindeki içgöç alma oranı Türkiye genelinin %10'luk kısmıdır. Bölge 232.923 erkek göçer, 215.388 kadın göçer olarak toplamda 413.044 kişi içgöç almıştır. Akdeniz bölgesine en çok göç veren bölge %22'lik paya sahip olan Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Bölgeye 48.771 erkek göçer, 41.419 kadın göçer veren Güneydoğu Anadolu bölgesi toplamda 90.190 kişi göç vermiştir. Akdeniz bölgesine en az göç veren bölge ise, 10.151 kişi göç veren Doğu Karadeniz bölgesidir. Bölgeye verdiği 6.489 erkek göçer ve 3.662 kadın göçer ile %2'lik paya sahiptir. Akdeniz bölgesinin bölge başına düşen göçer alma ortalaması 37.549 kişi, erkek göçer alma ortalaması 21.174 kişi olurken, 16.374 kadın göçer alma ortalaması vardır.

Akdeniz bölgesi aynı dönem içerisinde 410.316 kişi göç vererek Türkiye genelinde %10'luk orana sahiptir. Bölgenin verdiği göçün 237.142 kişisi erkek göçer olurken, kadın göçerler 173.174 kişi olmaktadır. Bölgenin en çok göç verdiği bölge 74.209 kişi

ile İstanbul bölgesi olurken, İstanbul bölgesini 32.143 erkek göçer, 24.959 kadın göçer ile toplamda 57.102 kişi göç verdiği Güneydoğu Anadolu bölgesi izlemektedir. Akdeniz bölgesinin en az göç verdiği bölge ise 8.625 kişi ile Doğu Karadeniz bölgesidir.

Tablo 2.18. Batı Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	24.212	17.903	42.115
Batı Marmara Bölgesi	9.190	7.470	16.660
Doğu Marmara Bölgesi	22.823	21.707	44.530
Ege Bölgesi	26.779	22.636	49.415
Akdeniz Bölgesi	32.776	27.722	60.498
Orta Anadolu Bölgesi	39.226	38.960	78.186
Batı Karadeniz Bölgesi	37.273	33.307	70.580
Doğu Karadeniz Bölgesi	10.742	8.836	19.578
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	14.768	11.556	26.324
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	15.660	11.213	26.873
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	20.773	14.078	34.851
Toplam	254.222	215.388	469.610

Kaynak:Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri:İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Batı Anadolu bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde Türkiye geneli içgöç alma oranı %11'dir. Bölge 254.222 erkek göçer, 215.388 kadın göçer olarak toplamda 469.610 göçer almıştır. Akdeniz bölgesinin en çok göç veren bölge %16'luk oran ile Orta Anadolu bölgesi olurken, en az göç veren bölge %4'lük paya sahip Batı Marmara bölgesidir. Orta Anadolu bölgesi, bölgeye 39.226 erkek göçer, 38.960 kadın göçer vererek 78.186 göçer toplamına ulaşmıştır. Batı Marmara bölgesi 9.190 erkek,7.470 kadın, toplam 16.660 göçer vermiştir. Batı Anadolu bölgesinin bölgelerden aldığı içgöç ortalaması 42.491 kişidir. Erkek göçer ortalaması 23.111 kişi iken, kadın göçer ortalaması 19.580 kişidir.

Batı Anadolu bölgesi aynı dönem içerisinde 378.710 kişi içgöç vererek Türkiye genelinde %9'luk paya sahiptir. Verdiği içgöçün 211.371 kişisi erkek göçer, 167.339'u

kadın göçerdir. En çok göç verdiği bölge 62.575 kişi ile İstanbul bölgesi olurken, ikinci bölge 62.264 kişi ile Ege bölgesidir. Batı Anadolu bölgesinin en az göç verdiği bölge ise 11.797 göçer ile Doğu Karadeniz bölgesidir.

Tablo 2.19. Orta Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	16.182	11.000	27.182
Batı Marmara Bölgesi	2.946	1.970	4.916
Doğu Marmara Bölgesi	7.975	6.098	14.073
Ege Bölgesi	9.102	6.296	15.398
Akdeniz Bölgesi	22.247	18.136	40.383
Batı Anadolu Bölgesi	21.200	17.922	39.122
Batı Karadeniz Bölgesi	9.133	6.746	15.879
Doğu Karadeniz Bölgesi	3.519	2.067	5.586
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	5.797	4.137	9.934
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	6.733	4.254	10.987
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	13.004	8.644	21.648
Toplam	177.838	87.270	205.108

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Orta Anadolu bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde 205.108 kişi içgöç olarak Türkiye genelinde %5'lik paya sahiptir. Bölgeye göç edenlerin 117.838'i erkek, 87.270'i kadın göçerdir. Orta Anadolu bölgesine en çok göç veren bölge %20'lik paya sahip olan Akdeniz bölgesidir. Bölgeye 22.247 erkek göçer, 18.136 kadın göçer vermiştir. Orta Anadolu bölgesine en az göç veren bölge ise %2'lik oran ile Batı Marmara bölgesidir. Bölgeye 2.946'sı erkek, 1.970'i kadın olmak üzere toplam 4.916 göçer vermiştir. Orta Anadolu bölgesine göç veren bölgelerin ortalaması ise 18.646 kişi olmakla beraber, erkek göçer ortalaması 10.712 kişi, kadın göçer ortalaması ise 7.933 kişidir.

Orta Anadolu bölgesi 1995–2000 dönemi içerisinde 300.113 kişi içgöç vererek Türkiye genelinde %7'lik paya sahiptir. Bölge 166.796 kadın göçer, 133.317 erkek

göçer vermiştir. Orta Anadolu bölgesinin en çok göç verdiği bölge olan Batı Anadolu bölgesine 39.226'sı erkek, 38.960'ı kadın göçer olmak üzere toplamda 78.186 göçer vermiştir. Bölgenin en az göç verdiği Batı Karadeniz bölgesine, 3.139 erkek göçer, 2.023 kadın göçer vererek toplamda 5.162 göçerdir.

Tablo 2.20. Batı Karadeniz Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	32.432	25.355	57.787
Batı Marmara Bölgesi	4.790	3.286	8.076
Doğu Marmara Bölgesi	12.228	9.935	22.163
Ege Bölgesi	10.083	6.811	16.894
Akdeniz Bölgesi	9.761	6.043	15.804
Batı Anadolu Bölgesi	17.710	14.427	32.137
Orta Anadolu Bölgesi	9.090	6.789	15.879
Doğu Karadeniz Bölgesi	10.895	10.251	21.146
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	5.144	3.263	8.407
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	6.241	3.170	9.411
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7.586	3.718	11.304
Toplam	125.960	93.048	219.008

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Batı Karadeniz bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde içgöç alma oranı Türkiye genelinde %5'tir. Bölge 219.008 kişi içgöç almıştır. Aldığı içgöçün 125.960'ı erkek 93.048'i kadın göçerdir. Batı Karadeniz bölgesi en fazla göçü 57.787 kişi ile İstanbul bölgesinden alırken, en az göçü 8.076 kişi ile Batı Marmara bölgesinde almaktadır. Batı Marmara'yı 8.407 kişi ile Kuzey Doğu Anadolu bölgesi izlemektedir. Batı Karadeniz bölgesinin, bölge başına içgöç alma ortalaması 19.909 kişidir. Bölge başına kadın göçer ortalaması 8.458 kişi olurken, erkek göçer ortalaması 11.450 kişidir.

Batı Karadeniz bölgesi aynı dönem içerisinde 450.799 kişi içgöç vermiştir. Bölge 247.049 erkek göçer, 203.750 kadın göçer vererek Türkiye genelinde %11'lik içgöç verme payı ile İstanbul bölgesinden sonra en çok içgöç veren ikinci bölgedir. En çok

göç verdiği bölge 182.984 kişi ile İstanbul bölgesidir. Bölgeye 93.925 erkek göçer, 89.059 kadın göçer verilmiştir. Batı Karadeniz'den göç edenlerin %41'i İstanbul bölgesine göç etmektedir. Bölge, en az göçü 9.357 kişi ile Orta Anadolu bölgesine verirken, 9.576 göçerde Kuzey Doğu Anadolu bölgesine vermektedir.

Tablo 2.21. Doğu Karadeniz Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	27.555	22.818	50.373
Batı Marmara Bölgesi	2.253	1.525	3.778
Doğu Marmara Bölgesi	11.983	10.404	22.387
Ege Bölgesi	5.581	3.739	9.320
Akdeniz Bölgesi	5.343	3.282	8.625
Batı Anadolu Bölgesi	6.734	5.063	11.797
Orta Anadolu Bölgesi	3.139	2.023	5.162
Batı Karadeniz Bölgesi	9.877	8.729	18.606
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	6.892	3.636	10.528
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	3.595	1.819	5.414
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	3.509	1.694	5.203
Toplam	86.461	64.732	151.193

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Doğu Karadeniz bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde Türkiye genelinin %4'lük paya sahip olarak 151.193 göçer almıştır. Bölgenin aldığı göçerlerin 86.461'i erkek, 64.732'si kadın göçerdir. Doğu Karadeniz aldığı göç oranları ile en az göç alan ikinci bölgedir. Bölge en fazla göçü, 27.555 erkek göçer, 22.818 kadın göçer ile İstanbul bölgesinden almaktadır. Bölge; İstanbul bölgesinden toplamda 50.373 kişi göç alarak, genelin %33'ünü oluşturmaktadır. Doğu Karadeniz bölgesi en az göçü 3.778 kişi ile Batı Marmara'dan almaktadır. Bölgenin bölge başına içgöç alma ortalaması 13.744 kişidir. Kadın göçer ortalaması 5.884 kişi iken, erkek göçer ortalaması 7.860 kişidir.

Doğu Karadeniz bölgesi aynı dönem içerisinde Türkiye genelinde %6'luk oranla 227.013 kişi göç vermiştir. Verdiği göçerlerin 125.176'sı erkek, 101.897'si kadındır.

Bölgenin en çok göç verdiği bölge İstanbul bölgesidir. İstanbul bölgesine 45.358 erkek göçer, 43.274 kadın göçer olmak üzere toplam 88.632 göçer verilmiştir. Bu da bölgenin genel göçünün %39'luk kısmını oluşturmaktadır. 3.474 erkek ve 1.348 kadın göçer olmak üzere toplamda 4.822 kişi ile Doğu Karadeniz bölgesinin en az göç verdiği bölge Ortadoğu Anadolu bölgesidir.

Tablo 2.22. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	17.923	8.677	26.600
Batı Marmara Bölgesi	4.710	2.865	7.575
Doğu Marmara Bölgesi	8.058	4.909	12.967
Ege Bölgesi	11.065	5.789	16.854
Akdeniz Bölgesi	10.922	5.301	16.223
Batı Anadolu Bölgesi	10.074	5.630	15.704
Orta Anadolu Bölgesi	5.690	2.281	8.511
Batı Karadeniz Bölgesi	6.470	3.160	9.576
Doğu Karadeniz Bölgesi	6.128	3.855	9.983
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	6.672	3.479	10.151
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	8.154	2.017	10.171
Toplam	95.866	48.449	144.315

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Kuzeydoğu Anadolu bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde içgöç alma oranı Türkiye genelinde %4'tür. Kuzeydoğu Anadolu bölgesi aldığı 95.866 erkek göçer 48.449 kadın göçer ve toplamda aldığı 144.315 kişi ile Türkiye genelinde en az göç alan bölgedir. Kuzeydoğu Anadolu bölgesine en az göç veren bölge, 5.690 erkek göçer ve 2.821 kadın göçer ile Orta Anadolu bölgesidir. Bu bölgeye 17.923 erkek, 8.677 kadın göçer ile toplamda 26.600 göçer olmak üzere, en çok göç veren bölge İstanbul bölgesidir. Kuzeydoğu Anadolu bölgesine göç veren bölgelerin ortalaması ise kadın göçerlerde 4.404 olurken, erkek göçerlerde 8.715'dir. Bölge başına göçer ortalaması 13.119 kişidir.

Kuzeydoğu Anadolu bölgesinin aynı dönem içerisinde 256.922 içgöç vererek Türkiye genelinde %6'lık orana sahiptir. Bölge 147.025 erkek göçer, 109.897 kadın göçer vermiştir. En çok göç verdiği bölge %29 oranla İstanbul bölgesidir. Bölgeye 41.815 erkek göçer, 32.562 kadın göçer olmak üzere toplamda 74.699 kişi göç vermiştir. En az göç verdiği bölge ise 7.133 kişi ile Güneydoğu Anadolu bölgesidir.

Tablo 2.23. Ortadoğu Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	17.131	8.838	25.969
Batı Marmara Bölgesi	4.610	2.443	7.053
Doğu Marmara Bölgesi	8.628	5.028	13.656
Ege Bölgesi	12.089	6.319	18.408
Akdeniz Bölgesi	16.454	10.148	26.602
Batı Anadolu Bölgesi	10.866	6.566	17.432
Orta Anadolu Bölgesi	6.435	3.408	9.843
Batı Karadeniz Bölgesi	6.487	2.870	9.357
Doğu Karadeniz Bölgesi	3.474	1.348	4.822
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	5.851	3.473	9.324
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	17.614	10.488	28.102
Toplam	109.639	60.929	170.568

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Ortadoğu Anadolu bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde aldığı 170.568 göçer ile Türkiye genelinde %4'lük paya sahiptir. Bölge 109.639 erkek göçer, 60.929 kadın göçer almıştır. Ortadoğu Anadolu bölgesine en az göç veren bölge, 3.474 erkek göçer, 1.348 kadın göçer ile toplamda 4.822 göçer veren Doğu Karadeniz bölgesidir. En çok göç veren bölge ise 28.102 göçer ile Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Bölge; Güneydoğu Anadolu bölgesine 17.614 erkek göçer, 10.488 kadın göçer vermiştir. Ortadoğu Anadolu bölgesine göç veren bölgelerin göçer ortalaması ise 15.506 göçerdir. Erkek göçer ortalaması 9.967 kişi iken, kadın göçer ortalaması 5.539 kişidir.

Ortadoğu Anadolu bölgesinin aynı dönem içerisinde verdiği içgöç 280.156 kişidir. Verilen göçerlerin 167.367'si erkek, 112.789'u kadın göçer olmakla beraber Türkiye genelinin %7'sini oluşturmaktadır. Bölgenin en çok göç verdiği bölge, 46.009 erkek göçer, 32.562 kadın göçer, toplamda 78.571 göçer ile İstanbul bölgesi olurken, en az göç verdiği bölge 5.414 göçer ile Doğu Karadeniz bölgesidir.

Tablo 2.24. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Bölgelerden Aldığı Göç (1995–2000)

Göç Veren Bölge	Aldığı Göçer		
	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul Bölgesi	20.680	10.632	31.312
Batı Marmara Bölgesi	6.027	3.240	9.267
Doğu Marmara Bölgesi	9.020	5.259	14.279
Ege Bölgesi	15.533	8.772	24.305
Akdeniz Bölgesi	32.143	24.959	57.102
Batı Anadolu Bölgesi	14.183	8.672	22.855
Orta Anadolu Bölgesi	6.998	3.478	10.476
Batı Karadeniz Bölgesi	7.846	3.239	11.085
Doğu Karadeniz Bölgesi	3.803	1.421	5.224
Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	5.114	2.019	7.133
Ortadoğu Anadolu Bölgesi	11.342	8.045	19.387
Toplam	132.689	79.736	212.425

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri: İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

Güneydoğu Anadolu bölgesi, 1995–2000 dönemi içerisinde diğer bölgelerden aldığı 212.425 göçer ile Türkiye genelinde %5'lik paya sahiptir. Bölge 132.689 erkek göçer alırken 79.736 kadın göçer almıştır. Bölgenin en çok göç aldığı bölge Akdeniz bölgesidir. Bölgenin aldığı göçün %27'sini veren Akdeniz bölgesi, 48.771 erkek, 41.419 kadın, toplamda 57.102 kişi göç vermiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesine en az göç veren bölge ise 5.224 kişi ile Doğu Karadeniz bölgesidir. Bölgenin diğer bölgelerden aldığı göç ortalaması erkeklerde 12.062 göçer, kadınlarda 7.248 göçerdir. Bölge başına düşen göç ortalaması ise 19.311 kişidir.

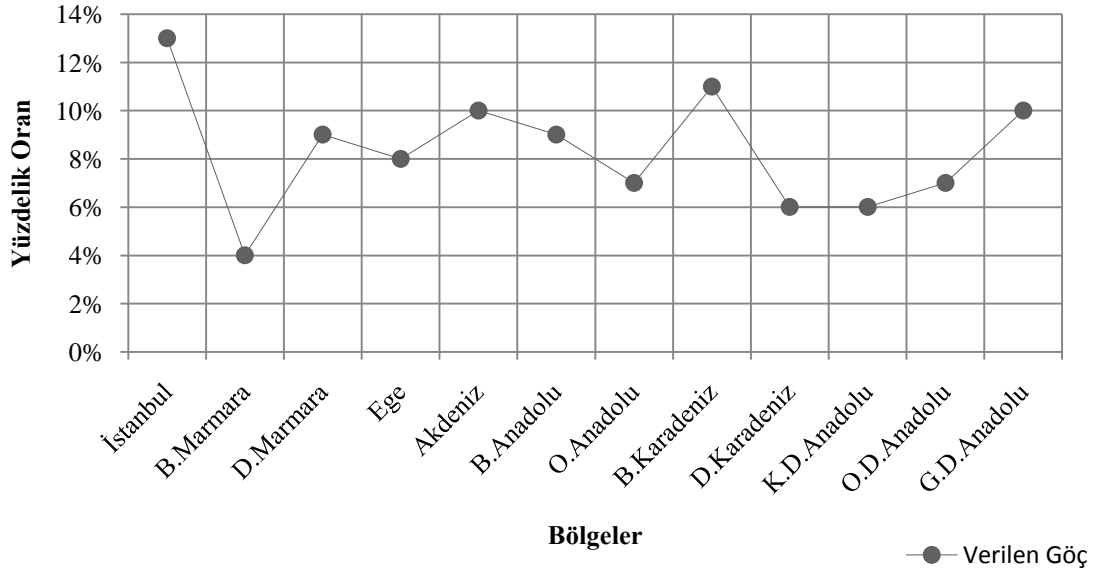
Güneydoğu Anadolu bölgesinin aynı dönem içerisinde verdiği göç 422.315 kişidir. Türkiye genelinde göç verme oranı %10 olmakla beraber 248.679 erkek göçer, 173.636 kadın göçer vermiştir. En az göç verdiği bölge 5.203 kişi ile Doğu Karadeniz bölgesidir. En çok göç verdiği bölge ise 90.840 göçer ile İstanbul bölgesi olurken onu, 90.190 kişi ile Akdeniz bölgesi izlemektedir.

1995–2000 dönemi bölgeler arası içgöç olgusu, genel olarak incelendiğinde değişik sonuçlara ulaşmak mümkündür.

- Bölgelerin, içgöç olgusu incelendiğinde, bölge başına içgöç ortalaması, 341.529 göçerdir. Erkek göçer ortalaması 193.744 kişi olurken, kadın göçer ortalaması ise 147.784 kişi olmaktadır.
- Göçer sayıları değerlendirildiğinde ise bölgeler arası en çok sayısal göç, Batı Karadeniz bölgesinin İstanbul bölgesine verdiği 182.984 göçerdir. En az göçer sayısı ise, Batı Marmara bölgesinin Doğu Karadeniz bölgesine verdiği 3.778 göçerdir. Kadın göçerler en çok 426.072 kişi ile İstanbul bölgesinde bulunurken, Ege bölgesi 228.690 kadın göçer ile ikinci sıradadır. En az kadın göçer 48.449 kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde bulunmaktadır. Erkek göçerlerin en çok bulunduğu bölge 494.883 göçer ile İstanbul bölgesi olurken, ikinci sırada 289.984 kişiyle Ege bölgesi bulunmaktadır. En az erkek göçer 86.461 kişiyle Doğu Karadeniz bölgesindedir.
- İstanbul bölgesi hem en çok göç alan, hem de en çok göç veren bölgedir. İstanbul bölgesinin diğer bütün göç veren bölgelerden en çok göçü alırken sadece Batı Anadolu bölgesinde ikinci sıraya düşmüştür. Orta Anadolu bölgesi en çok göçü Batı Anadolu bölgesine vermiştir.
- İstanbul bölgesinden sonra en çok göç veren bölgeler sırasıyla Batı Karadeniz, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgesidir.
- En çok göç alan bölgelerin başında yine İstanbul bölgesi gelirken takip eden bölgeler sırasıyla Ege, Batı Anadolu, Doğu Marmara bölgesidir.

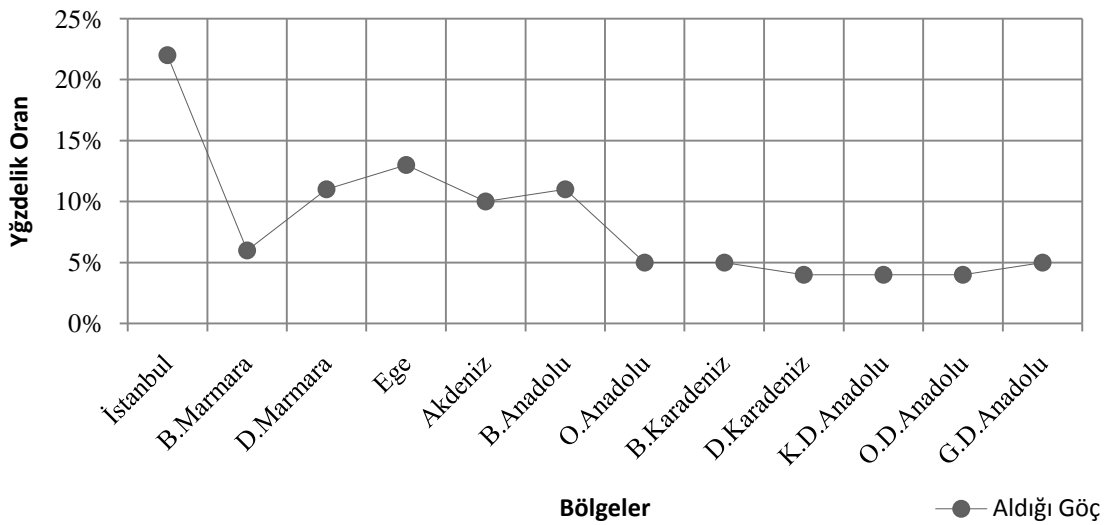
İstatistiksel bölgelerin Türkiye genelindeki göç payları değerlendirildiğinde ise, göç veren bölgelerin neredeyse hepsinin %5 payın üzerine çıktığı görülmektedir. Sadece Batı Marmara bölgesi %4 oranında kalmıştır. Diğer bütün bölgeler %5’lik payın üzerine çıkarken, %10’luk oranın üzerine çıkabilen İstanbul, Akdeniz, Batı Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleridir.

Grafik 4. Türkiye Genelinde Bölgelerin Verdiği İçgöç Oranları (1995–2000)

Kaynak: Tablo 2.12.

Bölgelerin Türkiye genelinde içgöç alma oranları incelendiğinde ise %5’in altında içgöç payına sahip Doğu Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu ve Ortadoğu Anadolu bölgelerini görmekteyiz. Diğer taraftan %10’nun üzerine çıkan bölgelerimiz, Doğu Marmara, Ege, Akdeniz ve Batı Marmara bölgeleridir. Türkiye genelinde en çok iç göç alma özelliğine sahip olan İstanbul bölgesinin içgöç içerisindeki payı, %22’dir.

Grafik 5. Türkiye genelinde Bölgelerin Aldığı İçgöç Oranları (1995–2000)

Kaynak: Tablo 2.12.

Türkiye’de içgöç olgusu incelenirken sadece bölge açısından değerlendirme yapmak yanlış sonuçlar doğurabilir. Aynı bölge içerisinde yer alıp, diğer bölgelere bağlı iller kadar göç alma veya verme eyleminde bulunmayan illere rastlamak mümkündür. Buna bağlı olarak Türkiye’deki içgöç olgusunu, iller açısından da incelemek yerinde olacaktır.

2.3.3. Türkiye’de İller Açısından İçgöç Olgusu

İçgöç olgusunun gelişimi incelendiğinde, bölgesel farklılıklara bağlı olmakla beraber illerin gösterdiği farklılıkların da içgöç hareketinin gelişimine farklı bir boyut kazandırdığı görülmektedir. Göçerlerin göç yolları araştırıldığında, göçerlerin bir kısmı ilk etapta aynı bölge içerisinde farklı bir yerleşim merkezine göçü ile başlayan göç güzergâhı daha sonra hayal ettikleri standart yaşam seviyesini bulamayışları nedeniyle farklı bölgelere göçmeleri ile sürmüştür. İçgöç olgusu, iller açısından da ele alınarak; göç alan ve veren illerin dönemlere ve Türkiye geneline göre içgöç olgusu içindeki payları incelenecektir. Eski ve yeni iller bir arada değerlendirilecek, yeni il olmuş eski ilçelerin, ilçe durumunda iken aldıkları hesaba katılmayacaktır. Kaynak veri

ve tablolar ekler kısmında verilerek, çalışma içerisinde seçilmiş iller değerlendirilecektir.

Tablo 2.25.'de seçilmiş illerin dönemsel olarak net göçleri ve net göç hızları verilmiş ve 1995–2000 dönemi içerisindeki net göç hızlarına göre sıralanmıştır.

Tablo 2.25. Göç Hızı En Yüksek Olan İller

İller	1975–1980		1980–1985		1985–1990		1995–2000	
	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı
Tekirdağ	4.849	16,50	3.438	10,3	17.907	46,7	51.335	96,8
Muğla	1.659	4,29	3.058	7,0	15.998	32,9	42.921	70,2
Antalya	17.142	26,52	2.339	32,8	82.737	89,7	90.457	64,3
Bilecik	-394	-2,99	1.095	7,9	3.009	19,6	10.105	57,9
İstanbul	288.653	73,44	297.598	60,5	656.677	107,6	407.448	46,1

Kaynak:Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri:İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

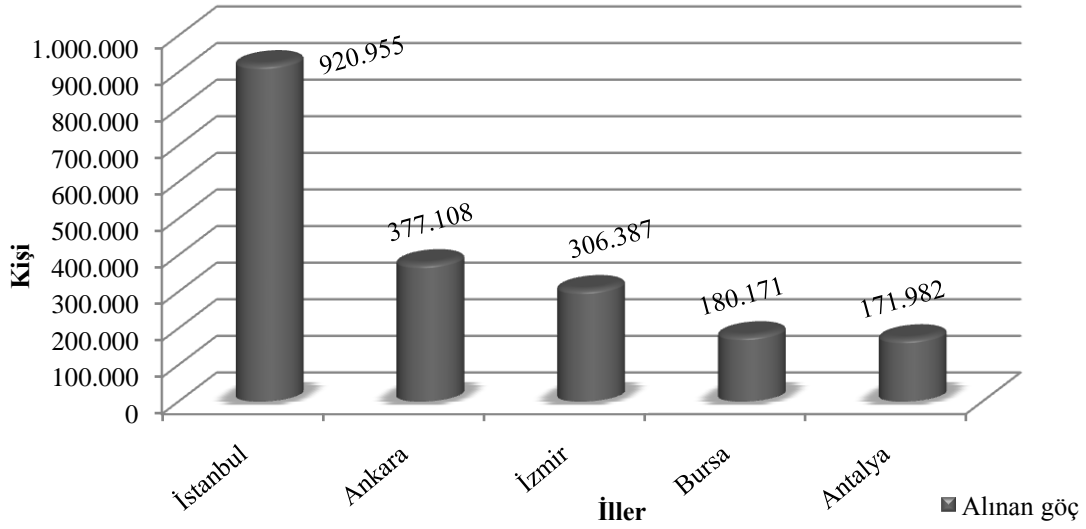
İllerin 1995–2000 dönemindeki net hız göçlerine göre sıralandığı Tablo 2.25.'de Tekirdağ ili, %96,8 oran ile en yüksek net göç hızına sahip il olmuştur. İstanbul 407.448 kişi ile en yüksek net göçe sahip olmasına rağmen, %46,1 orana sahip olduğu için sıralamada beşinci il olmuştur. Seçilmiş illerin hepsinde net göç ve net göç hızları her dönemde yükselme eğilimi gösterirken, Tekirdağ 1980–1985 döneminde bir düşüş göstermiş, diğer dönemlerde yükselişine devam etmiştir. İstanbul bölgesi her dönem için yükselişini sürdürürken, son dönem olan 1995–2000 döneminde hem net göç hem de net göç hızında düşüş göstermiştir.

Tablo 2.26. Göç Hızı En Düşük Olan İller

İller	1975–1980		1980–1985		1985–1990		1995–2000	
	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı
Ardahan	-	-	-	-	-	-	-13.526	-106,7
Bartın	-	-	-	-	-	-	-15.658	-86,8
Sinop	-7.944	-32,6	-9.777	-38,4	-22.569	-88,7	-16.387	-75,7
Siirt	-10.922	-29,5	-18.232	-41,7	-31.311	-140,7	-17.062	-75,1
Zonguldak	8.679	10,8	-18.551	-20	-29.368	-29,4	-44.009	-73,8

Kaynak:Türkiye İstatistik Kurumu, *Nüfus, Konut ve Demografi İstatistikleri: Göç İstatistikleri:İç Göç İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

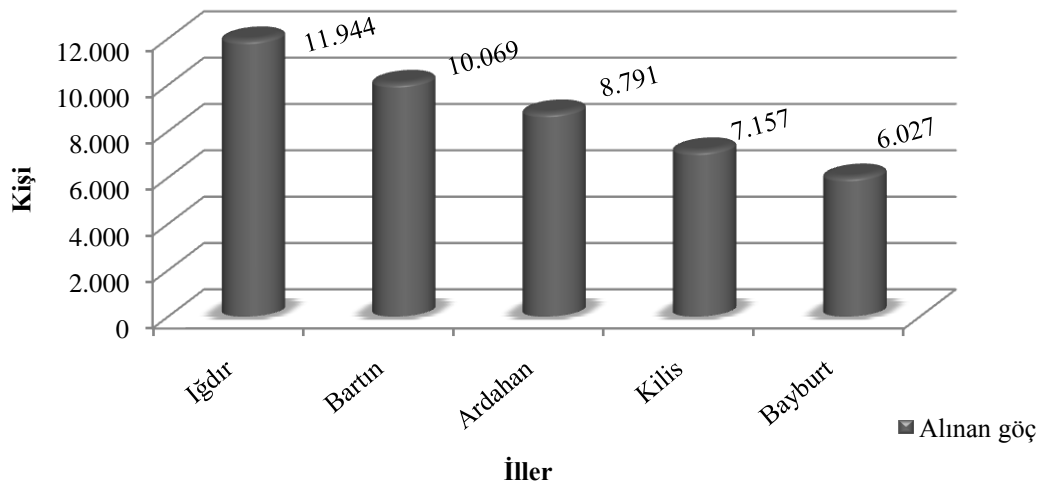
1995–2000 döneminde illerin net göç hızlarına göre sıralandığı Tablo 2.26.'da, net göç hızları en düşük beş il sıralı olarak verilmiştir. Tabloda ilk dikkati çeken bazı illerin verilerinin olmayışdır. Bu tip iller eski ilçe yeni il oldukları için sözü geçen dönemlere ait veriler değerlendirme dışı kapsamındadır. Ardahan ili yeni il olan kentsel yerleşim merkezidir ve Türkiye genelinde en az net göç hızına sahip olan ildir. Negatif değerlendirme ile -%106,72 oran sahip olan Ardahan, net göç oranlarına bakıldığında ise tabloda yer alan diğer iller arasında en düşük net göç oranına sahip olan ildir. Zonguldak, Siirt ve Sinop ilerinin dönem içerisindeki değişimleri incelendiğinde 1995–2000 dönemi dışında kalan dönemlerde negatif yönlü bir artıştan söz edilebilmektedir. 1995–2000 döneminde ise Siirt ve Sinop illerinde negatiflikten kurtulamamış, fakat olumlu gelişmeler gözlenirken Zonguldak ilindeki negatif yükseliş devam etmiştir.

Grafik 6. En Çok Göç Alan İller (1995–2000)

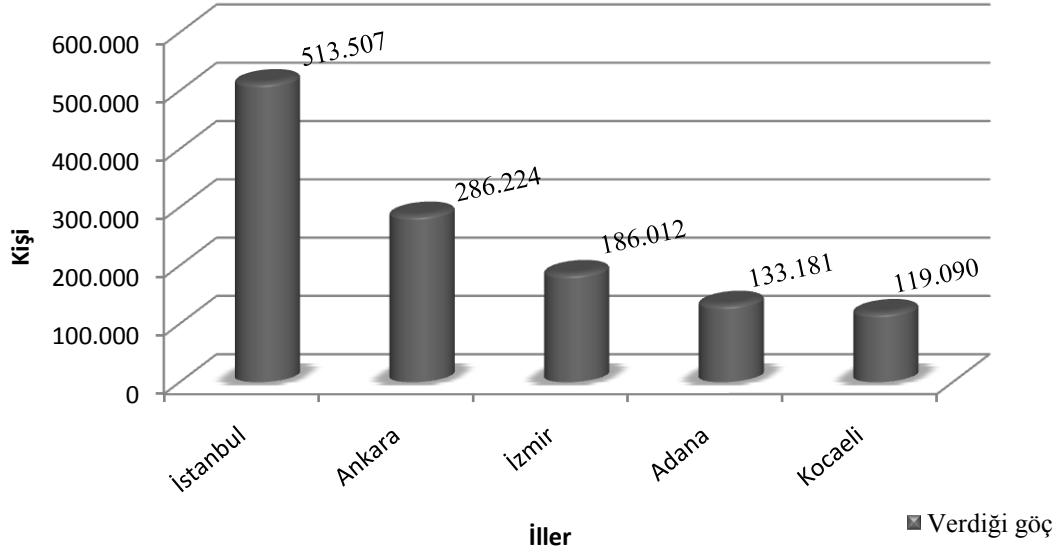
Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:50–51

Grafik 6. ve Grafik 7.'de en çok ve en az göç alan iller ve aynı zamanda 2000 dönemi içerisindeki göçer sayıları verilmiştir. İstanbul ili Türkiye genelinde en çok göç alan il olurken, Bayburt en az göç alan il olmuştur. En çok göç alan illerin büyükşehir olmaları, sanayi olarak gelişmeleri ve istihdam sahalarının geniş olması, ortak özellikleridir. En az göç alan illerin bölgesel açıdan Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde olmakla beraber göç verme oranları da yüksektir. En az göç alan Bayburt ili Türkiye genelinde %0,12 paya sahipken, Kilis %0,14, Ardahan %0,18 paya sahiptir.

Grafik 7. En Az Göç Alan İller (1995–2000)

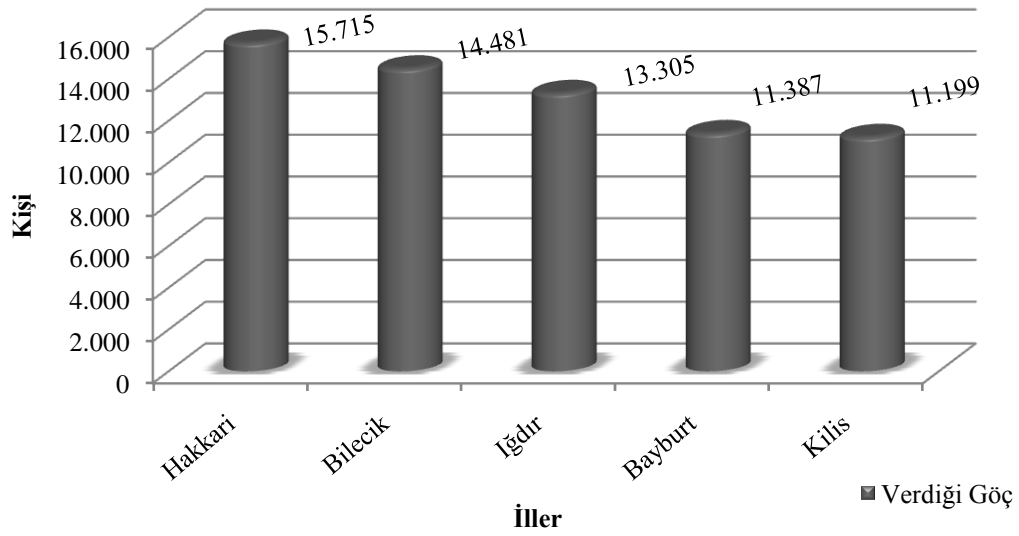
Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu,(2007), s:50–51

Grafik 8. En Çok Göç Veren İller (1995–2000)

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:50–51

2000 yılı döneminde en çok ve en az göç veren iller Grafik 8. ve Grafik 9.'da verilmiştir. En çok göç alan iller olan sırasıyla İstanbul, Ankara ve İzmir illeri, en çok göç veren iller arasında da yerlerini korumuşlardır. Bu üç ilin göçer sayıları toplamı Türkiye genelinin %20,5'ini oluşturmaktadır. Grafik 9'daki illerin göçer sayılarının toplamı, Türkiye geneli içinde %25,8'dir.

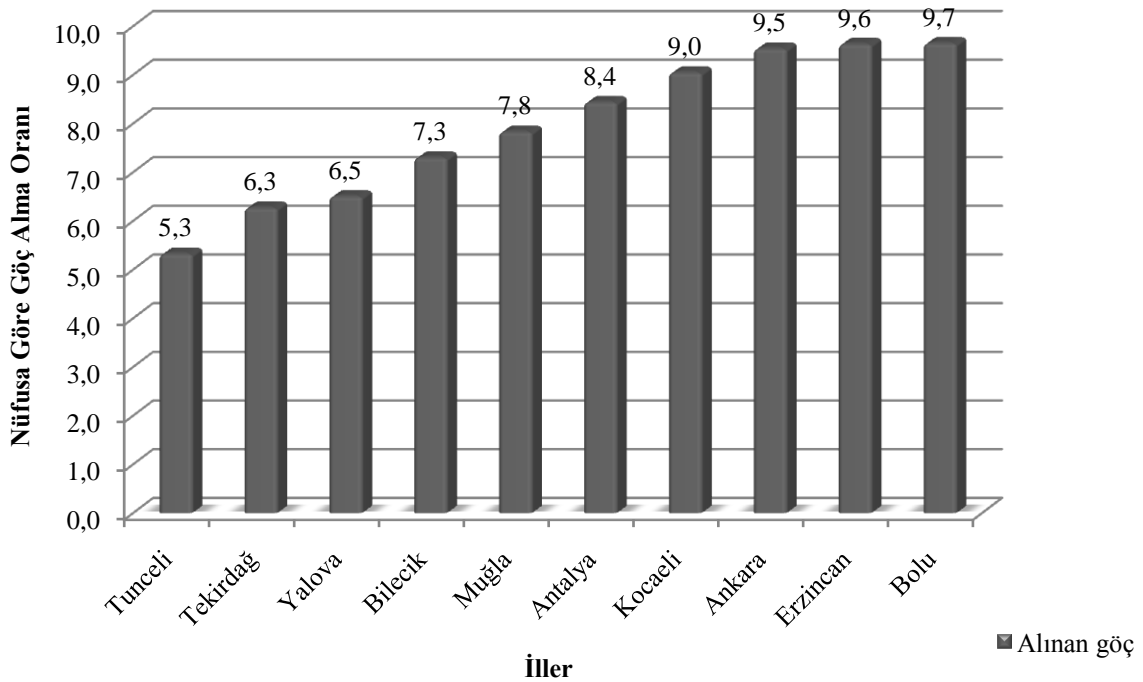
Grafik 9. En Az Göç Veren İller (1995–2000)

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:50–51

Grafik 9.'da Türkiye genelinde en az göç veren ili, 11.199 göçer ile Kilis ilidir. Kilis'i sırasıyla 11.387 göçer ile Bayburt, 13.305 göçer ile Iğdır izlemektedir. Bu beş ilin göçer toplamı 66.087 kişi olmakla beraber Türkiye genelinde %1,3'lük göç verme payına sahiptirler.

2000 yılı dönemi içerisindeki içgöç olgusu değerlendirilirken göç hızlarına ve aldığı-verdiği göçer sayılarına göre, istatistiklere ulaşmak mümkündür. Fakat illerin nüfusları incelemeye dahil edildiğinde ve nüfus ile göç alma-verme göçer sayıları oranlandığında ise, alışlagelmiş istatistiklerin dışına çıkarak, illerin sıralaması değiştirebilecek oranlara ulaşılabilir. Grafik 10.'da illerin nüfusu ve aldığı göçer sayıları birbirine oranlanarak hesaplanmış ve hesaplama yöntemi aşağıda verilmiştir.

$$\text{Göç oranı} = \frac{\text{İlin Nüfusu}}{\text{Alınan Göçer Sayısı}}$$

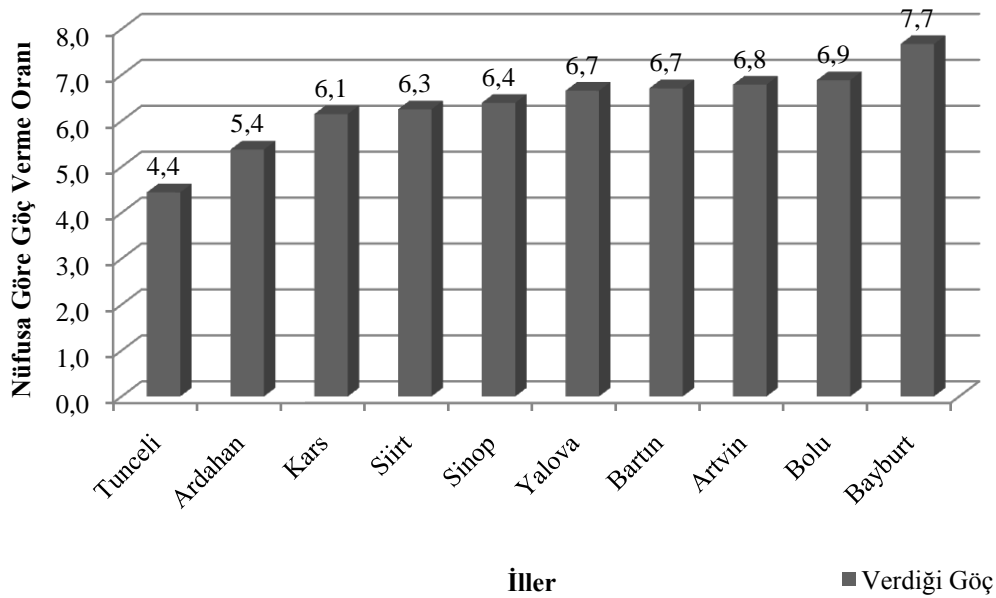
Grafik 10. Nüfusuna Göre En Çok Göç Alan İller (1995–2000)

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:50-51'den derlenmiştir.

Grafik 10.'da nüfusu az olup, nüfusuna göre çok sayıda göçer alan iller ilk sıralarda yer alabilmektedir. 2000 dönemi içerisinde nüfusuna göre en çok göç alan illerin başında, Tunceli gelmektedir. Tunceli ilinin nüfusu 83.642 kişi olurken dışarıdan aldığı göçer miktarı, 15.705 kişidir. Tunceli ili aldığı göçer sayısının 5,3 katı nüfusa sahip olarak Türkiye genelinde nüfusuna göre en çok göç alan illerin başında gelmektedir. Tunceli ilinin %18,7'sini dışarıdan aldığı göçler oluşturmaktadır. Göçer sayısına göre en çok göç alan iller arasında olan Ankara, ili nüfusuna oranla göç alan iller arasına da girebilmiştir.

En çok göç alan İstanbul ili, nüfus oranı göz önüne alındığında ise ilk on ilin arasına bile girememiştir. İstanbul ili nüfusuna göre göç alan iller arasında, 12. sıradadır. Nüfusunun %10,1'ini göçerler oluşturmaktadır.

Nüfusuna oranla en az göç alan iller ise sırasıyla Şanlıurfa, Adıyaman ve Muş'tur. Şanlıurfa ili aldığı 38.320 kişinin 32,4 katı nüfusa sahip olarak listenin en az göç alan ili olmaktadır. Adıyaman aldığı göçün 31,8 katı, Muş 29,2 katı nüfusa sahiptir.

Grafik 11. Nüfusuna Göre En Çok Göç Veren İller (1995–2000)

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:50-51'den derlenmiştir.

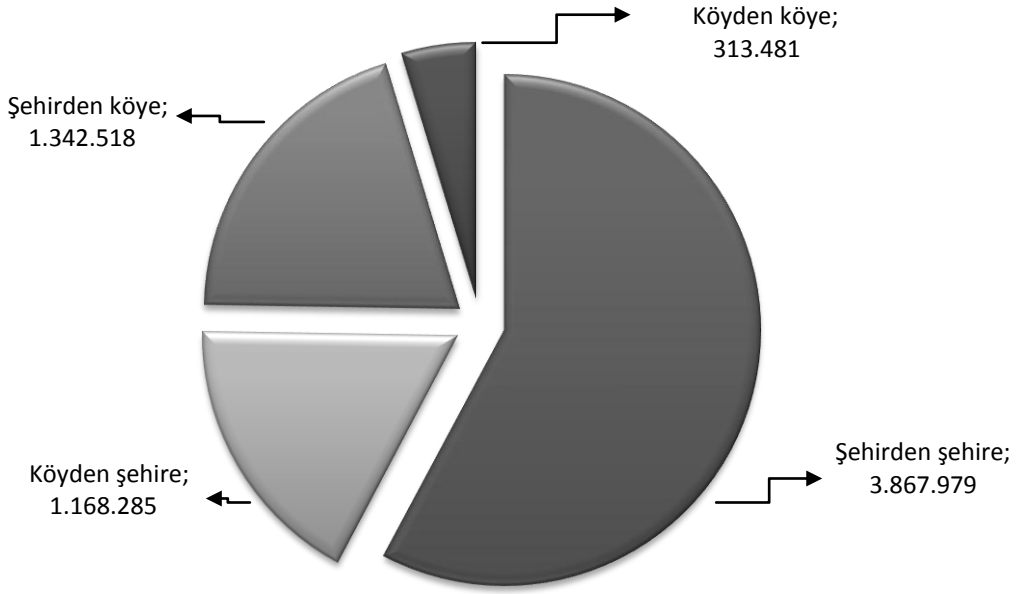

Grafik 11.'deki göç oranları, göç veren ilin nüfusunun verdiği göçer sayına bölünerek hesaplanmıştır. Bu yöntem ile nüfusuna göre en çok göç veren il, verdiği göçerin 4,4 katına sahip olan Tunceli ilidir. Tunceli, nüfusunun %22,5'ini göç vermiştir. Grafiğin geneli incelendiğinde ise hem nüfus oranı düşük hem de nüfusuna göre göçer sayılarının yüksek olduğu genellikle Doğu bölgelerine ait iller göze çarpmaktadır.

Nüfusuna oranla en az göç veren iller ise verdikleri yüksek sayıdaki göçerlere rağmen, il nüfusu yüksek olduğu için grafiğin alt sıralarında yer almaktadır. Listenin son sırasında yer alan Bursa ili, dışarıya 94.846 göçer vermektedir. Ancak Bursa'nın nüfusu incelendiğinde ise, nüfusunun %4,9'unu göçer olarak vermiştir. Bir başka ifade ile Bursa ilinin nüfusunun, verdiği göçer sayısının 20,4 katı olduğu görülmektedir. İstanbul bölgesi liste içerisinde yetmiş yedinci sırada yer almaktadır. İstanbul ilinin nüfusu verdiği göçer sayısının 17,6 katıdır.

İllerin içgöç olgusu içerisinde aldığı ve verdiği göçer sayıları inceledikten sonra illerin göç alma ve verme yönlerini değerlendirmek doğru olacaktır. Genel olarak içgöç, kırsal ve kentsel kesimler arasında ve yoğunluk olarak sanayileşmiş merkezlere doğru olmaktadır. Daha önceki bulgulardan hareketle bir içgöç yönü daha ekleyerek, Türkiye genelinde içgöçlerin doğu-batı yönünde gelişmekte olduğu belirlenmiştir. Önceki bulgularda doğu illerinin göç alma potansiyeli taşıdığı da görülmekteydi. Öyle ki bu durum illerin göç yönlerine göre incelenmesini de gerekli kılmaktadır.

Grafik 12.'de, illerin yerleşim merkezlerine içgöç olgusu görülmektedir. İçgöç olgusunun bilindiği üzere mevcut dört yönünden yola çıkarak Türkiye genelinde illerin göç yönlerine verdikleri-aldıkları göçer sayılarına göre genel toplamları gösterilmiştir. Göç yönlerinde, ilsel anlamda verilen ve alınan göçler genel toplamı etkilemeyeceği için tek bir grafik üzerinde yerleşim yerleri arasında göç eden göçerler gösterilmiştir. Ek.4 ve Ek.5' de hem illerin yerleşim yerlerine aldığı-verdiği göç, hem de illerin göç yönlerine aldığı-verdiği göçer sayılarına göre sıralanışı tablo halinde verilmiştir.

Grafik 12. İllerin Yerleşim Yerlerine Göre Göçer Sayısı (1995–2000)

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:52-55'den derlenmiştir.

2000 yılı daimi ikametgâhına göre hesaplanan grafikte iller arasında şehirden şehire yönlü olan içgöç olgusunda, 3.867.979 göçerin göç ettiğini görmekteyiz. Şehirden şehire olan göç olgusu Türkiye genelinin %58'ini oluşturarak, içgöç olgusu içerisinde diğer göç yönlerinde oluşan payların çok daha fazlasını elde etmiştir.

Şehirden şehire en çok göç veren ve en çok göç alan il, İstanbul'dur. İstanbul aldığı 685.273 göçer ile şehirden şehire göç olgusu içinde, Türkiye genelinde %10,2'lik paya sahip iken verdiği 407.134 göçer ile genel içinde %6'lık payı vardır. Şehirlerarasında en az göç veren il ise, 7.324 kişi ile Türkiye genelinde %0,1 paya sahip olmakla beraber aldığı 3,825 göçerle genelin %0,05'lik payına sahip olan Bayburt ilidir.

Grafik 12.'de Şehirden köye göç eden göçer sayısı, 1.342.518 kişidir. Şehirden Köye göç olgusu Türkiye genelinde, %20'lik bir paya sahiptir. Şehirden köye en çok göç alan ve göç veren il yine İstanbul ilidir. Aldığı 210.753 göçer ile Türkiye genelinde %3,1 oranı varken verdiği 282.141 göçer ile genelin %4,2'sini oluşturmaktadır. Şehirden köye en az göç veren il ise, 1.295 kişi ile Bayburt ilidir.

Bayburt ili, Türkiye genelinde %0,0193'lük paya sahiptir. En az göç alan il ise Türkiye genelinde %0,0145'lik orana sahip olan Kilis'tir. Kilis ili sadece 973 kişi göç almıştır.

İçgöç olgusunun diğer bir oluşum güzergâhı, köyden köye göç hareketidir. Kentsel merkezlerin kırsalları arasında görülen bu göç yönünde, 313.481 kişi göç etmiştir. En çok göç veren il Şanlıurfa, verdiği 12.786 göçer ile Türkiye genelinde %0,191'lik paya sahip olurken en az göç veren il ise, 451 kişi ile Yalova'dır. Kırsallar arası göç olgusunda en çok göç alan il genel içinde aldığı 35.930 göçer ile, %0,536'lık paya sahip olan İstanbul'dur. En az göç alan Kilis ili ise, aldığı 355 göçer ile Türkiye genelinde %0,0053'lük orana sahiptir.

Türkiye içgöç olgusunu genel, bölgesel ve iller açısından değerlendirdikten sonra Gümüş'ün Türkiye'de içgöç olgusu dönemlerinde meydana gelen gelişmeleri ve bölgesel ve iller açısından analizini aktarmakta yarar vardır (Gümüş, 1998; 77–78).

- 1950–1955 döneminde, bölge dışına en çok göç veren illerin Karadeniz Bölgesinde yer aldığı tespit edilmiştir. Doğu ve Güneydoğu hem daha az göç vermiş, hem de göçün yönü bölge içi şehirlere doğru olmuştur. İstanbul bu dönemde tüm Türkiye için cazibe merkezidir. Ankara ise daha ziyade Doğu ve İç Anadolu çıkışlı göçlere sahne olmuştur.
- 1955–1960'da Karadeniz en fazla göç veren bölge olma özelliğini korumuş, buna karşılık Ankara göç alma oranı bakımından İstanbul'u geçmiştir.
- 1960–1965 yılları arasının karakteristiği daha önce adı geçen çekim merkezlerine, Kocaeli'nin de eklenmesidir.
- 1965–1970 döneminde İstanbul ilindeki göçle gelmiş nüfusun oranı toplam il nüfusunun %21'ine ulaşmıştır. Bu değerler Ankara için %12, İzmir için %8'dir. Bu dönemde Kayseri, Gaziantep, Konya, Erzurum ve Elazığ önemli oranda göç çeken iller sınıfına dâhil olmuşlardır. En fazla göç veren bölgeler ise Karadeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu'dur.

- 1970–1975 yılları arasında ise İstanbul, Kocaeli ve Bursa uzun mesafeli göç alan iller konumuna gelmişlerdir.
- 1975–1980 döneminde Karadeniz artık en fazla göç veren bölge olma özelliğini yitirmiş, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ön plana çıkmıştır. İstanbul yine nüfus hareketlerinin odak merkezidir. Ancak Kocaeli oran bakımından İstanbul'u geçmiştir.
- 1980–1985 yılları arasında ülkemiz içinde göç eden nüfus miktarının mutlak değer olarak olmasa da oran itibari ile azaldığını görmekteyiz. Göç alan ve veren illerin dağılışı ise bu dönemde pek değişmemiştir.
- 1985 yılından itibaren ise Akdeniz ve Ege sahillerindeki hemen tüm kıyı şehirlerinin turizmin gelişmesi ile paralel olarak ciddi oranda göç aldıklarını görülmektedir. Bu 5 yıllık dönemde İstanbul, Kocaeli, Antalya, İçel, Ankara, Bilecik, Bursa ve İzmir illerinin toplam nüfuslarının %10'dan fazlasını göçmen olarak aldıkları buna karşılık hemen tüm Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu illeri ile birlikte Orta Anadolu'da Kırşehir ve Çankırı, Trakya'da da Kırklareli'nin nüfuslarının %12'den fazlasını kaybettikleri anlaşılmaktadır.
- 1990'lı yıllardan itibaren ise göç olgusunun küçük oranda da olsa yön değiştirebildiğine ve özellikle yaşlı nüfusun büyük şehirlerden daha sakin ve az nüfuslu sahil yerleşmelerine göç ettiğine tanık oluyoruz.

Türkiye'de içgöç olgusunu incelediğimizde her yerleşim merkezinin ister kentsel olsun, ister kırsal merkez, içgöç olgusu içerisinde olduğunu görmekteyiz. Göç olgusunun sadece kırsal kesimlerde değil günümüzde kentsel yerleşim merkezlerinde devam eden ve bundan sonra da devam edecek bir olgu olduğu düşünülmektedir. Kırsal merkezlerden kaynaklı gelişen içgöç olgusu, günümüzde tersine göç olgusunu içine katarak da büyüme göstermiştir.

2.4. Türkiye’de İçgöç Olgusunun Nedenleri

İçgöç olgusu detaylı ve kapsamlı bir olgu olduğu için literatürde üç yaklaşım ile incelenmektedir. Bunlar:

- Fayda-Maliyet Yaklaşımı
- Seçkinlik Yaklaşımı
- İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı

İçgöç olgusunun nedenlerini açıklamaya yönelik olan İtici ve Çekici Güçler yaklaşımı, içgöç olgusunun hem göç alan merkez, hem de göç veren merkez yönünden nedenleri ortaya koyarak açıklamaya yönelik bir yaklaşımdır. Araştırma içerisinde içgöç olgusunun nedenleri açıklanmaya çalışılırken İtici ve Çekici Güçler yaklaşımından yararlanılacaktır.

İtici ve Çekici Güçler yaklaşımına göre, içgöç olgusunun tek taraflı nedene dayandırılması yanlış olmaktadır. Göç veren merkezden göç eden göçerler için itici güçler, göç alan merkezin göçerler için çekici güçler ele alınıp incelenmektedir. Göç olgusunun gerçekleşebilmesi için göçer kesimin yerleşim yerlerinden ayrılması itici nedenleri ön plana çıkarırken, göç ettikleri yer seçiminde ise çekici nedenler etken olmaktadır.

2.4.1. İtici Güçler

İçgöç olgusunun daha çok kırsal kesimden kentsel merkezlere doğru bir yön izlediği düşünülrse, itici güçler kırsal kesimden göç eden göçerlerin göç etme nedenleri olarak incelenmektedir.

2.4.1.1. Tarımsal Toprak Yetersizliği

Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin başlıca gelir kaynaklarının başında tarım gelmektedir. Türkiye örneği incelendiğinde kentsel yerleşim merkezlerinde endüstrileşmeye ağırlık verilirken kırsal alanlarda tarım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'nin sanayi devrimi akımına katılması ile birlikte, tarımsal alanlar azalmaya ve dolayısıyla tarımsal yollardan geçimini sağlayan kesimin kırsal alanlardan kent merkezlerine doğru göç etmesine neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle tarımsal etkinliklerin düşük ekonomik verimliliği, kırsal alanlardan dışarıya doğru göçü ortaya çıkaran gerçeklerden biridir. Tarımdaki gelirin düşüklüğü ve toprağın eşitsiz olarak dağılımı; köylüleri, köylerini bırakmaya zorlamaktadır (Kongar, 1997: 550).

Ekili arazilerin parçalanma süreci, kırsal alanlardan kentsel alanlara içgöçü hızlandırmıştır. Ekili arazilerin miras yolu ile bölünmesi, bölünmüş araziye sahip ailelerin geçimini sağlayacak büyüklükte olmadığı için ailelere içgöç kararını vermeye zorlamaktadır (Üçdoğruk, 2002: 160).

Tablo 2.27.'de yıllar itibari ile Türkiye'nin tarım ve orman alanları değerlendirilmiştir. Toplam tarım alanı ile nadasa bırakılan alan istatistikleri analiz edildiğinde istikrarsız bir seyir gözlenmektedir. 1987 ile 2006 yılları istatistikleri incelendiğinde negatif bir gelişme söz konusudur. Toplam işlenen tarım alanı ve uzun ömürlü bitkiler verileri yıllar içinde olumlu bir yönde gelişme göstermeye çalıştıysa da, işlenen alan bazında küçülme söz konusudur. Ormanlık alanlar incelendiğinde ise, yıllar boyu bir artış gözlenmektedir. Bu artış, ekilen veya nadasa bırakılan alanların orman arazisine dönüştürülmesi sebebiyle gerçekleşmiştir.

Tablo 2.27. Tarım ve Orman Alanları (1987–2006)

Yıllar	Toplam tarım alanı	Toplam işlenen tarım alanı ve uzun ömürlü bitkiler	Toplam işlenen tarım alanı	İşlenen tarla alanı		Orman alanı
				Ekilen alan	Nadas	
1987	42 104	27 927	24 964	18 781	5 574	20 199
1988	41 940	27 763	24 786	18 995	5 179	20 199
1989	42 074	27 897	24 880	19 036	5 234	20 199
1990	42 033	27 856	24 827	18 868	5 324	20 199
1991	40 032	27 654	24 631	18 776	5 203	20 199
1992	39 953	27 575	24 563	18 811	5 089	20 199
1993	39 913	27 535	24 481	18 940	4 887	20 199
1994	40 049	27 671	24 605	18 641	5 255	20 199
1995	39 212	26 834	24 373	18 464	5 124	20 199
1996	39 364	26 986	24 514	18 635	5 094	20 199
1997	39 242	26 864	24 297	18 605	4 917	20 703
1998	39 344	26 966	24 436	18 751	4 902	20 703
1999	39 180	26 802	24 279	18 450	5 039	20 703
2000	38 757	26 379	23 826	18 207	4 826	20 703
2001	40 967	26 350	23 800	18 087	4 914	20 703
2002	41 196	26 579	23 994	18 123	5 040	20 703
2003	40 645	26 028	23 372	17 563	4 991	20 703
2004	41 210	26 593	23 871	18 110	4 956	21 189
2005	41 223	26 606	23 830	18 148	4 876	21 189
2006	40 496	25 879	23 030	17 560	4 691	21 189

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, *Tarım: Bitkisel Üretim İstatistikleri*'nden derlenmiştir, (www.tuik.gov.tr)

2.4.1.2. Tarımda Modernizasyon Çalışmaları

1950’li yıllar kırsal alanlardan kentsel merkezlere doğru içgöç olgusunun gelişip hızlandığı yıllardır. Bu yıllarda içgöçün hızlanmasının nedeni 1948 yılından Marshall planının uygulamaya geçilmesi ile alınan maddi yardımlar neticesinde tarımda modernizasyon çalışmalarının hızlanması ve Cumhuriyet döneminde yapılan yatırımların sonuçlarını göstermesi olduğu bilinmektedir. Geleneksel tarım yöntemlerinin yerini modern tarım yöntemlerine bırakması ile emek-yoğun tarımdan, makine-yoğun tarıma geçilmiştir. Bu durum tarımda makineleşmeyi hızlandırarak tarımda çalışan işgücünün belli bir bölümünü açığa çıkarmıştır (Demir, 1997: 85).

Tablo 2.28. Seçilmiş Tarım Alet ve Makine Sayıları

Alet ve Makine	1953	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2001
Traktör	35.670	42.136	54.660	105.865	24.066	436.369	581.375	689.343	742.187	931.514	948.416
Römork	16.967	25.395	37.100	90.510	150.887	424.429	525.791	648.844	742.959	920.222	934.520
Pulluk	40.411	58.886	71.200	90.340	206.043	388.565	506.584	645.582	744.986	882.120	901.416

Kaynak: “Türkiye ziraatında makineleşme: Traktör ve biçerdöverin etkisi”, *İstanbul Üniversitesi edebiyat fakültesi coğrafya bölümü, coğrafya dergisi*, (2006), sayı: 4,s:69

Ülkemizde traktör sayısı 1953 yılında 35670 iken, 2001 yılında %2658 artarak 9.448.416 olmuştur. 1950 sonrası ülkemizde çoğu alanda olduğu gibi tarımsal sektörde de büyük atılımlar gerçekleşmiştir. Bu atılımlar, dış yardımlar ile hızlanmıştır. Bu aşamada tarımsal araç ve alet üreten fabrikalar kurulduğu gibi mevcut üretim tesisleri de modernize edilmiştir. Tarım alet ve gereçleri 1952 yılından itibaren sürekli artış göstererek tarımsal alanlara girmiş ve tarımı canlandırmıştır. Traktör ile birlikte üretilen tarım alet ve gereçlerinin gelişimi tablo 2.28. içerisinde verilmiştir. Römork 1953 yılında 16.967 iken %5507 artarak 2001 yılında 934.520 olmuştur. Tablo 2.28.’de 1970, 1975, 1980 ve 1985 yıllarında dikkat çekici artışlar göze çarpmaktadır. Bu artışın sebebi hem dışarıdan alınan maddi desteklerden kaynaklanması hem de tarımsal alet ve gereç üreten işletmelerin kapasitelerini büyütmesi olmuştur (Doğan, 2006: 69–70).

Tarımda makineleşmenin gelişmesi, tarım sektöründe istihdam edilen işgücünü açığa çıkarmış ve kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru olan içgöç olgusunun hızlanmasına ve gelişmesine yol açmıştır.

Tablo 2.29. Tarım Faaliyetlerinde İstihdam Edilen Nüfus (12+)

İstihdam Edilen Nüfus	1975	1980	1985	1990	2000
İktisaden Faal Nüfus	17.383.828	19.522.322	20.556.786	23.381.893	25.997.141
Tarım Kesimindeki İktisaden Faal Nüfus	11.694.513	11.104.501	12.118.533	12.547.796	12.576.827
İktisaden Faal Tarımsal Nüfusun Toplam Faal Nüfusa Oranı(%)	67,27	59,95	58,95	53,66	48,38
1000 Dekar Tarımsal Alana Düşen Tarımda İktisaden Faal Nüfus(kişi)	42	39	44	45	48
Tarımda İktisaden Faal Nüfus Başına Düşen Tarımsal Amaçlı alan (dekar)	24	26	23	22	21

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:185

Tablo 2.29. incelendiğinde ise İktisaden faal nüfus ile Tarımsal alanda faal nüfusun yıllar itibari ile geliştiğini fakat tarımsal alandaki faal nüfusun, iktisaden faal nüfus kadar hızlı bir gelişme gösteremediği açıkça görülmektedir. Yıllar itibari ile Tarımsal alan içindeki faal nüfusun genel olarak faal nüfus oranı içindeki payının da azalma gösterdiği açıktır.

Birçok nedenden dolayı yıllar itibari ile küçük çiftçinin tasfiye olması gerçekleşmemişse de, kırdan kentte göçün hızlanması yoluyla, kırsal alanda kısmi bir boşalma olmuştur. Kırsal alana, orta ve büyük işletmeler ile giren modern tarım alet ve gereçlerinin etkisine karşın, küçük işletmelerin bütünüyle tasfiye olmamasının önemli nedenlerinden biri, bu dönemde daha önceden işlenmeyen ya da mera ve orman niteliğindeki geniş alanların tarıma açılmasıdır (Kurt, 2006: 138–139).

2.4.1.3. Diğer Nedenler

Kırsal kesimde hızla gelişmekte olan içgöç olgusu sadece tarımsal nedenlere bağlı değildir. Tarımsal nedenlerin dışında birçok nedenden söz etmek mümkündür. Kırsal kesimin istihdam olanaklarının kısıtlı olması ve istihdam edilen işgücünün azalması nedeniyle, buna bağlı olarak gelişen hane gelir düşüklüğü; kırsal kesimi, kentsel alanlara göç etmeyi zorunlu hale getirmiştir. Kırsal alanlardan kent merkezlerine doğru gelişen göç olgusunun nedenlerinden biri ise kırsal alanlarda yaşanan nüfus artışıdır. Nüfus artışı ile elde bulunan kaynaklar kırsal kesimin ve özellikle hane halkının geçimini karşılayamaması nedeniyle kırsal alanda yaşayan bireyler yeni kaynaklar, iş olanakları bulmak için kentsel merkezlere veya kaynak standart yaşam düzeylerini koruyabilecekleri farklı yerlere göç eğiliminde bulunmaktadır (Demir, 1997: 85).

Cumhuriyet dönemi yapılan yatırımların sonuçlarını vermeye başlaması ve kamunun kaynak yaratma çalışmaları neticesinde çeşitli kamulaştırma faaliyetleri gerçekleşmiş ve içgöç olgusunun nedenini oluşturmuştur. 1950'li yıllardan itibaren karayolu, baraj ve sulama havzası gibi projeler sonucu çeşitli kamulaştırma faaliyetleri gerçekleşmiştir. Özellikle baraj ve sulama projeleri nedeni ile il ve ilçe arazileriyle istimlâk edilmiştir. İstimlâk edilen bölgede yaşayan halk kendilerine gösterilen yerlere ve tercih ettikleri yerlere zorunlu göç yaşamak zorunda kalmıştır (Üçdoğruk, 2002: 160).

İçgöç olgusu incelenirken dikkat çeken bir içgöç nedeni, iklim, yer şekilleri ve doğal afetlerdir. Zor iklim koşullarında ikamet eden bireylerin, iklim şartlarını ve yer şekillerini yaşamaya daha elverişli olan merkezlere doğru içgöç eylemini gerçekleştirdiği görülmektedir. Doğal afetler sonucu göç faaliyeti görülmektedir. Doğal afetlere (deprem, sel, heyelan, çığ, vb...) maruz kalmış veya doğal afet bölgesinde yaşayan halk, afet kaygısı düşünmeden rahat yaşayacağı yerlere göç etmektedir.

Zorunlu göç hareketlerinin, 1980'li yılların ortalarından itibaren Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşanan terör ortamının neden olduğu güvenlik sorunlarından kaynaklanan yeni bir itici faktör ortaya çıkarak, oldukça büyük bir nüfus grubunun yaşadıkları yerleşim yerlerini terk etmesine neden olmuştur (TGYONA, 2006: 105).

Terör nedeniyle buldukları merkezlerden zorunlu göç edenler değerlendirildiğinde terör olaylarının bölge itibariyle önemli bir itici güç olduğu görülmüştür. Terör olaylarını ve olaylara bağlı olarak zorunlu göç etmek mecburiyetinde kalanlar için çeşitli araştırmalar yapılmış ve raporlar hazırlanmıştır. Kabul edilen bir diğer olguda zorunlu göç ile yerlerinde olmuş göçerlerin sayısındaki değişimlerdir. Araştırmalar ve raporların buldukları sayıların da üzerinde zorunlu göç yaşandığını kabul etmektedirler.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) Türkiye'de Ülke İçinde Yerinden Edilme Sorunu raporunda 2005 yılı bulgularını açıklamıştır. Bulgularda TBMM raporlarına ve Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin raporlarına dayanılarak terör olaylarına bağlı olarak boşalan 939 köy ve 2.019 mezranın nüfusu 355.803 olarak verilmiştir. Aynı rapor içerisinde uluslararası kuruluşların ve yerli-yabancı sivil toplum örgütlerinin, bölgedeki 20 yıldan beri meydana gelen silahlı çatışmaları neden olarak göstererek, bölgeden zorunlu olarak göçerlerin 1 milyon ile 3-4 milyon kişi arasında olduğu verilmektedir (TESEV, 2005: 4-5).

Hacettepe Üniversite'sinin 2004–2006 yıllarında 14 ilde (Adıyaman, Ağrı, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli, Van) yaptığı saha araştırmasında, terör olayları nedeniyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gerçekleşen zorunlu göç hareketi, göçerlerin sayısal ve niteliksel özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Yayınlanan raporda Türkiye nüfusunun %1,15'inin 14 ilin kırsal yerleşim yerlerinden güvenlik nedenleri ile göç eden nüfus olduğu bulgusu, Türkiye'de tahmini olarak 837.200 kişinin 1986–2005 döneminde 14 ilin kırsal yerleşim yerlerinden güvenlik nedenleriyle göç ettiğini göstermektedir. 1986–2005 döneminde 14 ilin kırsal yerleşim yerlerinden güvenlik nedenleri ile göç eden tahmini nüfus büyüklüğünün en az 728.000; en çok da 946.400 olabileceği saptanmıştır. 14 ilin kentsel yerleşim yerlerinden güvenlik nedenleriyle göç edenler de sayısal büyüklük tahminlerinde dikkate alındığında, 14 ilden güvenlik nedenleriyle göç eden nüfusun tahmini büyüklüğünün 953.680 ile 1.201.200 arasında olabileceği görülmektedir. Bu sonuçlar, 14 ilden 1986–2005 döneminde güvenlik nedenleriyle meydana gelen göçlerin yaklaşık %80'inin kırsal çıkışlı; % 20'sinin ise kentsel çıkışlı olduğunu göstermektedir. Son yirmi yılda 14 ilin kırsal yerleşim yerlerinden güvenlik nedenleriyle göç edenlerin

%59,6'sı erkek, %40,4'ü ise kadın göçer olduğu bulgularına varılmıştır (TGYONA, 2006: 61).

Göç veren merkezlerin çeşitli özellikleri de göç olgusunun gerçekleşmesinde etken olabilmektedir. Göçerlerin yaşadıkları kırsal veya kentsel merkezlerin olumsuz yaşam koşulları göçerlerin daha iyi şartlarda yaşamak istedikleri yerlere göç etmesine neden oluşturmaktadır. Göç veren merkezlerdeki eğitim hizmeti eksikliği, alt yapı ve sağlık sektöründeki yetersizlikler göç eyleminin gerçekleşmesinde etkili olabilmekte, bununla beraber sosyo-kültürel farklılıklar, siyasi nedenler, örf-adet (kan davaları) gibi nedenlerde içgöç olgusunun gerçekleşmesini etkileyen diğer faktörlerdir.

2.4.2. Çekici Güçler

İçgöç olgusu incelendiğinde göç eyleminin gerçekleşmesinde göç veren merkezlerden kopuşun gerçekleşebilmesi için itici faktörlerin olduğunu söylemiştik. Göçerlerin göç edecekleri yer seçiminde etkili olan göç alan merkezlerin çekiciliğini anlatmakta kullanılan faktörlere, çekici güçler denilmektedir.

Kentsel yerleşim merkezlerinin sahip olduğu çeşitli ve farklı özellikleri yerleşim yerlerinden ayrılmış göçerlerin yeni yerleşim alanları olarak bu merkezleri seçmesini sağlamaktadır. Göç olgusunun, yoğunluk olarak kırsaldan kentsel alanlara doğru gerçekleşmesini de, kentsel alanların çekici özelliklerine bağlayabilmekteyiz. Kırsal alanların sahip olmadığı çoğu özellikten kaynaklanan göç olgusu, göçerlerin arayışları ile birlikte düşünceye, kentsel merkezlerin sahip olduğu göçerler için çekici gelen özellikleri ile birleşince de göç olgusunun gerçekleşmesine diğer bir ifadeyle göç eylemine dönüşmektedir.

2.4.2.1. İstihdam ve İşgücü

Göç olgusu gerçeği incelenirken oluşum nedenleri analiz edildiğinde, temel nedenlerin başında ekonomik koşullar ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle göç eyleminin gerçekleştiği kabul edilmektedir. Ekonomik nedenler doğrultusunda göç kararı veren göçerler, gelir düzeylerini yükseltmek ve yaşam koşullarını iyileştirmek düşüncesi ile maddi anlamda daha çok getiriye sahip olacaklarını düşündükleri yerleşim yerlerine göç etmektedirler.

Göç eyleminin daha çok kırsaldan kentsel merkezlere doğru olduğunu kabul ederek, kırsal kesimde tarım faaliyeti ile uğraşan göçerlerin, tarım sektöründen diğer sektörlerle kayma eylemi gösterip kırsal dışındaki yerleşim merkezlerinde tarım dışı sektörlerde işgücüne dâhil olduklarını görmekteyiz. Kırsal alanlarda yeteri kadar istihdam sağlanamaması ve istihdam oranlarının günden güne düşüş göstermesi kırsal kesimde yaşayan bireylerin kentsel yerleşim merkezlerine göç etmesini zorunlu kılmıştır. Diğer bir etmen ise kentleşmedir. Hızlı nüfus artışı ile büyüyen ve gün geçtikçe globalleşen kentlerin tarım dışı sektör ihtiyaçları ve bu sektörlerde çalışmaya istekli işgücü ihtiyaçları belirlemiştir. Hızla gelişen kentsel yerleşim merkezleri ve beraberinde sanayi ve endüstri sektörlerini geliştirmiş ve buna bağlı olarak işgücü ihtiyaçlarını karşılamak için kırsal kesimden kentsel yerleşim alanlarına göç eden göçerleri istihdam etmişlerdir. Göçerler için açılan bu fırsat kapısı, göç etmeyi düşünen kesim içinde umuda dönüşerek istihdam ve işgücü olanakları sayesinde göç eylemini gerçekleştirmişlerdir.

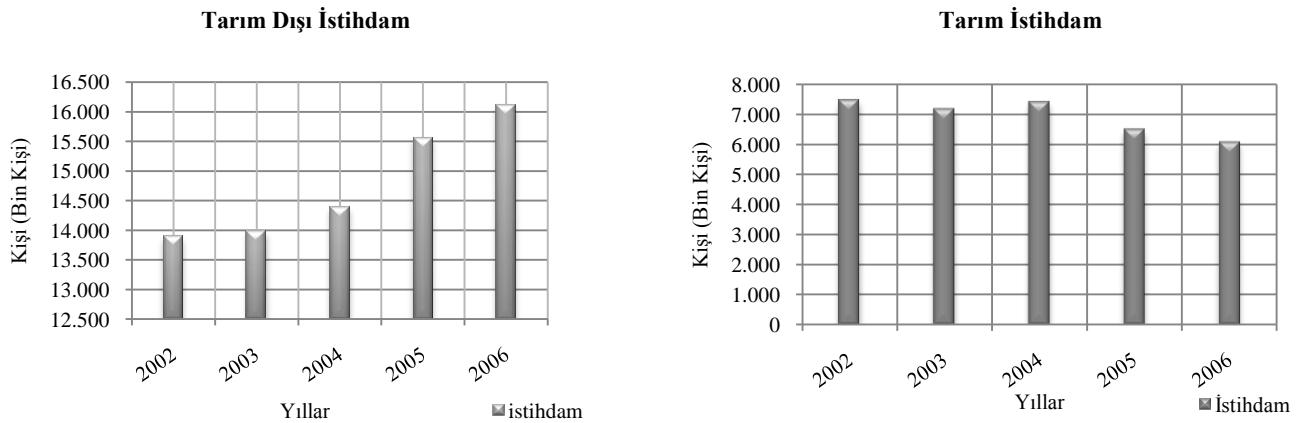
Tarım dışı sektörlerin hızla gelişimi, göçerlere bağlanabilmektedir. Tarım dışı sektörlerin ihtiyacı olan işgücü göçerler sayesinde karşılanmakta ve işgücü karşılanmasından doğan gelişme için ekstradan işgücü gerekmektedir. Bu döngü sayesinde sektörler hızla kendilerini geliştirirken kırsal kesimden gelen göçerlere istihdam imkânı doğmaktadır. Oktik'te (1997: 81) , bu düşünceden yola çıkarak içgöç olgusunu açıklarken kentsel merkezlerdeki sanayi ve endüstriyel, tarım dışı sektörlerin gelişmişliğinin göçerleri çektiğini ve bu sektörlerin kırsal kesimden gelen göçerleri işgücü olarak gördüklerini savunmuştur.

Tablo 2.30. İstihdamın Sektörel Dağılımı (2002–2006)

İstihdam Edilen Nüfus(1000)	2002	2003	2004	2005	2006(nisan)
Toplam İstihdam	21.354	21.147	21,719	21.046	22,171
Tarım	7.458	7.165	7.400	6.493	6.065
Tarım Dışı İstihdam	13.896	13.982	14.391	15.553	16.106
Sanayi	3.954	3.846	3.988	4.281	4.281
İnşaat	958	965	1.029	1.171	1.211
Hizmetler	8.984	9.171	9.374	10.101	10.613

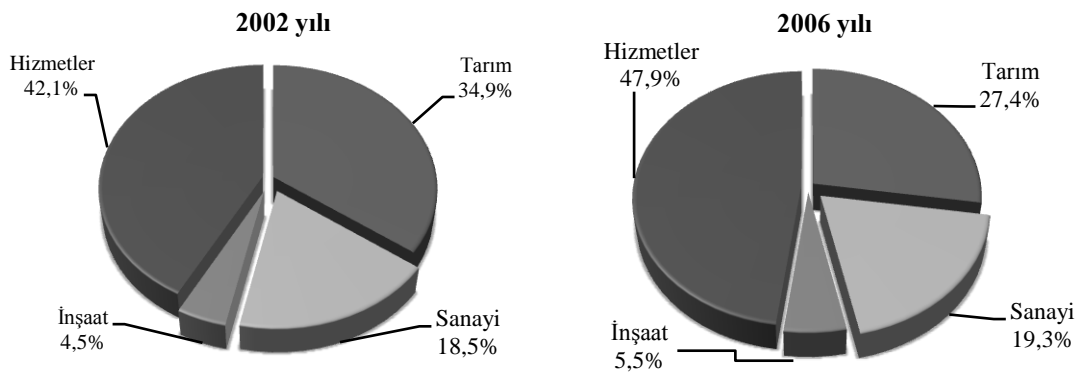
Kaynak: T.C. Hazine Müsteşarlığı, (2006): “Türkiye Ekonomisinde Son Gelişmeler ve Bekleyişler”, *Toplantı Sunumu*, s:27, “www.hmd.gov.tr”

2002–2006 yılları arasındaki istihdam katılım oranları irdelendiğinde, toplam istihdam edilen bireylerin artış hızı, nüfus artışı ile karşılaştırılınca istihdam rakamlarının durgun olduğu görülmektedir. Tarım sektöründe istihdam edilen işgücü oranı yıldan yıla düşerken, tarım dışı istihdam da gözle görülür bir artışın olduğu aşikardır. Bu artış, tarım sektöründe istihdam edilen kitlenin zamanla tarım dışı sektörlerle kayması ve bununla beraber yeni istihdam edilecek olan bireylerin tarımdan sektöründen farklı sektörler istihdama dahil olmayı seçmelerinden kaynaklanmaktadır.

Grafik 13. Tarım ve Tarım Dışı İstihdam

Kaynak: T.C. Hazine Müsteşarlığı, (2006): “Türkiye Ekonomisinde Son Gelişmeler ve Bekleyişler”, *Toplantı Sunumu*, s:27, “www.hmd.gov.tr”

Yıllar itibari ile tarım sektöründen, tarım dışı sektörlerle geçiş devam etmektedir. Aşağıdaki grafiklerde sektörel istihdam yüzdeleri daha net olarak görülmektedir. Tarım sektörü, geçen yıllar itibari ile göç dalgası neticesinde istihdam kaybına uğrarken, kırsal alanlardan kentsel yerleşim merkezlerine doğru gelişen göç neticesinde tarım dışı sektörlerde istihdam artmıştır. Bu durum göç eyleminin gerçekleşmesinde istihdam olanaklarının gelişmesi ve işgücünü ihtiyacını karşılanması açısından göçerlerin kentsel yerleşim merkezlerine kaydığının göstergesidir.

Grafik 14. İstihdamın Sektörel Dağılımı (2002–2006)

Kaynak: T.C. Hazine Müsteşarlığı, (2006): “Türkiye Ekonomisinde Son Gelişmeler ve Bekleyişler”, *Toplantı Sunumu*, s:28, “www.hmd.gov.tr”

2002 ve 2006 yıllarının istihdam grafikleri incelendiğinde Türkiye genelinde istihdam değişiklikleri daha net olarak görülmektedir. 2002 yılında Türkiye’de istihdam edilen nüfusun %34,9’u tarım sektöründe yer alırken, 2006 yılında tarım sektöründe istihdam edilen nüfus kaybının diğer sektörlerde istihdam edildiğini görmekteyiz. 2006 yılında tarım sektörü dışında kalan bütün alanlarda istihdam artarken sadece tarım sektöründe düşüş görülmüştür. Bu da Tarımda istihdam edilen nüfusun yani kırsal kesimde yaşayan nüfusun zaman içerisinde kentsel yerleşim alanlarına göç ettiğini ve kentsel merkezlerde tarım dışı sektörlerde istihdam edildiğini göstermektedir.

İstihdam ve işgücü göçerler için her ne kadar çekici nedenler arasında en yüksek geçerliliğe sahip ise de günümüzde çarpık ve plansız büyüme neticesinde kentsel

yerleşim merkezlerine göç eden kesim işgücüne dahil olmamıştır fakat göç eylemini sürdürmüştür. Tablo 2.15.'de yıllar itibari ile işgücü ve istihdam oranları verilmiştir.

Tablo 2.31. İşgücü ve İstihdam (bin kişi 12+)

İstihdam	1996	1997	1998	1999	2000	2001
İstihdam	21.698	20.815	21.958	21.644	21.312	21.859
İstihdam Kent (%)	43.3	47.8	45.3	49.6	44.1	44.2
İstihdam Kır (%)	56.7	52.2	54.7	50.4	57.4	64.7
İşsiz Sayısı	1.332	1.545	1.457	1.712	1.415	1.907
İşsizlik Oranı (%)	5.8	6.9	6.2	7.3	6.2	8.0
Kent	9.3	9.7	10.0	10.4	8.9	11.6
Kır	2.9	4.2	2.8	4.0	3.0	3.5
Eksik İstihdam (%)	6.2	6.1	5.2	10.2	7.4	4.7
Atıl İşgücü (%)	12.0	13.0	11.9	17.5	13.6	11.5

Kaynak: <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=217>

İşgücü piyasası irdelenirken öncelikle işgücüne katılma oranına bakmak durumundayız. 2001 yılı Eylül ayı itibariyle işgücüne katılma oranı %74,2, kadınlarda %28,7 düzeyindedir. Bu oranlara, kentsel ve kırsal işgücüne katılma oranları düzeyine bakıldığında farklılaşmalar ortaya çıkmaktadır. Nitekim 2001 yılı itibariyle kentsel kesimde erkeklerde işgücüne katılma oranı %70,6, kırsal kesimde oran %80,5 dir. Kadınların kentsel kesimde işgücüne katılma oranı %17,6 iken bu oran kırsal kesimde %48,6 düzeyindedir. Kentsel-kırsal kesimde işgücüne katılma oranında cinsiyetlere göre ortaya çıkan bu çarpıklığın ana nedeni, ekonomide enformel sektörün payının ve ücretsiz aile işçiliği ile kendi hesabına çalışanların toplam işgücü içerisindeki payının yüksek olmasıdır. Kadınların özellikle kırsal kesimde ücretiz aile işçisi olarak hanehalkı bütçesine katkı sağlamasına karşın kentsel kesimde çoğunlukla "ev kadını" konumunda olmaları ve kentsel alanda çalışmak için gerekli olan beşeri sermayeye sahip olmamasıdır (Çolak, 2002).

Kırsal kesimde gelenekselleşmiş tarımsal üretim anlayışının ilkel kalıplarının aşılması tarımsal ürünlerin daha fazla katma değer yaratacak şekilde işlenmesi ve değerlendirilmesi için, tarımsal teknolojinin geliştirilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda kırsal kesimde yaşayan ailelerin sahip oldukları potansiyel işgücünün

yarıya yakın kısmı atıl işgücü durumundadır. Son yıllarda yaşanan yoğun göçlere rağmen, tarım sektöründe gizli işsizlik ve tarımsal üretimin yapısından kaynaklanan mevsimlik işsizlik söz konusudur. Söz konusu beşeri kaynağı değerlendirmenin en etkin yollarından birisi, kırsal sanayinin geliştirilmesidir. Bir ekonomide endüstri sektörünün büyümesi ve tarımın payının nispi olarak düşmesi, kalkınma hamlesinde başarılı olan ülkelerin, en dikkat çekici görünüşlerinden birini oluşturmaktadır.

Türkiye' de halen nüfusun yaklaşık, 1/3'ü kırsal alanda yaşamaktadır. Doğal olarak kırsal alandaki nüfus, tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Nitekim toplam aktif nüfusun %45.91'i tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Ancak tarımsal büyümenin gerektirdiği istihdam artışı demografik artışı taşıyabilecek potansiyelden yoksundur. Bu durum Türkiye tarımında önemli derecede istihdam probleminin olduğunu göstermektedir (www.ekodialog.com).

Görüldüğü üzere kentsel yerleşim merkezlerinde işgücü ve istihdam olanaklarının yüksek olması kırsal kesimde yaşanan nüfus için çekici nitelik kazanmakta, bununla beraber tarımsal sektördeki teknolojik gelişmeler neticesinde açığa çıkan işgücü, yönünü kentsel alanlara ve tarım dışı sektörlerle çevirerek bu merkezlerle göç eylemini gerçekleştirmişlerdir. Günümüz koşullarında istihdam ve işgücünde eskiye göre meydana gelen daralma göç akışını değiştirmemiş, göç akımı sürekli olarak sürmüştür.

2.4.2.2. Gelirdeki Değişmeler

Göç eyleminin gerçekleştirilmesinde en büyük faktörlerin başında gelir gelmektedir. Göç olgusu incelendiğinde göç alan ve göç veren merkezlerin gelir farklılıkları göze çarpmaktadır. Eğer genelleme yapılacak olursa göç alan merkezlerin sahip olduğu gelir seviyesinin, göç veren merkezlerin gelir seviyelerinden yüksek olduğu görülmektedir. Gelir ilişkisi kırsal yerleşim merkezleri ile kentsel yerleşim merkezleri olarak incelenirse kentsel merkezlerin kırsal merkezlere göre daha yüksek gelire sahip olduğu ve bu faktöre bağlı olarak kırsal alanlardan göçerleri çektikleri görülmektedir.

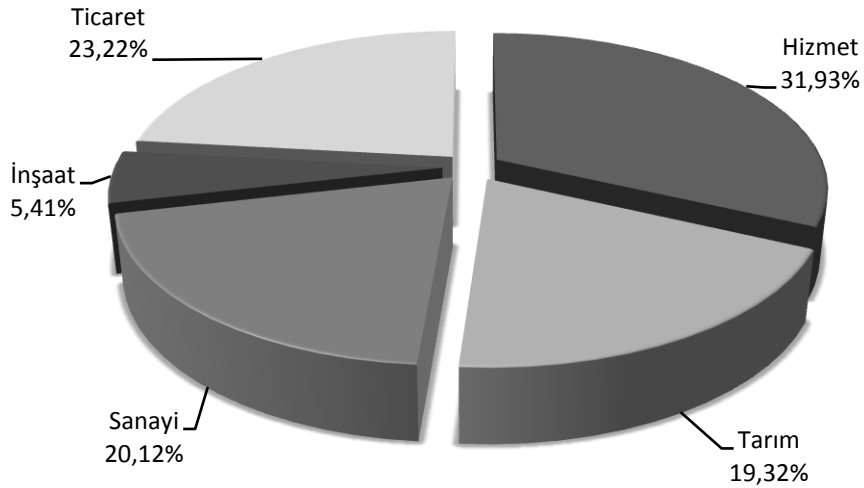
Kırsal alanlarda ki teknolojik akımlar, adaletsiz toprak paylaşımları ve diğer unsurlar neticesinde işgücüne dâhil olamayan nüfus standart geçim seviyelerini koruyabilmek ve işgücüne dâhil olabilmek için kentsel yerleşim merkezlerine göç eylemlerini gerçekleştirerek hayal ettikleri yaşam koşullarına sahip olmayı umut etmektedirler. Her ne kadar göçer kesim istihdam şartlarından dolayı göç eylemini gerçekleştirse de istihdam faktörünün altında yüksek gelir elde etme isteği ve buna bağlı olarak en azından gelir sağlama isteği bulunmaktadır.

Tablo 2.32. Hanehalkı Bütçe Anketi Gelir Dağılımı Sonuçları (2002)

Gelir Türleri	Türkiye			Kent			Kır		
	1994	2002	2003	1994	2002	2003	1994	2002	2003
Maaş ve Ücret	23.7	35.8	38.7	27.4	41.9	45.3	15.7	23.1	22.7
Yevmiye	4.6	2.9	3.1	4.6	2.6	2.6	4.7	2.5	4.3
Müteşebbis G.	42.4	34.5	32.0	33.3	25.7	24.2	62.5	52.7	50.9
Tarım	16.7	13.2	9.8	2.6	1.9	1.4	47.8	36.7	30.2
İmalat	4.4	3.3	4.0	5.4	3.4	4.6	2.1	3.3	2.5
İnşaat	1.7	1.3	1.3	2.4	1.5	1.4	0.4	0.8	1.0
Ticaret	14.4	9.8	10.5	16.8	11.5	10.0	8.9	6.2	11.7
Hizmet	5.2	6.9	6.4	6.0	7.4	6.8	3.3	5.8	5.5
Mülk Geliri	19.3	9.3	6.2	24.5	11.4	7.3	7.7	4.7	3.6
Gayrimenkul	11.6	4.1	3.6	13.9	5.1	4.4	6.5	2.0	1.5
İzafi Kira	6.6			7.8			3.9		
Gerçek Kira	5.0	4.1	3.6	6.1	5.1	4.4	2.6	2.0	1.5
Menkul Kıymetler	7.7	5.2	2.6	10.6	6.3	2.9	1.2	2.7	2.1
Transfer Geliri	10.0	17.5	20.0	10.3	18.3	20.6	9.5	10.6	18.5
Devletten	6.9	14.2	17.5	7.4	15.0	18.0	5.9	12.7	16.2
Yurtdışından	1.4	0.9	0.6	1.1	0.7	0.5	2.1	1.3	0.8
Diğer	1.7	2.4	1.9	1.7	2.6	2.1	1.5	2.0	1.6
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, *2002 Hanehalkı Bütçe Anketi Gelir Dağılımı Sonuçları*, (2003)

Hane halkı kullanılabilir gelir tablosu irdelendiğinde tarım gelirlerinin yıllar itibarı ile düştüğü gözlenmektedir. Kırsal alanda elde edilen tarım gelirleri, 1994 yılında %47,8 iken bu oran 2003 yılında %30,2'lere kadar gerilemiştir.

Grafik 15. Çalışan Fertlerin Çalıştıkları Sektörlere Göre Gelirden Aldıkları Pay (2002)

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, *2002 Hanehalkı Bütçe Anketi Gelir Dağılımı Sonuçları*, (2003)

Sektörler itibariyle istihdam ve gelir payları incelendiğinde, 2002 yılında, tarım sektöründe çalışan fertlerin esas işten elde edilen yıllık kullanılabilir net gelir içindeki payı % 19,3, sırasıyla diğer sektörlerdeki paylarına bakılacak olursa sanayi sektöründe (madencilik, imalat sanayi, elektrik, gaz ve su) çalışan fertlerin esas işten elde edilen yıllık kullanılabilir net gelir içindeki payı % 20,1, inşaat sektöründe çalışan fertlerin esas işten elde edilen yıllık kullanılabilir net gelir içindeki payı % 5,4, ticaret sektöründe çalışan fertlerin esas işten elde edilen yıllık kullanılabilir net gelir içindeki payı % 23,2, hizmet sektöründe (ulaştırma, haberleşme ve depolama, mali aracı kuruluşlar ve sigorta hizmetleri, toplum ve kişisel hizmetler) çalışan fertlerin ise esas işten elde edilen yıllık kullanılabilir net gelir içindeki payı % 31,9 olarak hesaplanmıştır. 2002 yılında, çalışan fertlerin sektörlerine göre elde ettiği yıllık kullanılabilir net gelirler 1994 ile karşılaştırıldığında; tarım sektörünün toplam kullanılabilir net gelirden aldığı payın 2002 yılına gelindiğinde azaldığı, sanayi sektöründe yaratılan gelirin toplam gelir içindeki payının arttığı, inşaat ve ticaret sektörlerinin gelir içindeki paylarının azalırken hizmet sektörünün toplam gelir içindeki payını artırdığı tespit edilmiştir.

2002 yılında yaratılan istihdam gelirleri içinde çalışan fert başına ortalama yıllık geliri en yüksek olan kesim madencilik sektörü iken (11.933 milyon TL), çalışan fert başına yıllık geliri en düşük olan sektör ise, 1.843 milyon TL ile tarım sektörüdür. (www.die.gov.tr).

Tarım sektöründe yaşanan gelir kaybı etkisini göç eylemi olarak göstermiş ve göçerler kentsel yerleşim merkezlerinden gelişen diğer tarım dışı sektörlerde istihdam edilmek üzere göç etmişlerdir.

Grafik 14.'de ekonomik faaliyete göre istihdam edilen nüfus oranları gösterilmiştir. Bu tabloda sektörlerde çalışan nüfus değişimlerinin analizi için önemli olduğu gibi tarım sektöründeki istihdam ve gelir olumsuzlukları neticesinde tarım dışı sektörlerin nasıl geliştiğini göstermektedir.

Tablo 2.33. Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilen Nüfus Oranları

Faaliyet Kolu	1955	1960	1970	1980	1990	2000
Tarım	77.4	74.7	66.6	60.6	53.7	48.4
Sanayi(inşaat dahil)	8.0	9.5	11.7	15.7	17.9	17.9
Hizmetler	8.6	10.5	20.8	23.4	27.9	33.5
Belirsiz	6.0	5.3	0.9	1.0	0.6	0.1

Kaynak: Özer, İ. (2006): “Türkiye’de Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişim” *Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*, editör: M. Zincirkıran, Nova yayınları, 1.Baskı, s: 455

1955’te çalışanların %77,4’ü tarımda çalışırken bu oran, 1970 yılında %66,6’ya, 1990 yılında %53,7’ye ve 2000 yılında da %48,4’e düşmüştür. Tarım dışı sektörlerin yıllar geçtikçe geliştiği, gelişme ile istihdam koşullarının arttığı ve bu gelişmelere dayalı olarak bu sektörlerde istihdam edilen nüfusta gelir değişiklikleri olduğu gözlenmiştir. Sektörel büyüme yanında istihdam olanaklarını, istihdam olanaklarını da yüksek gelir cazibesini sunduğu için göçerlerin göç etme kararlarına çekici yönde katkıda bulunmuştur.

Fakat bir gerçeğin hatırlanmasında yarar vardır. Türkiye, çeşitli coğrafik yapı farklılıkları, kentsel yerleşim merkezlerinin ekonomik, sosyo-kültürel yapısı veya gelişmişlik düzeyleri farklılıklarına sahip olmasından kaynaklanan sebepler nedeniyle her kentsel yerleşim merkezine aynı oranda göç akımı yaşanmamıştır. Tarım dışı sektörlerin geliştiği kentsel yerleşim merkezleri göçerler için cazip hale gelmektedir. Göçerler için çekici nedenler başında gelen, gelir faktörü, iller arasında farklılıklar göstermektedir. İllerin ekonomik yönden gelişmişlik düzeyleri, GSYİH içindeki oranlar ile bağlantılıdır. Tablo 2.34. ve Tablo 2.35.'de çeşitli illerin GSYİH oranları aktarılmıştır.

Tablo2.34. GSYİH Oranı En Yüksek Olan İller (2001)

İller	Cari Fiyatlarla GSYİH (YTL)	İlin Payı (%)	Gelişme Hızı	Kişi Başına GSYİH (\$)
İstanbul	38.009.823.512	21,3	38,0	3.063
Ankara	13.536.639.054	7,6	30,5	2.752
İzmir	13.382.809.692	7,5	47,2	3.215
Kocaeli	9.160.148.390	5,1	61,7	6.165
Bursa	6.510.049.421	3,6	42,1	2.507
Adana	5.312.206.659	3,0	39,6	2.339
İçel	5.040.086.494	2,8	47,2	2.452
Antalya	4.705.303.036	2,6	51,0	2.193
Konya	4.237.395.803	2,4	36,7	1.554
Manisa	3.768.797.742	2,1	45,0	2.459

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:327-329'dan derlenmiştir

2001 döneminde illerin Gayri Safi Yurt İçi Paylarına göre sıralanışında, %21,3 ile en çok payı alan, İstanbul'dur. İstanbul'un GSYİH içindeki 38.009.823.512 ytl'lik payı ile göçerler için cazip bir göç merkezi sayılarak, en çok göç alan yerleşim merkezi olmuştur. İstanbul aldığı 920.925 göçer ile Türkiye'de ki aynı dönem göç olgusunun %13,76'sına sahiptir. En çok göç alan diğer iller incelendiğinde ise, yüksek GSYİH oranlarına sahip oldukları görülmektedir. Ankara ve Bursa hem en çok göç alan, hem

de en çok GSYİH oranına sahip iller olarak sırasıyla ikinci ve üçüncü olmuşlardır. En çok göç alan diğer il olan Bursa ve Antalya ise, Türkiye genelinde en çok GSYİH payına sahip olan on il içerisinde yer almaktadır.

Tablo 2.35. GSYİH Oranı En Düşük Olan İller (2001)

İller	Cari Fiyatlarla GSYİH (YTL)	İlin Payı (%)	Gelişme Hızı	Kişi Başına GSYİH (\$)
Bayburt	118.540.142	0,1	47,6	1.017
Ardahan	134.591.476	0,1	50,1	842
Tunceli	175.249.211	0,1	47,4	1.584
Iğdır	176.365.367	0,1	43,4	855
Bartın	233.710.099	0,1	48,4	1.061
Bingöl	244.048.180	0,1	47,4	1.584
Hakkari	244.266.408	0,1	48,4	836
Gümüşhane	244.837.850	0,1	40,3	1.075
Kilis	248.933.273	0,1	48,3	1.817
Şırnak	279.010.752	0,2	52,6	638

Kaynak: *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Türkiye İstatistik Kurumu, (2007), s:327-329'dan derlenmiştir

Tablo 2.19. üzere Türkiye genelinde, 118.540.142 ytl'lik hacim ile en düşük GSYİH payına sahip olan Bayburt ili, aynı dönem içerisinde göç alan iller sıralamasında da en son sırada yer almıştır. En az göç alan diğer iller karşılaştırıldığında ise durum değişmemekle beraber Türkiye genelinde en az GSYİH payına sahip olan illerin göç alma potansiyeli de aynı oranda azalmaktadır. Bayburt haricinde en az göç alan diğer iller olan Kilis, Ardahan, Iğdır gibi illerin GSYİH paylarını genelin son beş ilini oluşturmaktadır.

N.Yamak ve R.Yamak, 1980 ile 1990 yılları arasındaki içgöç olgusu ile Türkiye'deki gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemişler ve aşağıdaki sonuçlara ulaşmışlardır (1999:16-28).

- 1980–1985 döneminde net göç veren 48 ilin 39’unda kişi başına düşen gelir, Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Geri kalan 9 ilin, kişi başına düşen ortalama gelir rakamları Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına rağmen net göç vermişlerdir. Bu iller; Elazığ, Burdur, Edirne, Isparta, Bolu, Kırklareli, Konya, Nevşehir ve Çanakkale’dir.
- Net göç alan 19 ilin, 18’inde kişi başına düşen gelir Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Sadece Hatay, Türkiye ortalamasının altında bir gelir seviyesine sahip olmasına rağmen net göç almıştır.
- 1985–1990 döneminde net göç veren 49 ilin 10’nunda kişi başına düşen gelir ülke ortalamasının üzerinde yer almıştır. Bu iller, Rize, Elazığ, Nevşehir, Burdur, Zonguldak, Edirne, Kırklareli, Isparta, Kütahya ve Çanakkale’dir.
- Net göç alan illerden sadece Sakarya’nın kişi başına düşen ortalama geliri, Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

İncelenen bulgular göstermektedir ki gelir seviyesi ve kişi başına düşen GSYİH payları yüksek olan yerleşim alanları, göçerlerin göç etme kararlarını etkileyerek çekici rol üstlenmekte ve buna bağlı olarak yüksek gelire sahip yerleşim alanları göçerleri kendi merkezlerine çekmektedir.

2.4.2.3. Diğer Nedenler

İçgöç olgusunun oluşumunda göç alan merkezlerin gelir ve istihdam yönünden gelişmiş olmasının göçerlerin, göç edilecek yer kararlarını etkilemekte olduğu aşikârdır. Göç alan bölgenin sektörel gelişmişliği, göçerler için çekici özellik taşımakta ve göç dalgasını kendine doğru çekmektedir. Ancak göçerlerin kararlarını sadece gelir ve istihdamın etkilemediği, bu özelliklerden bağımsız olarak gelişen etmenlerinde göç kararında çekici özellikler taşıdığı görülmektedir. Bireylerin ekonomik anlamdaki faktörlerden bağımsız olarak, göç etmeyi düşündüğü merkezdeki unsurları da göz önünde bulundurarak göç eylemini gerçekleştirmektedir. Göç alan bölgenin eğitim,

sağlık, yaşam kalitesi gibi unsurlar göçerin göç, kararını etkilemektedir (Gür ve Ünal, 2004; 28).

Bölgeler arası sosyo-kültürel farklar göç eyleminin oluşmasının diğer nedenlerinden birisidir. Göç alan merkezin sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyine bağlı olarak değişen yaşam kalitesi seviyesi göçerlerin kararlarını etkileyebilmektedir. Sosyal, kültürel ve çevresel etmenlerin varlığı, yerleşim merkezlerini göç amaçlı olarak cazip kılmaktadır (Parnwell, 1993: 158).

Aynı zamanda kentsel yerleşim merkezlerinin sunduğu gelişmiş kamu hizmetleri, altyapı hizmetleri ulaşım ve iletişim hizmetleri de kentsel yerleşim merkezlerinin çekici yönünü ortaya koyarak göç alma oranlarını yükseltmektedir. Ulaşım ve iletişim unsurlarının gelişmesi kentsel ve kırsal yerleşim merkezleri arasındaki uzaklık kavramı azaltacak ve buna bağlı olarak göç hareketi artacaktır (Oberai, 1990: 45).

Göç olgusunun oluşmasında bir diğer etken ise hemşehrilik kavramı, akraba ve tanıdıklardır. Göç kararı veren birey akraba veya hemşehrilerinin olduğu yerleşim merkezlerini tercih etmektedir (GAP, 1994: 13). Hemşehrilik, akraba ve göç arasındaki ilişkiyi Bursa örneği ile inceleyen Narlı (2002: 5), kentte daha önceden gelen göçerlerin yeni gelenlere yardım ettiklerini, barınacak yer ve çalışacak iş imkânları bulduklarını, iş edinip, kalacak yer bulan göçerlerin sonra göç edecek olan akraba ve hemşehrilerine referans noktası olacağını belirtmiştir.

Sözü edilen nedenler göç olgusunun kentsel yerleşim merkezlerinin çekici faktörleri olup, göçerlerin, göç edecek yerleşim merkezlerini karar vermelerinde aktif rol oynamaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÇORLU İLÇESİ İÇGÖÇ OLGUSUNA İLİŞKİN BİR İNCELEME

Bu bölümde araştırma konusu ve amacına dair bilgiler verilecek ve Çorlu ilçesine ilişkin bulgular ele alınacaktır.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Göç olgusu, temelinde sosyal bir hareket olmasına karşın, ekonomik yaşamdan kültüre kadar hayatın her yönünü etkileyen temel bir değişim aracıdır. Ülkemizde 1950'li yıllardan sonra sosyo - ekonomik şartlar neticesinde çok yönlü gelişen fakat ağırlıklı olarak kırsal alanlardan, kentsel yerleşim merkezlerine doğru yoğunlaşan iç göç hareketi, bugün kentlerimizin içinde bulunduğu sorunların en büyük sebeplerinden biridir.

Göç olgusu çeşitli itici ve çekici nedenlere bağlı olarak gelişen, karar verme ile süren ve sonunda eyleme dönüşen bir süreç olarak tanımlansa da, bu süreç incelendiğinde gelişimin bu kadar basit olmadığı ve olgu içerisinde birçok etmenin bulunduğu geçen bölümlerde anlatılmıştır.

Çalışmanın bu kısmında Türkiye'de gelişen içgöç olgusuna, Tekirdağ iline bağlı Çorlu ilçesi örnek verilmiştir. Çorlu'ya göç eden göçerler hakkında fikir sahibi olabilmek amaçlanmış ve Çorluya yerleşen göçerlerin, göç eylemlerinin nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, Çorlu ilçesinde bulunan göçerlerin hangi istihdam kollarına bağlı oldukları, değişen yaşam standartlarının olumlu veya olumsuz yönleri incelemeye tabi tutulmuştur.

Bu araştırmanın esas konusu ise, içgöç eyleminin dayandığı nedenlere ulaşmak ve ulaşılan nedenleri tutarlı kanıtlar ile desteklemektir.

Araştırmanın konusu kapsamında belirlenen birtakım amaçlar mevcuttur. Göçerlerin göç etme nedenlerini araştırılacak ve buna bağlı olarak nedenlerin geçerliliği sınanacaktır. Göç etme nedenleri araştırılırken göç teorilerinden yararlanılacak ve Çorlu örneğinde teoriler test edilmiş olacaktır. Göçerlerin göç etme nedenlerinin önemi kadar, önemli olan bir diğer kavram ise yaşam memnuniyetidir. Araştırmaya katılan göçerlerin yaşam memnuniyetleri de araştırma konusu olmakla beraber, göç etme ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki çeşitli yollardan test edilecektir. Araştırmanın amaçları aşağıdaki gibidir.

- Türkiye’de gelişen içgöç olgusunun nedenleri incelendiğinde, göçerlerin maddi nedenlerden göç ettiği, farklı bir ifade ile, çekici nedenler arasında yer alan gelir faktörünün göç eylemini en çok etkileyen etmen olduğu kabul edilen bir gerçektir. Diğer yandan Çorlu ilçesi konumu itibariyle Türkiye’nin hızla sanayileşen bölgeleri arasındadır. Bu gelişim neticesinde sanayi ve endüstri sektörlerinin hızla büyümeleri işgücü talebini doğurmaktadır. Türkiye’de sanayileşme, kentlere hareketin temel nedeni olmamakla birlikte göçün yönünü belirlemektedir. Göç Hareketinin yönü, iş imkanlarının ve iş çeşitliliğinin daha fazla olduğu bölge ya da şehirlere doğru olmaktadır. Diğer yandan göç edilecek yer tercihinin, göçerlerin göç edecekleri yerleşim merkezlerinde sıkıntı yaşamaktan ziyade onlara yardımcı olacak tanıdıklarının olması da etkilemektedir. Fakat göç eyleminin gerçekleşmesinde sadece gelir faktörünün etkili olmadığı, göçerler arasında gelir faktöründen başka diğer faktörlerin de etkili olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak bu çalışmada göçerlerin gelir faktöründen farklı nedenlere bağlı olarak da göç kararı verip eylemini gerçekleştirdiğini kanıtlamak ve gelir faktörü dışında kalan etmenlerin incelenen Çorlu örneği içerisinde kabul edilebilirliğini göstermek amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak Çorlu araştırma sahasında ki göçerlerin yaşam koşulları, kültür, sosyal faaliyetler gibi sosyal nedenlere bağlı olarak göç edebileceği bu teori ışığında incelenecektir. Güvenlik unsuru da Türkiye’de göçün nedenleri arasında yerini almaktadır.

-Çalışma sahasına uygulanan anket yöntemi elde edilen sonuçları Türkiye geneli ile karşılaştırarak, Türkiye genelinde kabul edilen göç eyleminin nedenlerinin çalışma sahasında elde edilen veriler ile geçerliliğini kanıtlamak.

-Araştırmanın yapıldığı Çorlu sahasına göç eden göçerlerin yaşamları hakkında fikir sahibi olmak, göçerlerin yaşam memnuniyetlerinin olumlu yönde geliştiğini göstermek ve buna bağlı olarak Türkiye genelinde içgöç olgusunu gerçekleştiren bireylerin yaşam memnuniyetlerini olumlu yönde geliştirmek için göç ettiklerini Çorlu araştırma sahasında elde edilen bulgular ile desteklemek.

3.1.1. Araştırmanın Hipotezleri

- Göçerlerin cinsiyeti, göç nedeni olan çekici nedenlerden bağımsızdır.
- Göçerlerin cinsiyeti, göç nedeni olan itici nedenlerden bağımsızdır.
- Çekici nedenler, göçerlerin eğitim durumundan bağımsızdır.
- İtici nedenler, göçerlerin eğitim durumundan bağımsızdır.
- Çekici nedenler, göçerlerin eski yerleşim yerlerine göre bağımsızdır.
- İtici nedenler, göçerlerin eski yerleşim yerlerine göre bağımsızdır.
- Göçerlerin göç ettiklerine memnunluk hali, göçerlerin gelir seviyesinden bağımsızdır.
- Göçerlerin yaşam memnuniyeti, cinsiyet ve eski yerleşim merkezine göre bağımsızdır.
- Sosyal güvenceye sahip olma, göçerlerin eski yerleşim bölgesine göre bağımsızdır.
- Ailesel nedenler, ekonomik nedenlerden bağımsızdır.
- Ailesel nedenler, iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenlerden bağımsızdır.
- İş arama/bulma nedeni, hanehalkına bağlı nedenlerden bağımsızdır.
- Ekonomik nedenler, hanehalkına bağlı nedenlerden bağımsızdır.

3.1.2. Araştırmada Esas Alınan Göç Teorileri

Literatürde göç hareketi üzerine çeşitli varsayımlar ve bununla beraber, göç eyleminin açıklanmasına dair çeşitli göç teorileri bulunmaktadır. Göç teorileri, göç hareketinin oluşumuna ve yoğunluğuna dayanarak göç olgusunu açıklamaya çalışmaktadırlar. Buna bağlı olarak Çorlu'daki göç hareketi çeşitli göç teorilerine bağlanabilir. Türkiye'deki göç hareketi göz önüne alınarak, Çorlu göç araştırması aşağıdaki göç teorileri ışığında yapılmıştır.

Neo-Klasik Makro Ekonomik Teori'de göç hareketi emeğin düşük ücretinden kaynaklanmaktadır. Türkiye örneği göz önüne alındığında, yerleşim merkezleri arasındaki gelir farklılıkları, göçün en önemli nedenleri arasındadır. Buna göre Çorlu'daki göç hareketinin oluşumunda bu teorinin etkili olduğu varsayılmaktadır.

Neo-Klasik Mikro Ekonomik Teori'de, göç hareketinin oluşumunda ücret seviyesi kadar göçerlerin bireysel ve kültürel gelişimi de önemlidir. Buna bağlı olarak Çorlu araştırma sahasında ki göçerlerin yaşam koşulları, kültür, sosyal faaliyetler gibi sosyal nedenlere bağlı olarak göç edebileceği bu teori ışığında incelenecektir.

Çorlu ilçesi konumu itibariyle Türkiye'nin hızla sanayileşen bölgeleri arasındadır. Bu gelişim neticesinde sanayi ve endüstri sektörlerinin hızla büyümeleri işgücü talebini doğurmaktadır. Çorlu'daki işgücü talebinin göçerlerin göç nedenleri arasında olduğu İkili Emek Teorisine dayanılarak varsayılmaktadır.

Çorlu'nun çevre yerleşim merkezlerine göre daha gelişmiş seviyede olması çevre yerleşim birimlerinin Çorlu'ya bağımlılığını arttırmıştır. Bunun yanı sıra Çorlu'daki işgücü talebi çevre yerleşim merkezlerinden sağlandığı için çift taraflı bağımlılık söz konusudur. Bu oluşum Bağımlılık Teorisi göz önüne alınarak incelenecektir.

Göçerlerin göç edecekleri yerleşim merkezleri sıkıntı yaşamaktan ziyade onlara yardımcı olacak tanıdıklarının olması, göç edilecek yer tercihini etkilemektedir. Göçerlerin göç ettikleri yer ile eski yerleşim merkezlerinde kalan çevresi (ailesi, arkadaşı, hemşerisi vb.) arasında bir ilişkinin olduğu Ağ Teorisinde belirtilmektedir.

Çorlu yerleşim merkezini tercih eden göçerlerin tercih nedenlerinden bir tanesi olarak Ağ Teorisi'nde belirtilen bu ilişki olduğu varsayılmaktadır.

Göç hareketini açıklamaya yönelik daha pek çok teori mevcuttur. Fakat hem Türkiye hem de araştırma sahasının özellikleri göz önüne alındığına sayılan göç teorisinin açıklayıcı olacağı düşünülmektedir.

3.1.3. Araştırma Alanı

Araştırma sadece Çorlu sahası ile sınırlıdır. Çorlu dışındaki yerleşim alanları araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Çorlu'nun değişik ve birbirinden bağımsız çeşitli yerleşim merkezlerinde anket çalışması uygulanarak veriler toplanmıştır.

3.1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Alan araştırmasının esas veri toplama aracı, araştırma sahasına göç etmiş olan göçerler ile yüz yüze yapılan görüşmelerde uygulanan soru kâğıdıdır. Soru kâğıdına ek olarak, göçerler ile yüz yüze yapılan görüşmeler, onlardan alınan bilgiler ve gözlemler araştırmanın kaynakları arasındadır.

Araştırmanın evreni içerisinde daha önceden literatürdeki kaynaklardan elde edilen veriler ve Çorlu ilçesinin nüfus gelişimi göz önüne alınarak, örnek büyüklüğü %95 güven aralığında ve %8 hata payı ile, 153 olarak belirlenmiştir. Ana kitle olarak seçilen bu bölgede örnek büyüklüğünün belirlenmesi için aşağıdaki formül uygulanmıştır.

$$n = \frac{NZ^2 - pq}{d^2(N-1) + Z^2 pq}$$

Burada;

N = Ana kitle sayısı

Z = 0,95 güven aralığında Z tablo değeri

p = Olumlu olasılık

q = Olumsuzluk olasılığı

d = Hata payı

$$n = \frac{(30.000)(1.96)^2(0.50)(0.50)}{(0.08)^2(30.000-1)+(1.96)^2(0.50)(0.50)} = 149 \text{ olarak hesaplanmıştır.}$$

Hesaplanan formüle göre örnek büyüklüğünün 149 gözlem olması gerekirken, anket sorularına cevap vermeyenler olma olasılığı göz önüne alınarak örnek büyüklüğü 153 olarak belirlenmiştir. Anket uygulanan göçerler, kolayda örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Anket uygulanan kişilerin göç etmiş kişiler olmasına özen gösterilmiş ve ek özellik aranmamıştır. Neticede 153 adet anket, sadece Çorlu'ya içgöç ile gelen göçerlere uygulanmıştır.

Kolayda örnekleme yöntemi ile bu bölgedeki deneklerle yüz yüze görüşülerek 30 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. Anket sonuçlarından elde edilen veriler Office Excel ve SPSS bilgisayar programları yardımıyla değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Ayrıca çeşitli değişkenlerin birbirlerinden bağımsız olup olmadıklarını incelemek amacıyla çapraz tablolar düzenlenmiş ve SPSS bilgisayar programında Ki-Kare testi ile değerlendirilmiştir.

3.1.5. Araştırma Sahası Olarak Çorlu İlçesinin Seçimi

Türkiye'de, gelişen ve süregelen içgöç olgusunun güncel ve birbirinden farklı çeşitli istatistiksel veriler ile analiz edilmesi, içgöç olgusunun elde edilmiş veriler ile anlatımı ve Tekirdağ iline bağlı Çorlu ilçesinin sanayi ve endüstri yönünden gelişmiş olması dikkate alınarak Çorlu araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Çorlu'nun seçilmesinde birçok etmen göz önüne alınmış ve Çorlu araştırma sahası üzerinden içgöç olgusunun anlatımına karar verilmiştir.

Çorlu ilçesinin nüfus gelişimi incelendiğinde, nüfusun hızla artış gösterdiği gözlenmektedir. İlçenin nüfus yoğunluğuna bakıldığında 1980 yılı nüfus sayımına göre nüfus yoğunluğu 69 iken bu durum 1985 yılında 79'a artmıştır. İzleyen nüfus sayımı yıllarında ise hızlı bir gelişme göstererek, 1990 yılında 110, 2000 yılında 179 ve en son

nüfus sayım yılı olan 2007 yılında ise 251'e yükselmiştir. Bu durum Tablo 3.1.'de görüldüğü gibidir.

Tablo 3.1. Çorlu'nun Nüfus Gelişimi (1985–2007)

YILLAR	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM NÜFUSA ORANI (%)		NÜFUS YOĞUNLUĞU	
				ŞEHİR	KÖY		
1980 NÜFUS	77.921	47.086	30.835	60,42	39,58	69	
1985	NÜFUS	89,124	59.107	30.017	66,32	33,68	79
	ARTIŞ HIZI (%)	26,87	45,47	-5,37			
1990	NÜFUS	104.303	74.681	29.622	71,60	28,40	110
	ARTIŞ HIZI (%)	31,45	46,77	-2,65			
2000	NÜFUS	179.033	141.525	37.508	79,05	20,95	199
	ARTIŞ HIZI (%)	54,01	63,91	23,60			
2007	NÜFUS	225.244	190.792	34.452	84,70	15,30	251
	ARTIŞ HIZI (%)	32,80	42,67	-12,14			

Kaynak: www.tekirdag.gov.tr

Çorlu ilçesi 1970'lerden itibaren hızla şehirleşmeye başlamış, 1980–1990 yıllarında şehirleşme ile birlikte gelişen endüstri ve sanayi altyapıları hızlanarak gelişmeye devam etmiştir. Bu gelişmişliğin yarattığı sonuçlardan bir tanesi de, Türkiye'nin en fazla göç alan yerlerden biri haline gelmesidir. Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi 1980 yılında nüfus 77.921 kişi iken, 2007 yılında nüfus yaklaşık olarak %289 büyüyerek 225.244 kişi olmuştur (www.tekirdag.gov.tr).

T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden derlenen bilgilere göre, 50 ilin nüfusundan daha fazla nüfusa sahip olduğu ortaya çıkan Çorlu, büyükşehir belediyelerine bağlı ilçe belediyeleri dışında kalan ilçeler arasında ise en büyük ilçe olarak dikkat çekmektedir. İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Bursa, Kocaeli, Mersin gibi büyükşehir belediyelerine bağlı ilçeler haricinde Çorlu, Türkiye'nin en büyük ilçeleri arasında adının ilk sıralara geçmesini sağlamıştır (www.kenthaber.com).

Çorlu ilçesinin gelişmesinin hızlanmasının nedenlerinden biri, Türkiye'nin en gelişmiş şehirlerinden olan İstanbul'a yakınlığı ve buna bağlı olarak ulaşım yollarının yakın olmasıdır. Çorlu'nun ekonomik ve sosyal yönlerden gelişmesi ilçeye yansıtılarak gelişip kalkınmasını sağlarken, göçerler için cazip çekici faktörlere sahip olmuştur. İktisadi, sanayi, hizmetler ve inşaat sektörlerinin gelişmelerine paralel olarak göçerler için göç edilebilecek yerleşim merkezi haline gelmektedir.

Birçok sektörde meydana gelen gelişmeler neticesinde ilçenin yaşam standartlarının yükselmesi sayesinde göç etmeyi düşününler için Çorlu, uygun bir yer haline gelmiştir. İlçenin tek düzelikten çıkıp farklı grupları barındırır hale gelmesi, istatistiksel araştırmaların yapılmasına olanak vermiştir.

Bunların dışında, Türkiye'nin bütün ilçeleri incelendiğinde, Çorlu ilçesi sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi oranlarına göre Türkiye'nin 872 ilçesi arasında 15. olarak birinci derecede gelişmiş ilçeler grubu içerisine girmeyi başarmıştır (DPT, 2004; 85).

Çorlu ilçesinin tüm bu sayılan özellikleri neticesinde, Çorlu'nun içgöç olgusunun araştırılması yerinde bir karar olarak görülmüştür. Bu çalışma ile Çorlu'dan elde edilebilecek olan güncel bulgular ile içgöç olgusuna yeni bulgular eklenebileceği gibi literatürde var olan bilgileri güncelleştirmek amacı taşınmaktadır.

3.2. Çorlu İlçesi İçgöç Olgusu Bulguları

Bu bölümde ankete konu olan bireylerin, sosyo demografik özellikleri ile birlikte, ekonomik, sosyal güvenlik ve istihdam bilgileri, yaşam memnuniyet düzeyleri ve göç düşüncelerinin yanında göç etme nedenlerine ilişkin bilgiler ve frekans dağılımları tablolar halinde verilmiştir.

3.2.1. Göçerlerin Sosyo Özellikleri

Ankete katılan göçerlerin %37,9'unu erkek, %62,1'ini kadın oluşturmaktadır. Tablo 3.2.'de ankete katılan erkek ve kadın değerleri verilmiştir. Araştırmanın amacıyla, eşit sayıda kadın ve erkek sayıları düşünülmüş ve uygulanmaya çalışılmıştır. Fakat kadın göçerlerin anket yöntemine sıcak bakmamaları buna bağlı olarak uygulamaya katılmamaları, araştırmadaki erkek ve kadın sayılarını farklı kılmıştır.

Tablo 3.2. Göçerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Erkek	95	62,1	62,1
Kadın	58	37,9	100,0
Toplam	153	100,0	

Göçerlere 6 farklı yaş grubu sunulmuş ve yaşlarını belirtmeleri istenmiştir. Bu soruyu yanıtsız bırakan 2 örnek vardır. Yaş grupları ve göçerlerin yaş dağılımları Tablo3.3.'de verilmiştir. Buna göre, 15–20 yaş grubunda bulunan 5 göçer, toplam katılımcıların %3,3'ünü oluştururken, 21–24 yaş grubu %10,5'ini, 25–29 yaş grubu %22,2'sini, 30–34 yaş grubu %20,3'ü, 35–40 yaş grubu %16,3'ünü, 41 ve üstü yaşta olanlar ise %26,1'ini oluşturmaktadır. Araştırmada yer alan göçerlerin en çok bulunduğu yaş grubu genel katılımcıların %26,1'ini oluşturan 41 ve üstü olan yaş grubudur.

Tablo 3.3. Göçerlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	2	1,3	1,3
15–20	5	3,3	4,6
21–24	16	10,5	15,0
25–29	34	22,2	37,3
30–34	31	20,3	57,5
35–40	25	16,3	73,9
41 ve +	40	26,1	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde ise, en çok ilköğretim düzeyinde eğitim almış kişilerin yer aldığı görülmektedir. Katılımcılar arasında bir kişinin okuryazar olmayıp, bir kişinin de lisansüstü eğitime sahip olduğu belirlenmiştir. Sadece okuryazar olan 6 kişi, genel katılımcıların %3,9'unu oluştururken, yüksekokul mezunu olan 10 kişi, genel katılımcıların %6,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 3.4. Göçerlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Seviyesi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
Okur-yazar değil	1	0,7	1,3
Okur-yazar	6	3,9	5,2
İlköğretim	64	41,8	47,1
Lise	48	31,4	78,4
Yüksekokul	10	6,5	85,0
Üniversite	22	14,4	99,3
Lisansüstü	1	0,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Üniversite mezunu 22 kişi, katılımcıların %14,4'nü olurken, lise düzeyi eğitim durumuna sahip olan 48 kişi genelin %31,4'ünü oluşturmaktadır. En çok eğitim seviyesinin ilköğretim düzeyinde olduğu görülmektedir. İlköğretim düzeyinde eğitim almış 64 kişi genel katılımın %41,8'ini oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular ile eğitim seviyesi düşük göçerlerin, göç eyleminde daha aktif olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri göz önüne alındığında, eğitim seviyesi düşük göçerlerin, eğitim seviyesi yüksek olanlara göre daha çok göç eylemine yatkın oldukları görülmekte fakat eğitim düzeyi arttığında ise göç oransal olarak azalsa da, göç eylemi devam etmektedir.

Katılımcıların doğum bilgileri de sorulmuş ve tüm katılımcılardan yanıt alınmıştır. Değerlendirme sonunda katılımcıların 52 farklı il veya bağlı merkez ve ilçelerde doğdukları saptanmıştır. Katılımcıların doğdukları iller Ek.7.'de tablo olarak verilmiştir. Buna göre il veya ilçe merkezli ve yurtdışı doğumlular Tablo 3.5.'te verilmiştir.

Tablo 3.5. Göçerlerin Doğum Yerine Göre Dağılımı

Doğum Yeri	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Kent	32	20,9	20,9
İlçe	114	74,5	95,4
Yurtdışı	7	4,6	100,0
Toplam	153	100,0	

Ankete katılanlardan 32 göçer il merkezinde doğmuş ve genelin %20,9'unu oluşturmaktadır. İlçe merkezinde doğan 114 göçer genelin %74,5'ini oluştururken, yurtdışında doğan 7 göçer ise genelin %4,6'lık kesimini oluşturmaktadır.

Anket sorgulamasında katılımcıların doğdukları il merkezlerini veya ilçe yerleşim merkezlerini belirtmeleri istenmiş ve bu sorguya katılımcıların hepsi yanıt vermiştir. Fakat doğum merkezlerinin hem il hem ilçe olarak tek tek incelenmesi analiz

aşamasında olumsuzluklar yaratacağı için, katılımcıların doğdukları merkezler istatistiksel bölgelere göre analiz edilmiştir.

Tablo 3.6. Göçerlerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Marmara Bölgesi	35	22,9	22,9
Ege Bölgesi	8	5,2	28,1
Akdeniz Bölgesi	12	7,8	35,9
İç Anadolu Bölgesi	19	12,4	48,4
Karadeniz Bölgesi	38	24,8	73,2
Doğu Anadolu Bölgesi	26	17,0	90,2
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	8	5,2	95,4
Yurtdışı	7	4,6	100,0
Toplam	153	100,0	

Tablo 3.6.'da araştırmaya katılan 153 göçerin doğdukları bölgeler görülmektedir. Katılımcılar arasında en az doğum yeri merkezine sahip bölgeler 8'er göçer ile genelin %5,2'sini oluşturan Ege bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Ankete katılanlar arasında en çok doğum merkezi bölgesi olarak gösterilen bölge, Karadeniz bölgesidir. Karadeniz bölgesini, 38 göçer doğum yeri olarak göstererek genelin %24,8'sini oluşturmuşlardır. Çorlu ilçesinin de içinde bulunduğu Marmara bölgesi, en çok doğum yeri olarak gösterilen ikinci bölgedir. Marmara bölgesini 35 göçer doğum yeri olarak göstererek, genelin %22,9'unu oluşturmaktadır. Ankete katılanlar arasında, yoğunluğa sahip olan diğer bir bölge ise, Doğu Anadolu bölgesidir. Doğu Anadolu bölgesinde doğan 26 katılımcı genelin %17'sini oluşturmaktadır. İç Anadolu bölgesinde doğan katılımcı sayısı 19 olurken, Akdeniz bölgesinde doğan katılımcı sayısı 12'dir. Yurt dışı doğumlu olan 7 katılımcı, genelin %4,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 3.7. Göçerlerin Medeni Hallerine Göre Dağılımı

Medeni Hali	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
Evli	118	77,1	77,8
Bekâr	33	21,6	99,3
Dul	1	0,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Araştırma sahasındaki göçerlere medeni halleri de sorulmuş buna bağlı olarak alınan evli cevaplarında ek soru olarak “Çorluya göç ettikten önce mi, sonra mı” sorusu yönetilmiştir. Soruya katılımcıların hepsi cevap verirken, bir katılımcı soruyu belirsiz bırakmıştır. Alınan neticelere göre katılımcıların 118’i evli, 33’ü bekâr olurken 1’i duldur.

Tablo 3.8. Göçerlerden Evli Olanların Evlilik Zamanları Göre Dağılımı

Evlilik Zamanı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	47	30,7	30,7
Göç Etmeden Önce Evlenen	35	22,9	53,6
Göç Ettikten Sonra Evlenen	71	46,4	100,0
Toplam	153	100,0	

Evli cevabına bağlı olarak sorulan soruya ise katılımcılardan 106’sı cevaplamıştır. Çorlu’ya göç ettikten sonra evlenen 35 katılımcı evli olanların %22,9’unu oluştururken, göç etmeden önce evlenen 71 katılımcı ise % 46,4’ünü oluşturmaktadır. Evli olup bu soruyu yanıtlamayan 12 katılımcı ise, %7,82’lik orana sahiptir.

3.2.2. Göçerlerin Gelir ve İstihdam Özellikleri

Göçerlerin göç etme eyleminin gerçekleşmesindeki en önemli nedenlerden birisinin istihdama koşulları olduğu bilinmektedir. Göçerlerin araştırma sahası içerisinde hangi alanlarda istihdam edildikleri öğrenilmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma sahasında uygulanan anket çalışmasına katılan kişilerden 9 kişi çalışmadığını belirtirken, bir kişi cevap vermemiştir. Diğer bütün kişiler çalıştıklarını beyan ederek istihdam edildikleri işkollarını belirtmişlerdir. Tablo 3.9.'da katılımcıların istihdam edildikleri işkolları gösterilmektedir.

Tablo 3.9. Göçerlerin İstihdam Dağılımı

İstihdam Kolu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
Çalışmıyorum	9	5,9	6,5
Fabrika	38	24,8	31,4
Eğitim sektörü	6	3,9	35,3
Sağlık sektörü	18	11,8	47,1
Kamu	4	2,6	49,7
Hizmet sektörü	19	12,4	62,1
Sanayi sektörü	19	12,4	74,5
İnşaat sektörü	15	9,8	84,3
Serbest meslek	12	7,8	92,2
Diğer	12	7,8	100,0
Toplam	153	100,0	

Göçerlerin sektörel istihdam oranlarını incelediğimizde, Çorlu'nun gelişmişlik düzeyine bağlı olarak gelişen ve serbest bölgeye sahip olmasıyla beraber sayıları artan fabrikalarda, en fazla katılımcının istihdam edildiklerini görmekteyiz. Yoğunlukla işgören olarak istihdam edilen göçerler, genel katılım içerisinde %24,8'lik orana sahip olarak en çok istihdam ve tercih edilen işkolu özelliğini taşımaktadır.

Hizmet ve sanayi sektörleri, göçerler tarafından en çok tercih edilen diğer sektörlerdendir. Göç olgusunun nedenleri ile karşılaştırılınca bulunan bu sonuç şaşırtıcı değil, kanıtlayıcı niteliktedir. Gelişen yerleşim merkezlerinde, hizmet sektöründeki istihdam açığı gelir seviyesi düşük bireyler veya istihdam nedenlerine bağlı olarak göç eden göçerler tarafından kapatılmaktadır. Yerleşim merkezlerindeki çeşitli ihtiyaçların karşılanmasında bu sektörün önemi büyük olmakla beraber göçerlerin rahatlıkla işgücüne dahil olabildikleri sektördür. Katılımcılardan 19 örnek hizmet sektöründe çalışmakta ve genel katılımcıların %12,4'ünü oluşturmaktadır. İstihdam olanaklarının çok fazla olduğu bir diğer sektör ise sanayi sektörüdür. Sanayi sektörünün ihtiyaç duyduğu işgücü kaynağı bir kısmı göçerlerden sağlanabilmektedir. Sanayi sektöründe çalışan 19 katılımcı, genel katılımın %12,4'ünü oluşturmaktadır. Gelişen yerleşim merkezlerindeki konut ihtiyacını karşılayabilmek içinde inşaat sektörünün gelişmesi gerekmektedir. Gelişen inşaat sektörüne bağlı olarak işgücü talebi oluşacaktır. Katılımcılar arasında inşaat sektöründe istihdam edilenlerin oranı %9,8 olurken, en çok işgücüne sahip dördüncü işkoludur. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde fabrika, hizmet, sanayi ve inşaat sektöründe istihdam edilen göçer sayısı 91 kişi olmakla beraber, genel katılımın %59,5'ini oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular neticesinde en az istihdam kamu sektöründe yaşanmaktadır. Kamu sektöründe istihdam edilen göçer oranı, %2,6'dır.

Katılımcılardan istidam edildikleri sektörlerdeki iş durumlarını belirtmeleri istenmiştir. 10 katılımcı soruyu yanıtsız bırakırken, diğer katılımcılar soruyu cevaplamıştır. Tablo 3.10.'da göçerlerin iş durumu belirtilmiştir

Tablo 3.10. Göçerlerin İstihdam Durumuna Göre Dağılımı

İşkolundaki Durumu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	10	6,5	6,5
İşveren	12	7,8	14,4
İşgören	120	78,4	92,8
Kendi hesabına	11	7,2	100,0
Toplam	153	100,0	

Araştırmaya katılan 153 göçerden 10 katılımcı bu soruyu yanıtızsız bırakmışlardır. Yanıtızsız bırakanların 9 katılımcı çalışmadığını belirttiği için neticede sadece 1 göçer bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Katılımcılardan kendi hesabına çalışan 11 göçer toplam katılımcıların %7,2'sini oluştururken, işveren olan 12 göçer %7,8'ini oluşturmaktadır. İşgörenlerin toplam katılımcılar arasındaki oranı, %78,4'tür.

Araştırma da göçerlerin gelir durumları değerlendirilmiştir. Gelir durumlarının aylık olarak belirtilmesi istenmiş ve (YTL) olarak hesaplanmıştır. Göçerlere çeşitli değer aralıklarında seçenekler sunulmuş ve seçmesi istenmiştir. Tablo 3.11.'de de göçerlerin aylık durumları verilmiştir. Araştırmada sorgulanan gelir durumuna, katılımcılardan 5 göçer yanıtızsız bırakırken diğer katılımcılar yanıtlamıştır.

Katılımcılar arasında hiç 3.000–5.000 YTL gelir aralığına rastlanmamışken, 5.001 veya üstü gelir durumuna sahip 1 göçer bulunmaktadır. Katılımcılar arasında 100–500 YTL gelir aralığında bulunan 45 göçer toplam katılımcıların %29,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 3.11. Göçerlerin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Gelir Seviyesi (YTL)	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	5	3,3	3,3
100–500	45	29,4	32,7
501–1000	66	43,1	75,8
1001–1500	26	17,0	92,8
1501–2000	7	4,6	97,4
2001–3000	3	2,0	99,3
5001 ve +	1	0,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Gelir aralığı arasında en büyük orana sahip olan 501–1.000 YTL aralığında bulunan 66 göçer, araştırmaya katılan göçerlerin %43,1'dir. 1.001–1.500 YTL gelir aralığında

olan 26 göçer katılımcıların %17'sini, 1.501–2.000 YTL aralığında olan 7 göçer, %4,6'sını oluşturmaktadır. 2.001–3.000 YTL gelir aralığının payı %2, 5.001 ve üstü gelir grubunda olanların oranı ise %0,7'dir.

Görüldüğü üzere 501–1.000 YTL gelir aralığından daha yüksek gelir grubuna doğru yükseldikçe sözü geçen gelirlere sahiplik oranlarının düştüğü açıktır. 100–1000 YTL gelir aralığında olan katılımcıların toplam katılımcılara oranı %72,5 olmaktadır. Geriye kalan %27,5'lik oran diğer gelir grupları arasında paylaşılmaktadır. Gelir seviyesi yükseldikçe oranlar düşmektedir.

Türkiye'de çeşitli kurum ve kuruluşlar gelir ve gelire bağlı olgular üzerine değişik istatistiksel araştırmalar yapmaktadır. Yapılan bu araştırmalardan birisinde Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 2008 yılının şubat ayında yapmış olduğu Yoksulluk Sınırı araştırmasıdır (Türk-iş Haber Bülteni; 2008). Yapılan bu araştırmaya göre birey başına yoksulluk sınırı 2.329 YTL'dir. Bu araştırmadan elde edilen netice göz önüne alındığında, araştırma sahasından sağlanan gelir bulguları ilişkilendirildiğinde, araştırmaya katılan göçerlerin %94'ünün yoksulluk sınırının altında olduğu görülmektedir.

Göç eyleminin gerçekleşmesinde önemli bir etken olan gelir faktörünün, göç eylemi gerçekleştikten sonra bile göçerlerin etkisinde kaldığı bir olgudur. Göçerlerin göç ettikten sonra gelirlerinde artış meydana gelse bile bu artış, 144 katılımcının yoksulluk sınırı altında gelir elde ettiklerini göstermektedir.

3.2.3. Göçerlerin Göç Etmeden Önceki Yerleşim Yerlerine Ait Özellikler

Bu kısımda göçerlerin Çorlu'ya göç etmeden önceki yerleşim merkezleri hakkındaki bulgular, Çorlu'ya ne zaman önce göç ettikleri ve Çorlu'ya göç ederken araştırma yapıp yapmadıkları incelenecektir.

Tablo 3.12. Göçerlerin Önceki Yerleşim Merkezi Dağılımı

Önceki Yerleşim Merkezi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
İl merkezi	55	35,9	36,6
İlçe	69	45,1	81,7
Köy	28	18,3	100,0
Toplam	153	100,0	

Uygulanan anket çalışmasındaki katılımcılar, Çorlu'ya göç etmeden önceki yerleşim merkezlerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan 1 göçer hariç hepsi soruyu yanıtlamıştır. Buna göre katılımcılardan 55 göçer kentsel yerleşim merkezlerinden, 69 göçer ilçeden, 28 göçer kırsaldan göç etmişlerdir.

Çorlu ilçesinde içgöç olgusu araştırılırken, incelenen bir diğer konu ise Çorlu'ya göç etmiş göçerlerin hangi bölgelerden göç ettiği. Bu bulguyu elde etmek için sadece katılımcıların doğum yerlerini öğrenmek yeterli olmayacaktır. Buna göre anket uygulamasında katılımcılara daha önce hangi bölgede ikamet ettikleri sorulmuştur. Tablo 3.13.'de katılımcıların daha önce ikamet ettikleri bölgeler gösterilmektedir.

Tablo 3.13. Göçerlerin Daha Önce İkamet Ettikleri Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	4	2,6	2,6
Marmara bölgesi	42	27,5	30,1
Ege bölgesi	7	4,6	34,6
Akdeniz bölgesi	7	4,6	39,2
İç Anadolu bölgesi	18	11,8	51,0
Karadeniz bölgesi	41	26,8	77,8
Doğu Anadolu bölgesi	23	15,0	92,8
Güneydoğu Anadolu bölgesi	11	7,2	100,0
Toplam	153	100,0	

Çorlu'ya en çok göçü veren Marmara bölgesi 42 göçer vererek genelin %27,5'ini oluşturmaktadır. Katılımcılar arasında Çorlu'ya en çok göçü veren diğer bölge 41 göçer ile genelin %26,8'ini oluşturan Karadeniz bölgesidir. Çorlu'ya göç veren diğer bölgeler ise, 23 göçer ile Doğu Anadolu bölgesi, 18 göçer ile İç Anadolu bölgesi ve 11 göçer ile Güneydoğu Anadolu bölgesidir. 10 göçerin altında göç veren, aynı zamanda en az göç veren bölgeler ise, Ege bölgesi ve Akdeniz bölgesidir. Bu bölgeler 7 şer göçer göndererek genelin %4,6'sını oluşturmaktadırlar.

Anket çalışmasına katılan 153 göçerin, Çorlu'ya göç etmeden önce Çorlu hakkında araştırma yapıp, yapmadıkları sorulmuştur. Katılımcılardan 5 göçer bu soruyu yanıtsız bırakırken, 148 göçer soruyu yanıtlamıştır.

Ankete katılanlar arasında Çorlu'ya göç etmeden önce, Çorlu hakkında araştırma yapan 49 göçer bütünüün %32'sini oluştururken, Çorlu hakkında araştırma yapmayan 99 göçer bütünüün %64,7'sini oluşturmaktadır. Bu soruyu yanıtlamayan 5 katılımcının oranı ise %3,3'tür.

Tablo 3.14. Göçerlerin Çorlu Hakkında Önceden Araştırma Yapmalarına İlişkin Dağılımları

Araştırma Dağılımı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	5	3,3	3,3
Evet	49	32,0	35,3
Hayır	99	64,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Araştırma sahasından elde edilen bulgular neticesinde Çorlu'ya göç eden göçerlerin ne kadar süre önce göç ettikleri bilgisine ulaşılmıştır. Tablo 3.15'te araştırmaya katılan göçerlerin ne kadar süre önce Çorlu'ya göç ettikleri gösterilmektedir. Katılımcıların hepsi bu soruyu yanıtlamıştır. Katılımcılara 7 adet seçenek verilmiş ve birini seçmeleri istenmiştir. Buna göre, ankete katılan 153 göçerin %3,3'ü yeni göç ettiklerini, %7,8'i 20 yıl ve üstü yıllar önce Çorlu'ya göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.15. Göçerlerin Çorlu'ya Ne Kadar Süre Önce Göç Ettiklerinin Dağılımı

Gelme Süresi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Yeni yerleştim	5	3,3	3,3
1-2 yıl önce	15	9,8	13,1
2-5 yıl önce	28	18,3	31,4
5-10 yıl önce	40	26,1	57,5
10-15 yıl önce	32	20,9	78,4
15-20 yıl önce	21	13,7	92,2
20 yıl ve+	12	7,8	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcıların %9,8'i 1-2 yıl önce Çorlu'ya göç ederken, 5-10 yıl önce göç edenler %18,3'tür. 15-20 yıl önce göç eden katılımcıların oranı ise %13,7'dir. Katılımcılar arasında en çok yoğunluğa sahip olan 5-10 yıl önce göç eden 40 göçer, toplam

katılımcıların %26,1'ini oluştururken, izleyen diğer yoğunluk oranı 10–15 yıl önce Çorlu'ya göç eden ve genelin %20,9'unu oluşturan 32 göçerdir.

3.2.4. Göçerlerin Göç Etme Nedenleri

Bu kısımda katılımcıların Çorlu'ya göç etme nedenleri hem çekici güç, hem de itici güç yaklaşımına göre ele alınmıştır.

3.2.4.1. Çekici Nedenler

Bilindiği gibi göç olgusunu etkileyen, göç olgusunun eyleme dönüştüren ekonomik ve sosyal birçok faktör bulunmaktadır. Birey çeşitli olumsuzluklar ile karşılaşınca bulunduğu yerleşkeden, olumsuz olan şartlarını olumlu yönde değiştirebileceği yerleşkelere göç etmeyi, yer değiştirmeyi istemektedir.

Araştırma, göçerlerin göç fikrini göç eylemine dönüştüren nedenlere ulaşmak ve bu nedenleri açığa çıkarmak amacı taşımaktadır. Buna bağlı olarak araştırmaya katılan katılımcıların Çorlu'ya neden göç ettikleri, hem çekici hem de itici güç analizine göre değerlendirilecektir.

Araştırma kapsamında katılımcılara, Çorlu'ya niçin göç ettikleri sorulmuş ve çekici güçlerini önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların hepsi göç etme nedenlerini belirtmişlerdir. Fakat göçerlerin her nedeni seçmeleri olumlu olmayacağından, etmenler kendi tercihlerine bırakılmış ve en isabetli bulgulara ulaşmak hedeflenmiştir. Bu neden ile katılımcıların, kendilerine uyan nedeni/nedenleri belirtmeleri istenmiş, eğer birçok faktöre bağlı olarak göç eylemini gerçekleştirdilerse, önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 3.16. Göçerlerin En Önemli Buldukları Çekici Neden Dağılımı

Çekici Nedenler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Ekonomik nedenler	57	37,3	37,3
Sosyal nedenler	9	5,9	43,1
Ailesel nedenler	38	24,8	68,0
İş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler	45	29,4	97,4
Çevreden duyduğu izlenimler	2	1,3	98,7
Siyasi nedenler	2	1,3	100,0
Toplam	153	100,0	

Tablo 3.16.'da araştırmaya katılan katılımcıların Çorlu'ya göç etmelerinde ki çekici güçler önem sırasına göre sıralanmıştır. Tabloda yer alan veriler katılımcıların en önemli çekici güç olarak gördükleri faktörü belirtmektedir. Belirtilen bu faktörler yoğunluk bakımından belirli bir sıraya konulmuştur.

Araştırma kapsamında ulaşılan en önemli çekici güç faktörü ekonomik nedenlerdir. Katılımcılardan 57 göçer, bu faktör nedeniyle göç ettiklerini belirtmişlerdir. Ekonomik nedenler, %37,3'lük orana sahip olarak en önemli nedenler arasında ilk sırada gelendir. Ekonomik nedenleri, %29,4'lük oran ile iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler izlemektedir. Katılımcılardan 45 göçer bu nedeni, Çorlu'ya göç etmelerindeki en önemli faktör olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılar tarafından en önemli çekici faktör olarak belirtilen diğer bir faktör ise ailesel nedenlerdir. Araştırmaya katılanlardan 38 göçer, kendileri için en önemli faktörün ailesel nedenler olduğunu ve bu nedenden dolayı göç ettiklerini belirtmişlerdir. Ailesel nedenler, %24,8'lik orana sahiptir.

Araştırmaya katılan 9 göçer tarafından en önemli neden olarak sosyal nedenler belirtilmiştir. Sosyal nedenler seçeneği ile anlatılmak istenen olgu, yaşanan merkez

yaşam kalitesi ve koşulları, kültürel çevresi, güvenlik sorunları gibi çeşitli çevresel etmenler olarak belirtilmiştir. Sosyal nedenler %5,9'luk oran ile, en önemli çekici faktörler arasında dördüncü sıradadır. En önemli faktör olarak görülen güçler sıralamasında en az belirtilen ve aynı göçer sayısına sahip olan iki faktör çevremden duyduğum izlenimler ve siyasi nedenlerdir. Bu nedenleri seçen ikişer göçer vardır ve bu faktörlerin katılım içerisindeki seçilme oranları, %1,3'tür. İki göçer Çorlu'ya göç etme nedenini, çevresinden duyduğu Çorlu'ya ait olumlu izlenimler neticesinde karar verdiğini belirtirken, 2 göçer ise siyasi etmenler nedeniyle göç ettiğini belirtmiştir. Siyasi neden ile göç eden 2 göçer incelendiğinde ise doğum yeri ve bir önceki yerleşim merkezleri olarak yurtdışı/Bulgaristan'ı belirttikleri ve Bulgaristan'dan siyasi faktörler nedeniyle zorunlu göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.17.'de, katılımcıların en önemli ikinci çekici faktör olarak gördükleri veya bir başka deyişle, katılımcıların Çorlu'ya göç etmelerindeki en önemli ikinci çekici faktörler gösterilmektedir. En önemli ikinci faktörü belirten 75 katılımcı göçer varken, 78 göçer ikinci faktörü belirtmemiştir. Katılımcıların Çorlu'ya göç etmesinde etkili olan en önemli ikinci çekici faktörlerin başında, iş ve çalışma hayatına bağlı nedenler gelmektedir. Bu neden ile Çorlu'ya göçen 32 katılımcı vardır ve genelin %20,9'unu oluşturmaktadır. İş ve çalışma hayatına bağlı nedenleri en önemli ikinci çekici güç olarak gören ve bu yüzden göç eden göçerler, aynı faktörü en önemli faktör olarak gören göçerlere göre azalsa da, bu neden en önemli ikinci çekici faktörler arasında ilk sırada yer almaktadır. Ekonomik nedeni ikinci önemli faktör olarak belirten 27 göçer, sıralamada ikinci olarak %17'lik orana sahiptir. Ailesel nedenleri ikinci en önemli faktör olarak gören ve belirten 10 göçer genelin %6,5'ini oluşturmaktadır. Sosyal nedenler belirten 5 kişi %3,3'lük orana sahipken, Siyasi nedenleri en önemli ikinci çekici olarak görenler 1 kişi %0,7'lik orana sahiptir.

Tablo 3.17. Göçerlerin En Önemli İkinci Çekici Nedenlerinin Dağılımı

Çekici Nedenler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	78	51,0	51,0
Ekonomik nedenler	27	17,6	68,6
Sosyal nedenler	5	3,3	71,9
Ailesel nedenler	10	6,5	78,4
İş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler	32	20,9	99,3
Siyasi nedenler	1	0,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcıların belirttikleri çekici güç nedenleri arasından seçilmiş olanları tek tek değerlendirdiğimizde ise aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

Tablo 3.18. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Ekonomik Nedenin Sıralarına Göre Dağılımı

Önem Sırası	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	60	39,2	39,2
1.sıra	57	37,3	76,5
2.sıra	27	17,6	94,1
3.sıra	7	4,6	98,7
4.sıra	2	1,3	100,0
Toplam	153	100,0	

Ankete katılan göçerlerden ekonomik nedenleri en önemli göç etme nedeni olarak gören 57 katılımcı %37,3'lük orana sahipken, göç etmesinde ikinci önemli neden olarak gören 27 kişi ise %17,6'lık orana sahiptir. Ekonomik nedeni 3. sırada gören 7 kişi %4,6'lık orana sahipken, 4. sırada önemli olarak gören katılımcı sayısı 2'dir ve %1,3'lük orana sahiptir. 60 katılımcı için ekonomik nedenlerin önemi yoktur.

Tablo 3.19.Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan İş ve Çalışma Hayatına İlişkin Nedenin Sıralarına Göre Dağılımı

Önem Sırası	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	72	47,1	47,1
1.sıra	45	29,4	76,5
2.sıra	32	20,9	97,4
3.sıra	4	2,6	100,0
Toplam	153	100,0	

Ankete katılan 45 kişi için işve çalışma hayatı ile ilgili nedenler en önemli göç etme nedenidir. Böyle düşünenlerin oranı %30,1'dir. İkinci önemli olarak gören 30 katılımcı %19,6'lık orana sahiptir. Katılımcı 72 kişi, kendilerini bu nedenin etkilemediğini belirtmiştir.

Tablo 3.20.Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Ailesel Nedenin Sıralarına Göre Dağılımı

Önem Sırası	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	94	61,4	61,4
1.sıra	38	24,8	86,3
2.sıra	10	6,5	92,8
3.sıra	7	4,6	97,4
4.sıra	2	1,3	98,7
5.sıra	1	0,7	99,3
7.sıra	1	0,7	100,0
Total	153	100,0	

Anket katılımcıları arasından ailesel nedenler ile göç eden ve ailesel nedenleri en önemli göç etme nedeni olarak gören 38 kişi genelin %24,8'ini oluştururken, ikinci sırada en önemli göç nedeni olarak gören 10 katılımcı %6,5'lik orana sahiptir. 94 katılımcı için, ailesel nedenlerin önemi yoktur.

Araştırma neticesinde elde edilen çekici faktör analizleri göstermektedir ki, Çorlu'ya göç eden göçerler için tek bir çekici faktörden bahsetmek yanlış olacaktır. Belirtildiği gibi, farklı çekici etmenler neticesinde göç eylemi gerçekleşmiştir. Çorlu'ya göç eden göçerlerin göç etme nedenleri arasında en önemli çekici faktörler Tablo 3.16.'da gösterilmektedir. Diğer çekici güçler Tablosu olan Tablo 3.17. ise en önemli ikinci faktörü göstermektedir. Katılım açısından en doğru veriyi sağlayan Tablo 3.16.'dır. Çünkü katılımcıların hepsinin yanıtladığı ve Çorlu'ya göç etmelerini sağlayan, buna bağlı olarak Çorlu'yu neden seçtiklerini belirttikleri çekici güçler arasından, kendilerine uyan, en önemli çekici faktörü belirttikleri için Tablo 3.16. önemlidir.

3.2.4.2. İtici Nedenler

Bilindiği üzere göç olgusunun gerçekleşmesinde sadece çekici faktörlerin önemi yoktur. Göç edilecek yerleşim merkezinin sahip olduğu çekici etmenlerin önemi olduğu gibi, terk edilecek olan yerleşim merkezinin de sahip olduğu itici güçler, göç olgusunun gerçekleşmesinde etkili ve önemlidir. Bu düşünce, ankete katılan göçerlerin, eski yerleşim merkezlerini neden terk ettiklerini belirtmeleri için önemlidir. Anket uygulamasında olduğu gibi, katılımcılara kendilerini etkileyen itici güçleri belirtmeleri istenmiş ve birden fazla itici güce sahipler ise bu faktörleri önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 3.21.'de araştırmaya katılan katılımcıların eski yerleşim merkezlerin neden göç ettikleri bir başka ifadeyle eski yerleşim merkezlerine ait itici güçleri, katılımcıların belirttiği en önemli itici faktör özelliğine göre yoğunluklarını göstermektedir. Anket araştırmasında yöneltilen bu soruya katılımcılardan 2 göçer hariç, bütün katılımcılar yanıt vermiştir

Tablo 3.21. Göçerlerin En Önemli Gördükleri İtici Nedenlerin Dağılımı

İtici Nedenler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	2	1,3	1,3
İş arama/bulma	49	32,0	33,3
Ekonomik	39	25,5	58,8
Tayin	11	7,2	66,0
Eğitim	4	2,6	68,6
Hanehalkına Bağlı nedenler	38	24,8	93,5
Deprem	2	1,3	94,8
Güvenlik	2	1,3	96,1
Diğer	6	3,9	100,0
Toplam	153	100,0	

Elde edilen verilere göre, katılımcılardan 49 göçer için eski yerleşim merkezlerinden Çorlu'ya göç etmelerine neden olan en önemli itici faktör iş arama/bulma yani çalışma hayatı ile ilgili nedenlerdir. Göçerlerin %32'si, iş aramak veya iş bulduğu için eski yerleşim merkezlerinden Çorlu'ya göç ettiklerini belirtmiştir. İkinci olarak en çok belirtilen en önemli itici güç olarak, ekonomik nedenler gösterilmiştir. Katılımcıların 39 katılımcı ekonomik nedenler yüzünden, eski yerleşim merkezlerinden Çorlu'ya göç ettiklerini belirtmişlerdir. Ekonomik nedenleri en önemli itici faktör olarak görenler, katılımın %25,5'ini oluşturmaktadır. Üçüncü en önemli faktör olarak belirtilen ise Hanehalkına bağlı nedenlerdir. Hanehalkına bağlı nedenleri, kendileri için en önemli itici faktör ve göç sebebi olarak 38 göçer, katılımcıların %24,8'ini oluşturmaktadır. Çorlu'ya göç etmelerinin sebebi olarak tayini belirten 11 katılımcı genelin %7,2'sini oluştururken, eski yerleşim merkezlerini eğitim için terk eden 4 göçer %2,6'sını, doğal afetler/deprem ve Güvenlik etmenlerinin kendileri için en önemli itici faktör olduğunu belirten 2'şer göçer ise genelin %2,6'sını oluşturmaktadır. Bu nedenlerin dışında farklı itici faktörlere sahip olan 6 göçer toplamın %3,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 3.22.'de araştırmaya katılan katılımcıların kendilerine uyan itici güçlerin önem sırasına göre sıralandıklarında, ikinci derece öneme sahip olan itici güçlerin yoğunluğu görülmektedir. Kendilerinde tek bir itici faktörün etkili olduğunu ve dolayısıyla ikinci

önemli itici faktörü belirtmeyen 84 katılımcı bulunurken, ikinci itici faktöre sahip olup önem sırasını belirten 69 göçer mevcuttur.

Tablo 3.22. Göçerlerin En Önemli İkinci İtici Nedenlerin Dağılımı

İtici Nedenler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	84	54,9	54,9
İş arama/bulma	32	20,9	75,8
Ekonomik	22	14,4	90,2
Tayin	2	1,3	91,5
Eğitim	2	1,3	92,8
Hanehalkına Bağlı nedenler	7	4,6	97,4
Deprem	1	0,7	98,0
Güvenlik	1	0,7	98,7
Diğer	2	1,3	100,0
Toplam	153	100,0	

Araştırmadan elde edilen verilere göre, katılımcılar arasından eski yerleşim yerlerinden ayrılmalara neden olarak en önemli ikinci itici faktör iş arama/bulmadır. Kendilerini etkileyen ikinci en önemli itici faktör olarak belirtilen seçenekler arasında yine iş arama/bulma seçeneği 32 göçer tarafından belirtilmiş ve katılımcıların %20,9'unu oluşturmuştur. İş arama/bulma faktörünü ekonomik nedenler izlemiştir. Önem sırasına göre belirtilen itici faktörler arasında ikinci önceliğe sahip olanlar içerisinde ikinci yoğunluğa sahip olan ekonomik faktörleri 22 göçer belirtirken, genelin %14,4'ünü oluşturmaktadırlar. Hanehalkı fertlerine bağlı olarak göç eden 7 göçer bu faktörün kendilerini etkileyen ikinci en önemli itici faktör olduğunu belirterek genelin %4,6'lık paya sahiptirler. Diğer itici faktörler olan, eğitimi 2 göçer, tayini 2 göçer, belirtirken toplamda %2,6'lık orana sahiptirler. Deprem ve güvenlik etmenlerini seçen 1'er katılımcı %1,4'lük orana sahipken, diğer nedenleri belirten 2 göçer %1,3'lük orana sahiptir.

Katılımcıların belirttikleri itici güç nedenleri arasından seçilmiş olanları tek tek değerlendirdiğimizde ise aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

Tablo 3.23. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan İş Arama/Bulma Nedeninin Sıralarına Göre Dağılımı

Önem Sırası	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	69	45,1	45,1
1.sıra	49	32,0	77,1
2.sıra	32	20,9	98,0
3.sıra	2	1,3	99,3
5.sıra	1	0,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Ankete katılan örneklerden iş arama/bulma nedenini en önemli göç etme nedeni olarak gören 49 katılımcı %32'lik orana sahipken, göç etmesinde ikinci önemli neden olarak gören 32 kişi ise %20,9'luk orana sahiptir. İş arama/bulma nedeni 3. sırada gören 2 kişi %1,3'lük orana sahipken, 4. ve 5. sırada önemli olarak gören katılımcılar toplamda %2'lik orana sahiptir. 69 katılımcı için İş arama/bulma nedeninin önemi yoktur.

Tablo 3.24. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Ekonomik Nedeninin Sıralarına Göre Dağılımı

Önem Sırası	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	86	56,2	56,2
1.sıra	39	25,5	81,7
2.sıra	22	14,4	96,1
3.sıra	5	3,3	99,3
7.sıra	1	0,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Ankete katılan örneklerden ekonomik nedenleri en önemli göç etme nedeni olarak gören 39 katılımcı %25,5'lik orana sahipken, göç etmesinde ikinci önemli neden olarak

gören 22 kişi ise %14,4'lük orana sahiptir. Ekonomik nedeni 3. sırada gören 5 kişi %3,3'lük orana sahipken, 7. sırada önemli olarak gören katılımcı sayısı 1'dir ve %0,7'lik orana sahiptir. 86 katılımcı için, ekonomik nedenlerin önemi yoktur.

Tablo 3.25. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Olan Hanehalkına Bağlı Sebeplerin Sıralarına Göre Dağılımı

Önem Sırası	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	103	66,7	66,7
1.sıra	38	24,8	91,5
2.sıra	7	4,6	96,1
3.sıra	4	2,6	98,7
4.sıra	1	0,7	99,3
5.sıra	1	0,7	100,0
Toplam	153	100,0	

Ankete katılan örneklerden hanehalkına bağlı nedenleri en önemli göç etme nedeni olarak gören 38 katılımcı %24,8'lik orana sahipken, göç etmesinde ikinci önemli neden olarak gören 7 kişi ise %4,6'lık orana sahiptir. Ekonomik nedeni 3. sırada gören 4 kişi %2,6'lık orana sahipken, 4. ve 5. sırada önemli olarak gören katılımcı sayısı 1'dir ve %0,7'lik orana sahiptir. 102 katılımcı, için hanehalkına bağlı gelişen nedenlerin önemi yoktur.

Araştırmada ulaşılmak istenen amaçlardan birisi olan, Çorlu'ya göç etmiş göçerlerin, göç nedenlerini belirleme ve belirlenen nedenlerin geçerliliğini kanıtlamak sorgusu, olumlu yönde sonuçlanmıştır. Türkiye içgöç literatürüne göre hazırlanmış, göç araştırma anketinde bulunan Çorlu'ya göç etme nedenlerini sorgulayan itici ve çekici faktörleri irdeleyen sorulara yanıt anlamında sıkıntı çekilmemiş ve sunulan her seçeneğin hitap ettiği göçerlere ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle göç olgusunun nedenlerine ulaşmayı sağlayacak, daha önce yapılmış araştırmalar ışığında hazırlanmış bulgulara dayanılarak sunulmuş olan göç olgusu nedenleri seçenekleri, her katılımcı tarafından kabul görmüş ve yanıtlanmıştır. Araştırma sahasından elde edilen, göç eyleminin itici ve çekici faktörlerinin, literatür ile karşılaştırılınca uyumlu olduğu gözlenmiştir. Literatürde kabul edilmiş olan içgöç olgusunun nedenleri ve etkileyen

faktörlerin geçerliliği, yapılmış olan Çorlu örneği ile uyum sağlaması, kabul edilen nedenlerin ve faktörlerin geçerliliğini göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer amaçlarından birisi olan “Türkiye’de gelişen içgöç olgusunun nedenleri incelendiğinde, göçerlerin maddi nedenlerden, farklı bir ifade ile, çekici nedenler arasında yer alan gelir faktörünün göç eylemini en çok etkileyen etmen olduğu kabul edilen bir gerçektir. Fakat göç eyleminin gerçekleşmesinde sadece gelir faktörünün etkili olmadığı, göçerler arasında gelir faktöründen başka diğer faktörlerinde etkili olduğu, buna bağlı olarak göçerlerin gelir faktöründen farklı nedenlere bağlı olarak da göç kararı verip eylemini gerçekleştirdiğini kanıtlamak ve gelir faktörü dışında kalan etmenleri incelenen Çorlu örneği içerisinde kabul edilebilirliğini göstermek” sorgusu, incelenen ve analiz edilen Çorlu örneği ile savunulduğu gibi sonuçlanmıştır.

Göç olgusunun nedenleri incelendiğinde istihdam faktörü ve bu faktöre bağlı olarak gelir faktörü, göç olgusunun kabul edebilirliği en yüksek oranlı olan faktörleridir. Fakat göç olgusunun oluşmasında diğer nedenlerin varlığı ve önemi göç olgusunun oluşmasında en az gelir ve istihdam faktörleri kadar önem arz etmektedir. Araştırılan Çorlu örneği ile gelir ve istihdam dışında kalan diğer etmenlerinde önemli olduğu belirlenmiş ve gösterilmiştir. Bu önemi gösterebilmek için katılımcılardan önem sırasına göre nedenlerini sıralamaları istenmiş ve neticede anket soruları analiz edildiğinde, Çorlu’ya göçen göçerlerin gelir ve istihdam faktörlerinden farklı nedenlere bağlı olarak ta göç eylemini gerçekleştirdiği belirlenmiştir.

İlk olarak çekici faktörler ele alındığında, Tablo 3.21.’de görüldüğü gibi (katılım oranı en yüksek ve katılımcıları etkileyen en önemli nedenleri gösteren grafik olduğu için) ankete katılan göçerlerin en önemli olarak gösterdikleri çekici nedenler ekonomik nedenler ve istihdam ile ilgili olan nedenlerdir. Bu nedenlere bağlı olarak Çorlu’ya göç ettikleri belirten 88 göçer, genelin %57,5’ini oluşturmaktadır. Fakat geriye kalan göçer ve genelin %42,5’i ekonomik ve istihdam nedenlerinden farklı olarak diğer nedenlerin kendilerini etkilediklerini belirtmiştir. Geriye kalan kısım içindeki ailesel nedenler yaklaşık olarak %25’lik oran ile, en yüksek nedenler arasındadır. Ailesel neden kavramının içeriğine baktığımızda ise maddi ve istihdam nedenlerinden farklı olarak,

göçerin ailesine bağlı olan nedenleri anlatmaktadır. Aile ilişkileri, ailenin yanında olma, eş durumu, çocuk durumu gibi nedenlerdir. Bazı katılımcıların verdiği yanıtlardan da görüldüğü gibi sadece ailesel nedenlere bağlı olarak göç etmiş katılımcılarda vardır. Katılımcılar ile yüz yüze yapılan söyleşilerde eş durumundan, ailesine bağlı olarak veya çocuklarının yanına gelen vb. gibi ailesel nedenlere rastlanmıştır.

Tablo 3.26. Türkiye İçgöç Olgusunun Nedenleri (2000)

Göç Etme Nedeni	Göç Eden Nüfus	%
İş arama/bulma	955.471	19,95
Tayin-Atama	633.509	13,23
Hanehalkına fertlerine bağlı oluşan göç	1.244.614	25,99
Eğitim	553.509	11,56
Evlilik	355.656	7,43
Deprem	146.636	3,06
Güvenlik	31.205	0,65
Diğer	809.031	16,90
Bilinmeyen	58.562	1,22
Toplam	4.788.193	100

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı Göç İstatistikleri, DİE Haber Bülteni (2004)

Görüldüğü gibi göç olgusunun oluşabilmesi için bağlı olduğu etmenler içinde yer alan ekonomik ve istihdama dayalı nedenler dışında kalan etmenler neticesinde de göç olgusu oluşabilmektedir. Diğer etmenlerin içerisinde en önemli etmenlerden birisinin hanehalkına bağlı nedenler olduğu görülmektedir. Çorlu örneği incelendiğinde gelir ve istihdama dayalı nedenlerden sonra en çok, göç olgusunun dayandırıldığı etmen olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 3.26, Devlet İstatistik Enstitüsünün istatistiklerine göre düzenlenmiştir. Tablo'da 1995–2000 yılları arasında göç eden bireylerin göç etme nedenleri verilmiştir. Tablo

incelendiğinde iş arama/bulma oranı %19,95'te kalırken, hanehalkına bağlı nedenlerin oranı %25,99'dur.

Sonuç itibariyle göç olgusunun oluşum etmenleri arasında gelir ve istihdam ile ilgili faktörler önemli bir yer almaktadır. Fakat araştırma sahası olan Çorlu'dan elde edilen bulgular ve devlet istatistik enstitüsünün bulguları göstermektedir ki göç eyleminin oluşmasında etkili olan birçok faktörden bahsedilmektedir. Bahsedilen diğer etmenler de en az gelir ve istihdam kadar önemli bir yer tutmaktadır ve Çorlu araştırma sahasında elde edilen bulgular neticesinde sözü geçen diğer bulguların gelir ve istihdam kadar göç olgusunda önem arz ettiği ve geçerliliğinin bulunduğu kanıtlanmıştır.

3.2.5. Göçerlerin Yaşam Memnuniyeti

Araştırmaya katılan göçerlerin yaşam memnuniyetleri sorgulanmış ve aşağıdaki yanıtlara ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşam memnuniyetini belirlemekle beraber göçerlerin Çorlu'ya göç ettikten sonraki yaşantılarında değişiklik olup olmadığını, olduysa yönünü belirlemek için de çeşitli sorular sorulmuştur.

Tablo 3.27. Göçerlerin Göç Ettikten Sonraki Yaşam Memnuniyetlerine İlişkin Dağılım

Göç Ettikten Sonraki Yaşantı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	4	2,6	2,6
Daha iyi	106	69,3	71,9
Değişmedi	32	20,9	92,8
Daha kötü	11	7,2	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcılara Çorlu'ya göç ettikten sonraki yaşantıların sorulmuş ve göç ettikten sonraki yaşantılarının değişip değişmediğini belirtmeleri istenmiştir. Alınan cevaplar

Tablo 3.27’de gösterilmektedir. Bu soruya yanıt vermeyen 4 katılımcı bulunurken, 149 katılımcı bu soruyu yanıtlamıştır. Katılımcılardan 106 göçer, Çorlu’ya göç ettikten sonra yaşantılarının daha iyi olduğunu belirtmiştir. Yaşantılarının daha kötü yönde etkilendiğini belirten 11 katılımcı varken, göç etmeden önceki yaşamları ile aynı olduğunu ve değişikliğin olmadığını belirten 32 katılımcı vardır.

Katılımcılara yaşantılarındaki değişme sorusu ile paralel olarak, göç ettikten sonraki gelir durumlarındaki değişme sorulmuş ve alınan yanıtlar Tablo 3.28.’de gösterilmiştir. Katılımcılardan 2 göçer bu soruyu yanıtsız bırakırken, diğer katılımcılar yanıtlamıştır.

Tablo 3.28. Göçerlerin Göç Ettikten Sonraki Gelir Memnuniyetlerine İlişkin Dağılım

Göç Ettikten Sonraki Gelir	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	2	1,3	1,3
Daha iyi	114	74,5	75,8
Değişmedi	31	20,3	96,1
Daha kötü	6	3,9	100,0
Toplam	153	100,0	

Buna göre Çorlu’ya göç ettikten sonra gelirlerinin arttığını yani gelir durumlarının daha iyi olduğunu belirten 114 kişinin, %74,5’lik oranı vardır. Gelir durumlarında değişme olmadığını belirten 31 göçer % 20,3’lük orana sahipken, gelirinin daha kötü olduğunu belirten 6 katılımcı genelin %3,9’ dur.

Katılımcıların yaşantılarında ki değişiklikler önemli olduğu kadar, göçerlerin yaşam memnuniyetleri de önemlidir. Bu açıdan katılımcıların yaşam memnuniyetlerini sorgulamak için yaşamlarından memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Bu soruya ek olarak, olumsuz yanıt veren katılımcıların, olumsuzluk nedenlerini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 3.29.’da katılımcıların yaşam memnuniyet sorusuna verdikleri cevaplar görülmektedir.

Tablo 3.29. Göçerlerin Genel Yaşam Memnuniyetlerine İlişkin Dağılım

Çorlu'ya Göç Etme Memnuniyet Dağılımı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	5	3,3	3,3
Evet	121	79,1	82,4
Hayır	27	17,6	100,0
Toplam	153	100,0	

Yaşam memnuniyeti sorusunu yanıtsız bırakan 5 katılımcı bulunurken, diğer katılımcılar soruyu yanıtlamıştır. Soruyu yanıtlayanlardan 121 göçer yaşantılarından memnun olduklarını belirtirken, 27 göçer ise memnun olmadıklarını belirtmiştir.

Araştırma sahasında elde edilen yaşam memnuniyet bulguları ortak analiz edildiğinde çıkan sonuç göçerlerin yaşam memnuniyetinin olumlu yönde etkilendiklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan göçerlerin göç ettikten sonraki yaşantınız sorusuna, 106 göçer göç ettikten sonraki yaşantılarının olumlu yönde etkilendiğini Tablo 3.27'de ortaya konulmuştur. Bu soruya yaşantılarının değişmediğini belirten ve yaşantılarının daha kötü olduğunu belirten toplamda 43 göçer bulunmaktadır. Tablo 3.28'de göçerlerin gelirlerindeki değişiklik sorulduğunda ise, 114 göçer gelirlerinin olumlu yönde etkilendiğini ve arttığını belirtirken, gelirlerinin değişmediğini ve gelirlerinde azalma olduğunu belirten toplamda 37 göçer bulunmaktadır. İki soru arasındaki fark açıktır. Olumlu yanıt verenlerin sayıları artarken olumsuz yanıt veren katılımcıların sayılarının azaldığı görülmektedir. Yaşam memnuniyet sorusuna ise, yaşamlarından memnun olan 121 katılımcı varken, yaşamlarından memnun olmayan sadece 27 katılımcı bulunduğu Tablo 3.28'de ortaya konulmuştur.

Tablo 3.30. Göçerlerin Göç Ettikten Sonra Yaşam Memnuniyetsizlik Nedenlerinin Sıralama Dağılımı

Önem Sırası	Uyum sorunu		Ekonomik sorun		Çevresel sorun		Diğer	
	Frekans	Frekans %	Frekans	Frekans %	Frekans	Frekans %	Frekans	Frekans %
1.Sıra	12	7,8	8	5,2	8	5,2	-	-
2.Sıra	4	2,6	1	0,7	4	2,6	3	2,0
3.Sıra	-	-	1	0,7	1	0,7	-	-
4.Sıra	-	-	-	-	-	-	1	0,7
5.Sıra	1	0,7	-	-	-	-	-	-
6.Sıra	-	-	1	0,7	-	-	-	-
Toplam	17	11.1	11	7,3	13	8,5	4	2,7

Yaşantılarından memnun olmadıklarını belirten katılımcılar neden memnun olmadıklarını belirttiklerinde ise, en önemli memnuniyetsizlik olarak uyum sorununu belirtmişlerdir. Uyum sorunu yaşadıklarını belirten 12 göçer genelin %7,8'ini oluştururken, uyum sorununu daha az yaşayan 5 kişi genelin %3,3'ünü oluşturmaktadır. Ekonomik sorun yaşayan 11 katılımcı genelin, %7,3'ünü oluşturmaktadır. Yaşantılarından memnun olmayan 8 katılımcının en önemli sorun olarak, Ekonomik sorun yaşamaktadır. Sayılanlardan farklı sorunlar yaşayan 4 katılımcı, genelin %2'sini oluşturmaktadır.

Araştırmada ulaşılmak istenen bir diğer amaçlardan olan: “göçerlerin yaşam memnuniyetlerinin olumlu yönde geliştiğini göstermek ve buna bağlı olarak Türkiye genelinde içgöç olgusunu gerçekleştiren bireylerin yaşam memnuniyetlerini olumlu yönde geliştirmek için göç ettiklerini, Çorlu araştırma sahasında elde edilen bulgular ile desteklemek” sorgusu netlik kazanmıştır. Buna göre göç eden bireyin veya kesimin göç etme nedenlerine bağlı kalarak daha iyi bir yaşam veya yaşam standartları yüksek bir yaşam için göç ettikleri bilinmektedir.

Ankette sorulan memnuniyet sorularına verilen cevaplar neticesinde, göçerlerin göç ettikten sonra yaşam memnuniyetlerinin arttığı görülmektedir. Araştırma sahasında elde edilen bulgular ile göçerlerin göç ettikten sonraki yeni yerleşim merkezlerinde yaşamlarından memnun oldukları görüşü desteklenmektedir.

3.2.6. Göçerlerin Göç Düşünceleri

Bu kısımda göçerlerin, Çorlu'dan başka bir yere veya eski yerleşim merkezlerine göç etme düşüncelerine dair bulgular incelenecektir.

Tablo 3.31. Göçerlerin Başka Bir Yere Göç Etme Düşüncelerine İlişkin Dağılım

Göç Düşüncesi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Evet	66	43,1	43,1
Hayır	87	56,9	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcılara Çorlu'dan başka bir yere göç etmek isteyip istemedikleri sorulduğunda ise, başka bir yere göç etmek isteyen 66 göçer toplam katılımcıların %43,1'ini oluştururken, göç etmek istemeyen 87 göçer bulunmaktadır. Bu durum Tablo 3.31'de gösterilmektedir.

Tablo 3.32. Göçerlerin Eski Yerleşim Yerlerine Geri Dönme Düşüncelerine İlişkin Dağılımları

Göç Düşüncesi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
Evet	63	41,2	41,8
Hayır	89	58,2	100,0
Toplam	153	100,0	

Göçerlere başka bir yere göç etmeyi düşünüp düşünmedikleri sorusuna takiben eski yerleşim merkezlerine dönmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Dönmeyi düşünen 63 göçer genelin %41,2'sini oluştururken, dönmeyi düşünmeyen %58,2'lik orana sahip 89 göçer bulunmaktadır. Katılımcılardan 1 göçer, bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

3.2.7. Göçerler Hakkında Genel Bilgiler

Katılımcıların Çorlu'ya kiminle geldikleri de sorulmuştur. Bu soru ile, Göçerlerin göç eylemini yalnız mı veya ailesi ile mi arkadaşı, akrabası ile mi gerçekleştirdikleri belirlenmek istenmiştir. Dağılım Tablo 3.29'da gösterilmektedir. Çorlu'ya göç ederken yalnız gelenler, katılımcıların %24,8'ini oluştururken, ailesi ile beraber gelen göçerlerin oranı ise %70,6'dır. Arkadaşları ile beraber gelenler %3,3 orana sahipken, akrabaları ile gelen sadece %1,3'lük orana sahiptir.

Tablo 3.33. Göçerlerin Çorlu'ya Kiminle Geldiklerine İlişkin Dağılımları

Çorlu'ya Kiminle Geldi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Yalnız geldim	38	24,8	24,8
Ailemle geldim	108	70,6	95,4
Arkadaşlarımla geldim	5	3,3	98,7
Akrabalarımla geldim	2	1,3	100,0
Toplam	153	100,0	

Araştırmaya katılan göçerlere, Çorlu'ya göç ettikten, bu zaman kadar geçen süre içerisinde kendilerinde veya ailelerinde manevi değişim olup olmadığı sorulmuştur. Manevi değişimden anlatılmak istenen kavram sosyo-kültürel değişim, inançlardaki değişim, bireyler arası iletişimde meydana gelen değişimlerdir. Katılımcıların sadece 1 göçer bu soruyu yanıtızsız bırakırken, diğer katılımcılar yanıtlamıştır. Bu durum Tablo 3.34.'da verilmektedir.

Tablo 3.34. Göçerlerin Göç Sonrası Hislerine İlişkin Dağılımı

Değişim Hissetme	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
Evet	119	77,8	78,4
Hayır	33	21,6	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcılardan 119 göçer, kendisinde manevi yönde değişim hissettiğini belirtmiştir. Manevi değişim hissedenler genelin %77,8'sini kapsamaktadır. Çorlu'da geçirdiği süre içerisinde manevi değişim geçirmeyenler ise genelin %21,6'sını kapsamaktadır. Alınan “evet değişim hissettim” cevabına ek bir soru sorulmuş ve değişim yönünün belirtilmesi istenmiştir. Ek soruya alınan cevaplar Tablo 3.35’de gösterilmektedir.

Tablo 3.35. Göçerlerin Göç Sonrasındaki Manevi Hislerine İlişkin Dağılım

Değişim Hissedenler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	47	30,7	30,7
Olumlu, iyi değişim	91	59,5	90,2
Olumsuz, kötü değişim	15	9,8	100,0
Toplam	153	100,0	

Tablo 3.35.’e göre, Çorlu’da bulunduğu süre içerisinde kendinde değişim olduğuna inandığı ve bu değişimin olumlu yönde geliştiğini düşünen 91 göçer bulunmaktadır. Kendisinde değişim hissedenler arasından 13 katılımcı, değişim yönünü belirtmemiştir. Olumlu yönde etkilendiğini düşünenler genelin %59,5’ini oluşturmaktadır. Çorlu’da bulunduğu süre içerisinde olumsuz yönde değişim geçirdiğine inanan 15 katılımcı ise genelin %9,8’sini oluşturmaktadır.

Katılımcılara var olan dışında işleri dışında ek iş yapıp yapmadıkları sorulmuş ve bir göçer hariç bütün katılımcılar bu soruyu yanıtlamışlardır. Katılımcılardan 19 göçer ek iş yaparken, 133 göçer ek iş yapmamaktadır.

Tablo 3.36. Göçerlerin Ek İş Yapmaya İlişkin Dağılımları

Ek iş yapma	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
Evet	19	12,4	13,1
Hayır	133	86,9	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcılardan ek iş yapanlar genelin %12,4'ünü oluştururken, ek iş yapmayanlar %86,9'unu oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan göçerlerin oturdukları konutların mülkiyetleri sorulmuştur. Bu soruya bütün katılımcılar eksiksiz olarak yanıt vermişlerdir. Katılımcıların konut mülkiyet durumu Tablo 3.37'te verilmiştir.

Tablo 3.37. Göçerlerin Konut Mülkiyet Durumlarına İlişkin Dağılım

Konut Mülkiyet Durumu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Ev sahibi	74	48,4	48,4
Kiracı	63	41,2	89,5
Lojman	4	2,6	92,2
Diğer	12	7,8	100,0
Toplam	153	100,0	

Tablo 3.37.'e göre katılımcılar arasından ev sahibi olan 74 göçer genelin %48,4'ünü oluşturmaktadır. Kiracı olan 63 katılımcı ise, genelin %41,2'sini kapsamaktadır. Lojmanda ikamet eden 4 katılımcı genelin %2,6'sını oluşturmaktadır. Diğer mülkiyet koşullarında oturan 12 göçer %7,8'lik orana sahiptir.

Katılımcılara mevcut işlerinden sağladıkları gelirleri hariç olarak, başka kaynaklardan sağladıkları yan gelirlerinin olup olmadığı sorulmuştur. Tablo 3.38'de elde edilen sonuçlar verilmektedir.

Tablo 3.38. Göçerlerin Ek Gelir Durumlarına İlişkin Dağılımları

Yan gelir Durumu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	2	1,3	1,3
Evet	20	13,1	14,4
Hayır	131	85,6	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcıların ek gelirlerini belirtirken kira veya benzeri mülklerden, değerli kâğıtlardan sağladıkları yan gelirler öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu soruyu yanıtızsız bırakan 1 katılımcı bulunurken diğer katılımcılar soruyu yanıtlamıştır. Buna göre ek gelire sahip olan 20 katılımcı %13,1'lik orana sahipken, ek geliri bulunmayan 131 katılımcı %85,6'lık orana sahiptir.

Araştırmaya katılan göçerlerin sosyal güvencelerinin olup olmadığı durumu da incelenmiştir. Katılımcılardan 1 göçer soruyu yanıtızsız bırakırken diğer katılımcılar bu soruyu yanıtlamışlardır.

Tablo 3.39. Göçerlerin Sosyal Güvence Durumuna İlişkin Dağılımları

Sosyal Güvence	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
Evet	130	85,0	85,6
Hayır	22	14,4	100,0
Toplam	153	100,0	

Buna göre araştırmaya katılanlardan 130 göçerde sosyal güvence bulunurken genelin %85'inde sosyal güvence bulunmaktadır. Sosyal güvencesi olmayan katılımcı sayısı 22'dir ve genelin % 14,4'ini oluşturmaktadır.

Katılımcılardan, gelirlerinden sağladıkları birikimleri nasıl değerlendirdiklerini belirtmeleri istenmiş ve Tablo 3.40'taki sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcılardan 4 göçer birikimlerini nasıl değerlendirdiklerini belirtmezken, diğer katılımcılar soruyu yanıtlamışlardır.

Tablo 3.40. Göçerlerin Tasarruflarını Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları

Birikim değerlendirme	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	4	2,6	2,6
Bankada değerlendiriyorum	13	8,5	11,1
Yatırım yapmıyorum	19	12,4	23,5
Kazancım geçimime yetiyor	102	66,7	90,2
Aileme gönderiyorum	5	3,3	93,5
Yeni ş sahaları açıyorum	2	1,3	94,8
Diğer	8	5,2	100,0
Toplam	153	100,0	

Buna göre birikimlerini bankada değerlendiren 13 göçer katılımcıların %8,5'ini oluştururken, yeni iş sahaları açan 2 göçer katılımcıların %1,3'ünü oluşturmaktadır. Yatırım yapmayan katılımcı sayısı 19 göçer ve genele oranı %12,4 olurken, gelirinin sadece geçimine yettiğini söyleyen %66,7'lik orana sahip olan 102 göçer bulunmaktadır. Elde ettiği gelirin bir kısmını ailesine gönderen 5 göçer %3,3'lük paya sahipken, farklı şekillerde birikimlerini değerlendiren 7 göçer genelin %4,7'sini oluşturmaktadır.

Katılımcıların, Çorlu'ya göç etmeden önceki yerleşim yerlerinden veya ailesinden maddi destek alıp almadıklarını belirtmeleri istenmiştir. Maddi destek sorusunu yanıtsız bırakan 6 katılımcı bulunurken, diğer katılımcılar soruyu yanıtlamışlardır.

Tablo 3.41. Göçerlerin Maddi Destek Durumlarına İlişkin Dağılımları

Maddi Destek Durumu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	6	3,9	3,9
Evet	9	5,9	9,8
Hayır	138	90,2	100,0
Toplam	153	100,0	

Tablo 3.41.'e göre katılımcılar arasında, daha önceki yerleşim merkezlerinden veya ailelerinden maddi destek alan 9 göçer genelin %5,9'unu oluştururken, maddi destek almayan 138 katılımcı genelin %90,2'sini oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan örneklere göç etmeden önceki meslekleri sorulmuş ve yanıtlamaları istenmiştir. Örneklerin hepsi soruyu yanıtlamıştır. Dağılım Tablo 3.42.'de verilmektedir.

Tablo 3.42. Göçerlerin Göç Etmeden Önceki Mesleklerine İlişkin Dağılımları

Meslek Grupları	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Memur	14	9,2	9,2
Özel kesim/işletme sahibi	15	9,8	19,0
İşçi	36	23,5	42,5
Tarım/ziraat	18	11,8	54,2
Ev hanımı	9	5,9	60,1
Hizmet	13	8,5	68,6
Öğrenci	13	8,5	77,1
İşsiz	35	22,9	100,0
Toplam	153	100,0	

Katılımcılardan önceki yerleşim memur olarak görev yapan 14 örnek bulunmakta ve genelin %9,2'sini oluşturmaktadır yerinde. Özel kesimde çalışan veya işletme sahibi olan 15 katılımcı genelin %9,8'sini oluşturmaktadır. Daha önceki yerleşim yerlerinde işçi olarak çalışan 36 katılımcı genelin %23,5'ini kapsamaktadır. Tarım ve ziraat sektöründe çalışan 18 göçer genelin %11,8'ini oluştururken, hizmet sektöründe istihdam edilen 13 katılımcı genelin %8,5'lik kısmını oluşturmaktadır. Daha önceki yerleşim merkezlerinde işsiz olan 35 katılımcı genel katılımın %22,9'sunu kapsamaktadır.

Katılımcılara hanehalkı sayıları sorulmuş ve göç etmeden önceki hanehalkı sayısı ve göç ettikten sonra ki hanehalkı sayılarını belirtmeleri istenmiştir. Bu durum Tablo 3.43.'de ve Tablo 3.44.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.43. Göçerlerin Göç Etmeden Önceki Hanehalkı Sayılarına İlişkin Dağılım

Hanehalkı Sayısı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	7	4,6	4,6
1	3	2,0	6,5
2	8	5,2	11,8
3	12	7,8	19,6
4	29	19,0	38,6
5	24	15,7	54,2
6	20	13,1	67,3
7	18	11,8	79,1
8	12	7,8	86,9
9	10	6,5	93,5
10	3	2,0	95,4
11	5	3,3	98,7
16	1	0,7	99,3
21	1	0,7	100,0
Total	153	100,0	

Tablo 3.43.'de göçerlerin göç etmeden önceki hanehalkı sayılarını gösterilmektedir. Buna göre göç etmeden önceki hanehalkı sayısı 5 ve daha az olanların toplamı 76 katılımcıdır ve genelin %49,6'sını oluşturmaktadır. Katılımcılar arasında göç etmeden önceki hanehalkı sayısı 6 ve 10 arasında (10 dâhil olmak üzere) olan 63 göçer genelin %41,2'sini oluşturmaktadır. Göç etmeden önce 11 hanehalkına sahip 5 göçer ve 16 ile 21 hanehalkına sahip olan birer katılımcı toplamda genelin %4,7'sini oluşturmaktadır. Bu soruya yanıt vermeyen katılımcı sayısı 7'dir

Tablo 3.44. Göçerlerin Göç Ettikten Sonraki Hanehalkı Sayılarına İlişkin Dağılım

Hanehalkı Sayısı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap vermeyen	1	0,7	0,7
1	8	5,2	5,9
2	13	8,5	14,4
3	30	19,6	34,0
4	41	26,8	60,8
5	22	14,4	75,2
6	25	16,3	91,5
7	7	4,6	96,1
8	4	2,6	98,7
10	2	1,3	100,0
Toplam	153	100,0	

Tablo 3.44.'de göçerlerin göç ettikten sonraki hanehalkı sayılarını gösterilmektedir. Buna göre göç ettikten sonraki hanehalkı sayısı 5 ve daha az olanların toplamı 114 katılımcıdır ve genelin %74,5'ini oluşturmaktadır. Katılımcılar arasında göç etmeden önceki hanehalkı sayısı 6 ve 10 arasında (10 dâhil olmak üzere) olan 38 göçer genelin %24,8'ini oluşturmaktadır. Bu soruya yanıt vermeyen 1 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 3.43 ve Tablo 3.44. beraber incelendiğinde katılımcıların genel olarak göç etmeden önceki ve göç ettikten sonraki hanehalkı sayılarında farklılık göze çarpmakta ve göç ettikten sonra hanehalkı sayılarında azalmanın olduğu fark edilmektedir.

3.2.8. Göçerlerden Elde Edilen Bulguların Çeşitli Çapraz Tablolar Yardımıyla İncelenmesi

Bu kısımda Çorlu bölgesinden elde edilen çeşitli verilerin, araştırmada elde edilen diğer veriler ile birlikte incelenmesi için çeşitli çapraz tablolar düzenlenmiştir. Bu tabloların sonuçları aşağıdaki gibi yorumlanmıştır.

Tablo 3.45. Göçerlerin Yaş ile Cinsiyetlerinin Çapraz Tablosu

Yaş Aralığı	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Cevap vermeyen	2	0	2
%	1,3%	0%	1,3%
15–20	1	4	5
%	0,7%	2,6%	3,3%
21–24	6	10	16
%	3,9%	6,5%	10,5%
25–29	14	20	34
%	9,2%	13,1%	22,2%
30–34	20	11	31
%	13,1%	7,2%	20,3%
35–40	20	5	25
%	13,1%	3,3%	16,3%
41 ve +	32	8	40
%	20,9%	5,2%	26,1%
Toplam	95	58	153
%	62,1%	37,9%	100,0%

Ankete katılanların %62,1'i erkek, %37,9'u kadındır. Erkeklerde yoğunluğun 41 ve üstü yaş olup genelin %20,9'u olduğu görülürken, kadınlarda yoğunluğun 25–29 yaş aralığında olup genelin %13,1'i olduğu görülmektedir. Yaşlarını belirtmeyen 2 kişinin erkek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.46. Göçerlerin İstihdam ile İş Durumlarının Çapraz Tablosu

İstihdam Sektörü	İş Durumu				Toplam
	Belirsiz	İşveren	İşgören	Kendi hesabına	
Cevap vermeyen %	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%
Çalışmıyorum %	6 3,9%	0 0%	2 1,3%	1 0,7%	9 5,9%
Fabrika %	0 0%	1 0,7%	37 24,2%	0 0%	38 24,8%
Eğitim sektörü %	0 0%	0 0%	6 3,9%	0 0%	6 3,9%
Sağlık sektörü %	1 0,7%	0 0%	17 11,1%	0 0%	18 11,8%
Kamu %	0 0%	0 0%	4 2,6%	0 0%	4 2,6%
Hizmet sektörü %	0 0%	0 0%	19 12,4%	0 0%	19 12,4%
Sanayi sektörü %	0 0%	5 3,3%	14 9,2%	0 0%	19 12,4%
İnşaat sektörü %	0 0%	3 2,0%	11 7,2%	1 0,7%	15 9,8%
Serbest meslek %	0 0%	2 1,3%	4 2,6%	6 3,9%	12 7,8%
Diğer %	2 1,3%	1 0,7%	6 3,9%	3 2,0%	12 7,8%
Toplam %	10 6,5%	12 7,8%	120 78,4%	11 7,2%	153 100,0%

Katılımcılardan 120 göçer işgören olduklarını beyan ederken genelin %78,4'ünü oluşturmaktadır. İşveren olan 12 katılımcı genelin %7,8'ini oluşturmaktadır. İşgörenlerin yoğunlukla fabrikalarda işçi olarak çalıştıklarını belirlenirken, geriye kalan göçerlerin hizmet, sanayi ve inşaat sektörlerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Sağlık sektöründe çalışan göçerlerde işgören olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3.46'da istihdama katılan örneklerin, durumları gösterilmektedir. Tabloya göre fabrikada istihdam edilen katılımcılardan 1 göçer hariç işgören olarak istihdam edildiklerini görmekteyiz. Fabrikada istihdam edilen 37 katılımcı işgörenlerin %24,2'sini oluşturmaktadır. Fabrika çalışanlarından sonra en çok yoğunluğa sahip olan sektör ise hizmet sektörüdür ve sanayi sektörüdür. Bu sektörlerde işgören olarak istihdam edilen 19'ar katılımcı, %12,4'lük orana sahiptir. Dikkati çeken diğer bir nokta

ise çalışmadıklarını beyan edenlerdir. Bu katılımcılar ile yapılan söyleşilerde zaman zaman çalıştıklarını ve sabit bir işlerinin olmadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 3.47. Göçerlerin İstihdam ile Eğitim Durumlarının Çapraz Tablosu

İstihdam Durumu	Eğitim Durumu								Toplam
	Cevap vermeyen	Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlköğretim	Lise	Yüksekokul	Üniversite	Lisansüstü	
Cevap vermeyen	0	0	0	1	0	0	0	0	1
%	0%	0%	0%	0,7%	0%	0%	0%	0%	0,7%
Çalışmıyorum	0	0	2	5	1	0	1	0	9
%	0%	0%	1,3%	3,3%	0,7%	0%	0,7%	0%	5,9%
Fabrika	1	0	0	18	15	3	1	0	38
%	0,7%	0%	0%	11,8%	9,8%	2,0%	0,7%	0%	24,8%
Eğitim sektörü	0	0	0	0	1	0	4	1	6
%	0%	0%	0%	0%	0,7%	0%	2,6%	0,7%	3,9%
Sağlık sektörü	0	0	0	1	7	3	7	0	18
%	0%	0%	0%	0,7%	4,6%	2,0%	4,6%	0%	11,8%
Kamu	0	0	0	0	3	0	1	0	4
%	0%	0%	0%	0%	2,0%	0%	0,7%	0%	2,6%
Hizmet sektörü	0	0	0	4	11	2	2	0	19
%	0%	0%	0%	2,6%	7,2%	1,3%	1,3%	0%	12,4%
Sanayi sektörü	0	0	1	13	5	0	0	0	19
%	0%	0%	0,7%	8,5%	3,3%	0%	0%	0%	12,4%
İnşaat sektörü	0	0	3	9	2	0	1	0	15
%	0%	0%	2,0%	5,9%	1,3%	0%	0,7%	0%	9,8%
Serbest meslek	0	0	0	8	2	0	2	0	12
%	0%	0%	0%	5,2%	1,3%	0%	1,3%	0%	7,8%
Diğer	0	1	0	5	1	2	3	0	12
%	0%	0,7%	0%	3,3%	0,7%	1,3%	2,0%	0%	7,8%
Toplam	1	1	6	64	48	10	22	1	153
%	0,7%	0,7%	3,9%	41,8%	31,4%	6,5%	14,4%	0,7%	100,0%

Tablo 3.47’de katılımcıların eğitim durumları ve istihdam oldukları sektörler beraber verilmiştir. Tablodan görülmekte olduğu gibi eğitim durumu artıkça istihdam’ın arttığı görülmektedir. İlköğretim ve lise eğitim durumunda olan katılımcıların en çok istihdam edildikleri sektörler fabrika, hizmet ve sanayi sektörüdür.

Tablo 3.48. Göçerlerin Gelir ile İş Koluna İlişkin Çapraz Tablo

İstihdam Sektörü	Gelir (YTL)							Toplam
	Cevap vermeyen	100–500	501–1000	1001–1500	1501–2000	2001–3000	5001 ve +	
Cevap vermeyen	1	0	0	0	0	0	0	1
%	0,7%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,7%
Çalışmıyorum	4	1	4	0	0	0	0	9
%	2,6%	0,7%	2,6%	0%	0%	0%	0%	5,9%
Fabrika	0	21	12	3	0	1	1	38
%	0%	13,7%	7,8%	2,0%	0%	0,7%	0,7%	24,8%
Eğitim sektörü	0	0	1	4	1	0	0	6
%	0%	0%	0,7%	2,6%	0,7%	0%	0%	3,9%
Sağlık sektörü	0	3	8	5	2	0	0	18
%	0%	2,0%	5,2%	3,3%	1,3%	0%	0%	11,8%
Kamu	0	0	2	2	0	0	0	4
%	0%	0%	1,3%	1,3%	0%	0%	0%	2,6%
Hizmet sektörü	0	7	12	0	0	0	0	19
%	0%	4,6%	7,8%	0%	0%	0%	0%	12,4%
Sanayi sektörü	0	2	10	6	1	0	0	19
%	0%	1,3%	6,5%	3,9%	0,7%	0%	0%	12,4%
İnşaat sektörü	0	5	5	3	0	2	0	15
%	0%	3,3%	3,3%	2,0%	0%	1,3%	0%	9,8%
Serbest meslek	0	3	4	2	3	0	0	12
%	0%	2,0%	2,6%	1,3%	2,0%	0%	0%	7,8%
Diğer	0	3	8	1	0	0	0	12
%	0%	2,0%	5,2%	0,7%	0%	0%	0%	7,8%
Toplam	5	45	66	26	7	3	1	153
%	3,3%	29,4%	43,1%	17,0%	4,6%	2,0%	0,7%	100,0%

Araştırmaya katılan 153 göçerin, istihdam edildikleri işkollarına göre gelir dağılımı incelendiğinde ise, 66 katılımcı ile yoğunluğun en çok görüldüğü ve genelin %43,1'ini oluşturan 501–1.000 ytl aralığında dağılımın her sektöre yayıldığını fakat fabrika,

hizmet sektörü ve inşaat sektöründe yoğunluğun diğer sektörler göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kişi sayısına bakıldığında ise en çok yoğunluk 21 katılımcı ile 100–500 ytl aralığında fabrikalarda istihdam edilen göçerlerde görülmektedir.

Tablo 3.49. Göçerlerin Eski Yerleşim Merkezi, Eğitim ile Cinsiyetlerinin Çapraz Tablosu

Cinsiyet	Eğitim Durumu	Önceki Yerleşim Merkezi				Toplam
		Cevap vermeyen	İl merkezi	İlçe	Köy	
Erkek	Okur-yazar	0	1	4	0	5
	%	0%	1,1%	4,2%	0%	5,3%
	İlköğretim	0	12	19	12	43
	%	0%	12,6%	20,0%	12,6%	45,3%
	Lise	1	11	15	3	30
	%	1,1%	11,6%	15,8%	3,2%	31,6%
	Yüksekokul	0	2	1	2	5
%	0%	2,1%	1,1%	2,1%	5,3%	
Üniversite	0	7	3	1	11	
%	0%	7,4%	3,2%	1,1%	11,6%	
Lisansüstü	0	1	0	0	1	
%	0%	1,1%	0%	0%	1,1%	
	Toplam	1	34	42	18	95
	%	1,1%	35,8%	44,2%	18,9%	100,0%
Kadın	Cevap vermeyen	0	0	0	1	1
	%	0%	0%	0%	1,7%	1,7%
	Okur-yazar değil	0	0	0	1	1
	%	0%	0%	0%	1,7%	1,7%
	Okur-yazar	0	1	0	0	1
	%	0%	1,7%	0%	0%	1,7%
	İlköğretim	0	3	12	6	21
	%	0%	5,2%	20,7%	10,3%	36,2%
Lise	0	9	7	2	18	
%	0%	15,5%	12,1%	3,4%	31,0%	
Yüksekokul	0	1	4	0	5	
%	0%	1,7%	6,9%	0%	8,6%	
Üniversite	0	7	4	0	11	
%	0%	12,1%	6,9%	0%	19,0%	
	Toplam	0	21	27	10	58
	%	0%	36,2%	46,6%	17,2%	100,0%

Araştırmaya katılan göçerlerden sadece bir göçer okuma yazma bilmemektedir. Lisansüstü eğitim alan bir erkek göçer Çorlu'ya il merkezinden göç etmiştir. Eğitim almış erkeklerin, %40'ı ilçe yerleşim merkezlerinden Çorlu'ya göç etmişken, %34,7'si il merkezlerinden ve %18,9'ü kırsal yerleşim alanlarından Çorlu'ya göç etmiştir. Eğitim almış kadınların, %34,5'i il merkezinden, %46,6'sı ilçelerden, %13,8'i ise kırsal

yerleşim merkezlerinden Çorlu'ya göç etmiştir. Ayrıca bu analiz neticesinde eğitim durumunu belirtmeyen bir katılımcının kırsal yerleşim merkezinden Çorlu ilçesine göç ettiği belirlenmiştir.

Tablo 3. 50. Göçerlerin Göç Ettikleri Bölge İle Doğum Yerlerine İlişkin Çapraz Tablo

Doğum Yeri	Göç Etmeden Önceki Yerleşim Yeri								Toplam
	Yurtdışı	Marmara bölgesi	Ege bölgesi	Akdeniz bölgesi	İç Anadolu bölgesi	Karadeniz bölgesi	Doğu Anadolu bölgesi	Güneydoğu Anadolu bölgesi	
Marmara bölgesi	0	31	0	0	1	3	0	0	35
%	0%	20,3%	0%	0%	0,7%	2,0%	0%	0%	22,9%
Ege bölgesi	0	2	5	0	1	0	0	0	8
%	0%	1,3%	3,3%	0%	0,7%	0%	0%	0%	5,2%
Akdeniz bölgesi	0	0	1	7	0	0	0	4	12
%	0%	0%	0,7%	4,6%	0%	0%	0%	2,6%	7,8%
İç Anadolu bölgesi	0	3	1	0	13	1	1	0	19
%	0%	2,0%	0,7%	0%	8,5%	0,7%	0,7%	0%	12,4%
Karadeniz bölgesi	0	1	0	0	3	34	0	0	38
%	0%	0,7%	0%	0%	2,0%	22,2%	0%	0%	24,8%
Doğu Anadolu bölgesi	0	2	0	0	0	3	21	0	26
%	0%	1,3%	0%	0%	0%	2,0%	13,7%	0%	17,0%
Güneydoğu Anadolu bölgesi	0	0	0	0	0	0	1	7	8
%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,7%	4,6%	5,2%
Yurtdışı	4	3	0	0	0	0	0	0	7
%	2,6%	2,0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	4,6%
Toplam	4	42	7	7	18	41	23	11	153
%	2,6%	27,5%	4,6%	4,6%	11,8%	26,8%	15,0%	7,2%	100,0%

Katılımcılar arasında Marmara bölgesinde doğan 35 göçer varken, Marmara bölgesinden Çorlu'ya göç eden 42 göçer olduğu belirlenmiştir. Aradaki göçer farkı göçerlerin, farklı bölgelerde doğduklarını fakat Çorlu'dan önce Marmara bölgesinde herhangi bir yerleşim merkezine göç ettiklerini sonra Çorlu'ya göç ile geldiklerini

göstermektedir. Aynı durumun görüldüğü bölgeler Karadeniz bölgesi ve Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Tersine bir durum Ege bölgesi, Akdeniz bölgesi, Doğu Anadolu bölgesi ve İç Anadolu bölgesinde görülmektedir. Bu bölgelerde görülen göç olgusu, göçerlerin doğdukları bölgeleri terk edip, araştırma sahası olan Çorlu'dan farklı bir bölgeye göç etmeleri, en son göç ettikleri bölgeden daha sonra Çorlu'ya göç ettikleridir. Yurtdışı doğumlu olan katılımcılardan 4 göçer yine yurtdışından Çorlu bölgesine göç etmişken, 3 katılımcı baştan Marmara bölgesinde Çorlu dışında herhangi bir yere göç etmiş ve daha sonra Çorlu bölgesine göç etmiştir.

Görüldüğü gibi, son olarak ikamet edilen bölge ile doğulan bölge verileri farklılık göstermektedir. Eğer göçerlerin hayatları boyunca bir defa göç ettiklerini varsaymış olsaydık, doğum yeri verileri ve en son ikametgâh edilen bölge verileri aynı olmalıydı. Fakat veriler farklılıklar gösterdiği için katılımcıların bir kısmının öncelikle Çorlu'dan farklı bir bölgeye göç ettikleri ve daha sonra Çorlu bölgesine göç ettikleri görülmektedir.

Tablo 3.51. Göçerlerin Göç Etme Nedenleri ile Yaşam Memnuniyetlerinin Çapraz Tablosu

Göç Etme Nedeni	Memnunluk			Toplam
	Cevap vermeyen	Evet	Hayır	
Ekonomik nedenler	1	47	9	57
%	0,7%	30,7%	5,9%	37,3%
Sosyal nedenler	1	7	1	9
%	0,7%	4,6%	0,7%	5,9%
Ailesel nedenler	1	30	7	38
%	0,7%	19,6%	4,6%	24,8%
İş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler	2	34	9	45
%	1,3%	22,2%	5,9%	29,4%
Çevreden duyduğu izlenimler	0	1	1	2
%	0%	0,7%	0,7%	1,3%
Siyasi nedenler	0	2	0	2
%	0%	1,3%	0%	1,3%
Toplam	5	121	27	153
%	3,3%	79,1%	17,6%	100,0%

Tablo 3.51'e göre katılımcıların %79,1'i göç ettiklerine memnunken, %17,6'sı memnun değildir. Memnun olmayanların dağılımı incelendiğinde ise, hangi neden ile göç etmiş olursa olsun memnun olmayan kısım genelin %6'sının altındadır. Göç ettiklerine en çok memnun olmayanlar ekonomik ve istihdam koşullarına bağlı olarak göç eden katılımcılardır.

Tablo 3.52. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ekonomik Neden İle Gelir Memnuniyetlerine İlişkin Çapraz Tablo

Ekonomik Neden	Gelir Memnuniyeti				Total
	Cevap vermeyen	Daha iyi	Değişmedi	Daha kötü	
Cevap vermeyen	1	37	20	2	60
%	0,7%	24,2%	13,1%	1,3%	39,2%
1.sıra	1	49	6	1	57
%	0,7%	32,0%	3,9%	0,7%	37,3%
2.sıra	0	21	4	2	27
%	0%	13,7%	2,6%	1,3%	17,6%
3.sıra	0	6	0	1	7
%	0%	3,9%	0%	0,7%	4,6%
4.sıra	0	1	1	0	2
%	0%	0,7%	0,7%	0%	1,3%
Toplam	2	114	31	6	153
%	1,3%	74,5%	20,3%	3,9%	100,0%

Ekonomik nedenleri göç etmelerinde çekici faktör olarak gören katılımcıların gelir memnuniyetleri Tablo 3.52'de verilmektedir. Buna göre ekonomik nedeni en önemli göç nedeni olarak gören genelin %32'sini oluşturan katılımcıların gelirlerinde artış meydana gelirken, genelin %3,9'unun gelirinde değişme olmamıştır. Ankete katılan ve ekonomik nedene bağlı göç eden 1 katılımcının gelirinde düşme meydana gelmiştir. Sonuçları genişlettiğimizde ise ekonomik nedene bağlı olarak göç eden göçerlerin 77'sinin gelirlerinde artış meydana gelirken, 11'inin gelirlerinde değişme yaşanmamıştır. Katılımcıların 4'ünün gelirlerinde düşme görülmüştür.

Tablo 3.53. Göçerlerin Göç Nedenlerinden İş Arama/Bulma Nedeni ile Gelir Memnuniyetlerine İlişkin Çapraz Tablo

İş Arama/bulma	Gelir Memnuniyeti				Total
	Cevap vermeyen	Daha iyi	Değişmedi	Daha kötü	
Cevap vermeyen %	2 1,3%	40 26,1%	23 15,0%	4 2,6%	69 45,1%
1.sıra %	0 0%	41 26,8%	7 4,6%	1 0,7%	49 32,0%
2.sıra %	0 0%	32 20,9%	0 0%	0 0%	32 20,9%
3.sıra %	0 0%	1 0,7%	0 0%	1 0,7%	2 1,3%
5.sıra %	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	1 0,7%
Toplam %	2 1,3%	114 74,5%	31 20,3%	6 3,9%	153 100,0%

Buna göre, iş arama/bulma nedenine bağlı olarak göç eden 49 katılımcıdan 41 kişinin gelirinde artış meydana geldiğini beyan ederken, 7 kişinin gelirinde bir değişme olmamıştır ve 1 kişinin gelir durumu daha kötüye gitmiştir. İş arama/bulma nedenine bağlı olarak Çorlu'ya göç eden 74 katılımcının gelirinde artış meydana gelirken, 8 katılımcının gelirinde değişme olmamıştır. 2 katılımcının ise gelirinde düşme görülmüştür.

Tablo 3.54. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ekonomik Neden ile Ek İş Yapmalarına İlişkin Çapraz Tablo

Ekonomik Neden	Ek İş Yama Durumu			Total
	Cevap vermeyen	Ek İş Yapan	Ek iş Yapmayan	
Cevap vermeyen %	1 0,7%	6 3,9%	53 34,6%	60 39,2%
1.sıra %	0 0%	6 3,9%	51 33,3%	57 37,3%
2.sıra %	0 0%	5 3,3%	22 14,4%	27 17,6%
3.sıra %	0 0%	2 1,3%	5 3,3%	7 4,6%
4.sıra %	0 0%	0 0%	2 1,3%	2 1,3%
Toplam %	1 0,7%	19 12,4%	133 86,9%	153 100,0%

Tablo 3.54.'e göre ekonomik nedenlere bağılı olarak göç eden katılımcılardan 13 göçer ek iş yaparken, 80 katılımcı ek iş yapmamaktadır.

Tablo 3.55. Göçerlerin Çorlu'ya Göç Etme Süreleri ile Mülkiyet Durumlarına İlişkin Çapraz Tablo

Göç Etme Süresi	Konut				Toplam
	Ev sahibi	Kiracı	Lojman	Diğer	
Yeni yerleştim	0	3	1	1	5
%	0%	2,0%	0,7%	0,7%	3,3%
1–2 yıl önce	4	10	0	1	15
%	2,6%	6,5%	0%	0,7%	9,8%
2–5 yıl önce	6	17	1	4	28
%	3,9%	11,1%	0,7%	2,6%	18,3%
5–10 yıl önce	12	23	0	5	40
%	7,8%	15,0%	0%	3,3%	26,1%
10–15 yıl önce	24	6	2	0	32
%	15,7%	3,9%	1,3%	0%	20,9%
15–20 yıl önce	17	3	0	1	21
%	11,1%	2,0%	0%	0,7%	13,7%
20 yıl ve +	11	1	0	0	12
%	7,2%	0,7%	0%	0%	7,8%
Toplam	74	63	4	12	153
%	48,4%	41,2%	2,6%	7,8%	100,0%

Katılımcılardan, Çorlu'ya yeni göç edenlerin ev sahibi olmadığı, 3'ünün kiracı, 1'inin lojmanda kaldığı ve 1'inin de diğer mülkiyet koşullarında barındığı belirlenmiştir. Diğer mülkiyet koşullarını açıklamak gerekirse, şahısların ücret karşılığı olmadan arkadaşlarının, akrabalarının, eş-dostlarının yanında konaklamasıdır. Çorlu'ya 1–2 yıl önce göç etmiş göçerlerden 4 katılımcı kendilerine ait evlerde otururken, 10 katılımcı kiracı olarak bulunmaktadır. Lojmanda oturan bulunmazken, 1 göçer diğer mülkiyet koşullarında barınmaktadır. Katılımcılar arasında 20 yıl ve üstü önce Çorlu'ya göç edenler arasında 11 katılımcı kendi evlerinde otururken, 1 katılımcı lojmanda ikamet etmektedir. Görüldüğü üzere göç edilen yerdeki bulunma süresi arttıkça konut mülkiyetlerinde değişim meydana gelmekte ve aynı yerde uzun süre bulunanların büyük bir oranı kendi evlerinde ikamet ederek, diğer mülkiyet koşullarından ayrılmaktadır.

Tablo 3.56. Göçerlerin Sosyal Güvenceleri ile İşkoluna İlişkin Çapraz Tablo

Cinsiyet ve İşkolu		Sosyal Güvenceye Sahip Olma			Toplam
		Cevap vermeyen	Evet	Hayır	
Erkek	Çalışmıyorum	0	3	0	3
	%	0%	3,2%	0%	3,2%
	Fabrika	0	17	1	18
	%	0%	17,9%	1,1%	18,9%
	Eğitim sektörü	0	2	0	2
	%	0%	2,1%	0%	2,1%
	Sağlık sektörü	0	6	0	6
	%	0%	6,3%	0%	6,3%
	Kamu	0	4	0	4
	%	0%	4,2%	0%	4,2%
	Hizmet sektörü	0	12	1	13
%	0%	12,6%	1,1%	13,7%	
Sanayi sektörü	0	19	0	19	
%	0%	20,0%	0%	20,0%	
İnşaat sektörü	0	8	7	15	
%	0%	8,4%	7,4%	15,8%	
Serbest meslek	0	8	2	10	
%	0%	8,4%	2,1%	10,5%	
Diğer	0	5	0	5	
%	0%	5,3%	0%	5,3%	
Toplam	0	84	11	95	
%	0%	88,4%	11,6%	100,0%	
Kadın	Cevap vermeyen	0	0	1	1
	%	0%	0%	1,7%	1,7%
	Çalışmıyorum	1	2	3	6
	%	1,7%	3,4%	5,2%	10,3%
	Fabrika	0	18	2	20
	%	0%	31,0%	3,4%	34,5%
	Eğitim sektörü	0	4	0	4
	%	0%	6,9%	0%	6,9%
	Sağlık sektörü	0	12	0	12
%	0%	20,7%	0%	20,7%	
Hizmet sektörü	0	5	1	6	
%	0%	8,6%	1,7%	10,3%	
Serbest meslek	0	1	1	2	
%	0%	1,7%	1,7%	3,4%	
Diğer	0	4	3	7	
%	0%	6,9%	5,2%	12,1%	
Toplam	1	46	11	58	
%	1,7%	79,3%	19,0%	100,0%	

Ankete katılan toplam 95 erkek örnekten 84 katılımcının sosyal güvencesi bulunurken, 11 katılımcının sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Sosyal güvencesi

bulunan erkeklerin genele oranı %54,9 olmakla beraber, sosyal güvencesi bulunmayan erkeklerin oranı ise %7,2'dir. Araştırmaya katılan kadınların %79,3'ünde sosyal güvence bulunurken, %19'unda sosyal güvence bulunmamaktadır.

Tablo 3.57. Göçerlerin Önceki Yerleşim Bölgesi ile İtici Faktör Nedenlerine İlişkin Çapraz Tablo

Önceki Yerleşim Bölgesi	En Önemli Gördükleri İtici Göç Nedenleri									Toplam
	Cevap vermeyen	İş arama/bulma	Ekonomik	Tayin	Eğitim	Hanehalkına bağlı nedenler	Deprem	Güvenlik	Diğer	
Cevap vermeyen	1	0	1	0	0	0	0	0	2	4
%	0,7%	0%	0,7%	0%	0%	0%	0%	0%	1,3%	2,6%
Marmara bölgesi	0	14	12	5	2	7	0	0	2	42
%	0%	9,2%	7,8%	3,3%	1,3%	4,6%	0%	0%	1,3%	27,5%
Ege bölgesi	0	4	0	0	0	3	0	0	0	7
%	0%	2,6%	0%	0%	0%	2,0%	0%	0%	0%	4,6%
Akdeniz bölgesi	0	2	1	0	0	4	0	0	0	7
%	0%	1,3%	0,7%	0%	0%	2,6%	0%	0%	0%	4,6%
İç Anadolu bölgesi	0	6	3	3	0	6	0	0	0	18
%	0%	3,9%	2,0%	2,0%	0%	3,9%	0%	0%	0%	11,8%
Karadeniz bölgesi	1	11	15	1	0	11	2	0	0	41
%	0,7%	7,2%	9,8%	0,7%	0%	7,2%	1,3%	0%	0%	26,8%
Doğu Anadolu bölgesi	0	8	4	2	2	5	0	1	1	23
%	0%	5,2%	2,6%	1,3%	1,3%	3,3%	0%	0,7%	0,7%	15,0%
Güneydoğu Anadolu bölgesi	0	4	3	0	0	2	0	1	1	11
%	0%	2,6%	2,0%	0%	0%	1,3%	0%	0,7%	0,7%	7,2%
Toplam	2	49	39	11	4	38	2	2	6	153
%	1,3%	32,0%	25,5%	7,2%	2,6%	24,8%	1,3%	1,3%	3,9%	100,0%

Tablo 3.57'ye göre Marmara bölgesinden göç eden katılımcıların yoğunlukla iş arama/bulma nedenlerine bağlı olarak göç ettikleri görülmektedir. Ekonomik nedene bağlı olarak göç eden 12 katılımcı ve iş arama bulma/bulma nedenine bağlı olarak göç eden 14 katılımcı bulunmaktadır. Çorlu'ya ekonomik nedene bağlı olarak en çok göç veren bölge %9,8 oran ile Karadeniz bölgesidir. Karadeniz bölgesinin bir diğer özelliği ise hanehalkına bağlı nedenler ile en çok göç veren bölge olmasıdır. Bunun yanı sıra deprem ve güvenlik nedenlerine bağlı olarak göç veren bölgeler Karadeniz bölgesi,

Doğu Anadolu bölgesi ve Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Yurtdışından Çorlu'ya göç etmiş katılımcılar siyasi nedenlere bağlı olarak göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.58. Göçerlerin Önceki Yerleşim Bölgesi İle Çekici Faktör Nedenlerine İlişkin Çapraz Tablo

Önceki Yerleşim Bölgesi	En Önemli Gördükleri Çekici Göç Nedenleri						Toplam
	Ekonomik nedenler	Sosyal nedenler	Ailesel nedenler	İş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler	Çevreden duyduğu izlenimler	Siyasi nedenler	
Cevap vermeyen	0	2	1	0	0	1	4
%	0%	1,3%	0,7%	0%	0%	0,7%	2,6%
Marmara bölgesi	18	1	7	15	0	1	42
%	11,8%	0,7%	4,6%	9,8%	0%	0,7%	27,5%
Ege bölgesi	1	0	3	3	0	0	7
%	0,7%	0%	2,0%	2,0%	0%	0%	4,6%
Akdeniz bölgesi	2	0	4	1	0	0	7
%	1,3%	0%	2,6%	0,7%	0%	0%	4,6%
İç Anadolu bölgesi	6	0	5	6	1	0	18
%	3,9%	0%	3,3%	3,9%	0,7%	0%	11,8%
Karadeniz bölgesi	17	2	12	10	0	0	41
%	11,1%	1,3%	7,8%	6,5%	0%	0%	26,8%
Doğu Anadolu bölgesi	7	4	3	8	1	0	23
%	4,6%	2,6%	2,0%	5,2%	0,7%	0%	15,0%
Güneydoğu Anadolu bölgesi	6	0	3	2	0	0	11
%	3,9%	0%	2,0%	1,3%	0%	0%	7,2%
Toplam	57	9	38	45	2	2	153
%	37,3%	5,9%	24,8%	29,4%	1,3%	1,3%	100,0%

Tablo 3.58.'e göre Çorlu bölgesine ekonomik nedenlere bağlı olarak göç eden katılımcılar arasında en çok göç veren bölgeler Marmara bölgesi ve Karadeniz bölgesidir. Marmara bölgesi Çorlu'ya 18 göçer vererek %11,8 oranına sahipken, Karadeniz bölgesi 17 göçer vererek %11,1 orana sahiptir. Doğu Anadolu bölgesi ve Güneydoğu Anadolu bölgesi ekonomik nedenlere bağlı olarak Çorlu'ya göç veren diğer bölgelerdendir. Ailesel nedenlere bağlı olarak göç eden katılımcılar en çok göç veren bölge yine Karadeniz bölgesidir. Çorlu'ya verdiği 12 göçer ile genelin %7,8 orana sahiptir. İş ve çalışma hayatına bağlı olarak göç eden katılımcılar yoğunlukla Marmara bölgesi, Karadeniz bölgesi ve Doğu Anadolu bölgesidir. İç Anadolu bölgesi, Çorlu'ya istihdam nedenlerine bağlı olarak göç veren diğer bölgelerden bir tanesidir.

3.2.9. Çorlu Araştırma Sahasından Elde Edilen Bulguların, Birbirlerinden Bağımsız Olup Olmadığının Ki-Kare Bağımsızlık Testi İle Test Edilmesi

Bu kısımda, Çorlu ilçesinden elde edilen çeşitli bulguların birbirinden bağımsız olup olmadıkları test edilecektir. Göçerlerin, Sosyo-Ekonomik durumlarına göre çekici ve itici nedenlerden bağımsız olup olmadığı Ki-Kare bağımsızlık testi ile test edilecektir.

Tablo 3.59. Göçerlerin Cinsiyetleri İle Çekici Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu

Çekici Nedenler	Cinsiyet Dağılımı		Toplam	χ^2	s.d.	p
	Erkek	Kadın				
Ekonomik nedenler	43	14	57	13,452	5	0,019
%	28,1%	9,2%	37,3%			
Sosyal nedenler	5	4	9			
%	3,3%	2,6%	5,9%			
Ailesel nedenler	16	22	38			
%	10,5%	14,4%	24,8%			
İş ve Çalışma hayatı ile ilgili nedenler	27	18	45			
%	17,6%	11,8%	29,4%			
Çevreden duyduğu izlenimler	2	0	2			
%	1,3%	,0%	1,3%			
Siyasi nedenler	2	0	2			
%	1,3%	,0%	1,3%			
Toplam	95	58	153			
%	62,1%	37,9%	100,0%			

Cinsiyet ile Çekici sebeplerin birbirinden bağımsız olup olmadığına ilişkin Ki-Kare bağımsızlık testi aşağıdaki gibi yapılmıştır:

H_0 = Çekici nedenler cinsiyetten bağımsızdır.

H_1 = Çekici nedenler cinsiyetten bağımsız değildir.

Analiz sonucu “p” değerinin 0,05’ten büyük olup olmadığına bakılarak kısaca karar verilecektir. Buna göre:

$p < 0,05$ ise H_0 red ; $p > 0,05$ ise H_0 kabul edilecektir.

Burada $p = 0,019 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir. Böylece Çorlu bölgesinde çekici sebeplerin cinsiyetten bağımsız olmadığı ortaya konulabilmektedir.

Tablo 3.59'a göre erkek katılımcılar arasında en fazla ekonomik nedene bağlı olarak göç eden göçerler olduğu görülürken, kadınların ise, ailesel nedenlere bağlı olarak göç etme yoğunluğunu fazla olduğu görülmektedir. Buna göre çekici sebepler ile cinsiyet arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre çekici sebeplerin cinsiyetten bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 3.60. Göçerlerin Cinsiyetleri ile İtici Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu

İtici Nedenler	Cinsiyet		Toplam	χ^2	s.d.	p
	Erkek	Kadın				
Cevap vermeyen	1	1	2	14,682	8	0,066
%	0,7%	0,7%	1,3%			
İş arama/bulma	35	14	49			
%	22,9%	9,2%	32,0%			
Ekonomik	28	11	39			
%	18,3%	7,2%	25,5%			
Tayin	8	3	11			
%	5,2%	2,0%	7,2%			
Eğitim	1	3	4			
%	0,7%	2,0%	2,6%			
Hanehalkına bağlı nedenler	17	21	38			
%	11,1%	13,7%	24,8%			
Deprem	1	1	2			
%	0,7%	0,7%	1,3%			
Güvenlik	2	0	2			
%	1,3%	0%	1,3%			
Diğer	2	4	6			
%	1,3%	2,6%	3,9%			
Toplam	95	58	153			
%	62,1%	37,9%	100,0%			

H_0 = İtici nedenler cinsiyetten bağımsızdır.

H_1 = İtici nedenler cinsiyetten bağımsız değildir.

$p = 0,066 > 0,05$ olduğu için H_0 kabul edilir.

Tablo 3.60.'a göre erkek katılımcılar daha çok ekonomik ve istihdam koşullarına dayanan nedenlere bağlı olarak göç ederken, kadın katılımcılar ailesel nedenlere bağlı olarak göç ettikleri görülebilmektedir. Buna göre itici nedenler ile cinsiyet arasında bir

ilişki olduğu söylenemez. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre itici nedenlerin cinsiyetten bağımsız olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 3.61. Göçerlerin Çekici Nedenleri ile Eğitim Durumunun Karşılaştırılması Tablosu

Eğitim Durumu	Çekici Nedenler						Toplam	χ^2	s.d.	p
	Ekonomik nedenler	Sosyal nedenler	Ailesel nedenler	İş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler	Çevreden duyduğu izlenimler	Siyasi nedenler				
Cevap Vermeyen %	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	1 0,7%	20,908	35	0,971
Okur-yazar değil %	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%			
Okur-yazar %	3 2,0%	0 0%	2 1,3%	1 0,7%	0 0%	0 0%	6 3,9%			
İlköğretim %	28 18,3%	3 2,0%	14 9,2%	18 11,8%	1 0,7%	0 0%	64 41,8%			
Lise %	18 11,8%	4 2,6%	13 8,5%	11 7,2%	1 0,7%	1 0,7%	48 31,4%			
Yüksekokul %	4 2,6%	1 0,7%	1 0,7%	4 2,6%	0 0%	0 0%	10 6,5%			
Üniversite %	3 2,0%	1 0,7%	8 5,2%	9 5,9%	0 0%	1 0,7%	22 14,4%			
Lisansüstü %	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	1 0,7%			
Toplam %	57 37,3%	9 5,9%	38 24,8%	45 29,4%	2 1,3%	2 1,3%	153 100,0%			

H_0 = Çekici nedenler eğitim durumundan bağımsızdır.

H_1 = Çekici nedenler eğitim durumundan bağımsız değildir.

$p = 0,971 > 0,05$ olduğu için H_0 kabul edilir.

Tablo 3.61.'e göre farklı eğitim seviyesinden ve farklı nedenlere bağlı olarak göç eden katılımcılar bulunmaktadır. Lise ve ilköğretim eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların yoğun olarak ekonomik, istihdam ve ailesel nedenlere bağlı olarak göç ettikleri görülmektedir. Buna göre çekici nedenler ile eğitim durumları arasında bir ilişki

olduğu söylenemez. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre çekici nedenler ile eğitim durumlarının bağımsız olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 3.62. Göçerlerin İtici Nedenleri ile Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması Tablosu

İtici Nedenler	Eğitim Durumu								Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlk Öğretim	Lise	Yüksek okul	Üniversite	Lisansüstü				
Cevap vermeyen %	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%	0 0%	0 0%	2 1,3%	91,089	56	0,002
İş arama/bulma %	1 0,7%	0 0%	3 2,0%	20 13,1%	14 9,2%	6 3,9%	5 3,3%	0 0%	49 32,0%			
Ekonomik %	0 0%	0 0%	1 0,7%	23 15,0%	10 6,5%	1 0,7%	3 2,0%	1 0,7%	39 25,5%			
Tayin %	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	4 2,6%	1 0,7%	5 3,3%	0 0%	11 7,2%			
Eğitim %	0 0%	1 0,7%	0 0%	1 0,7%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%	0 0%	4 2,6%			
Hanehalkına bağlı nedenler %	0 0%	0 0%	2 1,3%	16 10,5%	15 9,8%	0 0%	5 3,3%	0 0%	38 24,8%			
Deprem %	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%			
Güvenlik %	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%			
Diğer %	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	2 1,3%	0 0%	3 2,0%	0 0%	6 3,9%			
Toplam %	1 0,7%	1 0,7%	6 3,9%	64 41,8%	48 31,4%	10 6,5%	22 14,4%	1 0,7%	153 100,0%			

$H_0 =$ İtici nedenler eğitim durumundan bağımsızdır.

$H_1 =$ İtici nedenler eğitim durumundan bağımsız değildir.

$p = 0,002 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir.

Tablo 3.62'ye göre katılımcıların % 15'i, ilköğretim eğitim durumuna sahip olmakla beraber daha önceki yerleşim yerlerinden ekonomik nedenler ile ayrılmışlardır. İlköğretim seviyesinde eğitimi olup güvenlik nedeniyle göç eden 2 kişi %1,3 orana sahipken, lisansüstü eğitim seviyesinde olan 1 katılımcı ekonomik neden ile göç etmiştir. Buna göre itici nedenler ile eğitim seviyesinin arasında bir ilişki olduğu

söylenbilir. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre itici nedenlerin eğitim seviyelerinden bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 3.63. Göçerlerin Eski Yerleşim Bölgesi ile Çekici Nedenlerinin Karşılaştırılması Tablosu

Eski Yerleşim Bölgesi	Çekici Nedenler						Toplam	χ^2	s.d.	p
	Ekonomik nedenler	Sosyal nedenler	Ailesel nedenler	İş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler	Çevreden duyduğu izlenimler	Siyasi nedenler				
Cevap vermeyen %	0 0%	2 1,3%	1 0,7%	0 0%	0 0%	1 0,7%	4 2,6%	61,376	35	0,004
Marmara bölgesi %	18 11,8%	1 0,7%	7 4,6%	15 9,8%	0 0%	1 0,7%	42 27,5%			
Ege bölgesi %	1 0,7%	0 0%	3 2,0%	3 2,0%	0 0%	0 0%	7 4,6%			
Akdeniz bölgesi %	2 1,3%	0 0%	4 2,6%	1 0,7%	0 0%	0 0%	7 4,6%			
İç Anadolu bölgesi %	6 3,9%	0 0%	5 3,3%	6 3,9%	1 0,7%	0 0%	18 11,8%			
Karadeniz bölgesi %	17 11,1%	2 1,3%	12 7,8%	10 6,5%	0 0%	0 0%	41 26,8%			
Doğu Anadolu bölgesi %	7 4,6%	4 2,6%	3 2,0%	8 5,2%	1 0,7%	0 0%	23 15,0%			
Güneydoğu Anadolu bölgesi %	6 3,9%	0 0%	3 2,0%	2 1,3%	0 0%	0 0%	11 7,2%			
Toplam %	57 37,3%	9 5,9%	38 24,8%	45 29,4%	2 1,3%	2 1,3%	153 100,0%			

H_0 = Çekici nedenler eski yerleşim bölgesinden bağımsızdır.

H_1 = Çekici nedenler eski yerleşim bölgesinden bağımsız değildir.

$p = 0,004 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir.

Tablo 3.63.'e göre, katılımcıların %0,7'si Ege bölgesinden ekonomik nedenlere bağlı olarak göç ederken, katılımcıların %11,1'i Karadeniz bölgesinden aynı nedene bağlı olarak göç etmiştir. Refah seviyesi yüksek bölgelerden göç eden katılımcıların, göç nedenleri farklı olurken, refah seviyesi düşük bölgelerden göç eden katılımcılar daha çok ekonomik nedenlere bağlı olarak göç etmektedirler. Buna göre çekici nedenler ile eski yerleşim bölgesi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ki-Kare testinin

sonuçlarına göre çekici nedenlerin eski yerleşim bölgelerinden bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 3.64. Göçerlerin Eski Yerleşim Bölgesi ile İtici Nedenlerinin Karşılaştırılması Tablosu

Eski Yerleşim Bölgesi	İtici Nedenler									Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	iş arama bulma	Ekonomik	Tayin	Eğitim	Hanek. bağlı nedenler	Deprem	Güvenlik	Diğer				
Cevap vermeyen %	1 0,7%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	4 2,6%	86,834	56	0,005
Marmara bölgesi %	0 0%	14 9,2%	12 7,8%	5 3,3%	2 1,3%	7 4,6%	0 0%	0 0%	2 1,3%	42 27,5%			
Ege bölgesi %	0 0%	4 2,6%	0 0%	0 0%	0 0%	3 2,0%	0 0%	0 0%	0 0%	7 4,6%			
Akdeniz bölgesi %	0 0%	2 1,3%	1 0,7%	0 0%	0 0%	4 2,6%	0 0%	0 0%	0 0%	7 4,6%			
İç Anadolu bölgesi %	0 0%	6 3,9%	3 2,0%	3 2,0%	0 0%	6 3,9%	0 0%	0 0%	0 0%	18 11,8%			
Karadeniz bölgesi %	1 0,7%	11 7,2%	15 9,8%	1 0,7%	0 0%	11 7,2%	2 1,3%	0 0%	0 0%	41 26,8%			
Doğu Anadolu bölgesi %	0 0%	8 5,2%	4 2,6%	2 1,3%	2 1,3%	5 3,3%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%	23 15,0%			
Güneydoğu Anadolu bölgesi %	0 0%	4 2,6%	3 2,0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%	11 7,2%			
Toplam %	2 1,3%	49 32,0%	39 25,5%	11 7,2%	4 2,6%	38 24,8%	2 1,3%	2 1,3%	6 3,9%	153 100,0%			

H_0 = İtici nedenler eski yerleşim bölgesinden bağımsızdır.

H_1 = İtici nedenler eski yerleşim bölgesinden bağımsız değildir.

$p = 0,005 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir.

Tablo 3.64.'e göre, güvenlik nedenine bağlı olarak göç eden katılımcılara doğu bölgelerinde rastlanırken, batıda bulunan bölgelerde güvenlik nedenine bağlı olarak göç eden katılımcılara rastlanmamıştır. Buna göre itici nedenler ile eski yerleşim bölgesi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre itici nedenlerin eski yerleşim bölgelerinden bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 3.65. Göçerlerin Gelir Seviyesi ile Çorlu'ya Göç Etmelerine Memnunluklarının Karşılaştırılması Tablosu

Gelir Aralığı (YTL)	Yaşam Memnunluğu			Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	Evet	Hayır				
Cevap vermeyen %	0 0%	4 2,6%	1 0,7%	5 3,3%	6,001	12	0,916
100-500 %	1 0,7%	34 22,2%	10 6,5%	45 29,4%			
501-1000 %	2 1,3%	52 34,0%	12 7,8%	66 43,1%			
1001-1500 %	1 0,7%	21 13,7%	4 2,6%	26 17,0%			
1501-2000 %	1 0,7%	6 3,9%	0 0%	7 4,6%			
2001-3000 %	0 0%	3 2,0%	0 0%	3 2,0%			
5001 ve + %	0 0%	1 0,7%	0 0%	1 0,7%			
Toplam %	5 3,3%	121 79,1%	27 17,6%	153 100,0%			

H_0 = Yaşam memnuniyeti gelir seviyesinden bağımsızdır.

H_1 = Yaşam memnuniyeti gelir seviyesinden bağımsız değildir.

$p = 0,916 > 0,05$ olduğu için H_0 kabul edilir.

Tablo 3.65.'e göre gelir seviyesi düşük olan katılımcılar Çorlu'ya göç ettiklerine memnun olduğu gözlenirken, gelir seviyesinin yüksek olan katılımcılarında Çorlu'ya göç ettiklerinden memnun oldukları gözlenmektedir. Buna göre gelir seviyesi ile yaşam memnuniyeti arasında bir ilişki olduğu söylemez. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre gelir seviyesi yaşam memnuniyetinden bağımsız olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 3.66. Göçerlerin Yaşam Memnuniyetinin Cinsiyet ve Eski Yerleşim Merkezine Göre Karşılaştırılması Tablosu

Cinsiyet	Önceki Yerleşim Merkezi	Yaşam Memnuniyeti			Toplam	χ^2	s.d.	p
		Cevap Vermeyen	Evet	Hayır				
Erkek	Cevap vermeyen	0	1	0	1	11,241	6	0,081
	%	0%	1,1%	0%	1,1%			
	İl merkezi	2	30	2	34			
	%	2,1%	31,6%	2,1%	35,8%			
	İlçe	0	37	5	42			
%	0%	38,9%	5,3%	44,2%				
Köy	0	12	6	18				
%	0%	12,6%	6,3%	18,9%				
Toplam		2	80	13	95			
%		2,1%	84,2%	13,7%	100,0%			
Kadın	İl merkezi	3	12	6	21	7,437	4	0,115
	%	5,2%	20,7%	10,3%	36,2%			
	İlçe	0	20	7	27			
	%	0%	34,5%	12,1%	46,6%			
Köy	0	9	1	10				
%	0%	15,5%	1,7%	17,2%				
Toplam		3	41	14	58			
%		5,2%	70,7%	24,1%	100,0%			

H_0 = Yaşam memnuniyeti cinsiyet ve eski yerleşim merkezinden bağımsızdır.

H_1 = Yaşam memnuniyeti cinsiyet ve eski yerleşim merkezinden bağımsız değildir.

Erkek p = 0,081 > 0,05 olduğu için H_0 kabul edilir.

Kadın p = 0,115 > 0,05 olduğu için H_0 kabul edilir.

Tablo 3.66'ya göre Çorlu'ya hem il merkezinden, hem de köy merkezlerinden göç eden kadın veya erkek göçerlerin yoğunlukla, Çorlu'ya göç ettiklerinden mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Buna göre yaşam memnuniyeti ile eski yerleşim merkezi ve cinsiyet arasında bir ilişki olduğu söylemez. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre yaşam memnuniyeti, eski yerleşim merkezi ve cinsiyetten bağımsız olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 3.67. Sosyal Güvenceye Sahip Olan Göçerler ile Eski Yerleşim Bölgesinin Karşılaştırılması Tablosu

Eski yerleşim Bölgesi	Sosyal Güvence			Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	Evet	Hayır				
Cevap vermeyen	0	3	1	4	14,878	14	0,387
%	0%	2,0%	0,7%	2,6%			
Marmara bölgesi	0	38	4	42			
%	0%	24,8%	2,6%	27,5%			
Ege bölgesi	0	7	0	7			
%	0%	4,6%	0%	4,6%			
Akdeniz bölgesi	0	5	2	7			
%	0%	3,3%	1,3%	4,6%			
İç Anadolu bölgesi	0	17	1	18			
%	0%	11,1%	0,7%	11,8%			
Karadeniz bölgesi	1	36	4	41			
%	0,7%	23,5%	2,6%	26,8%			
Doğu Anadolu bölgesi	0	17	6	23			
%	0%	11,1%	3,9%	15,0%			
Güneydoğu Anadolu bölgesi	0	7	4	11			
%	0%	4,6%	2,6%	7,2%			
Toplam	1	130	22	153			
%	0,7%	85,0%	14,4%	100,0%			

H_0 = Sosyal güvenceye sahip olan göçerler eski yerleşim bölgesinden bağımsızdır.

H_1 = Sosyal güvenceye sahip olan göçerler eski yerleşim bölgesinden bağımsız değildir.

$p = 0,387 > 0,05$ olduğu için H_0 kabul edilir.

Tablo 3.67.'de katılımcıların eski yerleşim bölgelerine göre sosyal güvenceye sahip olup olmadıkları değerlendirilmiştir. Marmara bölgesinden gelen katılımcıların 4 göçerin sosyal güvencesi olmazken, aynı durum Güneydoğu Anadolu bölgesinde ve Karadeniz bölgesinde de görülmektedir. Bölgelerin geneli incelendiğinde ise Ege bölgesi hariç, her bölgede sosyal güvenceye sahip olanlar ve olmayanlar mevcuttur. Sadece Ege bölgesinden gelen katılımcıların hepsinde sosyal güvence bulunmaktadır. Buna göre sosyal güvence ile eski yerleşim bölgesi arasında bir ilişki olduğu söylenemez. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre sosyal güvencenin eski yerleşim bölgesinden bağımsız olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 3.68. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ailesel Neden ile Ekonomik Nedeninin Karşılaştırılması Tablosu

Ekonomik Neden	Ailesel Neden							Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	1.Sıra	2.Sıra	3.Sıra	4.Sıra	5.Sıra	7.Sıra				
Cevap vermeyen	32	27	1	0	0	0	0	60	100,632	24	0,000
%	20,9%	17,6%	0,7%	0%	0%	0%	0%	39,2%			
1.Sıra	48	0	6	2	1	0	0	57			
%	31,4%	0%	3,9%	1,3%	0,7%	0%	0%	37,3%			
2.Sıra	13	7	0	5	1	1	0	27			
%	8,5%	4,6%	0%	3,3%	0,7%	0,7%	0%	17,6%			
3.Sıra	1	2	3	0	0	0	1	7			
%	0,7%	1,3%	2,0%	0%	0%	0%	0,7%	4,6%			
4.Sıra	0	2	0	0	0	0	0	2			
%	0%	1,3%	0%	0%	0%	0%	0%	1,3%			
Toplam	94	38	10	7	2	1	1	153			
%	61,4%	24,8%	6,5%	4,6%	1,3%	0,7%	0,7%	100,0%			

H_0 = Ailesel neden Ekonomik nedenden bağımsızdır.

H_1 = Ailesel neden Ekonomik nedenden bağımsız değildir.

$p = 0,000 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir.

Tablo 3.68'e göre hem ekonomik nedene hem de ailesel nedene cevap vermeyen 32 katılımcı genelin %20,9'unu oluşturmaktadır. Göç etmelerinde en önemli neden olarak ailesel nedenleri yazan 27 katılımcı genelin %17,6'sını oluşturmaktadır. En önemli göç etme nedeni olarak ailesel nedeni, ikinci en önemli neden olarak da ekonomik nedenleri gören 7 katılımcı genelin %4,6'sını oluştururken, ekonomik nedeni üçüncü en önemli neden olarak gören 2 katılımcı %1,3 orana sahiptir. Ekonomik nedeni en önemli göç etme nedeni olarak gören 6 katılımcı, ailesel nedenleri de ikinci en önemli göç etme nedeni olarak görmekte ve %3,9'luk orana sahip olmaktadır. Buna göre ailesel nedenler ile ekonomik nedenler arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre ailesel nedenlerin ekonomik nedenlerden bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 3.69. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ailesel Neden ile İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu

İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenler	Ailesel Neden							Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	1.Sıra	2.Sıra	3.Sıra	4.Sıra	5.Sıra	7.Sıra				
Cevap vermeyen	36	29	5	2	0	0	0	72	64,095	18	0,000
%	23,5%	19,0%	3,3%	1,3%	0%	0%	0%	47,1%			
1.Sıra	37	0	2	3	1	1	1	45			
%	24,2%	0%	1,3%	2,0%	0,7%	0,7%	0,7%	29,4%			
2.Sıra	20	9	0	2	1	0	0	32			
%	13,1%	5,9%	0%	1,3%	0,7%	0%	0%	20,9%			
3.Sıra	1	0	3	0	0	0	0	4			
%	0,7%	0%	2,0%	0%	0%	0%	0%	2,6%			
Toplam	94	38	10	7	2	1	1	153			
%	61,4%	24,8%	6,5%	4,6%	1,3%	0,7%	0,7%	100,0%			

H_0 = Ailesel neden İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenlerden bağımsızdır.

H_1 = Ailesel neden İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenlerden bağımsız değildir.

$p = 0,000 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir.

Tablo 3.69'a göre hem iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenlere hem de ailesel nedene cevap vermeyen 36 katılımcı genelin %23,5'ini oluşturmaktadır. Göç etmelerinde en önemli neden olarak ailesel nedenleri yazan 29 katılımcı genelin %19'unu oluşturmaktadır. Ailesel nedeni göç etme nedeni olarak en önemli neden olarak bulan 38 katılımcı genelin %24,8'ini oluşturmaktadır. En önemli göç etme nedeni olarak ailesel nedeni, ikinci en önemli neden olarak da iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenleri gören 9 katılımcı genelin %5,9'luk payına sahiptir. En önemli göç etme nedeni olarak iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenleri gören 37 katılımcı varken ikinci olarak ailesel nedenleri göç sebebi olarak 2 katılımcı %1,3'luk orana sahiptir. Buna göre ailesel nedenler ile iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre ailesel nedenlerin iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenlerden bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 3.70. Göçerlerin Göç Nedenlerinden İş Arama/Bulma ve Hanehalkına Bağlı Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu

İş Arama/Bulma Nedeni	Hanehalkına Bağlı Nedenler						Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	1.Sıra	2.Sıra	3.Sıra	4.Sıra	5.Sıra				
Cevap vermeyen	38	28	2	1	0	0	69	45,473	20	0,001
%	24,8%	18,3%	1,3%	0,7%	0%	0%	45,1%			
1.Sıra	42	0	4	1	1	1	49			
%	27,5%	0%	2,6%	0,7%	0,7%	0,7%	32,0%			
2.Sıra	21	9	0	2	0	0	32			
%	13,7%	5,9%	0%	1,3%	0%	0%	20,9%			
3.Sıra	1	0	1	0	0	0	2			
%	0,7%	0%	0,7%	0%	0%	0%	1,3%			
5.Sıra	0	1	0	0	0	0	1			
%	0%	0,7%	0%	0%	0%	0%	0,7%			
Toplam	102	38	7	4	1	1	153			
%	66,7%	24,8%	4,6%	2,6%	0,7%	0,7%	100,0%			

H_0 = Ailesel neden İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenlerden bağımsızdır.

H_1 = Ailesel neden İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenlerden bağımsız değildir.

$p = 0,001 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir.

Tablo 3.70'e göre hem iş arama/bulma hem de hanehalkına bağlı nedenlere cevap vermeyen 38 katılımcı genelin %24,8'ini oluşturmaktadır. Hanehalkına bağlı nedenleri en önemli göç etme olarak gören 9 katılımcı, ikinci en önemli göç etme nedeni olarak iş arama/bulma nedenini görmektedir. İş arama/bulma nedenini en önemli göç etme nedeni olarak gören 42 göçer genelin %27,5'ini oluştururken, en önemli ikinci göç etme nedeni olarak hanehalkına bağlı nedenleri görmektedir. Buna göre hanehalkına bağlı nedenler ile iş arama/bulma nedeni arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre hanehalkına bağlı nedenlerin iş arama/bulma nedeninden bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 3.71. Göçerlerin Göç Nedenlerinden Ekonomik Nedenler ve Hanehalkına Bağlı Nedenlerin Karşılaştırılması Tablosu

Ekonomik Nedenler	Hanehalkına Bağlı Nedenler						Toplam	χ^2	s.d.	p
	Cevap vermeyen	1.Sıra	2.Sıra	3.Sıra	4.Sıra	5.Sıra				
Cevap vermeyen	46	34	6	0	0	0	86	82,456	20	0,000
%	30,1%	22,2%	3,9%	0%	0%	0%	56,2%			
1.Sıra	37	0	0	2	0	0	39			
%	24,2%	0%	0%	1,3%	0%	0%	25,5%			
2.Sıra	18	1	0	2	1	0	22			
%	11,8%	0,7%	0%	1,3%	0,7%	0%	14,4%			
3.Sıra	1	2	1	0	0	1	5			
%	0,7%	1,3%	0,7%	0%	0%	0,7%	3,3%			
7.Sıra	0	1	0	0	0	0	1			
%	0%	0,7%	0%	0%	0%	0%	0,7%			
Toplam	102	38	7	4	1	1	153			
%	66,7%	24,8%	4,6%	2,6%	0,7%	0,7%	100,0%			

H_0 = Hanehalkına Bağlı Nedenler Ekonomik Nedenlerden bağımsızdır.

H_1 = Hanehalkına Bağlı Nedenler Ekonomik Nedenlerden bağımsız değildir.

$p = 0,000 < 0,05$ olduğu için H_0 red edilir.

Tablo 3.71'e göre hem hanehalkına bağlı nedenleri hem de ekonomik nedenleri seçmeyen 46 göçer genelin %30,1'ini oluşturmaktadır. Hanehalkına bağlı nedenleri en önemli göç etme nedeni olarak 1 katılımcı, ekonomik nedenleri ikinci en önemli göç etme nedeni olarak görürken, 2 katılımcı ekonomik nedenleri üçüncü en önemli göç nedeni olarak görmektedir. Ekonomik nedeni en önemli göç etme nedeni olarak gören 2 katılımcı, hanehalkına bağlı nedenleri üçüncü en önemli neden olarak görmektedir. Katılımcılardan 38 göçer hanehalkına bağlı nedenleri en önemli göç etme nedeni olarak görerek genelin %24,8'sini oluştururken, ekonomik nedenleri en önemli göç nedeni olarak gören 39 katılımcı genelin %25,5'inin oluşturmaktadır. Buna göre hanehalkına bağlı nedenler ile ekonomik nedenler arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ki-Kare testinin sonuçlarına göre hanehalkına bağlı nedenlerin ekonomik nedenlerden bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

SONUÇ

Türkiye’de, 1945-1950’li yıllardan itibaren, sanayi ve endüstri alanlarında meydana gelen gelişmeler neticesinde mekânsal kalkınma başlamış, sanayi ve endüstri sektörlerinin hakim olduğu yerleşim merkezleri giderek büyüyen ve gelişen merkezler haline gelmişlerdir. Kentsel yerleşim merkezlerinin büyüme atılımları ve kentleşme olgusuna paralel olarak, bu tür özelliklere sahip olan yerleşim merkezlerine gittikçe artan göç eğilimi başlamıştır.

Göç eğilimi olumlu yönler yanında olumsuz yönler de taşımaktadır. Bu da kentlerde ekonomik, sosyal, kültürel ve güvenlik gibi birçok alanda, göç sonucu sorunlar ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu sorunların çözümü, nedenlerinin iyi bilinmesine bağlıdır.

Türkiye içgöç literatüründe, göç olgusunun oluşumuna dair faktörler ortaya konulması, bu faktörlerin ve hipotezlerin göç olgusu ile olan ilişkisinin test edilmesi amacıyla Çorlu örneği ele alınarak analizi yapılmıştır.

Araştırma sahasından elde edilen veriler neticesinde, katılımcı göçerlerin %33’ü ekonomik nedenlerden gelir durumuna bağlı olarak göç ettiklerini belirtirken, %30’u iş ve çalışma hayatına bağlı nedenlerden dolayı göç ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca %26’lık oran ise hanehalkına bağlı nedenlerden ve %6’sında sosyal nedenlere bağlı olarak göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan göçerlerin “itici güçler” faktörü incelendiğinde ise, %33’ünün iş arama/ iş bulma, %26’sının ekonomik nedenlerden “gelir yetersizliği” ve %25’inin hanehalkına bağlı nedenlerden dolayı göç ettikleri anlaşılmaktadır. Hanehalkına bağlı göçün oranının bu kadar fazla büyük olmasının gelir ve istihdam unsurlarından bağımsız gelişen çekici ve itici güçlerin içgöç olgusunun oluşumu içerisinde önemli bir payı vardır.

Araştırma başlangıcında esas alınan teoriler ışığında göçerlerin göç etme nedenleri değerlendirilmiştir. Araştırma sahasından elde edilen bulgular neticesinde göçerlerin

göç nedenlerinin bu teorilere uygunluğu görülmüş ve teorilere bağlı olarak kurulan çeşitli varsayımların geçerliliği kanıtlanmıştır.

Neo-Klasik Makro Ekonomik teoriye uygun olarak, katılımcıların göç etmelerindeki temel neden ekonomik sorunlardır. Araştırma neticesinde, itici faktör ve çekici faktörlerin sonucunda göçerlerin geniş bir bölümünün ekonomik nedenlere bağlı olarak göç ettikleri bulgusunu ortaya konmuştur. Ekonomik nedenler göç olgusu içerisinde temel nedenlerden biridir. Neo-Klasik Mikro Ekonomik teori kapsamında kabul edilen diğer bir varsayım ise sosyal nedenlerdir. Çekici nedenler arasında sosyal nedenlere bağlı olarak göç etmiş katılımcıların sayısı az olmasına karşın, itici nedenler arasındaki payı göz ardı edilemeyecek kadar yüksektir. Buna bağlı olarak, Neo-Klasik Mikro Ekonomik teoriye uygun olarak göç etmiş göçerlerin varlığı bulunmakla beraber teori ile ilgili olarak üretilen varsayımın geçerliliği ortaya konmuştur.

Araştırma kapsamında diğer bir varsayım'da, Çorlu'nun gelişen sanayi sektörünün işgücü talebine bağlı olarak oluşan göç hareketini tetiklemedir. Bu da İkili Emek teorisine dayanarak üretilen varsayım olmaktadır. Böylece katılımcıların iş arama/bulma nedenine bağlı olarak göç edip etmedikleri araştırılmıştır. Araştırma bulguları neticesinde, istihdama bağlı olarak göç eden katılımcıların oranı yüksektir. Bu da, göçerlerin en önemli göç etme nedenleri arasında iş arama/bulma, diğer bir ifadeyle işgücüne bağlı nedenlere dayanarak göç ettikleri varsayımının geçerliliğini ortaya koymaktadır.

Göçerler, iş imkanları ve iş çeşitliliğinin olduğu sanayileşmiş bölge ya da yerleşim yerlerine doğru hareket etmektedirler.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise göçerlerin ekonomik ve istihdam faktörlerinden farklı olarak gelişen nedenlerinde göç olgusuna sebep olabilmesidir.

Ağ teorisine uygun olarak araştırma kapsamında incelenen bu varsayım, göçerlerin kurdukları ilişkilere bağlı olarak göç etmeleri düşüncesine dayanmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan birisi, göçerlerin göç etme nedenlerinden hanehalkına bağlı olan göçlerdir. Böylece hem itici faktör, hem de çekici faktör olarak

hanehalkına bağılı nedenlerin etkili olması bu varsayımın geçerliliğini göstermektedir. Ağ teorisinin geçerli olup olmadığını ortaya koymak için diğere bir gösterge ise göçerlerin, kendilerinden önce Çorlu'ya göç eden akraba, arkadaş, hemşehirlileri ile kurdukları iletişim sayesinde Çorlu'ya göç etme kararı aldıklarını, söyleşiler sırasında ifade etmeleridir.

Bağımlılık teorisine göre, Çorlu'nun sanayi ve endüstri sektörlerinin gelişmesine bağılı olarak ortaya çıkan işgücü talebi Çorlu ilçesini çevre yerleşim merkezlerine bağımlı hale getirmektedir. Katılımcılar arasında Çorlu'ya yakın yerleşim merkezlerinde oturan, hem de iş arama/bulma nedenlerine bağılı olarak göç eden kişilerin sayısı yadsınamaz derecededir.

Araştırma çerçevesinde çeşitli hipotezlerin geçerli olup olmadığı araştırılmıştır. Böylece göçerlerin cinsiyetleri, göçü etkileyen çekici nedenlerden bağımsız değilken, itici nedenlerden bağımsız olduğu ortaya konulmuştur. Göç edilecek yerin sahip olduğu çekici faktörler, göçerleri cinsiyetleri farklı olmasına karşın aynı yönlerde etkileyebilmektedir. Ama göç ile terk edilecek yerleşim merkezinin itici özellikleri, göç kararı verenlerin cinsiyetine göre değişebilmektedir. Göçerlerin itici ve çekici nedenlerinin dağılımı eğitim ile ilişkilendirilebilir. Göçerlerin çekici nedenleri, göçerlerin eğitim durumlarından bağımsızken, itici nedenlerin eğitim durumundan bağımsız olmadığı görülmüştür. Göçerlerin göç ettikleri eski yerleşim merkezlerine göre itici ve çekici nedenler değişebilmektedir. Buna göre itici ve çekici nedenler göçerin eski yerleşim merkezine bağılı olduğunu ortaya konulmuştur.

Göçerlerin göç sonrası yaşam memnuniyetleri göz önüne alındığında, göçerlerin %82'sinin yaşamlarından memnun olduğu, %18 ise göç ettikten sonraki yaşamlarından memnun olmadıklarıdır. Erişilen sonuçlar neticesinde göçerlerin çoğunun göç ettikleri yerde, yaşantılarından memnun oldukları, kalan kısmının ise belirlenmeyen diğere sebeplerden, barınma, kültürel ve diğere değer yargılarından ileri geldiği söylene bilmektedir.

Göçerlerin gelir seviyesi ile göç ettiklerine memnuniyetleri arasında bir bağımlı olup olmadığına bakıldığında ise, aslında bir bağımlı olmadığı görülmüştür. Araştırma

esnasında bu hipotez sorgulanmış ve göç etme memnuniyeti ile gelir seviyesi arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Göçerlerin cinsiyetleri, yaşam memnuniyetleri ile göç öncesi yerleşim merkezi arasında bir ilişkinin olmadığı ve birbirlerinden bağımsız oldukları ortaya konulmuştur. Ayrıca göçerlerin sosyal güvence durumları, daha önceki yerleşim merkezlerine göre değerlendirilmiş ve birbirinden bağımsız olduğu görülmüştür. Türkiye'nin çeşitli yerlerinden gelen göçerlerin bölgesel ayrımlara gidilmeksizin, sosyal güvencelerinin olduğu veya olmadığı ortaya koyulmuştur. Göçlerin göç etme nedenleri üzerinde varsayılan çeşitli hipotezlerde de, göç etme nedenlerinin birbiri ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Ekonomik nedenlerin, istihdama dayalı nedenlerin ve ailesel veya hanehalkına dayalı nedenlerin bir ilişki içerisinde olduğu ve birbirinden bağımsız olmadığı görülmüştür.

Çorlu örneğinden elde edilen veriler incelendiğinde, göç olgusunun oluşumunda önemli olan gelir ve istihdam faktörlerinin yanı sıra hanehalkına bağlı faktörlerinde önemli olduğu görülmektedir. Hanehalkına bağlı faktörlerin, aile ilişkileri, aile fertlerinin eğitimi, sağlık ve kültürel etkinliklerden daha fazla yararlanma gibi isteklerden ileri geldiği söylenebilmektedir.

Göçerlerin yaşam memnuniyetinin yüksek çıkması ve Çorlu'nun sanayileşmiş bir yerleşim merkezi olarak çekim merkezi oluşturması, Çorlu'ya göç hareketliliğinin devam edeceğini göstermektedir.

Çorlu'daki göçerlerin yaşam memnuniyetlerinin olumlu olmasına karşın temel ekonomik sorunlardan olan işsizlik ve gelir dağılımı sorunlarını hala taşıdıklarını söylemek mümkündür. Bunun nedenlerine gelince, yaşam kalitesinin göç öncesi bölgeye göre daha yüksek olduğu kaçınılmaz bir gerçek olmaktadır. Kentsel yerleşim merkezlerinde görülen ekonomik sorunların büyük bir kısmının oluşumu göç olgusuna bağlanmaktadır. Bu bağlamda göç olgusunun önüne geçebilmek için nedenleri üzerine odaklanılmalıdır.

Türkiye’de içgöç olgusunun getirdiği sorunlara sadece kentsel alanlarda alınacak çeşitli önlemler ile tam anlamıyla başarıya ulaşmak yanlış bir tahmin olur. Hızla gelişen ve artarak devam eden göç olgusunu çift yönlü düşünölmeli ve alınacak olan önlemler sadece göç eylemin taşıdığı sorunları çözmek için değil, göç olgusunun önüne geçici önlemler alınmalıdır. Bilinmektedir ki göç kırsal alanların itici, kentsel alanların çekici güçlerinden meydana gelen bir olgudur. Öyleyse itici ve çekici güçlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. İtici ve çekici faktörlerde ön plana çıkan unsur, ekonomik faktörler olmaktadır. Bu nedenle İlk alınacak önlemlerden birisi bölgeler arası farklılıkların ortadan kaldırılmasıdır. İstihdam ve gelir yönünden geri kalmış, dolayısıyla göç veren bölgelerin, gelir ve istihdam yönünden geliştirilip, bölgeler arası gelir ve istihdam eşitsizliklerinin giderilmesi gerekmektedir

Türkiye’de bölgeler arası farklılıklar göç olgusunu tetiklemektedir. Çorlu örneğinde de göröldüğü gibi göç hareketi sanayileşmiş bölgelere doğru olmaktadır. Bu bölgelerde gelir, göreceli olarak daha yüksek olabilmekte ve iş imkanları daha fazla bulunmaktadır. Göç veren bölgelerin sanayi ve endüstri sektörlerinin geliştirilmesi, hizmet, sağlık, eğitim sektörlerinde yoğunlaştırılması göç veren bölgelerde kalkınmaya yol açarak göç akımını durdurabilecektir. Göç veren bölgelerin taşıdığı itici güçler olumlu yönde iyileştirilmeli ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi göç olgusu azaltılabilir. Yavaş gelişim gösteren bölgelerin yöresel veya bölgesel doğal kaynakları ön plana çıkartılarak, yöresel kaynaklar güçlendirilmelidir. Tarım sektörünün geliştirilmesi amacıyla çeşitli tarım politikaları uygulanarak, tarımsal kalkınma gerçekleştirilmeli, tarım faaliyetleri canlandırılmalıdır. Göçerlerin tarım yönünden bölgelerine bağlı kalmalarını sağlamak için gerekirse tarım reformları yapılmalıdır.

Göç eyleminin gerçekleşmesinde, birbirini etkileyen veya birbirinden bağımsız birçok faktör söz konusudur. Özellikle gelişmekte olan ölkelerde içgöç olgusunu tetikleyen faktörlerin çokluğu, uzun vadeli çözüm politikalarının yoksunluğu, uygulanma güçlükleri, gerekli planlamaların yapılamaması içgöç olgusunun varlığını korumasını sağlamaktadır. Türkiye’de, ekonomik şartlar, bölgelerarası gelir farklılıkları düzeltilmedikçe, içgöç hareketi sürmeye devam edecektir.

KAYNAKÇA

Akçay, A. (1985): “Traditional Large Land Ownership and its Transformation in two South East Anatolian Village”, **M.S. Thesis**, Department of Sociology, METU, Ankara

Akkayan, T. (1979): **Göç ve Değişme**, İstanbul Üniversitesi Ed. Fak. Yayınları, No:2573, Ed. Fak. Basımevi, İstanbul.

Akşit, B. (1985): **Köy, Kasaba ve Kentlerde Toplumsal Değişme**, Turhan Kitabevi, Ankara

Akşit, B. (1998): “İçgöçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy Tarafından Bir Bakış”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı**, Bolu-Gerede 1997, Tarih Vakfı Yayınları, s.22–37

Alper, M. A. (2005): **İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik etkenler: Türkiye Örneği**, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara

Arslan Ç. ve Bahattin A. (2002): **Yeni Türk Ceza Hukuku Şerhi**, Asil Yayınları, Ankara

Aydınğül İ., İçduygu A., Sirkeci İ. (1998): “Türkiye’de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketine Etkileri”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı**, Bolu-Gerede 1997, Tarih Vakfı Yayınları, s.207–240

Bağlı, M. (2005): “Türkiye’de Göç ve Kentleşme”, **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri**, 8–11 Aralık 2005, s. 215–225

Çolak, Ö. F. (2002): “Türkiye’de Kayıtdışı İstihdam”, **Kayıtdışı Sektörü Büyüten Faktörler, Ekonomiye ve Çalışma Hayatına Etkileri ve Çözüm Önerileri**

Demir, G. (1997): “Göç Nedenleri ve Göçerlerin Beklentilerindeki Gerçekleşme Durumu: Bolu İli Kıbrısçık İlçesi Örneği”, **Toplum ve Göç Bildiriler Kitabı**, DİE Yayınları, No: 2046, Ankara

Demirci M ve Sunar B. (1998): “Nüfus Sayımları ile Derlenen İçgöç Bilgisinin Değerlendirilmesi”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı**, Bolu-Gerede 1997, Tarih Vakfı Yayınları, s.125–152

DİE, (2003): “2002 Hanehalkı Bütçe Anketi Gelir Dağılımı Sonuçları”, **Die Haber Bülteni**, 06.11.2003

DİE, (2004): ” 2000 Genel Nüfus Sayımı Göç İstatistikleri”,**DİE Haber Bülteni**, Sayı: 52, Ankara, 14.12.2008

Doğan, M. (2006): “Türkiye Ziraatında Makineleşme: Traktör ve biçerdöverin etkisi”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Coğrafya Dergisi**, (2006), sayı: 4

Doh, R. (1984): “Inter-Provincial Migration in Turkey and its Socio-Economic Background: a Correlation Analysis”, **Nüfus Bilim Dergisi**, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Cilt:6, s. 49–61

DPT, (2004): **İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması**, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara

Erjem, Y. (1997):“Türkiye’de İç Göçler, Kentleşme ve Toplumsal Değişme”, **Simurg**, Mersin Üniversitesi Bilimsel Toplantı Topluluğu Yayını, Sayı:2, s.13–26

Erman, T. (2004): “Gecekondu Çalışmalarında 'Öteki' Olarak Gecekondu Kurguları”, **European Journal of Turkish Studies**, Thematic Issue, No: 1
<http://www.ejts.org/document85.html> **Erişim Tarihi** : 11.10.2007

Es, M.ve Ateş H. (2004), “Kent Yönetimi, Kentleşme Ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, İÜİF Yayını, Sayı:48, s. 205–248.

Gap Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (1994): **Gap Bölgesi Nüfus Hareketleri Araştırması**, Ankara

Gedik, A. (1998): “Daimi İkametgâha Göre Göç Datası: Eleştiriler ve Öneriler”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı’na** sunulmuş bildiriler, Bolu-Gerede 1997, Tarih Vakfı Yayınları, s.152–167

Gençler A. ve Çolak A. (2002): “Türkiye’den Yurtdışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, **Kocaeli Üniversitesi I.Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi**, İzmit, 2002.

Gençler A. (2003): “ Büyüyen Yasadışı Göç Sorunu ve Türkiye”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:3, Sayı:1,

Global Commission on International Migration (GCIM). (2005): **Migration in an Interconnected World: New Directions for Action**, Report of the Global Commission on International Migration, Switzerland

Grigg D. B. (1977): “E. G. Ravenstein and the “ laws of migration”” **Journal of Historical Geography**, Cilt: 3,Sayı: 1

Göktürk A., Kaygalak S. (1999): “Göç ve Kentleşme”, **Sosyal Hizmet Sempozyumu**, Ankara

Gönüllü, M. (1996): “Dış Göç”, **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Pamukkale Üniversitesi Yayınları sayı:1, s. 94–106

Gümüş, E. (1998): “ Türkiye’nin Nüfusu”, **Türkiye Coğrafyası Ünite 1-13**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Editör. Nuray Serter, No: 594, s. 60-84

Güngör, N. (2005): “Göç Olgusu ve Arabesk”, **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri**, 8–11 Aralık 2005, s. 229–236

Gür, T.H. ve Ural E. (2004): “Türkiye’de Kentlere Göçün Nedenleri”, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 22(1), s.23–38

Kaya E., Şentürk H., Danış O., Şimşek S. (2007): **Modern Kent Yönetimi-1**, Okutan Yayıncılık, İstanbul

Kearney, M. (1996): “From the Invisible Feet: Anthropological Studies of Migration and Development”, **Theories of Migration**, ed. Robin Cohen, Edward Elgar Publishing Limited, England, s.374–404

Keleş, R. (1993): **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara

Kocaman, T. ve Bayazıt, S. (1993), “Türkiye’de İçgöçler ve Göç Edenlerin Sosyo-Ekonomik Nitelikleri”, DPT, Ankara.

Kongar, E. (1997): **21.yy’da Türkiye**, 27.Baskı, Remzi Kitapevi

Kurt, H. (2006): “Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri”, **Yönetim Bilimleri Dergisi (4:1) 2006 Journal of Administrative Sciences**, s. 135–159

Lee, E. S. (1996): “A Theory of Migration”, **Theories of Migration**, ed. Robin Cohen, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, s. 14–24

Munro, J. M. (1974): “Migration Of Turkey”, **Economic Development and Cultural Change**, Vol.22, No:4, pp. 634–653

Narlı, N. (2002): “İlkel Bağlar, Hemşerilik, Gettolaşma”, **BİA Haber Merkezi, Merkezi**, <http://www.bianet.org/diger/makale8376.htm> **Erişim Tarihi:** 05.06.2007

Oktit, N. (1997): “Köyün Çekiciliği- Kentin İticiliği“, **Toplum ve Göç**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, DİE, S,81-84, Ankara

Oberai, A.S. (1990): **Migration, Urbanisation and Development**, ILO, Geneva,

Özer, İ. (2004): **Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişim**, Ekin Kitabevi, Bursa

Özer, İ. (2006): “Türkiye’de Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişim” **Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı**, editör: M. Zincirkıran, Nova yayınları, 1.Baskı, s. 445–447

Parnwell, M. (1993): **Population Movements and The Third World**, New York,

Petersen, W. (1996): “A General Typology of Migration”, **Theoris of Migration**, ed. Robin Cohen, Edward Elgar Publishing Limited, England. S.3–13

Ravenstein, G. E. (1885): **Journal of the Statistical Society of London**, Vol. 48, No. 2. pp. 167–235

Audas R. and Mcdonald T. (2004): “Rural- Urban Migration İn The 1990s”, **Canadian Social Trends**

Sallan Gül, S. (2002): “Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Yardımlar”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt 23-24, s. 79-93.

Schoorl, J.J., Heering L., Esveldt I., Groenewold G., van der Erf R.F., Bosch A.M., de Valk H. and de Bruijn B.J. (2000), **Push and Pull Factors Of International Migration: A Comparative Report**, The Hague. Luxembourg, Eurostat, Theme 1 General Statistics.

Şanlı U. ve Gün E. (2005): “Mülteci mafyası 7 milyar dolar kazanıyor” **Aksiyon dergisi**, sayı:559, <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=22384> **Erişim Tarihi:** 29.07.2008

Tekeli, İ. (2007): “Türkiye’nin Göç Tarihindeki Değişik Kategorileri”, **Kökler ve Yollar, Türkiye’de Göç Süreçleri**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, der. :Ayhan Kaya, Bahar Şahin, s. 447–475

Tobler, W. (1995): “**Migration: Ravenstein, Thorntwaite, And Beyond**” Geography Department University of California Santa Barbara CA 93106–4060

Tümertekin, E. (1977): “Türkiye’ de İç Göçler Üzerine”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü**, Sayı. 22, s. 30.

Türkiye Göç ve yerinden Olmuş Nüfus Araştırması (TGYONA) (2006): Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara

Türkiye’de Ülke İçinde Yerinden Edilme Sorunu:Tespitler ve Çözüm Önerileri (2005): Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (Tesev) , İstanbul

Türkiye İstatistik Kurumu (2005): **Türkiye İstatistik Yıllığı 2004**,

Türkiye İstatistik Kurumu (2006): **İstatistiksel Göstergeler 1923–2005**

Türkiye İstatistik Kurumu (2007): **İstatistiksel Göstergeler 1923–2006**

Türkiye İstatistik Kurumu (2007): **Türkiye İstatistik Yıllığı 2006**

Türkiye İstatistik Kurumu (2008): **Türkiye İstatistik Yıllığı 2007**

Türkiye İstatistik Kurumu, (2008): “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları”, **Haber Bülteni**, sayı:9

Türk-İş, (2008):”Şubat 2008 Açlık ve Yoksulluk Sınır”, **Türk-İş Haber Bülteni**, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, 16.02.2008

Unat, A. N. (2007): “Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950’li Yıllardan 2000’li Yıllara”, **Kökler ve Yollar, Türkiye’de Göç Süreçleri**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, der. :Ayhan Kaya, Bahar Şahin, s. 1–18

Üçdoğruluk, Ş. (2002): “İzmir’deki Göç Hareketinin Çok Durumlu Logit Teknikle İncelenmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, Cilt:17, s.157–183

Üner, S. (1972), **Nüfusbilim Sözlüğü**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s. 77
Üniversitesi İİBF Dergisi, 22 (1), s.23–38.

Wallerstein, I. (1976): **The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century**, New York: Academic Press,

Yalçın, C. (2004): **Göç Sosyolojisi**, Anı Yayınları, Ankara

Yamak, R. ve Yamak N. (1999), “ Türkiye’de Gelir Dağılımı ve İç Göç “, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:1, Cilt: 1, s. 16–28

Yener, S. (1977): **1965–1970 Döneminde İller Arası Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri**, DPT, s.73

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/goc/14122004.html>

Erişim Tarihi: 13.09.2007

<http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/HHGELTUK/071103.htm>

Erişim Tarihi: 07.09.2007

<http://www.ejts.org/document85.html> Erişim Tarihi: 15.04.2008

Erişim Tarihi: 06.07.2007

http://www.ekodialog.com/Konular/tarim_eko/tarim_istihdam_gelir_dagilimi.html

Erişim Tarihi: 24.08.2007

<http://esa.un.org/migration/index.asp?panel=1> **Erişim Tarihi:** 19.07.2008

http://www.hmd.gov.tr/GuncelDuyuru/AB_20060726_toplantisunum.pdf

Erişim Tarihi: 08.09.2007

www.harpercollege.edu <http://www.harpercollege.edu/mhealy/migrat/xp/mgraven.htm>

Erişim Tarihi: 15.02.2008

<http://www.iom.int/jahia/Jahia/pid/241> **Erişim Tarihi:** 02.08.2008

<http://www.iom.int/jahia/page254.html> **Erişim Tarihi:** 02.08.2008

http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2008/Ocak/22/Haber_321873.aspx

Erişim Tarihi: 17.02.2008

<http://www.migrationinformation.org/datahub/charts/6.1.shtml>

Erişim Tarihi: 25.07.2008

<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF05>

Erişim Tarihi: 06.08.2007

<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF3FB36B5C02E7607F&KELIME=göç> **Erişim Tarihi:** 10.08.2007

<http://www.tekirdag.gov.tr/default.asp?sayfa=ilce3> **Erişim Tarihi:** 15.02.2008

<http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=217> **Erişim Tarihi:** 29.08.2007

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=3894> **Erişim Tarihi:** 03.04.2008

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=53 **Erişim Tarihi:** 23.07.2007

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=160 **Erişim Tarihi:** 23.07.2007

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=161 **Erişim Tarihi:** 23.07.2007

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=162 **Erişim Tarihi:** 23.07.2007

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=163 **Erişim Tarihi:** 23.07.2007

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=164 **Erişim Tarihi:** 23.07.2007

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=165 **Erişim Tarihi:** 23.07.2007

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=224 **Erişim Tarihi:** 29.12.2008

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=943 **Erişim Tarihi:** 25.12.2008

http://www.unicef.org/turkey/ut/_ut2_2010.html **Erişim Tarihi:** 13.02.2008

EK .1. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı ve Verdiği Göçer Sayıları (1995-2000)

Aldığı Göç	Verdiği göç							
		Toplam	İstanbul	Batı Marmara	Ege	Doğu Marmara	Batı Anadolu	Akdeniz
Toplam	T	4 098 356	513 507	172 741	334 671	351 093	378 710	410 316
	E	2 324 937	296 387	95 095	194 482	188 368	211 371	237 142
	K	1 773 419	217 120	77 646	140 189	162 725	167 339	173 174
İstanbul	T	920 955	-	44 916	57 660	96 929	62 575	74 209
	E	494 883	-	22 295	32 015	47 405	33 304	41 836
	K	426 072	-	22 621	25 645	49 524	29 271	32 373
Batı Marmara	T	240 535	67 409	-	29 126	28 026	16 646	15 414
	E	141 297	36 201	-	17 228	15 285	10 032	10 223
	K	99 238	31 208	-	11 898	12 741	6 614	5 191
Ege	T	518 674	57 744	35 384	-	51 946	62 264	64 178
	E	289 984	34 167	18 590	-	28 226	33 663	36 592
	K	228 690	23 577	16 794	-	23 720	28 601	27 586
Doğu Marmara	T	432 921	78 807	23 904	44 060	-	38 729	31 278
	E	243 175	41 993	12 885	24 660	-	21 197	18 845
	K	189 746	36 814	11 019	19 400	-	17 532	12 433
Batı Anadolu	T	469 610	42 115	16 660	49 415	44 530	-	60 498
	E	254 222	24 212	9 190	26 779	22 823	-	32 776
	K	215 388	17 903	7 470	22 636	21 707	-	27 722
Akdeniz	T	413 044	48 209	11 212	53 231	30 137	59 449	-
	E	232 923	27 911	6 799	30 347	16 737	32 408	-
	K	180 121	20 298	4 413	22 884	13 400	27 041	-
Orta Anadolu	T	205 108	27 182	4 916	15 398	14 073	39 122	40 383
	E	117 838	16 182	2 946	9 102	7 975	21 200	22 247
	K	87 270	11 000	1 970	6 296	6 098	17 922	18 136
Batı Karadeniz	T	219 008	57 787	8 076	16 894	22 163	32 137	15 804
	E	125 960	32 432	4 790	10 083	12 228	17 710	9 761
	K	93 048	25 355	3 286	6 811	9 935	14 427	6 043
Doğu Karadeniz	T	151 193	50 373	3 778	9 320	22 387	11 797	8 625
	E	86 461	27 555	2 253	5 581	11 983	6 734	5 343
	K	64 732	22 818	1 525	3 739	10 404	5 063	3 282
Kuzeydoğu Anadolu	T	144 315	26 600	7 575	16 854	12 967	15 704	16 223
	E	95 866	17 923	4 710	11 065	8 058	10 074	10 922
	K	48 449	8 677	2 865	5 789	4 909	5 630	5 301
Ortadoğu Anadolu	T	170 568	25 969	7 053	18 408	13 656	17 432	26 602
	E	109 639	17 131	4 610	12 089	8 628	10 866	16 454
	K	60 929	8 838	2 443	6 319	5 028	6 566	10 148
Güneydoğu Anadolu	T	212 425	31 312	9 267	24 305	14 279	22 855	57 102
	E	132 689	20 680	6 027	15 533	9 020	14 183	32 143
	K	79 736	10 632	3 240	8 772	5 259	8 672	24 959

Not. Bölge içindeki illerin birbirleri arasındaki göç kapsamamıştır. T: Toplam, E: Erkek, K: Kadın

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=162

EK .1. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı ve Verdiği Göçer Sayıları (1995-2000) (devam)

Aldığı Göç		Verdiği Göç					
		Orta Anadolu	Batı Karadeniz	Doğu Karadeniz	Kuzeydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	Güneydoğu Anadolu
Toplam	T	300 113	450 799	227 013	256 922	280 156	422 315
	E	166 796	247 049	125 176	147 025	167 367	248 679
	K	133 317	203 750	101 837	109 897	112 789	173 636
İstanbul	T	68 940	182 984	88 632	74 699	78 571	90 840
	E	37 067	93 925	45 358	41 815	46 009	53 854
	K	31 873	89 059	43 274	32 884	32 562	36 986
Batı Marmara	T	10 731	21 472	9 251	13 672	12 324	16 464
	E	6 619	12 726	5 307	8 098	8 161	11 417
	K	4 112	8 746	3 944	5 574	4 163	5 047
Ege	T	33 990	35 888	15 560	39 255	38 121	84 344
	E	19 379	20 597	9 312	21 452	22 273	45 733
	K	14 611	15 291	6 248	17 803	15 848	38 611
Doğu Marmara	T	24 088	53 689	37 080	42 000	30 088	29 198
	E	14 269	29 803	20 149	22 812	18 298	18 264
	K	9 819	23 886	16 931	19 188	11 790	10 934
Batı Anadolu	T	78 186	70 580	19 578	26 324	26 873	34 851
	E	39 226	37 273	10 742	14 768	15 660	20 773
	K	38 960	33 307	8 836	11 556	11 213	14 078
Akdeniz	T	34 307	21 683	10 151	15 646	38 829	90 190
	E	18 884	12 912	6 489	9 282	22 383	48 771
	K	15 423	8 771	3 662	6 364	16 446	41 419
Orta Anadolu	T	-	15 879	5 586	9 934	10 987	21 648
	E	-	9 133	3 519	5 797	6 733	13 004
	K	-	6 746	2 067	4 137	4 254	8 644
Batı Karadeniz	T	15 879	-	21 146	8 407	9 411	11 304
	E	9 090	-	10 895	5 144	6 241	7 586
	K	6 789	-	10 251	3 263	3 170	3 718
Doğu Karadeniz	T	5 162	18 606	-	10 528	5 414	5 203
	E	3 139	9 877	-	6 892	3 595	3 509
	K	2 023	8 729	-	3 636	1 819	1 694
Kuzeydoğu Anadolu	T	8 511	9 576	9 983	-	10 151	10 171
	E	5 690	6 470	6 128	-	6 672	8 154
	K	2 821	3 106	3 855	-	3 479	2 017
Ortadoğu Anadolu	T	9 843	9 357	4 822	9 324	-	28 102
	E	6 435	6 487	3 474	5 851	-	17 614
	K	3 408	2 870	1 348	3 473	-	10 488
Güneydoğu Anadolu	T	10 476	11 085	5 224	7 133	19 387	-
	E	6 998	7 846	3 803	5 114	11 342	-
	K	3 478	3 239	1 421	2 019	8 045	-

Not. Bölge içindeki illerin birbirleri arasındaki göç kapsamıdır. T: Toplam, E: Erkek, K: Kadın

EK. 2. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması

İSTANBUL	İstanbul		Zonguldak
BATI MARMARA	Tekirdağ	BATI KARADENİZ	Karabük
	Edirne		Bartın
	Kırklareli		Kastamonu
	Balıkesir		Çankırı
	Çanakkale		Sinop
EGE	İzmir	DOĞU KARADENİZ	Samsun
	Aydın		Tokat
	Denizli		Çorum
	Muğla		Amasya
	Manisa		Trabzon
	Afyonkarahisar		Ordu
	Kütahya		Giresun
DOĞU MARMARA	Uşak	KUZEYDOĞU ANADOLU	Rize
	Bursa		Artvin
	Eskişehir		Gümüşhane
	Bilecik		Erzurum
	Kocaeli		Erzincan
	Sakarya		Bayburt
	Düzce		Ağrı
	Bolu		Kars
BATI ANADOLU	Yalova	ORTADOĞU ANADOLU	İğdir
	Ankara		Ardahan
	Konya		Malatya
AKDENİZ	Karaman	GÜNEYDOĞU ANADOLU	Elazığ
	Antalya		Bingöl
	Isparta		Tunceli
	Burdur		Van
	Adana		Muş
	Mersin		Bitlis
	Hatay		Hakkâri
	Kahramanmaraş		Gaziantep
ORTA ANADOLU	Osmaniye	GÜNEYDOĞU ANADOLU	Adıyaman
	Kırıkkale		Kilis
	Aksaray		Şanlıurfa
	Niğde		Diyarbakır
	Nevşehir		Mardin
	Kırşehir		Batman
	Kayseri		Şırnak
	Sivas		Siirt
	Yozgat		

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2006, Türkiye İstatistik Kurumu 2007, s: 379

EK.3. İllerin 1995–2000 Dönemi Net Göç Hızına Göre Sıralanışı

Büyüklik sıra no	İl	1975–1980		1980–1985		1985–1990		1995–2000	
		Net göç	Net göç hızı (%)	Net göç	Net göç hızı (%)	Net göç	Net göç hızı (%)	Net göç	Net göç hızı (%)
1	Tekirdağ	4 849	16,5	3 438	10,3	17 907	46,7	51 335	96,8
2	Muğla	1 659	4,3	3 058	7,0	15 998	32,9	42 921	70,2
3	Antalya	17 142	26,5	25 339	32,8	82 737	89,7	90 457	64,3
4	Bilecik	- 394	-3,0	1 095	7,9	3 009	19,6	10 105	57,9
5	İstanbul	288 653	73,4	297 598	60,5	656 677	107,6	407 448	46,1
6	Bursa	58 720	61,0	47 434	41,1	83 641	61,6	85 325	45,1
7	İzmir	119 896	73,7	82 173	41,9	146 208	63,8	120 375	39,9
8	Isparta	- 2 792	-9,3	- 5 148	-15,4	- 6 495	-17,0	13 869	30,7
9	Çanakkale	- 1 408	-4,0	- 1 834	-4,9	- 2 042	-5,2	11 491	27,4
10	Ankara	49 499	20,6	36 631	13,0	69 511	24,9	90 884	25,6
11	Aydın	9 382	16,7	9 365	14,7	19 077	27,1	21 553	25,5
12	Şırnak ⁽¹⁾	-	-	-	-	- 5 165	-24,7	5 950	21,8
13	Denizli	- 3 040	-5,7	2 095	3,5	10 570	15,4	15 205	19,9
14	Kırklareli	- 3 170	-13,4	- 2 252	-8,9	- 5 510	-20,7	5 270	18,0
15	Eskişehir	7 759	16,4	8 506	16,0	6 510	11,3	9 582	14,8
16	İçel	40 273	57,5	49 593	56,5	74 717	68,3	18 429	12,4
17	Düzce ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	2 243	8,0
18	Balıkesir	- 6 020	-7,8	3 260	3,9	4 848	5,4	4 804	4,9
19	Yalova ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	514	3,5
20	Manisa	8 980	11,1	6 499	7,1	20 946	20,6	3 687	3,2
21	Gaziantep	- 1 256	-1,8	- 4 256	-5,2	- 481	-0,5	3 499	3,1
22	Konya	- 10 152	-7,5	- 10 623	-6,8	- 27 184	-17,2	2 787	1,4
23	Kocaeli	53 640	112,9	41 287	67,0	83 262	108,2	211	0,2
24	Kütahya	383	0,9	37	0,1	- 4 609	-8,7	- 1 064	-1,8
25	Niğde	- 7 311	-16,6	- 11 167	-22,6	- 15 857	-55,7	- 699	-2,2
26	Kayseri	10 698	16,3	- 5 145	-6,9	- 16 005	-18,9	- 3 307	-3,5
27	Erzincan	- 9 369	-38,4	- 11 583	-45,4	- 25 574	-93,3	- 1 325	-4,7
28	Uşak	- 1 108	-5,0	- 2 909	-11,8	570	2,1	- 2 058	-6,9
29	Nevşehir	4 849	16,5	3 438	10,3	17 907	46,7	51 335	96,8

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=160

EK.3. İllerin 1995–2000 Dönemi Net Göç Hızına Göre Sıralanışı (devam)

Büyük- lük sıra no	İl	1975–1980		1980–1985		1985–1990		1995–2000	
		Net göç	Net göç hızı (‰)	Net göç	Net göç hızı (‰)	Net göç	Net göç hızı (‰)	Net göç	Net göç hızı (‰)
30	Iğdır ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	- 1 361	-9,3
31	Trabzon	- 17 143	-26,2	- 25 496	-35,6	- 51 495	-67,9	- 9 977	-11,1
32	Giresun	- 17 523	-40,6	- 19 955	-43,4	- 34 828	-73,9	- 5 849	-12,1
33	Hakkari	- 2 064	-16,5	- 1 052	-7,6	- 4 472	-32,9	- 2 346	-12,5
34	Karaman ⁽¹⁾	-	-	-	-	934	4,7	- 2 771	-12,6
35	Aksaray ⁽¹⁾	-	-	-	-	- 2 391	-8,2	- 4 769	-13,4
36	Edirne	- 2 783	-9,0	- 5 515	-16,5	- 7 493	-21,2	- 5 106	-14,0
37	Çankırı	- 13 828	-59,2	- 9 135	-38,1	- 15 503	-61,0	- 4 471	-18,3
38	Bitlis	- 17 653	-81,9	- 9 240	-37,0	- 20 509	-71,9	- 7 104	-21,2
39	Malatya	- 23 183	-43,2	- 12 944	-22,0	- 35 207	-54,2	- 16 823	-21,5
40	Rize	- 8 624	-26,1	- 11 257	-32,6	- 28 726	-84,0	- 7 473	-21,9
41	Afyon	- 13 379	-25,4	- 15 855	-26,5	- 25 779	-37,7	- 16 616	-22,5
42	Burdur	- 1 580	-7,5	- 4 045	-17,8	- 8 825	-36,8	- 5 374	-22,7
43	Sakarya	4 315	9,1	7 082	13,2	6 353	10,5	- 15 898	-23,1
44	Gümüşhane	- 21 762	-86,2	- 14 075	-54,1	- 22 305	-135,3	- 4 003	-23,5
45	Elazığ	- 17 366	-44,2	- 13 683	-31,6	- 21 164	-46,1	- 12 363	-23,8
46	Adana	819	0,7	23 829	16,4	26 934	15,8	- 40 497	-24,0
47	Osmaniye ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	- 10 385	-24,7
48	Amasya	- 7 368	-24,5	- 10 463	-32,5	- 19 916	-59,7	- 9 099	-26,8
49	K.maraş	- 8 206	-13,0	- 10 500	-14,2	- 33 949	-41,6	- 25 530	-28,3
50	Kırıkkale ⁽¹⁾	-	-	-	-	- 8 813	-27,7	- 11 626	-32,7
51	Kastamonu	- 10 717	-26,5	- 11 094	-26,9	- 26 777	-66,1	- 11 689	-32,8
52	Hatay	14 046	20,0	4 869	5,7	- 4 002	-4,1	- 38 241	-33,9
53	Tunceli	- 13 318	-93,7	- 17 797	-123,9	- 20 332	-153,8	- 3 123	-36,7
54	Kilis ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	- 4 042	-38,9
55	Şanlıurfa	- 35 253	-60,1	- 14 509	-20,9	- 26 800	-30,0	- 49 312	-38,9
56	Diyarbakır	- 15 795	-24,2	- 12 550	-16,1	- 32 212	-34,8	- 48 064	-40,0
57	Karabük ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	- 8 640	-40,7
58	Bolu	- 505	-1,2	- 4 902	-10,9	- 4 149	-8,6	- 10 254	-40,8

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=160

EK.3. İllerin 1995–2000 Dönemi Net Göç Hızına Göre Sıralanışı (devam)

Büyüklik sıra no	İl	1975–1980		1980–1985		1985–1990		1995–2000	
		Net göç	Net göç hızı (‰)	Net göç	Net göç hızı (‰)	Net göç	Net göç hızı (‰)	Net göç	Net göç hızı (‰)
59	Van	- 7 627	-19,7	- 11 994	-26,3	- 20 780	-37,9	- 32 353	-43,6
60	Ordu	- 20 668	-32,3	- 24 230	-34,5	- 42 910	-54,6	- 36 958	-44,7
61	Kırşehir	- 8 330	-39,3	- 6 080	-26,4	- 19 647	-80,4	- 10 748	-45,1
62	Batman ⁽¹⁾	-	-	-	-	3 925	13,9	- 18 032	-45,2
63	Samsun	- 11 144	-12,6	- 13 709	-13,8	- 31 222	-29,1	- 51 644	-45,5
64	Tokat	- 16 772	-30,0	- 16 782	-27,3	- 45 746	-67,5	- 37 172	-48,4
65	Bingöl	- 10 678	-54,6	- 9 286	-44,1	- 19 888	-87,7	- 11 407	-50,1
66	Sivas	- 50 302	-75,4	- 37 687	-54,6	- 76 451	-105,8	- 35 627	-51,0
67	Erzurum	- 46 093	-66,3	- 48 745	-64,8	- 88 298	-113,2	- 46 491	-54,8
68	Ağrı	- 24 986	-80,5	- 19 005	-53,5	- 37 312	-95,4	- 26 213	-56,4
69	Çorum	- 23 753	-46,3	- 17 712	-32,6	- 33 897	-58,5	- 33 022	-58,4
70	Bayburt ⁽¹⁾	-	-	-	-	- 13 808	-133,2	- 5 360	-59,5
71	Muş	- 16 937	-66,4	- 14 346	-49,4	- 33 829	-100,5	- 24 069	-59,8
72	Kars	- 70 872	-113,1	- 50 426	-77,9	- 105 025	-163,5	- 18 331	-61,1
73	Artvin	- 12 687	-61,2	- 10 855	-51,1	- 20 372	-98,6	- 11 560	-63,6
74	Mardin	- 28 919	-59,8	- 17 495	-31,2	- 34 750	-70,2	- 42 082	-67,6
75	Adıyaman	- 11 371	-34,7	- 13 614	-35,4	- 17 372	-37,5	- 40 745	-70,2
76	Zonguldak	8 679	10,8	- 18 551	-20,0	- 29 368	-29,4	- 44 009	-73,8
77	Siirt	- 10 922	-29,5	- 18 232	-41,7	- 31 311	-140,7	- 17 062	-75,1
78	Sinop	- 7 944	-32,6	- 9 777	-38,4	- 22 569	-88,7	- 16 387	-75,7
79	Bartın ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	- 15 658	-86,8
80	Ardahan ⁽¹⁾	-	-	-	-	-	-	- 13 526	-106,7
81	Van	- 7 627	-19,7	- 11 994	-26,3	- 20 780	-37,9	- 32 353	-43,6

(1) İl olmadan önceki dönemlere ilişkin bilgi verilememiştir.

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=160

Ek. 4. İllerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (1995–2000)

2000 yılı daimi ikametgâhı	2000 yılı daimi ikametgâh nüfusu (1)	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı %
Toplam	60 752 995	4 788 193	4 788 193	0	0
Adana	1.669.361	92.684	133.181	- 40.497	-23,97
Adıyaman	1.669.361	92.684	133.181	-40.497	-23,97
Afyon	559.772	17.624	58.369	-40.745	-70,23
Ağrı	728.613	35.636	52.252	-16.616	-22,55
Amasya	451.287	24.586	50.799	-26.213	-56,45
Ankara	334.884	30.294	39.393	-9.099	-26,81
Antalya	3.597.662	377.108	286.224	90.884	25,59
Artvin	1.451.771	171.982	81.525	90.457	64,31
Aydın	176.083	14.374	25.934	-11.560	-63,56
Balıkesir	857.507	76.570	55.017	21.553	25,45
Bilecik	992.564	80.207	75.403	4.804	4,85
Bingöl	179.562	24.586	14.481	10.105	57,91
Bitlis	222.139	13.795	25.202	-11.407	-50,07
Bolu	331.728	24.270	31.374	-7.104	-21,19
Burdur	246.417	25.532	35.786	-10.254	-40,76
Bursa	234.021	17.328	22.702	-5.374	-22,70
Çanakkale	1.933.732	180.171	94.846	85.325	45,12
Çankırı	425.212	42.818	31.327	11.491	27,39
Çorum	242.287	20.869	25.340	-4.471	-18,28
Denizli	549.321	27.073	60.095	-33.022	-58,36
Diyarbakır	773.169	57.412	42.207	15.205	19,86
Edirne	1.176.390	62.996	111.060	-48.064	-40,04
Elazığ	361.227	35.973	41.079	-5.106	-14,04
Erzincan	513.839	36.075	48.438	-12.363	-23,77
Erzurum	282.662	29.336	30.661	-1.325	-4,68
Eskişehir	825.427	50.809	97.300	-46.491	-54,78
Gaziantep	650.265	62.802	53.220	9.582	14,84
Giresun	1.119.535	68.550	65.051	3.499	3,13
Gümüşhane	481.779	30.844	36.693	-5.849	-12,07
Hakkâri	168.573	13.777	17.780	-4.003	-23,47
Hatay	186.976	13.369	15.715	-2.346	-12,47
Isparta	1.110.055	47.298	85.539	-38.241	-33,87
İçel	458.365	45.579	31.710	13.869	30,72
İstanbul	1.497.575	117.894	99.465	18.429	12,38
İzmir	9.044.859	920.955	513.507	407.448	46,09
Kars	3.078.981	306.387	186.012	120.375	39,88
Kastamonu	290.611	28.937	47.268	-18.331	-61,15
Kayseri	350.200	26.171	37.860	-11.689	-32,83
Kırklareli	954.397	64.169	67.476	-3.307	-3,46
Kırşehir	294.998	29.968	24.698	5.270	18,03
Kocaeli	233.028	19.273	30.021	-10.748	-45,08
Konya	1.079.603	119.301	119.090	211	0,20
Kütahya	603.765	38.553	39.617	-1.064	-1,76

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=163

Ek. 4. İllerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (1995–2000) (devam)

2000 yılı daimi ikametgâhı	2000 yılı daimi ikametgâh nüfusu (1)	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı ‰
Toplam	60 752 995	4 788 193	4 788 193	0	0
Manisa	1.149.708	76.526	72.839	3.687	3,21
Kahramanmaraş	890.448	33.864	59.394	-25.530	-28,27
Mardin	601.621	26.083	68.165	-42.082	-67,58
Muğla	632.850	80.782	37.861	42.921	70,20
Muş	390.308	13.379	37.448	-24.069	-59,82
Nevşehir	273.293	23.171	25.125	-1.954	-7,12
Niğde	312.784	27.740	28.439	-699	-2,23
Ordu	809.013	35.790	72.748	-36.958	-44,66
Rize	337.609	25.050	32.523	-7.473	-21,89
Sakarya	681.577	50.354	66.252	-15.898	-23,06
Samsun	1.108.182	59.628	111.272	-51.644	-45,54
Siirt	218.773	17.932	34.994	-17.062	-75,06
Sinop	208.376	16.205	32.592	-16.387	-75,67
Sivas	680.536	43.309	78.936	-35.627	-51,02
Tekirdağ	555.916	88.618	37.283	51.335	96,81
Tokat	748.680	33.384	70.556	-37.172	-48,45
Trabzon	893.179	52.923	62.900	-9.977	-11,11
Tunceli	83.642	15.705	18.828	-3.123	-36,65
Şanlıurfa	1.243.058	38.320	87.632	-49.312	-38,90
Uşak	297.112	18.807	20.865	-2.058	-6,90
Van	726.202	35.053	67.406	-32.353	-43,58
Yozgat	614.176	32.948	59.223	-26.275	-41,88
Zonguldak	574.182	27.839	71.848	-44.009	-73,82
Aksaray	353.155	18.892	23.661	-4.769	-13,41
Bayburt	87.386	6.027	11.387	-5.360	-59,51
Karaman	219.055	13.374	16.145	-2.771	-12,57
Kırıkale	349.476	23.455	35.081	-11.626	-32,72
Batman	390.289	20.133	38.165	-18.032	-45,16
Şırnak	276.300	28.457	22.507	5.950	21,77
Bartın	172.597	10.069	25.727	-15.658	-86,78
Ardahan	119.982	8.791	22.317	-13.526	-106,72
Iğdır	145.602	11.944	13.305	-1.361	-9,30
Yalova	148.182	22.774	22.260	514	3,47
Karabük	208.057	15.440	24.080	-8.640	-40,68
Kilis	102.002	7.157	11.199	-4.042	-38,86
Osmaniye	415.089	23.845	34.230	-10.385	-24,71
Düzce	281.797	23.982	21.739	2.243	7,99

(1) Daimi ikametgâh nüfusu içinde yurt dışından gelen göç katılmamıştır.

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=163

EK. 5. İllerin Yerleşim Yerine Göre Aldığı Göç (1995–2000)

2000 yılı daimi ikametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Adana	42.405	41.150	14.007	13.804	13.441	12.571	3.305	3.642	73.158	71.167	144.325
Adıyaman	8.660	7.152	4.624	3.387	3.219	2.527	960	917	17.463	13.983	31.446
Afyon	16.988	14.039	5.228	4.091	5.204	4.382	1.145	1.204	28.565	23.716	52.281
Ağrı	13.948	6.037	5.727	3.107	3.433	2.059	705	739	23.813	11.942	35.755
Amasya	15.993	9.950	4.244	2.790	2.401	2.172	580	607	23.218	15.519	38.737
Ankara	174.333	159.711	39.093	34.761	29.761	25.842	5.001	3.965	248.188	224.279	472.467
Antalya	67.502	60.846	11.541	9.911	38.236	25.840	8.752	7.184	126.031	103.781	229.812
Artvin	6.410	4.548	2.489	1.805	3.273	2.582	669	691	12.841	9.626	22.467
Aydın	29.678	26.263	7.284	6.762	12.305	11.697	5.154	5.959	54.421	50.681	105.102
Balıkesir	36.826	30.744	9.899	8.995	13.189	11.819	2.977	2.938	62.891	54.496	117.387
Bilecik	13.128	6.947	3.940	2.190	1.803	1.491	448	401	19.319	11.029	30.348
Bingöl	6.686	4.088	3.011	1.695	3.070	1.723	630	280	13.397	7.786	21.183
Bitlis	12.745	8.829	3.374	1.739	2.118	1.409	412	392	18.649	12.369	31.018
Bolu	11.749	7.845	3.417	2.336	3.703	3.604	706	749	19.575	14.534	34.109
Burdur	7.909	6.413	2.260	1.938	2.216	1.890	493	640	12.878	10.881	23.759
Bursa	79.016	75.710	23.588	23.190	21.400	20.389	4.622	4.424	128.626	123.713	252.339
Çanakkale	19.221	14.111	5.844	4.222	8.551	5.406	1.819	1.489	35.435	25.228	60.663
Çankırı	10.740	6.589	2.402	1.356	2.784	2.204	400	375	16.326	10.524	26.850
Çorum	13.749	11.941	6.542	5.138	3.902	3.211	799	1.003	24.992	21.293	46.285
Denizli	22.518	19.576	10.297	9.080	15.509	13.980	5.266	5.205	53.590	47.841	101.431
Diyarbakır	32.535	24.547	10.476	7.503	15.310	13.755	2.746	2.627	61.067	48.432	109.499
Edirne	17.124	12.239	4.505	3.368	4.129	2.578	1.064	832	26.822	19.017	45.839
Elazığ	19.902	13.061	5.444	3.583	5.293	3.767	1.548	1.467	32.187	21.878	54.065
Erzincan	14.622	7.594	2.747	1.269	4.260	3.320	817	760	22.446	12.943	35.389

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=164

EK. 5. İllerin Yerleşim Yerine Göre Aldığı Göç (1995–2000) (devam)

2000 yılı daimi ikametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Erzurum	28.043	22.056	9.788	6.463	6.322	4.448	1.480	1.602	45.633	34.569	80.202
Eskişehir	30.217	27.537	6.258	6.257	5.548	4.867	1.418	1.298	43.441	39.959	83.400
Gaziantep	32.903	28.566	13.178	11.821	4.441	4.275	845	942	51.367	45.604	96.971
Giresun	13.344	11.364	4.244	3.114	5.537	4.924	756	888	23.881	20.290	44.171
Gümüşhane	4.827	3.524	1.903	1.159	3.223	2.104	533	326	10.486	7.113	17.599
Hakkari	8.458	3.098	3.126	1.547	1.318	589	562	492	13.464	5.726	19.190
Hatay	21.346	17.783	7.492	6.413	14.479	13.062	3.328	3.536	46.645	40.794	87.439
Isparta	27.278	16.996	6.221	3.686	3.585	2.673	1.049	744	38.133	24.099	62.232
İçel	41.441	39.655	9.276	9.171	27.909	24.874	6.101	5.021	84.727	78.721	163.448
İstanbul	363.161	322.012	121.216	106.631	109.868	100.885	20.032	15.898	614.277	545.426	1.159.703
İzmir	140.786	127.821	31.223	29.627	30.744	29.062	8.791	9.353	211.544	195.863	407.407
Kars	16.185	6.006	4.785	2.239	3.732	1.983	872	1.044	25.574	11.272	36.846
Kastamonu	11.379	9.262	4.664	3.366	4.543	3.896	1.020	1.151	21.606	17.675	39.281
Kayseri	33.752	30.144	12.595	10.944	13.247	11.776	1.770	1.731	61.364	54.595	115.959
Kırklareli	12.659	9.985	3.922	3.577	3.398	3.135	856	911	20.835	17.608	38.443
Kırşehir	7.900	7.097	2.551	2.167	2.014	1.956	453	554	12.918	11.774	24.692
Kocaeli	43.861	37.351	12.260	10.985	33.141	30.383	6.722	5.332	95.984	84.051	180.035
Konya	59.542	51.909	17.945	15.513	12.941	11.069	3.200	2.767	93.628	81.258	174.886
Kütahya	19.601	13.470	6.601	4.871	6.375	4.459	2.024	1.546	34.601	24.346	58.947
Malatya	24.098	19.508	7.336	5.793	7.828	6.579	1.422	1.370	40.684	33.250	73.934
Manisa	32.432	25.739	11.367	9.857	9.610	9.582	4.056	4.823	57.465	50.001	107.466
K.maraş	16.499	11.891	6.898	5.083	6.269	5.335	1.534	1.457	31.200	23.766	54.966
Mardin	12.854	10.048	3.924	3.094	4.084	2.725	821	597	21.683	16.464	38.147
Muğla	25.208	18.246	5.667	4.433	25.760	16.899	5.835	4.076	62.470	43.654	106.124
Muş	5.027	3.595	2.725	1.382	3.499	2.588	608	693	11.859	8.258	20.117

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=164

EK. 5. İllerin Yerleşim Yerine Göre Aldığı Göç (1995–2000) (devam)

2000 yılı daimi ikametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Nevşehir	7 157	6 456	2.499	2.129	4.221	3.804	1.681	1.673	15.558	14.062	29.620
Niğde	11 111	8 624	2.625	1.906	4.968	3.565	825	678	19.529	14.773	34.302
Ordu	15 658	13 197	7.927	6.361	9.107	7.371	2.095	2.083	34.787	29.012	63.799
Rize	9 699	8 059	4.074	3.228	4.652	4.331	881	921	19.306	16.539	35.845
Sakarya	22 784	17 444	6.001	5.223	12.117	12.191	1.731	2.382	42.633	37.240	79.873
Samsun	28 339	27 030	9.640	8.473	9.675	8.593	1.754	2.580	49.408	46.676	96.084
Siirt	9 447	5 269	2.530	1.461	2.669	1.262	669	334	15.315	8.326	23.641
Sinop	6 005	5 326	2.198	1.731	3.568	2.749	605	521	12.376	10.327	22.703
Sivas	21 546	15 739	7.261	5.289	6.496	5.027	886	907	36.189	26.962	63.151
Tekirdağ	34 016	27 470	9.395	8.009	12.251	9.976	3.781	3.261	59.443	48.716	108.159
Tokat	15 023	12 725	6.269	5.029	6.663	4.884	1.169	1.148	29.124	23.786	52.910
Trabzon	23 463	19 544	6.634	5.602	11.747	10.593	1.979	1.788	43.823	37.527	81.350
Tunceli	8 376	2 528	2.181	719	2.649	855	713	188	13.919	4.290	18.209
Şanlıurfa	22 074	14 496	8.176	4.765	7.588	5.525	1.960	1.770	39.798	26.556	66.354
Uşak	7 862	7 764	3.270	3.467	2.323	1.949	654	648	14.109	13.828	27.937
Van	18 773	13 826	11.426	7.873	5.209	3.989	1.575	1.889	36.983	27.577	64.560
Yozgat	13 755	11 068	5.412	3.843	5.377	4.377	1.619	1.730	26.163	21.018	47.181
Zonguldak	11 190	9 755	4.607	3.924	6.406	5.908	1.790	2.221	23.993	21.808	45.801
Aksaray	7 810	6 464	2.546	2.311	3.274	2.417	626	509	14.256	11.701	25.957
Bayburt	2 198	1 627	848	490	1.010	807	217	233	4.273	3.157	7.430
Karaman	5 375	4 679	1.949	1.757	1.821	1.561	381	310	9.526	8.307	17.833
Kırıkkale	11 220	9 556	2.178	1.980	2.277	1.900	430	434	16.105	13.870	29.975
Batman	9 542	7 735	3.672	3.060	2.442	1.635	641	458	16.297	12.888	29.185
Şırnak	11 576	6 718	3.039	1.656	8.201	1.231	2.097	270	24.913	9.875	34.788
Bartın	3 309	2 810	1.239	1.044	2.370	1.772	498	595	7.416	6.221	13.637

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=164

EK. 5. İllerin Yerleşim Yerine Göre Aldığı Göç (1995–2000) (devam)

2000 yılı daimi ikametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Ardahan	3 857	1 964	1.885	1.143	1.837	1.095	378	345	7.957	4.547	12.504
Iğdır	4 611	3 277	1.336	971	2.553	1.074	593	304	9.093	5.626	14.719
Yalova	7 406	6 779	925	813	6.309	5.408	996	590	15.636	13.590	29.226
Karabük	7 639	6 888	2.531	2.291	1.979	1.774	401	455	12.550	11.408	23.958
Kilis	2 952	2 935	746	624	531	442	167	188	4.396	4.189	8.585
Osmaniye	10 487	8 810	3.266	3.221	1.694	1.813	525	731	15.972	14.575	30.547
Düzce	8 682	6 694	1.886	1.360	8.737	7.648	1.857	1.415	21.162	17.117	38.279
Toplam	2.110.130	1.757.849	639.319	528.966	730.646	611.872	163.280	150.201	3.643.375	3.048.888	6.692.263

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=164

EK. 6. İllerin Yerleşim Yerine Göre Verdiği Göç (1995–2000)

2000 yılı daimi İkametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Adana	62.018	52.478	12.879	11.075	21.721	18.293	3.401	2.953	100.019	84.799	184.818
Adıyaman	20.804	15.829	10.878	7.321	5.693	4.876	3.476	3.314	40.851	31.340	72.191
Afyon	20.044	16.656	9.700	7.840	5.644	4.003	2.749	2.261	38.137	30.760	68.897
Ağrı	18.995	11.652	10.415	6.120	5.508	3.632	3.136	2.510	38.054	23.914	61.968
Amasya	15.467	14.107	5.444	4.727	3.502	2.752	981	856	25.394	22.442	47.836
Ankara	144.420	123.558	14.353	14.424	44.183	36.866	1.894	1.878	204.850	176.726	381.576
Antalya	43.633	35.334	8.232	6.504	20.900	16.061	4.279	4.414	77.044	62.313	139.357
Artvin	9.996	8.776	4.702	3.912	2.337	2.051	1.167	1.086	18.202	15.825	34.027
Aydın	26.517	23.672	6.932	6.267	8.120	7.071	2.384	2.586	43.953	39.596	83.549
Balıkesir	34.466	30.784	11.329	10.230	9.808	8.219	3.858	3.888	59.461	53.121	112.582
Bilecik	6.489	5.891	2.359	2.351	1.394	1.070	336	353	10.578	9.665	20.243
Bingöl	10.196	7.021	4.848	3.292	2.841	2.044	1.294	1.054	19.179	13.411	32.590
Bitlis	13.200	9.683	5.478	3.327	2.566	1.755	1.109	1.004	22.353	15.769	38.122
Bolu	14.284	13.211	3.620	3.587	4.195	3.519	1.005	941	23.104	21.258	44.362
Burdur	8.805	7.811	3.170	2.878	2.445	1.887	1.076	1.061	15.496	13.637	29.133
Bursa	54.026	47.591	11.880	11.499	20.443	18.258	1.707	1.610	88.056	78.958	167.014
Çanakkale	14.778	12.954	5.746	5.204	4.185	3.369	1.461	1.475	26.170	23.002	49.172
Çankırı	9.724	8.074	4.831	4.254	1.774	1.239	745	681	17.074	14.248	31.322
Çorum	23.045	19.281	14.081	11.133	4.526	3.258	2.239	1.744	43.891	35.416	79.307
Denizli	20.689	17.808	8.535	7.328	12.217	10.835	4.387	4.429	45.828	40.400	86.228
Diyarbakır	50.448	37.702	14.644	10.227	19.020	15.618	5.221	4.682	89.333	68.229	157.562
Edirne	16.795	15.014	5.121	5.131	3.678	2.831	1.204	1.171	26.798	24.147	50.945
Elazığ	24.074	19.231	6.109	4.758	5.628	4.170	1.338	1.119	37.149	29.278	66.427
Erzincan	12.593	10.869	3.094	2.948	3.070	2.415	904	821	19.661	17.053	36.714

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=165

EK. 6. İllerin Yerleşim Yerine Göre Verdiği Göç (1995–2000) (devam)

2000 yılı daimi İkametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Erzurum	38.473	31.491	19.013	13.709	8.646	6.297	4.874	4.190	71.006	55.687	126.693
Eskişehir	26.191	24.055	4.868	4.756	6.806	5.778	710	654	38.575	35.243	73.818
Gaziantep	32.154	25.118	9.021	7.514	9.336	7.709	1.448	1.172	51.959	41.513	93.472
Giresun	14.375	13.325	7.074	6.217	3.262	2.804	1.419	1.543	26.130	23.889	50.019
Gümüşhane	5.801	4.831	3.851	3.116	1.297	1.032	870	805	11.819	9.784	21.603
Hakkari	7.762	4.341	3.129	2.001	1.601	887	963	852	13.455	8.081	21.536
Hatay	38.647	32.279	10.886	8.273	14.379	13.063	3.984	4.170	67.896	57.785	125.681
Isparta	16.138	13.369	5.133	4.065	3.930	3.046	1.447	1.236	26.648	21.716	48.364
İçel	46.360	39.873	7.890	6.759	20.662	18.083	2.870	2.525	77.782	67.240	145.022
İstanbul	232.445	174.689	28.017	27.115	151.159	130.982	4.168	3.694	415.789	336.480	752.269
İzmir	101.659	86.859	14.783	14.575	34.124	28.712	3.271	3.050	153.837	133.196	287.033
Kars	16.316	13.029	8.328	6.125	3.819	2.828	2.422	2.309	30.885	24.291	55.176
Kastamonu	14.097	13.051	8.264	7.393	2.924	2.129	1.530	1.582	26.815	24.155	50.970
Kayseri	37.736	32.048	11.702	9.289	13.286	11.762	1.801	1.642	64.525	54.741	119.266
Kırklareli	10.712	9.642	3.462	3.744	2.174	1.828	757	853	17.105	16.067	33.172
Kırşehir	11.434	10.392	4.490	4.195	2.178	1.585	579	588	18.681	16.760	35.441
Kocaeli	54.549	52.328	7.942	7.970	26.720	26.211	1.996	2.104	91.207	88.613	179.820
Konya	54.540	47.970	18.890	16.340	14.843	11.888	4.166	3.461	92.439	79.659	172.098
Kütahya	17.048	13.879	8.669	7.153	5.348	3.850	2.324	1.741	33.389	26.623	60.012
Malatya	31.155	26.500	9.841	8.143	6.882	5.512	1.416	1.306	49.294	41.461	90.755
Manisa	31.644	28.617	10.843	9.539	9.396	7.849	3.032	2.860	54.915	48.865	103.780
K.maraş	23.185	18.049	12.219	9.207	6.784	4.942	3.359	2.752	45.547	34.950	80.497
Mardin	25.354	18.982	9.147	6.696	6.935	6.138	3.443	3.534	44.879	35.350	80.229
Muğla	18.639	14.290	5.576	4.652	8.505	6.418	2.621	2.502	35.341	27.862	63.203
Muş	13.602	9.347	6.857	4.205	3.713	2.692	2.074	1.696	26.246	17.940	44.186

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=165

EK. 6. İllerin Yerleşim Yerine Göre Verdiği Göç (1995–2000) (devam)

2000 yılı daimi İkametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Nevşehir	9.328	8.466	4.583	3.963	2.047	1.757	705	725	16.663	14.911	31.574
Niğde	10.310	8.655	5.400	4.163	2.839	1.995	949	690	19.498	15.503	35.001
Ordu	27.060	21.686	15.783	12.332	8.347	6.335	4.947	4.267	56.137	44.620	100.757
Rize	13.475	12.221	4.826	4.787	3.201	2.953	849	1.006	22.351	20.967	43.318
Sakarya	28.190	27.940	5.896	6.020	11.878	12.167	1.640	2.040	47.604	48.167	95.771
Samsun	46.107	39.894	18.673	14.476	11.949	9.405	3.877	3.348	80.606	67.123	147.729
Siirt	14.132	10.361	5.709	4.190	2.618	1.940	1.049	703	23.508	17.194	40.702
Sinop	10.564	9.819	5.739	5.364	2.255	1.912	1.788	1.649	20.346	18.744	39.090
Sivas	30.568	26.477	15.113	12.727	5.598	4.102	2.259	1.933	53.538	45.239	98.777
Tekirdağ	18.449	16.481	4.786	4.979	5.451	4.465	1.004	1.209	29.690	27.134	56.824
Tokat	25.749	22.847	13.100	10.678	6.604	5.155	3.260	2.689	48.713	41.369	90.082
Trabzon	27.701	23.077	10.374	8.920	8.093	6.988	3.033	3.142	49.201	42.127	91.328
Tunceli	7.657	5.886	2.189	1.920	1.514	940	634	592	11.994	9.338	21.332
Şanlıurfa	32.003	23.135	13.189	8.327	14.129	12.098	6.469	6.317	65.790	49.877	115.667
Uşak	8.608	7.501	3.273	3.101	3.093	2.586	889	943	15.863	14.131	29.994
Van	29.467	19.393	16.426	9.889	8.550	5.264	4.756	3.167	59.199	37.713	96.912
Yozgat	21.023	18.315	12.558	10.090	4.155	3.173	2.189	1.954	39.925	33.532	73.457
Zonguldak	25.647	24.147	9.959	8.901	7.769	7.068	3.208	3.111	46.583	43.227	89.810
Aksaray	9.276	8.054	4.218	3.557	2.346	1.907	750	618	16.590	14.136	30.726
Bayburt	3.983	3.341	1.896	1.507	733	562	394	374	7.006	5.784	12.790
Karaman	6.284	5.331	2.563	2.107	1.760	1.473	589	497	11.196	9.408	20.604
Kırıkale	15.660	14.680	2.869	2.757	2.772	2.206	319	338	21.620	19.981	41.601
Batman	16.796	12.354	5.345	3.912	3.648	3.130	1.085	947	26.874	20.343	47.217
Şırnak	10.314	5.720	4.218	2.532	2.547	1.691	1.084	731	18.163	10.674	28.837
Bartın	8.043	6.805	4.454	3.749	2.070	1.670	1.250	1.254	15.817	13.478	29.295

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=165

EK. 6. İllerin Yerleşim Yerine Göre Verdiği Göç (1995–2000) (devam)

2000 yılı daimi ikametgahı	Şehirden şehire		Köyden şehire		Şehirden köye		Köyden köye		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Ardahan	6.211	5.167	4.760	3.885	1.652	1.348	1.555	1.451	14.178	11.851	26.029
Iğdır	4.986	3.698	2.074	1.480	1.339	1.089	758	656	9.157	6.923	16.080
Yalova	9.638	9.720	678	761	3.773	3.689	213	238	14.302	14.408	28.710
Karabük	10.488	9.853	3.041	2.872	2.510	2.268	819	746	16.858	15.739	32.597
Kilis	4.289	3.637	1.623	1.193	746	581	276	282	6.934	5.693	12.627
Osmaniye	13.388	11.308	3.258	2.575	4.886	3.754	1.001	761	22.533	18.398	40.931
Düzce	9.214	8.539	2.471	2.164	5.667	6.084	787	1.111	18.139	17.898	36.037
Toplam	2.110.130	1.757.849	639.319	528.966	730.646	611.872	163.280	150.201	3.643.375	3.048.888	6.692.263

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=165

EK.7. Ankete katılan Göçerlerin Doğdukları il

İller	Frekans	Frekans %	İller	Frekans	Frekans %
Yurtdışı	7	4,6	K.Maraş	2	1,3
Adana	1	00,7	Kars	1	0,7
Adıyaman	3	2,0	Kastamonu	1	0,7
Afyon	2	1,3	Kayseri	6	3,9
Ağrı	1	00,7	Kırıkkale	1	0,7
Amasya	2	1,3	Kırklareli	5	3,3
Ankara	1	00,7	Kırşehir	1	0,7
Antalya	1	00,7	Kocaeli	2	1,3
Artvin	3	2,0	Konya	4	2,6
Aydın	2	1,3	Kütahya	1	0,7
Bartın	1	00,7	Mardin	1	0,7
Batman	2	1,3	Ordu	1	0,7
Bayburt	3	2,0	Rize	1	0,7
Bitlis	1	00,7	Samsun	7	4,6
Bolu	1	00,7	Sinop	12	7,8
Çanakkale	2	1,3	Sivas	2	1,3
Çankırı	1	0,7	Şanlıurfa	1	0,7
Diyarbakır	3	2,0	Tekirdağ	11	7,2
Edirne	6	3,9	Tokat	7	4,6
Elazığ	1	0,7	Trabzon	2	1,3
Erzincan	3	2,0	Tunceli	4	2,6
Erzurum	12	7,8	Uşak	1	0,7
Gaziantep	1	0,7	Yozgat	2	1,3
Hatay	4	2,6	Zonguldak	1	0,7
İçel	3	2,0			
İstanbul	7	4,6			
İzmir	2	1,3			